

Anadolu Yayıncılık adına İmtiyaz Sahibi: Nevzat Eraydın

Yazı İşleri Müdürü: Tahir Ozan
Aylık, Siyasi, Yaygın Türkçe Yayın
Adres: Fırat mah. 647/8 sak. Erkin
Yuva sitesi A blok, No:5 kat:8/35
Buca -İzmir

Baskı tarihi: Ocak- 2017

Basım yeri: Özdemir Matbaacılık
Maltepe mah. Gümüşsuyu cad. Odin
Topkapı semti No28/245 Zeytinbur-
nu /istanbul Tlf. 0212 577 54 92

**İzmir: Fırat mah. 647/8 sak. Erkin
Yuva sitesi A blok, No:5 kat:8/35
Buca -İzmir**

**İstanbul-Hasanpaşa mah. Derici
Zeynel sok. No:19 kat-3/8 Kadıköy
İst. yazışma: .PK. 15 Kadıköy/İst**

İletişim: info@sozveeylem.com

Merhaba

Bir kapitalist barbarlık yılını daha geride bıraktık. Bir yıl daha önceler gibi kriz, Savaş, katliamlar, yoksulluk ve göçlerle karakterize oldu.

Daha fazla kâr ve egemenlik uğruna dünyanın dört bir yanında sürdürülmekte olan emperyalist savaşta ülkeler, şehirler yerle bir edildi, yüz binlerce işçi ve emekçi katledildi, yüzbinlercesi göç yollarında öldü, yüzbinler en ağır koşullarda yaşamlarını sürdürmek zorunda kaldı.

2016 yılının son aylarında emperyalist savaş vezir düşürme operasyonları ve suikastlarla yeni bir evreye girdi. Ankara'da Rus Büyükelçisi, Brüksel NATO denetçisi öldürüldü, İsrail'de Rus elçisi zehirlendi, Suriye'ye giden Rus özel uçağı, karadeniz üzerinde düşürüldü, başkan değiştirme arifesindeki ABD'de 35 Rus diplomatı casusluk gerekçesiyle sınır dışı edildi.

2016 yılında, dünyada olduğu gibi Türkiye'de de önemli gelişmeler oldu. Devletin Kürt halkına dayattığı imha savaşında Kürt kentleri, kasabaları yerle bir edildi, ölümleri, tutuklamalar izledi. Türk ordusu Suriye'ye girerek emperyalist savaşta aktif olarak yer aldı. Bunlara derinleşen krizin sarsıcı etkileri eklendiğinde Türk burjuvazisi parlamenter sınırlar içerisinde yönetme kapasitesinin kaybetti. Temmuz darbesiyle devlet yönetimi bir oligarşinin eline verildi. Şimdi anayasa değişikliğiyle oligarşik diktatörlük kalıcı hale getirilmeye çalışılıyor. Oligarşik diktatörlüğün, devletin savaş ve iç savaş konseptini daha da şiddetle uygulayacağından kuşku yoktur.

Dünyanın, krizin sarsıcı etkisi altında, genelleşmiş bir emperyalist

savaşa doğru adım adım ilerlediği bugünkü koşullarda, savaş karşıtlığı ile yetinilemez, hele hele burjuvazinin savaş ve iç savaş konsepti karşısında barışın savunulması zemininde kalmak, burjuvazinin yanında, iç barışın yanında yer almaktır.

Savaş ve iç savaş konseptinin milliyetçiliği, şovenizmi, dinsel gericiği besleyerek, kitlelerdeki umutsuzluğu büyüttüğü ve burjuva hegemonyanın güçlenmesine yol açtığı açıktır, ancak orta ve uzun vadede bu tablonun dağılmaması ve sınıf mücadelesinde bir hareketlenmeye yol açmaması mümkün değildir. “Biri ne ölçüde kaçınılmazsa, öteki de o ölçüde kaçınılmazdır.”

2017 yılı birçok bakımdan dünya tarihinde bir dönüm noktası olmaya aday gözüküyor. 2017, daha önceki yıllarla karşılaştığında sınıf mücadelesi açısından çok çok daha zor, ama aynı ölçüde olanakların artacağı bir yıl olacaktır. Komünistlerin görevi zorlukları ve olanakları birlikte görmek; zor olanı, olanaklarının taşıdığı potansiyelin gücü ve devrimci kararlılık ve cesaretle birleştirerek aşmaktır. Artık yapılanmaları parti yokluğuyla gerekçelendirme dönemi geride kalmalıdır.

Ekim devriminin yüzüncü yıldönümü olan 2017'nin devrimci kararlılık cesaret ve atılım yılı olması dileğiyle tüm okullarımızın yeni yılını kutluyoruz

Güçlü Olan Devlet ve Burjuvazi Değil, Güçsüz Olan Komünistler ve İşçi Sınıfıdır!

Süreğen hale gelen kriz ve savaş, devletler arasındaki eski dengeyi bozmaya, anlaşmazlıklar ve çatışmaları büyütme, kapitalist sistemi bir bütün olarak istikrarsızlaştırmaya devam ediyor. 10 yılı aşkındır dünyanın çeşitli coğrafyalarında (Doğu Avrupa, Kafkaslar, Afrika, Ortadoğu) ülkeleri istikrarsızlaştırarak sürdürülen paylaşım savaşı, bugüne kadar sürdürüldüğü biçimlerde sürdürülemez durumdadır. Suriye’de, ABD ve Rusya’nın konumları, yeni hammadde kaynakları ve pazarları elde etmek üzere sürdürülmekte olan paylaşım savaşlarının bugüne kadar kullanılan yöntemlerle, ülkeleri istikrarsızlaştırma ve iç savaşa sürükleyerek sürdürüleceğini hem de, savaşın bölgesel kalamayacağını gösteriyor.

Kriz ve savaş sadece devletler arasındaki eski dengeyi bozmakla kalmıyor, sınıflar arasındaki eski denge de bozuldu. Artık dünyanın her tarafında egemenler olağan yöntemlerle yönetemez durumdadır. Tarih boyunca egemen güçler, burjuvazi, kitleleri çoğu zaman içiçe geçen iki yöntemle boyunduruk altında tutmuştur ve tutmaktadır. Bu yöntemlerden birincisi; sadaka, aldatma, vaatler yoluyla kitlelerin uyuşturulmasıdır; genel olarak ekonomik ve siyasal koşulların uygun olduğu, kârların yüksek olduğu dönemlerde ön plana çıkan bu yöntemin uy-

gulanmasında dinin siyasi kullanımı ve milliyetçilik burjuvazinin en önemli silahları olmuştur. İkinci yöntem ise işlerin kötü gittiği, kârların düştüğü, istikrarsızlığın büyüdüğü dönemlerde ön plana çıkan baskı ve şiddet yöntemidir.

Bugün süregelen kriz ve savaş koşullarında dünyanın hemen her yerinde ikinci yöntem, şiddet yöntemi burjuvazinin uyguladığı temel yöntem haline gelmiştir. Çünkü burjuvazi, kitlelerde bugün egemen olan tepkisizliğin uzun süre bu halde tutulamayacağını, kapitalizmin altındaki patlayıcı yığınının birikmekte olduğunu görüyor. Çünkü; savaşın bir iç savaş demek olduğunu biliyor, onun için bir yandan ham madde ve pazarlara erişmek için birbirleri ile çatışırken diğer yandan da harıl harıl bir iç savaş hazırlığı yürütüyor. İşçi ve emekçilerin kazanımlarına saldırıyor, anayasalar, yasalar değiştiriliyor. Düne kadar burjuva demokrasisi olarak kutsanan ve dünyaya demokrasi örneği olarak sunulan Amerika ve Avrupa, bugün olağanüstü hal yasalarını yürürlüğe sokuyor. Siyasal gericilik sistemin temel eğilimi olarak öne çıkıyor.

Türkiye, derinleşen ekonomik krizi, içerde Kürt halkına karşı yürütülen imha savaşı ile birlikte yaşıyor.

Bölgede sürmekte olan paylaşım savaşı, Türkiye'yi de içine çekerek mevcut istikrarsızlık ve yönetememe durumunu daha da derinleştiriyor. Son bir yılda ekonomiye ilişkin veriler ekonomik krizin giderek derinleştiğini doğruluyor. Resmi rakamlarda bile işsizlik %11'i geçti, gerçekte ise % 25'lere yaklaşıyor; yine son bir yılda Türk Lirası dolar karşısında % 20 devalüe oldu. Merkez Bankası enflasyon hedefini yukarı, büyüme hedefini ise aşağıya doğru revize etmek durumunda kaldı. Türkiye'nin büyüyen dış borçları ve cari açığı kapatma olanakları, dünya ekonomisinin içinde bulunduğu kriz ortamında hızla daralıyor. Ekonomideki bu kötü gidişe karşın sermayenin kârları sürekli büyüyor, işçi ve emekçilerin yaşam ve çalışma koşulları daha da kötüleşiyor. Devlet daralan olanaklarını elini işçi ve emekçilerin cebine atarak gidermeye hazırlanıyor; yeni vergiler, yeni zamlar kapıda.

Türkiye'nin bölgede emperyalist heveslerle izlediği politika son dönemde daha somut bir karakter kazandı. Türk ordusu Suriye'ye girdi, işgal ettiği alanı sürekli olarak büyötmeye çalışıyor. Irak'ta Musul'a ilişkin eski hayaller tazeleniyor. Bu emperyalist hayallerle Musul'un IŞİD eline geçmesini destekledi. Şimdi ise, Musul'da IŞİD'e karşı operasyon başlayınca, kaybettiği olanağı başka bir biçimde elde tutmak için elinden geleni yapmaya çalışıyor. Türkiye'nin "kurtlar sofrasında" iz-

lediği bu emperyalist politikadan bir sonuç alıp alamayacağı – ki, bizce bugünkü güçler dengesinde bu olanaksızdır- başka bir konudur. Ama burjuvazinin, bu emperyalist hevesleri iç politikada milliyetçi şoven eğilimleri güçlendirerek kitleleri aldatmak ve sessizleştirmede başarılı bir biçimde kullandığı da başka bir gerçektir. Kitlelerde milliyetçi ve şoven eğilim güçlendikçe burjuvazinin iç politikada manevra kabiliyeti de büyüyor.

Ancak bütün bunlar geçicidir. Çünkü kriz ve savaş bütün bunların yerine yeni olanakları da gündeme getirecektir. Burjuvazinin bugüne kadar kullanageldiği işçileri, emekçileri aldatma yöntemleri ekonomik ve siyasal istikrarsızlık ortamında dağılıyor. Yavaş da olsa burjuvazinin AKP yoluyla geniş kitleler üzerinde kurduğu ideolojik ve politik hegemonya etkisini kaybediyor. Aldatma yöntemleri etkisizleştikçe, şiddet daha da koyulaşiyor. Bugün Türk burjuvazisinin içeride izlediği imha ve şiddetin, uluslararası alandaki yalpalama ve savrulmaların, Temmuz darbesinin temelinde bu yönetememe durumu vardır.

Darbe ile birlikte bugün artık Türkiye’de devlet yönetimi, burjuvazinin genel çıkarlarının yoğunlaşmış biçimi olan bir oligarşinin elindedir. Ülke burjuva oligarşik bir diktatörlükle yönetilmektedir. Bu oligarşi ülkeyi olağanüstü hal yasalarıyla yönetiyor, burjuvazinin cumhuriyetin temsili kurumları, parlamento, yerel yönetimler, hukuk sistemi, bürokrasi ya oligarşinin denetimi altına alınmış, ya da bir kenara itilmiştir. Oligarşinin uygulamaları, Kürdistan’da yürütülen imha savaşı, yaygın tutuklamalar, HDP’li vekillerin, seçilmiş belediye başkanları ve meclis üyelerinin hapse atılması, işkenceler, muhalif gazete ve tv’lerin, dernek ve sendikaların kapatılması vb. burjuvazinin gücünü değil, korkularının yansımalarıdır.

Sınıf mücadelesinde egemen sınıfın gücü sadece onun ideolojik politik üstünlüğü, sahip olduğu olanaklar ve manevra kabiliyetiyle belirlenmez; karşı sınıfın güçsüzlüğü de onun hanesinde bir güç olarak görünür. Bugün Türkiye’de yaşanan tam da budur. Olağan yöntemlerle yönetemez halde olmasına rağmen burjuvazinin güçlü görünmesine yol açan, işçi sınıfı ve emekçilerin şu andaki ideolojik politik ve örgütsel güçsüzlüğüdür.

Bu güçsüzlüğe yol açan nedenlerden biri işçi ve emekçi kitlelerin içinde bulunduğu korku, umutsuzluk, uyuşukluk ve dağınıktır. Diğeri ve en önemlisi ise sürece müdahale etme gücüne sahip proleter bir siyasetin olmayışıdır. Kapitalizmin, kendi işleyişiyle kitlelerde bugün

egemen olan korku, umutsuzluk ve bunların yol açtığı tepkisizliği dağıtacağından kuşku yoktur. Nitekim belirli bir ivme yakalanmamış olsa da, tekil ve dağınık olsa da, kitlelerde zaman zaman görülen bir hareketlenme buna işaret ediyor. Ancak bugünkü durumdan çıkış kitlelerdeki bu hareketlenme ile gerçekleşemez. Devrimci bir siyaset olmadan en keskin, en kararlı kitle hareketleri bile sonuç almaya yetmez. Görev, işçi sınıfının devrimci müdahale gücünün örgütlenmesi olarak nettir. Bu görevin önündeki engeller büyüktür, ama aynı ölçüde olanaklar da vardır ve artmaktadır.

‘Hayata Dönüş Operasyonu’ ve Devletin Cezaevi Politikası

Müjgan Dilik

19 Aralık 2000 tarihli ‘Hayata Dönüş Operasyonu’ Türkiye tarihinde devletin tutsaklara karşı yürüttüğü en vahşice katliamlardan birisidir. Tutsakların devlet tarafından dayatılan F tipi hücre ve tecrit sistemine karşı 20 Ekim’de başlattıkları açlık grevi 19 Kasım’da ölüm orucuna dönüştü ve 19 Aralık’ta devlet tarafından yapılan saldırılarda iki asker ve 30 tutsağın ölümü ve 77 tutsağın da yaralanmasıyla sonuçlandı.

Peki, bu sürece nasıl gelinmişti? Devletin hapisaneler üzerinden uyguladığı şiddet, işkence ve ‘hizaya getirme’ politikaları hepimizin bildiği gibi devletin varlığıyla birlikte ayrılmaz bir bütün olarak süregelmiştir. E tipi cezaevlerindeki koğuş sistemi, devletin tutsakların denetlenmesi açısından yeterince faydalı ve güvenli bulmadığı bir sistemdi. Avrupa Birliği’nin de onayladığı F tipi cezaevi modeliyle tutsaklar zaten kısıtlı olan sosyal ve kültürel alanlarından uzaklaştırılacak, tam bir izolasyon ve tecrite maruz bırakılacaktı. 19 Aralık katliamı da bu bütünlüklü yapının sonuçlarından biridir. Bu katliamın birazcık öncesine gidecek olursak Eskişehir cezaevinin tekrar açılmaya çalışılmasından başlayabiliriz. Devrimci tutukluların “tabutluk” olarak nitelendirdiği Eskişehir Cezaevi açılmak istenince, tutukluların cevabı açlık grevleri ve ölüm oruçları oldu. Ölüm orucu

eylemi sonunda 12 tutsak hayatını kaybetti. O dönem tutuklu ve hükümlülerin birçok talebi kabul edildi. 90'lı yılların sonunda devletin F Tipi cezaevlerine geçişte kararlı olduğu görülüyordu. Bunun için gerek içerideki gerekse dışarıdaki direncin kırılması gerekiyordu. Bu direnci kırmak için ilk plan 1999 yılında Ulucanlar Cezaevi'nde uygulandı. F Tipi Cezaevlerine karşı başlayan isyanı, devlet Ulucanlar Cezaevi'nde kanla bastırmak istedi. 10 tutuklu ve hükümlü, 26 Eylül 1999 tarihinde düzenlenen operasyonda katledildi. Geride 10 ölü ve pek çok yaralı kalmıştı. Diğer tutuklu ve hükümlüler ise çeşitli cezaevlerine sevk edildi. Ulucanlar hapisane operasyonu önceden planlanmış bir katliamdı. TBMM Araştırma Komisyonu da "Katliam önceden planlandı" diyordu." 1999 yılında iktidara gelen DSP-A-NAP-MHP hükümeti, asıl saldırı planını 2000 yılı için hazırlıyordu. Devlet F Tipi cezaevine geçişte kararlı olduğunu açıkladı. Ardından başlayan açlık grevleri ve ölüm oruçları kamuoyunun ilgisini hapisanelere çekmişti. Her dönemde ve direnişte deneyimlediğimiz üzere yandaş medyanın direnişi karalama ve yalanlama kampanyaları da son hızla devam etti. Devlet ve hükümet – dönemin adalet bakanı Hikmet Sami Türk'ün de bir demeci sırasında ağzından kaçırdığı gibi - 3 ay öncesinden başlayan sıkı hazırlık ve çalışmalardan sonra hayata geçirdiği operasyonu aslında henüz açlık grevleri başlamadan planlamıştı. Bu katliam da diğerleri gibi planlanmıştı. Devlet görevlilerinin katliam sonrasında iddia ettikleri gibi mahkumların güvenlik güçlerine saldırması ve ateş etmesi sonucu başlamamıştı yani. Zaten daha sonraki adli tıp raporları devleti yalanlar nitelikteydi- Gariptir ki o zamanlar hala devleti yalanlama yetisine sahip bir kurum varmış en azından-.

Aslında süreç burada bitmemişti. Devrimci tutsaklar bu katliamın ardından F tipi hücrelere sevk edildi. Bu katliam ve uygulamalardan sonra ülkenin her yerinde artan tepkiler, tutsakların ve tutsak ailelerinin başlattığı açlık grevleri, ölüm oruçları ve daha başka protesto eylemleri artmış, buna binaen devletin gözaltı ve işkenceleri de artmıştı. "Operasyondan sonra F-tipine nakledilmeyen tutuklu ve hükümlüler, bazı cezaevlerinde hücrelere yerleştirildiler, tutuklu ve hükümlülerin bütün şahsi eşyalarına el konuldu, avukatların müvekkilleri ile görüşmeleri kısıtlandı, bazı cezaevlerinde avukatların müvekkilleriyle olan yazışmaları engellendi ve evraklarına el konul-

du, tutuklu ve hükümlülerin tamamının saç ve sakalları zorla kesildi. F-tipi cezaevleri aylarca ısıtılmadı, mahkûmlara yeterince giysi verilmedi, kitap ve dergi sokulmadı.” (İzmir Barosu Bülteni, sayı 114-115). Adalet Bakanı Türk, 3 Ocak 2001 günü yaptığı açıklamada 41 cezaevinden 1118 tutuklu ve hükümlünün süresiz açlık grevi, 395 kişinin de ölüm orucu eylemini sürdürdüğünü açıkladı. Türk, Sincan F-tipi Cezaevi’nde 103 kişinin ölüm orucu, 165 kişinin süresiz açlık grevi, Edirne F-tipi Cezaevi’nde 99 kişinin ölüm orucu, 192 kişinin süresiz açlık grevi, Kocaeli F-tipi Cezaevi’nde 28 kişinin ölüm orucu, 159 kişinin süresiz açlık grevi yaptığını söyledi. Çok sayıda cezaevinde de destek açlık grevlerinin devam ettiği ifade edildi. Nakillerle birlikte özellikle F-tipi cezaevlerini protesto amaçlı her türlü eylem, basın açıklaması, miting yasaklandı. F-tipi cezaevlerini protesto gösterileri nedeniyle gözaltına alınan onlarca kişi hakkında Türk Ceza Yasası’nın 169. maddesi uyarınca “örgüte yardım ve yataklık etmek” suçlamasıyla dava açıldı. İnsan Hakları Derneği İzmir, Van, Bursa, Antep, Malatya, Konya şubeleri kapatıldı, Ankara şubesinin kapatılması istemiyle dava açıldı, İstanbul şubesi yönetici ve üyeleri hakkında da “dernekler yasasına aykırı davrandıkları” gerekçesiyle dava açıldı. Emeğin Partisi ve Özgürlük ve Dayanışma Partisi’nin birçok binası basıldı. F-tipi cezaevlerinin yapımının durdurulması için 16 Eylül 2000 tarihinde Galatasaray Lisesi önünde açıklama yapmak isterken tartaklanarak gözaltına alınan Çağdaş Hukukçular Derneği (ÇHD) yönetici ve üyesi 26 avukata “2911 Sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası”na muhalefet ettikleri suçlamasıyla dava açıldı. Adalet Bakanlığı, açlık grevlerinin sona erdirilmesi amacıyla arabuluculuk yapan İstanbul Barosu hakkında, F-tipi cezaevlerine yönelik protestolara destek verdiği iddiasıyla fesih istemiyle soruşturma başlattı. Türk Tabipleri Birliği (TTB) Merkez Konseyi’nin cezaevleri operasyonu ile ilgili açıklaması nedeniyle ‘görevden alınması’ istemiyle Ankara 15. Asliye Hukuk Mahkemesi’nde bir dava açıldı”. (3) Ve burada saymadığımız daha nice baskı ve zulüm...

90’lı yılların sonu ve 2000’lerin başındaki bu tarihi kesitte yaşananlar aslında fark edersiniz ki hiç de yabancı ve uzak gelmiyor. Son dönem KHK si ile yine böyle bir sürecin içinden geçiyoruz. “İç Güvenlik Paketi” ile kolluk kuvvetlerini, kayıt dışı alıkoyma, işkence ve öldürme yetkisi ile donatmaya çalışan AKP Hükümeti, şimdi de

cezaevlerinde infaz koruma memurlarına her türlü işkence ve öldürme gücünü bahşetmektedir.(1) Ortaya konan göstermelik hukuk kuralları bile devletin otoritesi ve egemenliğini korumak adına bir kenara atılmış durumdadır ve hatta artık bu zulümler yeni düzenlenen yasalara dayanarak yapılmaktadır. Devleti ve hükümeti eleştirenler, karşı eylemde bulunanlar, varlıklarıyla isyanı taşıyanlar kimliksizleştirilmeye, çarkın içine girip dışlısı olmaya zorlanmaktadır. Peki, yeni yasa vasıtasıyla hapishanelerde yapmaya çalıştıkları düzenlemeler neleri kapsıyor?

Yeni KHK kapsamında güvenlik güçlerine gerekli gördükleri acil durumlarda istedikleri silahı istedikleri şekilde kullanma yetkisi verilmiştir. Acil olan ve olmayan ayırımının muğlâklığı cezaevlerindeki günlük yaşamın tamamıyla şiddete dayanmasını meşrulaştırılmıştır. Cezaevinde “asayiş ve düzeni önemli ölçüde bozan yaygın direniş ve şiddet hareketleri veya benzeri ciddi tehlike yaratan hallerde”, kolluk kuvvetlerinin de görevlendirilmesi öngörülmüştür. Biz zaten biliyoruz ki direnişi yok etmeyi amaçlayan Devlet bu ‘gerekli görülen acil halleri’ kendi kendine yoktan var edip saldırmak için bahane yaratma alışkanlığını da her fırsatta yerine getirmektedir. Cezaevi operasyonlarının yasal zeminini açıkça kuvvetlendiren bu düzenleme ile cezaevlerinde gerçekleşmiş katliamların hiçbir hesabını vermemiş olan Devlet, bugün ve gelecek için de sorumsuzluğunu açıkça ilan etmektedir. Ayrıca operasyonlarda yer alan kişilerin hiçbir şekilde isimlerinin açıklanmayacağı da buna ek olarak belirtilmiştir. Zaten şimdiye kadar çok büyük bir kısmı takip edilemeyen işkence olaylarında, işkenceciler devlete dayanarak aldıkları sınırsız yetkilerle işkenceci kimliklerini daha rahat sergileyebilme olanağı kazanmışlardır. “23 Temmuz 2016 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 667 sayılı Olağanüstü Hal (OHAL) Kanun Hükmünde Kararnamesinin (KHK) 6. maddesinin (d) bendi, tutukluların avukatları ile görüşmelerinin sesli ve görüntülü olarak kaydedilebileceğine, bu görüşmeler sırasında görevlilerin hazır bulunabileceğine, avukat ile müvekkil arasındaki belgelere el konabileceğine ve avukat ve müvekkili arasındaki görüşmenin gün ve saat olarak sınırlandırılabilmesine hatta avukatın müvekkili ile görüşmesinin ve onu temsil etmesinin yasaklanabileceğine ilişkin bir düzenleme getirdi.” (2) Bu uygulamalar aracılığıyla tutsağın savunulma hakkı neredeyse tamamen elinden

alınmaktadır. Ayrıca mahkûmların aile ve yakınlarıyla görüşmeleri kısıtlandı. Bu görüşmelerin kayıt altına alınabileceği yetkisi getirildi. Telefonla görüşme hakkı on beş günde bire indirildi. Cezaevi yönetimi ‘gerekli gördüğü hallerde’ mektup ve yayınlara el koyabilme hakkı kazandı. ‘Sakıncalı’ yayın bulunduran mahkûmlara cezaevi yönetimince ceza verilmesi yolu açıldı. ÖHD ve ÇHD’nin hazırladığı raporda muhalif basının okunmasının engellendiğini ve tutsakların odalarında yapılan aramalarda bulunan yayın ve kitaplara el konulduğu bilgisine de ulaşıyoruz. Ayrıca tutsakların kitaba ulaşma hakkı da ellerinden alındı. Tutsakların dışarıdan haber alma hakkı bu uygulamalarla engellenmektedir. Son dönemdeki darbe girişiminden sonra tutuklu sayısında oldukça artış yaşanmış, bundan dolayı da hapishanelerin doluluk oranı sınırlarını aşmıştır. Bir hapishaneden diğerine sürülen tutsaklar bu yer değiştirme işlemi sırasında keyfi olarak hiçbir mahremiyet sınırı bırakılmadan çıplak aramaya ve çeşitli işkencelere maruz kalmaktadır. Kapasitesinden fazla mahkûmun yer aldığı koğuşlarda zaten zor olan yaşam şartları iyice zorlaşmıştır. Hasta tutsakların durumu OHAL kapsamında daha da zorlaşmış, yeterli araç ve personel olmadığı gerekçesiyle gerekli sağlık işlemlerinin yapılması reddedilmektedir. Yine son dönemde dernek ve partilerin kapatılması da 19 Aralık süreciyle benzerlik göstermektedir.

Devletin hapishaneler sistemini işletmekteki amacı insan haklarına karşı işlenmiş suçların önüne geçmek, bireylerin güvenliğini sağlamak değil, kendi egemenliğine ve mülk sahibine karşı yürütülen eylemlilikleri ve düşünceleri yok etme kurgusu üzerinden işlemektedir -bunu yine ve yeniden daha çok siyasi tutsak alabilmek için devletin her zaman uyguladığı bir taktik olan adli suçluların salıverilmesi yoluyla hapishane boşaltma pratiğinde görüyoruz-. Güvenlik bahanesiyle halkın gözünde meşru kılınan bu OHAL uygulamaları aslında hepimizin güvenliğini ve güvencelerini yok etmektedir. Kabul edilemez derecede saldırgan uygulamalar herkese kabul ettirmeye ve normalleştirilmeye çalışılmaktadır. Devletin bu zulmüne ses çıkaran muhalefet, yoğun olarak da medyasına uygulanan şiddet aracılığıyla susturulmaya çalışılmaktadır. Yandaş medya ise bu güvenlik illüzyonlarıyla gözümüzün önüne duvar örmeye çalışmaktadır. Güvenlik uğruna en sert yasaların çıkarıldığı bu dönemde hiç kimsenin güvenliği kalmamıştır. Dünya bir savaşa hazırlanmaktadır

ve Türkiye de bu savaşta yerini almıştır. Ekonomi gittikçe kötüleşmekte, faturası yine emekçiye kesilmektedir. Güvenlik önlemlerinin en yoğun olduğu bu ‘en güvenli’ zamanda çelişkiler gittikçe tırmanmaktadır ve zaman, artık akıllı telefonlarımıza ve televizyonlarımıza gömülüp gösteriyi izleme zamanı değildir. Zaman, sokağa çıkıp Devrim ihtimalini tüm kanallarında taşıyan bu süreci kavrayıp, ona dâhil olma ve onu şekillendirmeye çalışma zamanıdır!

KAYNAKÇA

- (1) <http://tihv.org.tr/tbmm-gundemindeki-cezaevleri-yasa-tasari-si-yeni-hayata-donus-operasyonlarinin-hazirligi-anlamina-gelmektedir/>
- (2) <http://bianet.org/biamag/insan-haklari/177729-ohal-ile-cezaevlerinde-hak-ihlalleri-artti>
- (3) <https://infial.noblogs.org/post/2015/12/17/19-aralik-katliaminin-yildonumunde-belgesel-gosterimi-f-2000-19-aralik-cumartesi-1700/>

Emperyalizmin Yüzyılı (II) (1945-1980)

F. Demirci

Emperyalist savaş 1945’de sona erdiğinde, dünya birçok bakımdan artık eski dünya değildi; değişime uğramıştı, bu değişim, kısaca üç başlık altında toplanabilir: Birincisi, Doğu Avrupa’nın bir çok ülkesinde devrimlerin gerçekleşmesi ve bir sosyalist bloğun ortaya çıkması; ikincisi, Eski sömürgeciliğin çözülmesi, yeni ulus devletlerin ortaya çıkması, bu devletlerle emperyalist güçler arasında yeni bağımlılık ilişkilerinin oluşması, kapitalizme eklenen bu ülkelerle birlikte kapitalist pazarın genişlemesi ve sömürgelerde siyasal kurtuluş mücadelesinin toplumsal kurtuluş mücadelesiyle birleşme eğiliminin güçlenmesi; üçüncüsü; emperyalist devletler arasındaki güç dengelerinin köklü bir biçimde değişmesi, kapitalizmin bu değişen güç dengesi altında yeniden örgütlenmesi.

Savaş sonrası dünyaya yön veren, bu üç etkenin her birinin savaşın bitimindeki durumu ve konumu kısaca şöyle özetlenebilir:

1- Sovyetler Birliği, savaştan (Alman saldırısından) zaferle ve büyüyerek çıktı. 1918 sonrasında Alman işgali altında oldukları için birliğin dışında kalan Baltık ülkeleri Estonya, Letonya ve Litvanya birliğe katıldılar. Kursk zaferinden sonra Avrupa içine doğru yürüyen Kızıl ordu, ABD’nin müdahalesiyle ancak Berlin önlerinde durdurulabildi. Kızıl Ordu ilerleyişi sırasında girdiği birçok Doğu Avrupa ülkesinde partizan hareketleriyle birleşerek bu ülkelerin kapitalist sistem dışına çıkmasına yardımcı oldu. Avrupa’nın önemli bir kısmı -Bulgaristan, Romanya, Çekoslovakya, Macaristan, Polonya, Arnavutluk, Yugoslavya, Demokratik Almanya- artık

emperyalist-kapitalist sistemin dışındaydı.

Ne var ki Sovyetler Birliği savaştan en çok zarar gören ülkelerin başında geliyordu. Savaşta 7,5 milyonu kızıl ordu mensubu olmak üzere 20 milyon yurttaşını kaybetmişti. Savaş sırasında askeri alanda sağlanan gelişmeye karşın, ekonomi alanında tam bir çöküntü yaşanıyordu. Sanayi ve tarımsal alt yapı, ulaşım sistemi (demir yolları, yollar, köprüler) tahrip olmuş, ülke yeniden açlık tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştı; savaş sonrasında bile birçok temel tüketim maddesi karneye bağlanmıştı. Savaştan sonra askeri alanda bir dizi düzenlemeler yapıldı, Kızıl Ordunun mevcudu düşürülürken, deniz, hava ve kara kuvvetleri, yeni teknolojilerle modernize edildi. Asıl zorluk, çöküş halindeki sanayi ve tarımın yeniden ayağa kaldırılması idi. Ayrıca Sovyetler Birliği, yeni sosyalist ülkelerin yıkık ekonomilerinin ayağa kalması için de onlara yardım yapmak zorundaydı. Bu ülkelerde işçi sınıfı ve komünist hareket birçok sorunla yüz yüzeydi. Komünist partilerle diğer partiler arasında savaş sırasında kurulan ittifaklar sosyalist kuruculuğun önündeki devasa görevleri çözmek için yeterince sağlam değildi. Sovyetler Birliği, bu ülkelerde savaş sırasında Kızıl Ordunun üstlendiği göreve benzer bir görevi savaş sonrasında üstlenmek durumundaydı. Avrupa’da emperyalist devletlerin uğraşmak zorunda olduğu dev ekonomik ve siyasi sorunlar, Sovyetler Birliği ve genç devrimlerin işini kolaylaştırıyor gibi görünse de de Emperyalist kampta liderliği ele geçiren ABD’nin, Kızıl Ordunun önünü kesmekte gösterdiği çaba, daha savaşın bitiminde sosyalist ülkelere yönelik bir ablukanın kapıda olduğuna işaret ediyordu.

Kısaca Sovyetler Birliği 1918-21 iç savaş sonrasındaki toplumsal seferberlikten daha zorlu bir toplumsal seferberlikle yüz yüzeydi. 1945-50 arasında sürdürülen bu devasa seferberlik sonucu, Sovyet ekonomisi ancak 1950’de savaş öncesi düzeyi yakalayabildi. Askeri ve ekonomik alanda sağlanan bu gelişmeyi Molotof şöyle değerlendiriyordu; “SCCB artık dünyanın en kuvvetli ülkelerinden biridir. Artık uluslararası ilişkilerde hiçbir ciddi sorun, SCCB’siz sonuca bağlanamaz.” Savaş sonrası iki sistem arasında oluşan güç dengesine işaret eden Molotof’un bu açıklaması hem bir tespit, hem de gelecekteki statükocu politikaların ipuçlarını veriyordu.

2- Savaş sonrasında eski sömürgecilik sisteminin çözülme süreci de hızlandı. Ancak bu, emperyalist egemenliğin otomatik olarak çözüldüğü ya da zayıfladığı anlarına gelmiyordu. Bu çözülüş, bağımsızlığını kazanan ülkelerde, anti-kapitalist, devrimci mücadelenin yükselmesi biçiminde bir eğilimi içinde barındırıyor olsa bile, kapitalist ilişkilerin gelişerek emperyalist egemenliğin güçlenmesi biçiminde daha güçlü bir karşı eğilimi de bağrında taşıyordu. Bu iki eğilim de politik bağımsızlığını kazanan bu ül-

kelerin mevcut toplumsal yapıları tarafından koşullanıyor ve besleniyordu. Kapitalizmin nispi olarak geliştiği, işçi sınıfının köylülük üzerinde hegemonya olanaklarının olduğu Çin, Hindistan vb. ülkelerde birinci eğilim öne çıkarken kapitalizmin henüz yeni yeni geliştiği ve bunun sonucu olarak da hegemonyanın burjuva ya da küçük burjuvazide olduğu ülkelerde ise, ikinci eğilim baskındı.

Bu ülkelerde emperyalist egemenliğin yaygınlaşarak güçlenmesine yol açan en önemli etken, sürece emperyalist müdahaleyi olanaklı kılan bu ülkelerdeki kapitalist yapıdır. Bu yapı; emperyalist burjuvaziyle, yeni gelişmekte olan yerli burjuvazi ve küçük burjuvazinin, işçi sınıfı ve yoksul köylülük karşısındaki ortak sınıf çıkarlarının birliğinin dayanağı olduğu gibi, yeni bağımlılık ilişkisinin de temelidir. Mücadelenin başlangıcında emperyalist egemenliğe karşıymış gibi görünen süreç, burjuva ve küçük burjuva unsurların harekete egemen olduğu her yerde, bütün anti-emperyalist özünden arınarak, sonuçta kendi doğasının gerektirdiği dönüşüme uğrayarak emperyalist bağımlılıkla sonuçlandı. Burada uğruna savaşılan politik bağımsızlık, emperyalist bağımlılığın bir ödülü gibidir. Esasında politik bağımsızlık, emperyalist egemenliği zedeleyen bir olgu değil, tersine bu bağımlılığın oluşmasını sağlayan temel koşuldur da. Çünkü emperyalist bağımlılık, eski sömürgecilikten farklı olarak (eski sömürgecilik ülkelerin zor yoluyla fethedilmesi ve bu zora dayanarak yönetilmesi ve yağmalanmasına dayandığından, bunun politik bağımsızlıkla bir arada olması olanaksızdı) kapitalist ilişkiler temeline dayanan sadece zorun değil, (esas olarak da zorun değil) sınıf çıkarlarının koşullandırdığı bir ilişkidir ve doğal olarak bu ilişki politik bağımsızlığı dışlamaz, tersine içerir. ABD başkanı Wilson'un 1918'de açıkladığı Wilson prensipleri diye bilinen 14 maddenin içinde "ulusların kaderini kendilerinin tayin hakkının yer alması, tamamen politik bağımsızlığın tanınması çerçevesindedir. Ve ABD'nin 1923'te oluşturduğu Monroe doktrini deneyimine dayanmaktadır.*

3- Savaşın mağlupları, Almanya, İtalya ve Japonya savaşta gördükleri tahribat ve galiplerin dayattığı vesayet koşullarıyla bir kez daha emperyalist güç denkleminin dışına çıkarıldılar. Sadece sömürgeleri ellerinden alınmakla yetinilmedi, her üç devlet de galiplerin, yani ABD, İngiltere ve Fransa'nın işgali altındaydı. Almanya tüm kazanımlarını kaybettiği gibi kendi toprağının bir bölümünü de (Silezya ve Doğu Prusya) kaybetmişti. Doğu Almanya'da kurulan Demokratik Almanya Cumhuriyeti kapitalist sistemin dışına çıkarken, geri kalan topraklar üzerinde kurulan Federal Almanya Cumhuriyeti içinde dört devlete (ABD, SCCB, İngiltere, Fransa) ait dört işgal bölgesi oluşturuldu. Savaşta ayakta kalan Alman sanayii, müttefiklerin 1943-1945 ağır bombardımanlarıyla tahrip edildi. Tahripten

kurtulan tesisler ise sökülerek ilgili ülkelere taşındı. Bu ağır tahribatın sonucunda Alman ulusal geliri ve sanayi verimi 1935'teki düzeyin üçte birine geriledi.

Japonya'nın durumu da Almanya'dan farksızdı. Ülke işgal altındaydı ve sanayisi tahrip edilmişti. 1946'da Japon ulusal geliri 1936'daki düzeyin yarısından biraz fazlaydı, ihracatı 1934'tekinin % 8'i, ithalatı ise % 18'i kadardı.

İtalya ise, 1943'te yenilgiyi kabul edip taraf değiştirmesine rağmen Almanya ve Japonya'nın uğradığı akıbetten kurtulamadı. Onun da ekonomisi çökertilmişti. Üstelik Savaş öncesinde bile Almanya ve Japonya'dan daha zayıf bir ekonomiye sahip olduğu için durumu daha da kötüydü. 1945'te İtalya'nın ulusal geliri 1911'deki ulusal gelirine eşitti. Her üç devletin, galip devletlerin koyduğu ticaret kısıtlamaları bir yana, ithalat ver ihracatları durma noktasındaydı. İşsizlik ve enflasyon insan yaşamını tehdit eder düzeydeydi.

Savaş öncesinde bu üç devleti birleştiren emperyalist kader ilginç bir biçimde savaş sonrası karşı karşıya oldukları kaderle kesişiyordu. Her üçü de işgal altındaydı, üçünün sanayisi de tahrip edilmişti ve üçü de yeniden toparlanmak için ABD mali yardımına muhtaçtı.

Savaşın galipleri İngiltere ve Fransa'nın durumu da birçok bakımdan savaşın mağluplarıyla benzerdi. Almanya'da bir işgal bölgesine sahip olan Fransa; BM güvenlik Konseyi'nde daimi üyelik elde etmişti ve eski sömürgelerinin bir kısmını koruyordu. Suriye ve Lübnan'da denetimi kaybetmiş olsa da Çin Hindi, Tunus, Cezayir ve Fas'ta denetimi elinde tutuyordu, bu haliyle bile dünyanın ikinci büyük sömürgeci gücüydü. Ancak savaş sonrasında Fransa bu durumunu koruyabilecek bir ekonomik güce sahip değildi. Savaştan en büyük kayba uğrayan galip devletti. Almanya'nın savaş bitiminde yaşadığı yıkıma, Fransa savaşın başında Almanya tarafından uğratılmıştı. Fransa'nın ulusal geliri 1938'in yarısına düşmüştü. Döviz stokları tükenmişti ve 1929 bunalımından sonra altına endekli tek para birimi olan Frank uluslararası kambiyoalarda işlem göremez durumdaydı. İthalat-ihracatın durumu da Almanya'dan farklı değildi, durma noktasındaydı.

Bütün bunlara rağmen Fransa'nın tek önemli avantajı Avrupa'da; İtalya ve Almanya'dan boşalan yeri dolduracak ve Sovyetler Birliğine karşı Avrupa'da emperyalist politikayı yürütecek yegâne büyük güç olmasıydı. Bu da onun ABD ve İngiltere'nin desteğinden cömertçe yararlanmasını ve savaş sonrası emperyalist düzende önemli bir güç olarak dâhil edilmesini sağlıyordu.

İngiltere, savaşın yıkıcı etkilerinden Fransa kadar etkilenmemişti, sanayi alt yapısı hâlâ güçlüydü. Savaş sonrası görünümde dünyanın en büyük sömürgeci devleti olmaya devam ediyordu.

İngiltere, savaş sonrasında sadece eski sömürgelerini korumakla kalmamış; aynı zamanda Almanya ve İtalya'dan aldığı yeni sömürgelerle tam bir "sömürge imparatorluğu" görünümü kazanmıştı. Bu sömürgeci varlığıyla orantılı olmasa da askeri gücünü hâlâ koruyordu. İngiliz kara ve hava üsleri kuzey Afrika'ya, İtalya, Almanya ve Güney Asya'ya yayılmış durumdaydı. İngiltere'nin savaş sonrası ekonomisi ise, bu görüntüyle tam bir çelişki içindeydi. İhracat önemli ölçüde düşmüştü. 1938'in ancak yüzde 31'i kadardı. Ekonomik durum açısından savaşın mağlup devletleri İtalya, Almanya ve Japonya'dan farkı, savaştan çok az zarar görmüş bir sanayi tabanına sahip olmasıydı. Benzerliği ise, bütün diğer ülkeler gibi, ABD mali yardımına muhtaç olmasıydı. Bu ihtiyaç, sömürgelerin elde tutulması yüzünden miktar olarak büyük olduğu gibi, can alıcıydı. Savaş sonrasında İngiltere'nin içinde bulunduğu durumu Keynes 1945'te şöyle ifade ediyordu: Gerçekte ABD yardımı olmazsa "savaş sırasında hiçbir zaman yapmadığımız kadar kemerleri sıkmak gerekecek" (- Paul Kennedy – Büyük Güçlerin Yükselişi ve Düşüşü- İş Bankası Yay. –s.438)

İngiltere hem ekonomik alanda hem de sömürgelerdeki bu ağır durumla baş edebilmek için politikasında önemli değişikliklere gitmek zorunda kaldı. Değişiklik 1945'te İşçi Partisi iktidarıyla başladı. İçerde sermaye yetmezliği nedeniyle devlet devreye sokularak "karma ekonomi"ye yönelindi; dışarda ise Sömürge politikasında değişikliklere gidildi. Savaştan hemen sonra eski sömürgecilüğün yerine bağımlılık ilişkisini geçirerek başını en fazla ağrıtan ülke olan Hindistan'dan çekildiğini açıkladı.

ABD mali yardımına duyduğu şiddetli ihtiyaç ve bağımlılık İngiltere'nin sömürgelerini adım adım ABD kaptırmasına yol açıyordu. Bu süreç daha savaşın içinde aldığı yardımlara karşılık Pasifikteki adalarda ABD'ye askeri üsler vermesiyle başlamıştı. İngiltere'nin Filistin, Yunanistan ve Türkiye'ye verilen "güvencelerden" ABD hesabına vazgeçmesi, ABD mali yardımının savaş sonrasında ödenen ilk bedelleriydi. Bu bedeller savaş sonrasında hızlanarak devam edecek ve İngiltere "orta boy bir" emperyalist ülke konumuna razı olmak zorunda kalacaktı.

ABD ikinci kez savaşın tek gerçek galip ülkesiydi. ABD iki savaşta da yıkıma uğramamıştı. Tersine ekonomik ve askeri gücünü olağan üstü ölçülerde büyüterek bu savaşlardan zenginleşerek çıkmıştı.

1900'lerin başında hız kazanan ABD'nin ekonomik ve askeri yükselişi 1914-18 savaşında en yüksek noktaya vardıktan sonra 1929 bunalımıyla

kesintiye uğradı. 1939'da savaş yeniden başladığında ABD'nin yükselişi de yeniden zirve yaptı. Eşitsiz gelişme bir kez daha ABD'yi öne fırlatmıştı. 1939'da sabit fiyatlarla 86 milyar dolar olan ABD GSMH'sı 1945'de 135 milyar dolara yükselmişti. ABD ekonomisi 1940-44 yılları arasında kapitalist dünyada o güne kadar görülmemiş bir büyüme temposu (ortalama % 15) yakalamıştı. Savaş öncesinde % 70-80 olan kapasite kullanımını savaş sonrasında ve takip eden yıllarda % 100'e yükselmişti. Savaş bittiğinde ABD'nin elindeki altın rezervleri 20 milyar dolardı ve bu, 33 milyar dolar olan dünya altın rezervinin üçte ikisine yakındı. 1945'te dünya imalat veriminin yarısı ABD'ye aitti. Dünya meta üretiminin üçte biri ABD'de gerçekleştiriliyordu. Petrol, kauçuk ve metal cevheri gibi stratejik hammaddeler üzerinde denetim kurmuştu; dünyanın en büyük ihracatçı ülkesiydi ve kişi başına yaşam düzeyiyle bütün öteki ülkeleri açık farkla geride bırakmıştı.

Bu ekonomik gücüne paralel olarak ABD, savaş sonrası emperyalist dünyanın rakipsiz askeri gücüydü. 12.5 milyonluk bir orduya sahipti ve bunun 7.5 milyonu kendi ülkesinin dışındaki ülkelerde konumlanmıştı. Deniz ve hava gücü bakımından da kıyaslanamayacak bir üstünlüğe sahipti. 1945'te Pasifik'ten Kuzey Afrika'ya Asya'dan Avrupa'ya kadar geniş bir alana yayılan 95 askeri tümeni mevcuttu ve bu alanlarda askeri üslere sahipti. Bütün bunlara ek olarak da dünyada tek atom bombası sahibiydi.

Zbigniew Brzezinski savaş sonrası bu yeni güç dengesinden hareketle "dünya siyasetinde Avrupa döneminin 2. savaş sonrasında kesin olarak sona erdiğini" tespit ediyordu. Gerçekten de, ABD'nin savaş sonrasında ele geçirdiği bu üstünlük emperyalist egemenlik sisteminde köklü bir nöbet değişimine zemin hazırlıyordu. (Zbigniew Brzezinski- Büyük Satranç Tahtası- Sabah Yay. s.-9)

Savaşla birlikte Almanya, İtalya ve Japonya'nın emperyalist güç denkleminin dışına atılması, İngiltere ve Fransa'nın gerek ekonomik ve gerekse askeri açıdan büyük güç olma konumlarını kaybetmesi, bundan öte ekonomik kriz ve enflasyon ve işsizlik içinde toplumsal patlamalara gebe savaşın galibi ve mağlubu ülkelerin bu durumdan çıkıp yeniden toparlanıp bir güç haline gelebilmek için dahi ABD yardımına bağlı olmaları, ABD'ye emperyalist sistemde daha önce hiçbir emperyalist güce nasip olmayan bir hegemonik güç olma olanağını tanıyordu. Kısaca 1945'te ABD ekonomik, askeri ve siyasi olarak kapitalist dünyanın tartışmasız lideriydi. Geride kalan ise bu liderliğin sisteme içerilmesi ve sistemin bu liderlik altında yeniden örgütlenmesiydi.

Kapitalist Sistemin

ABD Hegemonyası Altında Yeniden Örgütlenmesi

1945 öncesi Kapitalist sisteme egemen olan farklı güç odakları çevresindeki örgütlenmenin yerini, savaş sonrasında merkezinde ABD'nin olduğu yeni bir hegemonik örgütlenme aldı. Diğer emperyalist devletler açısından bu hegemonik örgütlenmenin kabulü sadece ABD'nin ekonomik ve askeri gücünün kabulü anlamına gelmiyordu. Bundan daha da önemlisi farklı düzeylerde bir bağımlılığı içeren bir emperyalist yeniden örgütlenmenin de kabulüydü. Bu yeni hegemonik örgütlenme ekonomik, askerî ve ideolojik olmak üzere, üç temel ayak üzerinde yükseldi.

Hegemonyanın Ekonomik Ayağı; DB, UPF, UIKB ve GATT

Sistemin ABD merkezli ekonomik örgütlenmesi, daha savaş bitmeden başlatılmıştı. ABD'nin öncülüğü ve İngiltere'nin aktif desteğiyle (İngiltere 1912'den beri hem ekonomik ve hem de sömürgelerdeki zorlukları nedeniyle en çok malî yardımı alma karşılığında ABD'nin uysal bir müttefikiydi.), doların altına endeksli tek para birimi olarak kabul edildiği Bretton Woods konferansları ile ABD hegemonyasının ekonomik örgütlenmesi somut biçimler kazanmaya başladı. Savaşın diğer galibi Fransa ise, bu yeniden örgütlenmenin içinde yer almakla birlikte "güvenilmez" bir ortaktı. Fransa, İngiltere gibi ABD mali yardımına muhtaçtı ama ne sömürgeler üzerindeki egemenliğinden vazgeçmek ne de, Almanya ve İtalya'nın güç denkleminin dışına itilmesinin Avrupa'da kendisine sağladığı olanakları ABD'ye kaptırmak niyetindeydi. (ABD ile Fransa arasındaki bu çelişki, süreç içinde daha da büyüyecek ve Fransa'nın NATO'nun askeri kanadından ayrılmasına kadar varacaktı.)

1944'de başlayan konferanslar süreci, 1945'de Dünya bankası (DB), Uluslararası Para Fonu (UPF), Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası (UIKB) ve daha sonra bunlara eklenen gümrük tarifeleri ve ticaret genel anlaşmasıyla (GATT), bu hegemonik sistemin alt yapısı oluşturuldu. Daha sonraki süreçte bu anlaşmalar, bölgesel alt anlaşmalarla beslenerek bütün sistemin ekonomik örgütlenmesinin temellerini oluşturdu.

Bu kurumlar sadece, genel olarak ABD hegemonyasını yansıtmıyor, bizzat kurumların örgütlenmesi ve işleyişi ABD hegemonyasını güvence altına alıyordu. Bu bakımdan DB, UPF ve UIKB'nin örgütlenmesi ilgi çekicidir. Bretton Woods konferanslarıyla oluşturulan bu kurumlar 6 kurucu ülkenin katılımıyla kuruldu: ABD, İngiltere, Federal Almanya, Fransa, Japonya ve Hindistan. Federal Almanya, kuruluş sermayesine katılmayan

tek kurucu üyeydi. Öyle anlaşılıyor ki F. Almanya kurucu üye statüsünü ABD'nin denetiminde olması sayesinde ve Avrupa'yı Fransa etkisine açık hale getirmeme adına kazanıyordu. İtalya ise, bu kurumların hiç birinde kurucu üye statüsüne sahip değildi. 12-21 kişiden oluşan müdürler tarafından yönetilen bu kurumlarda altı müdür, kurucu üyeleri temsilen doğrudan atanıyor; geri kalan müdürlerse kurumun diğer üyeleri tarafından sermaye katılım oranlarına göre sahip oldukları oylarla seçiliyor, bu da zaten bu kurumların hepsinde yüzde 30 ve üzerinde pay ve oy sahibi olan ABD'nin egemenliğini daha da perçinliyordu. (V. Vahruşev- Yeni sömürgecilik- Konuk Yay. – s. 124)

ABD hegemonyasındaki bu kurumlardan borç ya da kredi almak isteyen bütün kapitalist ülkeler, bu kurumların dayattığı koşullara -ABD para sistemine bağlanmak ve açık rekabet koşullarına- uymak zorundaydılar. Bu da kaçınılmaz olarak en çok rekabet yeteneği olan ABD'nin yararına, ABD dışındaki emperyalist ülkeler de dâhil, diğer ülkelerin zararına işleyen bir sistemin dayatılması anlamına geliyordu.

Hegemonyanın Askeri Ayağı: NATO

Hegemonyanın ikinci ayağı ise, ABD askeri üstünlüğünün sistemde yeniden örgütlenmesine dayanıyordu. Daha savaş sırasında 7,5 milyon ABD askeri -Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa'nın yeni sosyalist ülkeleri hariç- dünyanın dört bir tarafında konuşlanmıştı. ABD, savaş sonrasında bu işgalci asker sayısını, ancak ikili anlaşmalar ya da İtalya ve Almanya'da olduğu gibi işgal anlaşmalarının öngördüğü gelişmiş teknolojiyle donatılmış yeni kara, deniz ve hava üsleri oluşturarak azaltıyordu. Savaş sonrasında ABD'nin dünyanın diğer bölgelerinde bulunduğu asker sayısında bir azalma, ancak askeri etkinliğinin güçlendirmesine bağlı olarak söz konusuydu. Bu da, savaşla dünyaya yayılan ABD askeri varlığının, savaşın bitimiyle sona ereceği beklentilerinin boş beklentiler olduğunu gösteriyordu.

ABD, sahip olduğu askeri üstünlük altında kapitalist sistemi örgütlemenin ilk adımlarını, 1947'de Amerika kıtasında 21 ülkeyi kapsayan RİO paktının (Inter Amerikan Yardımlaşma Anlaşması) kurulmasıyla atmaya başladı; bunu, 1948'de 35 ülkeyi kapsayan Amerikan Devletler Örgütü'nün(OEA) kurulması izledi. Bu yönde atılan en büyük adım ise 1949'da NATO'nun kurulmasıyla gerçekleşmiş oldu. Bu adımı da 1951'de ABD, Avustralya ve Yeni Zelanda'nın içinde yer aldığı (AN-

ZUS), 1953’de ABD ve İngiltere öncülüğünde içinde Irak, İran, Türkiye ve Pakistan’ın yer aldığı Bağdat Paktı, (Bu pakt 1958’de Irak’ın ayrılmasıyla CENTO’ya dönüştürüldüyse de ciddi bir rol oynayamadan dağıldı.) ve 1954’de ABD, İngiltere, Fransa, Avustralya, Yeni Zelanda, Filipinler, Pakistan ve Tayland’ın oluşturduğu Güney Asya Anlaşma Teşkilatı (SEATO) izledi. ABD; Japonya, Güney Kore ve Kanada’yı ikili anlaşmayla bu zincire ekledi. Birçok ülke (Suudi Arabistan, Ürdün vb.) ‘ikili anlaşmalar’ ile bu paktlara bağlandı. Birçok ülkede ise, (Cezayir, Libya, Fas, Nijerya, Etiyopya, Kenya vb.) başta ABD olmak üzere NATO üyesi İngiltere ve Fransa’nın deniz ve hava üsleri kuruldu. Zamanla bu askeri örgütlenmeler hem yeni üyelerle genişletildi, hem de bunlara yenileri eklendi. Örneğin NATO, 1949’dan günümüze birçok kez genişletildi. Bu örgütlenme salt bir askeri örgütlenme olarak kalmadı, sürekli olarak askeri ve ekonomik örgütlenmelerle geliştirildi.

1950’li yılların sonuna doğru “hegemonya”nın askeri örgütlenme ağının boyutları şöyleydi: “Birleşik Devletler, 30 ülkede bir milyondan fazla asker bulunduruyordu. Dört bölgesel savunma ittifakının üyesi ve bir beşincinin aktif katılımcısı idi; 42 devlet ile karşılıklı savunma anlaşmaları vardı; 53 uluslararası teşkilata üye bulunuyordu ve yerküre üzerine yüz devlete askeri ya da ekonomik yardım yapıyordu.” (Paul Kennedy- s.463). ABD, savaş sonrası oluşturulan bu örgütlenmenin basit bir üyesi değil, bizzat bu örgütlenmenin mimari ve baş denetleyicisiydi. Görüldüğü gibi Sovyetler Birliği, sosyalist ülkeler ve dünya devrimci güçleri, savaşın hemen ardından çepeçevre kuşatılmıştı.

Bütün diğer örgütlenmeleri ideolojik ve askeri açıdan besleyen ve farklı yollarla onları kendine bağlayan bu emperyalist örgütlenmenin merkezindeki örgüt, NATO’dur. Bu örgüt, burjuvazinin sınıf savaşına ortak müdahale örgütü olmasının ötesinde, ABD hegemonyasının da önemli bir aracıdır. Bu ortak müdahale araçları, ABD’ye NATO kanalıyla özellikle diğer emperyalist ülkeler; İngiltere, Fransa, Japonya, Almanya, İtalya ve diğerleri üzerinde askeri denetim kurma, sistem içinde rakip askeri güç odaklarının oluşmasını önleme ve bu yolla hegemonyasını güven altına alma olanağını da veriyor.

Ayrıca NATO merkezli bu askeri örgütlenme, 1940’dan sonra aşırı bir şekilde gelişen ABD savaş sanayinin bütün diğer ülkelere silah ve askeri donanım satmasının aracı haline dönüşerek ABD savaş sanayinin giderek büyümesine olanak sağlıyordu.

Tablo-1: Ülkelerin savaş harcamaları 1948–1970

Tarih	BD	SSCB	F. Al.	Fransa	B.K.	İtalya	Japonya	Çin
1948	10.9	13.1	---	0.9	3.4	0.4	---	---
1949	13.5	13.4	---	1.2	3.1	0.5	---	2.0
1953	49.6	25.5	---	3.4	4.5	0.7	0.3	2.5
1955	40.5	29.5	1.7	2.9	4.3	0.8	0.4	2.5
1960	45.3	36.9	2.9	3.8	4.6	1.1	0.4	6.7
1965	51.8	62.3	5.0	5.1	5.8	1.9	0.8	13.7
1970	77.8	72.0	6.1	5.9	5.8	2.4	1.3	23.7

Büyük güçlerin yükseliş ve çöküşleri / s. 456 ‘dan özetlenerek alınmıştır.

Yukardaki tablo, ABD’nin başlattığı silahlanma yarışına Sovyetler Birliği’nin de katıldığını; Çin’in başlangıçta oldukça geri kaldığı bu yarışta, 1960 sonrasında dönemde İngiltere ve Fransa’yı geride bırakarak ABD ve Sovyetler birliğinden sonra silahlanmaya en çok pay ayıran ülke sıralamasında üçüncü sıraya oturduğunu gösteriyor. Tablonun en çarpıcı özelliği, ABD silahlanma harcamalarında 50’li yılların başından itibaren görülen büyük artıştır. Bu artış yukarıda özetlenen askeri güç ve hegemonya stratejisinin kararlılıkla yürütüldüğünün rakamsal kanıtıdır. Tabloda dikkati çeken diğer bir unsur da 1953’te SEATO kurulması çalışmalarısıyla birlikte Japonya’ya sınırlı askeri güç oluşturma hakkının verilmesidir. Bu hak 1955’te tanınmıştı. Benzer bir durum, F. Almanya için de geçerlidir. Savaş sonrasında askerden arındırılmış olan Almanya NATO kapsamı adı altında kendi ordusuna sahip oldu ve silahlanma yarışına sokuldu. Almanya ve Japonya yeniden anti-komünist, anti Sovyet kampanyanın ileri karakolları olarak örgütlenmeye başladı.

ABD’nin ikili anlaşmalar ve üslerle kalıcılaşan bu askeri varlığını açıklayacak ve bunu sistemde yeni askeri üstünlüklerin ortaya çıkmasını önleyecek tarzda yeniden örgütlemek için sağlam dayanaklara ihtiyacı vardı. ABD, bu ihtiyacı “Truman Doktrini” ile karşıladı. 1947’de Truman, ABD’nin hegemonik gücü olduğu kapitalist dünya ile Sovyetler birliği ve diğer sosyalist ülkelerin iki ayrı ideolojik kutbu ve iki farklı yaşam biçimini temsil ettiklerini belirterek, kendi ismiyle anılan doktrinini şöyle gerekçelendiriyordu: “... Bu yaşam biçimlerinden biri çoğunluğun iradesine

dayanmakta ve özgür kurumlar, temsili hükümet, serbest seçimler ile kişisel özgürlük, konuşma ve din özgürlüğü ve politik baskılardan bağımsızlık konularında verilen güvencelerle öbüründen ayrılmaktadır. İkinci yaşam biçimi azınlığın çoğunluğa zorla kabul ettirdiği iradesine dayanır. Terör ve baskıyla, basın denetimiyle, uydurma seçimlerle ve kişisel özgürlüklerin bastırılmasıyla ayakta kalır.” Eisenhower, bu ABD’nin üstlendiği burjuva ideolojik temsiliyeti daha netleştiriyordu. “... İyilik ve şer güçleri tarihte ender görülen bir biçimde yığılmış, silahlanmış ve birbirleriyle karşı karşıya gelmiştir. Özgürlük, tutsaklığın karşısına; aydınlık, karanlığın karşısına dikilmektedir.” (Paul Kennedy – Büyük Güçlerin Yükselişi ve Düşüşü- İş Bankası Yay. –s. 442-443)

Hegemonyanın İdeolojik Ayağı: Anti-Komünizm, Anti-Sovyetizm

Her iki açıklamada da ABD’nin askeri hegemonyasının bir ideolojik temel üzerinde oturtulmaya çalışıldığını ve bu ideolojik temelin iç ve dış düşman yaratılmasına dayandığını görüyoruz. İç ve dış düşmanın varlığına dayalı bir ideolojik birlik arayışı, tarih boyunca bütün egemen sınıfların ortak özelliğidir. Geçmişte egemen güçlerin yürüttüğü bütün fetih ve yağma savaşları “barbarların” düşmanca varlığına dayandırılıyordu ve onların “medenileştirilmesi” demagojisiyle örtülüyordu. Burjuvazi bu ideolojik temeli; güvenli yaşam alanları, rekabet üstünlüğü, yurtseverlik, milliyetçilik, şovenizm, ırkçılık ve etnik ayrımcılık vb. ile besleyerek genişletti ve güçlendirdi.

Bu ideolojik argümanlar, paylaşım savaşı öncesi güç odaklarına dayalı askeri eylemliliğin ve emperyalist yayılmacılığın ideolojik argümanlarıydı ve ancak sınırlı bir etkiye sahip bölgesel ya da yerel bir güç birikimine olanak veriyordu. 1945 sonrasında ise dünya egemenliğine soyunan ABD için bu sınırlı güç birikimi yeterli değildi. ABD’nin hem ulusal hem de uluslararası bir güç birikimine, kitle desteğine ihtiyacı vardı. Bu da ancak uluslararası bir etkiye sahip ideolojik argümanlar üzerinden sağlanabilirdi. Truman Doktriniyle ABD ideolojik hegemonyasının temel dayanağı olan düşmanı da tanımlıyordu: Komünizm ve Sovyetler Birliği. Bu düşman tanımı ABD’ye sadece dünya burjuvazisini ortak bir cepheye birleştirme olanağını değil, aynı zamanda bu güç üzerinde ideolojik hegemonyasını pekiştirme ve ekonomik ve askeri hegemonyayı daha da güçlendirme olanağını veriyordu.

Komünizm ve Sovyetler Birliği düşmanlığı temelindeki bu ideolojik hegemonyanın diğer bir bileşeni ise, ABD’nin ekonomik gücünün sadece

burjuvazi için değil, halk kitleleri için de bir çekim merkezi olarak örgütlenmesiydi. Bu örgütlenme; emek-sermaye uzlaşması ve hayallerin satın alınması üzerine kuruluydu ve esas olarak özel mülkiyeti kutsayan aşırı tüketime dayalı bireyci bir yaşam tarzını empoze ediyordu. Bu yaşam tarzının üretimi, savaş sonrası ABD ekonomisinin önemli sanayi dalını oluşturdu. Semboller (kola, McDonalds, popüler müzik, Hollywood, giyim tarzı-moda, vb.) üretiliyor ve bu semboller dünya pazarına sürülüyordu. Öyle ki ABD başkanları ikili anlaşmalar yoluyla bu sembollerin pazarlanmasıyla bizzat ilgileniyordu. Bu semboller girdikleri her ülkede, kültür dokusunu tahrip ederek, mülkiyetin dokunulmazlığı üzerinden kapitalist bencillik ve bireyciliğe evrensel bir boyut kazandırıyor. Girdiği her ülkede toplumsal yapıyı atomize eden “ABD yaşam tarzı” düzene karşı itirazları, düzen sınırları içine hapsederek burjuvazinin hareket olanaklarını da arttırıyordu.

Kararlılık –Güven Stratejisi:

Sosyalist Devletlerin Abluka Altına Alınması

1940’lı yılların sonuna gelindiğinde ABD, emperyalist sistem içinde kurumsal bir hegemonyaya ve bu hegemonyanın ona sağladığı dünya burjuvazisi adına hareket etme olanağına sahipti. Ancak, bu hegemonyanın işlerlik kazanması ABD’nin hegemonyanın içinde yer alan devletlere güven verecek bir kararlılığı ortaya koymasına bağlıydı. Bu kararlılık hem güven tazelemesi yaratacak, hem de, bütün çelişkilerine rağmen hegemonyanın ikna edici özelliğini ve gücünü pekiştirecekti. Kararlılık-güven stratejisinin öncelikli hedefi kuzey Amerika, Kanada ve Avrupa’nın (İngiltere, Fransa, Federal Almanya, İtalya vb.) devrim kuşağının dışına çıkarılmasıydı. Bu strateji “McCarthyizm”le ABD’de başlatıldı. Uygulamadaki aşırı şiddet (ABD toplumunun her hücresinde “komünist ajanlar” yaratılarak bir korku ve sindirme hareketine dönüştürülmesi) kararlılık-güven stratejisinin gereği olan bir meydan okumaydı. Bu meydan okuma Hitler’in 1933’te iktidara geldiğinde Alman işçi sınıfına karşı yürüttüğü savaşın bir benzeriydi ve bütün muhalif güçleri kapsıyordu. Sendikalar, devrimci unsurlardan temizlendi. Devrimci gruplarla birlikte, 1940’ta kendi emperyalist burjuvazisini desteklemek üzere Komünist Enternasyonal’dan ayrılan ABD Komünist Partisi de kapatıldı.

Marshall Planı; ABD’deki McCarthyizm’in, sınıf uzlaşmacılığı zemininde Avrupa ekonomilerinin yeniden toparlanmasını öngören ve komünist hareketinin tasfiyesini içeren bir Avrupa versiyonuydu. Bu planla yıkkık Avrupa ekonomileri, ABD malî desteğiyle hızlı bir toparlama sürecine girdi. Bu toparlanmayla bir yandan savaşın aşındırdığı ve zayıflattığı ser-

maye birikimini Keynes'yen yöntemlerle (devlet işletmeciliği ve planlamanın devreye sokulması) aşılırken, diğer yandan çelişkileri minimize ederek emek-sermaye uzlaşmasının da zeminini güçlendirdi. Avrupa'nın devrim kuşağının dışına çıkarılmasında önemli bir işlev gören, Avrupa burjuvazisinin dünya burjuvazisine başarılı bir örnek olarak sunduğu "sosyal devlet konsensüsü" bu zemin üzerine oturdu ve düzene karşı tepkileri absorbe eden bir kurumsallık kazandı. "Sosyal devlet" in kurulma süreci, Avrupa'da işçi hareketine, komünistlere karşı bir temizlik hareketiyle birlikte yürüdü.

Avrupa'da savaş sonrası komünist ve işçi hareketinin tasfiye edilmesi apayrı bir yazı konusudur. Burada 1945'lerde devrim arifesindeki üç Avrupa ülkesinde, Fransa, İtalya ve Yunanistan'da, devrimin nasıl tasfiye edildiğine kısaca değineceğiz.

Savaş sonrası Fransa'da iktidara uzanma noktasındaki devrim, önce Fransa'da işçi hareketinin en güçlü temsilcisi olan Fransız Komünist Partisi tarafından likide edildi. Bu likidasyon da 1935'teki likidasyon gibi aynı temele "faşizme karşı" burjuvaziyle işbirliğine dayanıyordu. Likidasyon iki aşamada gerçekleştirildi. Önce savaş sırasında oluşan ve savaştan sonra Fransa'da söz sahibi olan devrimci silahlı direniş güçleri, "otorite ve istikrarın" sağlanması adına Fransız ordusunun emrine verildi. Ardından işçi sınıfı, Fransız Komünist Partisi lideri Thorez tarafından burjuva Fransa'yı yeniden ayağa kaldırmaya çağrıldı. "Bugün mal üretimimizin miktarı, kalitesi ve dünya pazarındaki yerimiz Fransa'nın büyüklüğünün ölçüsüdür. Halk, kurtuluş savaşı için nasıl seferber olduysa üretim savaşı için de öyle seferber olmalıdır. Görev, büyük Fransa'yı yeniden inşa etmek, Fransa'nın bağımsızlığının maddi koşullarını sözcüklerin ötesinde sağlamaktır." Thorez'in dudaklarından dökülen "büyük Fransa" ve "bağımsızlık" sözcükleri işçi sınıfını proletarya diktatörlüğü mücadelesinden vazgeçirmek için sadece burjuvazinin değil, kendine komünist diyenler tarafından da nasıl kullanıldığının en tipik örnekleridir. Yine Thorez 1945'te Waziets madencilerinin toplantısında işçilere şöyle seslendi: "Merkez Komite adına ve Parti Kongresi'nin kararları adına size dürüstçe söylüyorum ki, en ufak bir grevi bile onaylayamayız, özellikle, bu grev, Bethune madenlerinde geçen hafta yapılan grev gibi, sendikanın çevresinde ve sendikaya muhalefet içinde gerçekleştirilmiş ise." (Fernando Claudin –Komintern'den Kominfor'a – Belge Yay. saf.-40-41)

1945'te söylenen bu sözler ne yazık ki Fransız burjuvazisinin temsilcisi De Gaulle'e değil, Fransız işçi sınıfının temsilcisi komünist partinin lideri Thorez'e aitti. Bu likidasyon Thorez'e ancak bir yıl süreyle hükümette yer

alma kapısını açtı. Devrimin likidasyonu ile komünist partisinin görevi de sona erdi. Marshall planıyla birlikte komünistler hükümetten kovuldu.

İtalya’da olanlar, Fransa’dan farklı değildi. Orada da “faşizme” karşı birleşik cephe iktidarıyla “devrimin ilk aşaması” gerçekleşiyordu. Ama devrimcileri, devrimci örgütlenmeleri yok ederek. Savaş sonrası Kuzey İtalya, Komünist Partisi’ne bağlı partizan güçlerin elinde kurtarılmış bölge idi. İtalyan Komünist Partisi’nin ilk işi, anti-faşist koalisyonda yer alma adına partizanların silahsızlandırılmasını kabul ederek, Kuzey İtalya’daki kurtarılmış bölgeye son vermek oldu. Togliatti, 1945’te partinin 5. kongresinde delegelere şöyle sesleniyordu: “Partiler arası mücadelede (doğrusu kapitalizme karşı mücadele olmalıydı-y) şiddete başvurmamak için yaptığımız anlaşmada birleşiyoruz. Bu anlaşma hepsinin silahsızlanması çağrısında bulunuyor. Partizan birlikleriyle ilgili önlemler olarak bu kararı ilk uygulayan biz olduk.” (age. / s.80). Sonuç, yine Fransa’daki gibi oldu; 1947’de komünistlerin görevi sona erdi ve onlar da tıpkı Fransa’da ki gibi hükümetten kovuldular.

Yunanistan’daki durum ise, devrimin uluslararası güç ilişkilerine kurban edilmesinin tipik bir örneğiydi. 1944’te ülke, devrimci hareketin kontrolündeydi. Direnişin karşısındaki tek güç Yunanistan’daki İngiliz birlikleriydi. 1944 sonunda İngiliz birlikleriyle direniş güçleri arasında başlayan çatışma 1945’te ateşkesle sonuçlandı. Gerçekte ateşkes, İngiliz birlikleri ve Yunan kraliyet ordusuna yeniden saldırı için bir toparlama zamanı verilmesiydi. 1947 yılında direniş İngiliz ve Yunan ordusunun saldırısıyla kırıldı. Yunanistan Komünist Partisi, direniş sırasında ciddi hatalar yaptığı halde, Fransız ve İtalya’daki örneklerden farklı bir yol izleyerek direnişi sonuna kadar sürdürdü. Yunanistan Komünist Partisi daha sonra özeleştiri yaparak 1945’deki ateşkes anlaşmasını “kabul edilemez bir uzlaşma, temelde İngiliz emperyalistleri ve Yunan gericiliği karşısında bir teslimiyet” olarak değerlendirdi (age. / s. 105).

Yine de devrim, Komünist Partisi’nin hatalarının ve Sovyet-İngiliz pazarlığının kurbanı olmaktan kurtulamadı. Churchill Yunanistan’da varılan ateşkesle ilgili olarak dışişleri bakanı Anthony Eden’e gönderdiği 1944 tarihli emirde şunları yazdı. “Bence Yunanistan’da eylem özgürlüğü için Rusya’ya ödemek zorunda olduğumuz fiyatı öderken, M. Papandreou yönetimindeki Helenik Kraliyet Ordusu’nu desteklemek için İngiliz birliklerini kullanmakta duraksamamalıyız. (...) EAM’la bir çatışma olacağını kuvvetle tahmin ediyorum; zemin iyi seçilmişse bundan kaçınmamalıyız.” (age.- saf.-105)

Dünya devrimci güçleri bir kez daha, olağanüstü eşitsiz bir savaşla kar-

şı karşıyaydı. Eşitsizliği yaratan sadece dünya burjuvazisinin ABD hegemonyasındaki birliği ve bu birliğin dayandığı büyük askeri ve ekonomik güç değil, Sovyetler Birliği'nin öznel konumu - tek ülkede sosyalizm teori pratiği ve statükoyu koruma adına dünya devrimci sürecinin yönlendirici bileşeni olmaktan çıkması- devrimci hareketin içinde bulunduğu dağınıklık, savrulma; uluslararası devrimci bir örgütlenmeden yoksunluktu.

1948'e gelindiğinde Marshall planıyla Avrupa'da hedeflenen sonuçlar büyük ölçüde sağlanmıştı. Avrupa ekonomileri bir toparlanma dönemine girmiş, Avrupa devrimi 1919'dakinden daha ağır sonuçlarla bir kez daha yenilmiş ve sınıf uzlaşmacılığı temeli güçlendirilmişti. Artık Avrupa'nın bu yeniden tahkimi üzerine kararlılık-güven stratejisinin ikinci aşamasına geçilebilirdi. Kararlılık-güven stratejisinin ikinci aşaması, devrim zonunda olduğu kabul edilen ülkelere yönelikti. Strateji; Mali ve askeri araçlarla yürütüldü. Mali yardımlar, "Truman Doktrini" ile Asya ve Avrupa'da birçok ülkeyi (Filipinler, Endonezya, Malezya, Tayvan, Güney Vietnam, Güney Kore, Türkiye, Yunanistan vb.) kapsıyordu ve bu ülkelerin devrim zonunun dışına çıkarılmasını öngörüyordu. Bu ülkeler aynı zamanda askeri yardım ve üslerle tahkim ediliyordu.

Kararlılık-Güven stratejisinin asıl hedefi; kapitalist dünyanın ortak düşmanı Sovyetler Birliği'ni bulunduğu yere kilitleyerek izole etmek, sosyalist kampı abluka altına alarak özellikle genç devrimleri istikrarsızlaştırmak, Sovyetler Birliği ile dünya devrimi arasındaki nesnel bağın kopartılmasıyla dünya devriminin -özellikle de gelişmekte olan kapitalist ülkelerdeki- yükselişinin önünün kesilmesiydi. Bu stratejinin Sovyetler Birliği'ne yönelik kısmının temel dayanağı askeri güç kartı kullanılarak, Sovyetler Birliği'nin her ileri hareketinin "casus belli"- savaş nedeni- sayılmasıydı. Böylece hem Sovyetler Birliği geri adım atmaya zorlanarak bulunduğu noktaya -statükoya- kilitlenecekti, hem de Sovyetler Birliği ve devrimci gelişmeler karşısında gösterilen kararlılıkla dünya burjuvazisinin ABD'ye, dolayısıyla hegemonyaya güveni sağlanmış olacaktı.

Sovyetler Birliğini Kuşatma stratejisi, bu stratejinin baş mimarlarından olan ABD dışişleri bakanlığı strateji uzmanı George Kennan tarafından şöyle özetlendi; "Eğer gezegenin her tarafında olduğu gibi Rus halkının da önüne nezih, umutlu ve ne istediğini bilen bir medeniyetin var olduğu biçimindeki seçenek konulursa, er ya da geç, yavaş yavaş ya da başka biçimde o korkunç sistemin artık fiili bir uygulama değil de, kısmen tarihi kayıtlarda kalan ve kısmen, diğer tezahürleri ne kadar mutsuzluk verirse versin, her büyük insani karışıklığın yapıcı, organik değişiminin tortuları arasında sıkışarak tarihin çöp sepetine atıldığı o gün gelecektir." (Kees Van

Der Pijl –Küresel Rekabetler- İmge Yayınevi – saf. – 70)

Bu stratejinin ilk uygulaması, İran’da denendi. Sovyetler Birliği, İran’da bulunan Kızıl Ordu birliklerini geri çekmediği gibi bu birlikler 1946’da İran’ın kuzeyinde Mahabad Kürt Cumhuriyeti’nin kurulmasında önemli bir rol oynamıştı. Sovyetler Birliği’nin ABD ve İngiltere’nin sert tepkisiyle birliklerini geri çekmesi, “kararlılık– güven” stratejisinin işlediğini gösterdi. ABD ve İngiliz destekli İran ordusu Mahabad Cumhuriyeti’ni işgal etti. Bu işgal sırasında İran komünist partisi TUDEH de etkisizleştirildi ve İran üzerindeki emperyalist denetim güçlendirildi.

1947’de gerçekleşen ve tarihe “Berlin krizi” olarak geçen ikinci girişim, çok daha etkili oldu. ABD, İngiltere ve Fransa Berlin’de işgalleri altındaki üç bölgeyi birleştirdiklerini ilan ettiler, bununla da yetinmeyip Almanya için yeni bir “deutschemark” oluşturdular. Berlin’in daha önce belirlenmiş olan statüsünü ABD, İngiltere ve Fransa tarafından değiştiren bu duruma Sovyetler Birliği’nin tepkisi sert oldu. Batı Berlin’e giden bütün ulaşım yollarını abluka altına aldı. Tırmanarak süren kriz ve restleşme 1948’de Sovyetler Birliği’nin geri adım atmasıyla sonuçlandı. Sovyetler Birliği, Berlin’deki dörtlü denetim komisyonundan ayrıldığını açıkladı. Sovyetler Birliği’ne bu tarzda geri adım atırılması “casus belli”nin etkili olduğunu gösteren ikinci adım oldu.

Aynı yıl ABD zorunlu askerliği yeniden yürürlüğe koydu ve bir B-29 uçak filosunu İngiltere’ye konuşlandırdı. Bu başarı aynı zamanda ABD ve İngiltere açısından Sovyetler Birliği’nin nasıl “durdurulacağı ve izole edileceğinin” de yanıtıydı. Şifre çözülmüştü. Geriye kalan bu stratejinin ikili ve bölgesel askeri anlaşmalarla sistemin tümüne yayılarak tamamlanmasıydı.

Hegemonya Altında Emperyalist Paylaşım:

Savaş sonrası dünyanın hem Pazar ve hem de egemenlik alanları bakımından emperyalist devletler arasındaki paylaşımı, yeni biçimler ve yeni ilişkiler altında sürdü.

Savaş sonrasında, Almanya, İtalya ve Japonya’nın vesayet altına alınarak ekonomik ve askeri olarak (Almanya’nın ayrıca toprak olarak da) küçültülmeleriyle dünya görünürde, geride kalan üç emperyalist güç (ABD, İngiltere ve Fransa) arasında bölüşülmüştü. Gerçekte ise, bölüşüm ezici bir biçimde ABD egemenliğini yansıtıyordu. İngiltere ve Fransa’nın bırakalım eski sömürgeleri üzerinde denetimlerini sürdürebilmesi, kendileri bile ABD malî yardımlarına muhtaçtı ve bu konularıyla belirli ölçüde

ABD egemenlik alanı içindeydiler. ABD'nin savaş sonrası ele geçirdiği ekonomik ve askeri güç, onu neredeyse kapitalist dünyanın tek patronu yapan hegemonyanın ana zeminini oluşturuyordu. Savaş sonrası dünyada, hegemonyayı olanaklı kılan ve sağlamlaştıran bir diğer husus da, ABD ile diğer kapitalist devletler -gelişmekte olan ülkeler- arasındaki ilişkilerin eski sömürgecilikten farklı olarak kapitalist bir temel üzerinde kurulmasıdır. Hem emperyalist yayılmanın kendisiyle birlikte kapitalist ilişkileri taşıyan nesnel karakteri ve İngiltere ile Fransa'nın güç kaybına bağlı olarak sömürgeler üzerindeki denetimlerinin zayıflaması hem de anti-sömürgeci mücadelenin genişlemesi ve güçlenmesiyle eski sömürgeciliğin çözülüşü, kapitalist ulus devletlerin ortaya çıkması; sermaye ihracıyla birlikte başlayan emperyalist bağımlılık ilişkilerinin daha "saf" ve sağlam bir zemin üzerine oturmasını sağlıyordu. Bu zemin üzerinde, kapitalist ülke burjuvalarını emperyalizme bağlayan ilişki, sermaye ilişkisinin yanında sınıf mücadelesinin yarattığı tehditti. Bu tehdit, kapitalist ulus devletlerle emperyalizm arasındaki çelişkileri minimalize ederek hegemonyayı sistemin tümüne yaymayı kolaylaştırdı.

Savaş sonrası emperyalist sistem, ABD hegemonyası altında örgütlenirken, bu örgütlenme hem emperyalist devletler arasındaki ilişkileri, hem de emperyalist devletler ile kapitalist ulus devletler arasındaki ilişkileri belirledi.

Ulus devletler, ABD hegemonyasına ekonomik, askeri, politik bağlarla bağlanarak hegemonyanın egemenlik alanını oluşturdular. Emperyalist devletler arasındaki ilişkiye gelince, bu ilişki ABD egemenlik alanının diğer emperyalist ülkeler; yani Almanya, İtalya, Japonya, İngiltere ve Fransa tarafından kabul edilmesine dayanıyordu. Almanya, İtalya ve Japonya savaşın mağlupları olarak ABD hegemonyasını kabul etmek dışında bir seçeneğe sahip değillerdi. İngiltere ve Fransa ise, hem savaşın galipleri arasındaydı, hem de sömürge sahibi devletlerdi ve sömürgeleri ABD egemenlik alanının tehdidi altındaydı. ABD-İngiltere ilişkileri bu çelişkiyi çözmeye müsaitti. Ama Fransa açısından durum daha karmaşıktı. Bir yandan hem eski sömürgeleri üzerinde söz sahibi olmayı sürdürmek, diğer yandan da Avrupa'da kendine ait bir güç alanı yaratmak amacındaydı. Fransa'nın amaçlarıyla gücü arasındaki oransızlık ABD hegemonyası karşısında bu ülkenin çelişkili konumunu belirliyordu.

Hegemonya altında uluslararası pazarların sömürüsü, emperyalist güçler arasında çıkar çatışmasını, rekabeti -ortadan kaldırmasa da- önemli ölçüde tolere ediyordu. Özetlersek; hegemonya, egemenlik alanının bölüşümüne değil, ABD'nin denetimindeki egemenlik alanında diğer emper-

yalist devletlerin de içinde yer aldığı, güç ilişkilerince belirlenen dünya pazarının ekonomik sömürüsüne dayanıyordu. Ve bu sömürü, diğer emperyalist ülkelerin içinde yer aldığı ABD denetimindeki kurumlar aracılığıyla gerçekleşiyordu.

Bu kurumların başında Dünya Bankası (DB), Uluslararası Para Fonu (UPF) önemli bir yer tutmaktaydı. Bu Kurumların nasıl örgütlendiğine daha önce değinmiştik; şimdi de bu örgütlülüğün bir sömürü aracı olarak nasıl bir işleve sahip olduğu üzerinde durmalıyız: Somut örgütlenmesi ele alındığında daha net görüleceği gibi bu kurumlar tipik bir anonim şirket görünümündedir. Bu şirketlerde “ortaklık” konulan sermaye miktarı ile, “yönetim” sermaye oranıyla belirlenir. Sermaye katkısı en fazla olan ortak, yönetimde en fazla söz sahibidir. Şirket büyük ölçüde büyük ortağın ortaya koyduğu hedefler doğrultusunda profesyonel kadrolarla yönetilir.

Dünya Bankası; 1945’de ABD, İngiltere, Fransa, F. Almanya, Japonya ve Hindistan’ın katılımıyla kuruldu. Bankanın kuruluş sermayesi 9,1 milyar dolardı ve bunun 3.175 milyar doları, yani % 34.9’u ABD’ye aitti. Bankanın örgütlenmesinin dayandığı oy sistemi, ABD’nin banka üzerindeki sahip olduğu sermaye oranından daha büyük bir denetim kurmasını sağlıyordu. Banka, hem sermaye yapısı hem de yönetim temsili bakımından ABD hegemonyasını yansıtmaktadır. Banka Uluslararası Para Fonu, OECD gibi diğer kurumlarla bağlantılı olmanın yanında, birçok şubeye ve kendi bünyesinde oluşturduğu kurumlara sahiptir. Bankanın 1945’te üye devlet sayısı 44 iken 1972’de bu rakam 117’ye ulaştı. Banka, üye devletlere borç ve kredi verme dışında özel bankaların, finans kurumlarının verdikleri borç ve kredilere garanti vermek ve özel şirketlere kendi tahvillerini satmak gibi yetkilere de sahiptir. Bankanın öz sermayesi dışında 1971’de sahip olduğu menkul değer ve tahvillerinin miktarı 3.718 milyar dolardı ve bu miktarın büyük kısmı (% 60) ABD, Federal Almanya, İngiltere, Kanada, Hollanda, İsveç ve Belçika malî pazarlarında işlem görüyordu.

Bankanın borç ve kredi verme politikası banka belgelerinde şöyle ifade ediliyor: “Bankanın politikası, finansman sağlama koşulu olarak borçlu ülkelerin, kendi ekonomisine istikrar kazandırmayı planlayan tedbirler almasını zorunlu kılar. ...bu açık bir şekilde, hükümetin istikrar yaratma doğrultusunda uygun girişimlerde bulunmasını gerektirir... ancak böyle bir açıklık sağlanırsa, banka alınan tedbirlerin uygulanmasına paralel bir şekilde, genellikle istikraz (borç verme) talebini karşılamak arzusu duyar.” (V. Vahruşev - Yeni Sömürgecilik - Konuk Yayınları say.195)

Bu alıntı, bankanın amacını yeterince açıklıyor. Banka, borç alan ülkeyi denetlemekle kalmıyor; aynı zamanda onun ekonomisini de yönlendirme

hakkını elde ediyor. Ne var ki kurucu üyeler hiçbir zaman bu amaç kapsamına girmiyor.

Dünya Bankası, 1945-50 yılları arasında özellikle, Avrupa'nın ekonomileri çökmüş ülkelerine borç ve kredi vererek çalışmalarına başladı. Hollanda, Fransa, Danimarka ve F. Almanya bu kredilerden yararlanarak ekonomilerini toparladılar. Banka bu ülkelere kredi verirken ek koşullar ileri sürmedi; bunun yerine ABD bankadaki hegemon konumunu kullanarak verilen kredileri ABD'den yapılacak ithalatla karşılamak üzere kullanılması koşuluna bağlayarak bu kredileri, kendi ülkesine verilen bir kredi haline dönüştürdü. Bu yöntem Dünya Bankası'nın verdiği bütün krediler için de belirli oranda uygulandı.

1950'li yılların başlarında, gelişmiş kapitalist ülkelerin ekonomilerinin istikrara kavuşmasıyla birlikte Dünya Bankası borç ve kredilerinin akış yönünde keskin bir dönüş de başladı. Borç ve krediler yukarıda belirtilen amaç doğrultusunda, sınıf mücadelesinin en keskin olduğu devrim zonundaki ülkeler başta olmak üzere gelişmekte olan ülkelere yöneldi. Dünya Bankası, gelişmekte olan ülkelere borç ve kredi verirken, sadece bu ülkelerin ekonomilerini, denetleme heyetleri göndererek denetlemekle kalmıyor, borç ve krediyi koşullara bağlayarak bu ülke ekonomilerini emperyalist şirketlerin önünü açacak biçimde yönlendiriyordu. Arjantin, Mısır, Cezayir bu yönlendirmelerin en tipik örnekleridir. 1966'da Arjantin'in Dünya Bankası'ndan istediği borç, elektrik işletmesinin özelleştirilmesi koşuluna bağlandı. Mısır'ın, Assuan Barajının yapımında kullanılmak üzere talep ettiği borç ise, devlet işletmesi olduğu gerekçesiyle reddedildi. 1967'de Cezayir'in borç talebi elektrik ve gaz kaynaklarının özelleştirilmesini kabul etmediği için reddedildi. 1949-70 arasında aralarında Türkiye, Uruguay, Seylan, Tayland, Güney Kore, Hindistan, Kamboçya vb. bulunduğu 30'u aşkın ülkeye aynı türden yönlendirmelerde bulunuldu ve bu ülkelerin önemli bir kısmına isteklerini kabul ettirdi. (age. s. 196,197,202)

Dünya Bankası borç ve kredilerinin önemli bir özelliği de, "özel sektörün büyüme ve genişlemesine özel bir dikkat" göstermesidir. Bu hedef desteklenecek projelerin seçiminde, olduğu kadar kredinin yapılandırılmasında da belirleyici koşullardan biridir. Dünya Bankası'nın borç ve kredi vererek desteklediği projelerin yüzde 70'i, kapitalist alt yapının (yollar, limanlar, elektrik santralleri vb.) özel işletmeler eliyle oluşturulmasına yöneliktir. Ayrıca Dünya Bankası, desteklediği projelerin hiç birini tek başına finanse etmez. Tersine finansmanın çok küçük bir bölümünü sağlar; geri kalan bölümü ise, emperyalist tekellerin oluşturdukları konsorsiyumlarla sağlanır. Banka, bu konsorsiyumların karşılaştıkları riskleri de garanti

altına aldı. Konsorsiyumlara sağlanan bu risk güvenliği, kredinin açıldığı ülkelerden alınan güvenceyle karşılandı. Böylece Dünya Bankası, emperyalist şirketlerin gelişmekte olan ülkelere güveli bir şekilde nüfuz edebilmelerinin olanaklarını da yarattı.

1964'de Dünya Bankası İran ile % 5.5 faiz ve 20 yıl vadeli 18.5 milyon dolarlık bir kredi anlaşması imzaladı. Bu anlaşmayla Manhattan Bank, City Bank ve National Bank kredinin ana finansörleri oldular. Bu örnek tekil değil, Dünya Bankasının izlediği yolu anlatan tipik bir örnektir. Bu yolla emperyalist ülkelerin banka ve finans kurumları devreye sokulurken, projeler de emperyalist tekeller tarafından gerçekleştirildi.

Dünya Bankası, gelişmekte olan ülkelerdeki operasyonlarını desteklemek üzere ABD'nin girişimiyle 1956'da 'Uluslararası Finans Korporasyonu' (UFK) ve 'Uluslararası Kalkınma Derneği' (UKD) kurarak devreye sokuldu. ABD bu kurumlar aracılığıyla operasyonlarını çeşitlendirerek daha çekici hale getirdi. Görevini "az gelişmiş ülkeleri özel sermayeye özendirmek" olan UFK'ya üye ülke sayısı 1963'te 75 iken bu rakam 1968'de 87'ye çıktı. UFK Dünya Bankası'ndan farklı olarak sadece özel şirketlere borç ve kredi vermek üzere kurulmuştu. Dünya Bankası'ndan farklılığı sadece bununla sınırlı değildi, borç ve kredi verme koşulları da Dünya Bankası'ndan farklıydı. Dünya Bankası'nın yüksek borç, kredi faizleri (% 5-7 arası) UFK'da yüzde 1-2'ye çekiliyordu. UFK, Dünya Bankası'ndan farklı olarak ülke ekonomileri üzerinde bir denetim koşulu ve borcun ödenmesinde doğrudan devlet güvencesi istemiyordu. Bütün bunlar UFK kredilerinin çekiciliğini arttıran faktörlerdi. Krediler Dünya Bankası güvencesine dayanıyordu. Dünya Bankası da bu güvenceyi 1965'te "devletlerle başka devletlerin vatandaşları arasındaki yatırım anlaşmazlıklarının çözümlenmesiyle ilgili Uluslararası Konvansiyon Anlaşması'ndan alıyordu. Böylece dolaylı bir dizi tedbirle verilen kredileri güvence altına almaktaydı. (1970'e gelindiğinde bu anlaşma 57 ülke tarafından kabul edilmişti.)

UFK'nın proje finansmanı da Dünya Bankası gibi sembolikti. (proje başına ortalama 1.3 milyon doları geçmiyordu.) Ana işlevi ise, düşük faiz ve UFK güvencesiyle emperyalist tekellerin gelişmekte olan ülkelere girmesini sağlamaktı. Bu faaliyet, ülke bazında oluşturulan korporasyonlar yoluyla yürütülüyordu ve ağırlıklı olarak gelişmekte olan ülkelerde kapitalist sanayinin gelişmesinde özel bir yer tutan finans sektörünün güçlenmesine yönelikti.

1956-63 yılları arasında aralarında Tunus, Türkiye, Şili, Kolombiya, Tayland, Hindistan, İran, Nijerya, Seylan gibi ülkelerin olduğu 24 ülkede bu tür korporasyonlar kurarak borç ve kredi verdi. 1956-70 arasında

UFK'nın gelişmekte olan ölkelere verdiği borç ve kredi miktarı 476.5 milyon dolardı. Ama bunun harekete geçirdiği toplam yabancı sermaye ise, 2.5 milyar dolar civarındaydı.

Dünya Bankası'nın diğer bir kuruluğu olan Uluslararası Kalkınma Derneği (UKD) 1959'da ABD hegemonyasının başka bir aracı olarak kuruldu. 50'ye yakın kurucu üyeye sahipti. (1971'de üye ölkeler sayısı 107 oldu.) Kurucu üyeler iki grup ölkelerden oluşuyordu. 17 üyeyi gelişmiş kapitalist ölkeler oluşuyordu ve bu ölkeler UKD kuruluş sermayesinin % 76'sını elinde tutuyordu. Bunun yüzde 32'si ABD'ye aitti. Bu da UKD üzerinde ABD hegemonyası için yeterliydi. Geri kalan ortaklar diğer kapitalist devletlerden oluşuyordu ve ortaklık oranları % 24'tü. UFK'da faizlerin düşüklüğü ve devlet güvencesi aranmamasıyla sağlanan çekicilik UKD'de ortaklık yapısıyla sağlanıyordu. Dünya Bankası'na üye olmayan devletler, UFK ve UKD'ye de üye olamıyordu. Bu yolla, daha düşük faizli kredi alabilmek için gelişmekte olan ölkeler Dünya Bankası'na üye olmak zorunda bırakıldılar.

Kuruluşundan 31 Mart 1965'e kadar bölgelere göre UKD kredileri:

	Milyon Dolar	Toplam Yüzdesi
Toplam	1.046.1	100.0
Asya ve Orta Doğu	776.3	74.2
Latin Amerika	100.4	9.6
Avrupa	55.7	5.3
Afrika	113.7	10.9

Kaynak: (V. Vahruşev - Yeni Sömürgecilik - Konuk Yayınları say.213)

Tıpkı Dünya Bankası ve UFK kredilerinde olduğu gibi UKD kredilerinin de büyük bölümü (% 75), altyapı yatırımlarına (ulaştırma, haberleşme, enerji, su, kanalizasyon) yöneliktir ve emperyalist tekeller için uygun yatırım alanları yaratmaktadır.

ABD hegemonyasının, önemli kurumlarından bir diğerisi Uluslararası Para Fonu (IMF-UPF), Dünya Bankası'yla aynı tarihte ve aynı formatta örgütlendi. Fonun amacı, altına endekslenerek doların tüm parasal işlemlerde tek ölçüt haline getirilmesiydi. Bu amaç, fon sözleşmesinde şöyle ifade ediliyordu: "Fonun esas amaçlarından biri, uluslararası işlemler ba-

kımından çok taraflı bir ödemeler sistemi kurulmasına ve dünya ticaretinin büyümesini engelleyen Kambiyo kayıtlarının kaldırılmasına yardım etmektedir.”

Üye ülkelerden hiç biri, fonun izni olmadan kendi parasının paritesini altın ya da dolara karşı değiştirme hakkına sahip değildi. Fonun örgütlenmesi Dünya Bankası örgütlenişinin bir benzeriydi. Beş kurucu üyeye (ABD, İngiltere, Fransa, F. Almanya, Hindistan) sahipti. (1971’de Japonya’ya kurucu ülke statüsü verildi) Fon, Dünya Bankası gibi atanmış ve seçilmiş müdürlerce yönetiliyordu. Kuruluş sermayesi 8,8 milyar dolardı ve bunun 2.750 milyar doları (% 31) ABD’ye aitti. ABD bu paya karşılık oyların % 37,9’una sahipti. Fon sermayesi Dünya Bankası ve bağlı örgütlerde olduğu gibi birkaç kez artırıldı. Bu sermaye artışlarıyla sermaye birleşimi, her seferinde ABD ve diğer emperyalist ülkeler lehine değiştirildi. 1965’te fon sermayesi 13.942 milyar dolara çıkarıldı. Bunun içinde ABD’nin payı 5,160 milyar dolarla % 40,2’ye çıktı. ABD’den sonra en büyük pay 2.440 milyar dolar ve yüzde 16 ile İngiltere’ye aitti. Bu da Sterlin’e dolardan sonra 2. sırada para statüsü verilmesi anlamına geliyordu.

Tıpkı Dünya Bankası gibi IMF** de çalışmalarına 1945’te Avrupa ekonomilerine yardımla başladı. İngiltere ve Fransa fondan en fazla desteği gören Avrupa ülkeleri arasında ilk sıradaydı. 1965’te fonun üyelerine sağladığı kaynaklar 10,8 milyar dolardı. Bunun 4,8 milyar (% 44) dolarını İngiltere kullanmıştı. Fondan İngiltere’ye ve çok daha az miktarda olmak üzere Fransa’ya para akışı daha sonraki yıllarda da sürdü. Ama bunlar Sterlini ve Frank’ı devalüe olmaktan kurtaramadı. 1967’de Sterlin, dolar karşısında %14,3 oranında devalüe edildi. (dolar karşısındaki değeri 2.80’den 2.40’a indi.) Bu devalüasyonla da Sterlin artık güvenilir para olma özelliğini kaybetmeye başladı.

1968’de ise, İngiltere yeniden IMF’nin kapısını çaldığında bir sürprizle karşılaştı. IMF, bağımlı ülkelere uyguladığı prosedürü bu kez İngiltere’ye uyguladı. 1,4 milyar dolarlık yeni desteği İngiltere’nin bütçe açığını azaltması ve ödemeler dengesinin düzeltilmesi koşuluna bağladı. İngiliz Muhafazakâr Partisi bunu “küçültücü bir anlaşma” olarak nitelendirdi. Bu, bir anlamda savaş sonrası dünya ticaretinin % 40’ının üzerinden gerçekleştirdiği Sterlinin defterinin dürülmesiydi.

IMF ile gelişmekte olan ülkeler arasındaki ilişki; bir borç sarmalı döngüsünde ifadesini bulan, bağımlılık ilişkilerinin çeşitlenmesi ve bağımlılığın derinleşmesidir. Tıpkı Dünya Bankası gibi IMF borç ve kredileri de ulusal ekonomilerin denetimi amacını güder ve koşullara bağlıdır. Bu koşulların en başında para reformu yer alır ki bu ulusal paranın IMF de-

netimine geçmesi demektir. Ulusal paranın IMF denetimine geçmesi, IMF ile yapılan anlaşmaların tek koşulu değildir. Bunun yanında ücretlerin dondurulması, devlet işletmelerinin özelleştirilmesi, sosyal güvenlik kurumlarına ve tarıma yapılan sübvansiyonların kaldırılması vb. bir dizi dayatma IMF anlaşmalarının ülkeden ülkeye değişmeyen koşullarıdır.

Gelişmekte olan 97 ülkenin IMF borçları 1967–1968 (milyar\$)

Ülke Grupları	Borç Miktarı		Borç karşılığı	
	(vadesi gelen)		Ödenen	
	1967	1968	1967	1968
Latin Amerika Ülkeleri	14,708	12,045	2,160	2,298
Güney Asya Ülkeleri	10,766	16,731	514	540
Doğu Asya Ülkeleri	5,480	5,950	273	310
Afrika Ülkeleri	8,058	8,719	472	625
Orta Doğu Ülkeleri	3,866	4,456	315	411
Toplam	42,878	47,901	3,724	4,184

V. Vahruşev - Yeni Sömürgecilik: Konuk Yay. s.289'dan derlenmiştir.

1956'da gelişmekte olan ülkelerin IMF'ye olan toplam borçları, 9 milyar dolar civarındaydı; bu rakam 1965'de büyük bir artış göstererek (4 kat artarak) 36,4 milyar dolara yükseldi. Tablodan da anlaşılacağı gibi 1967'de 42,878 milyar dolara ulaştı. 1968'de ise, toplam borçlar 47,901 milyar dolardı. Borç karşılığı ödemeler ise, 4 milyar doları aşmıştı. Vadesi gelmiş borçlar ve borç karşılığı ödemeler dikkate alındığında, % 8,3 gibi çok yüksek bir faiz getirisinin elde edildiği görülecektir.

Bir yandan Dünya Bankası, IMF ve diğer emperyalist örgütlenmelere olan borç yükü, diğer yandan eşitsiz ticaret ve devalüasyonların yarattığı ek yükler, gelişmekte olan ülkelerde ödemeler dengesi açıklarını büyüterek, ekonomilerin borç ve kredi ihtiyaçlarını her seferinde daha da artıran bir kısır döngüye yol açtı. Gelişmekte olan ekonomiler borç ve kredisiz yaşayamaz hele geldikçe emperyalist finans kurumları ve tekeller bu ülkelere istedikleri koşullarda yatırım yapma olanağını elde etti. Yani emperyalizm, malî sermaye operasyonlarıyla egemenliğini sağlamlaştırırken, sömürü alanlarını da geliştiriyor. Hemen her emperyalist devlet ve tüm

tekeller gelişen bu sömürü alanlarından kendi sermayesi oranında payını alıyordu. Sömürüden en büyük payı doğal olarak malî açıdan en güçlü olan aldı; yani ABD.

Cari ödemeler dengesi özeti (1967-69) / milyar dolar - (age)

	1967	1968	1969
Afrika	-800	-500	----
Asya	-3,200	3,200	-2,800
Orta Doğu	-400	-800	-1,100
Latin Amerika	-1,800	-2,400	-2,300

*Yabancı özel sermaye akışı sayılmadan

Borçlanmaların yeni borçlanmalara araç olduğu borç sarmalı, süreç içinde gelişmekte olan ülkeleri, sırf mevcut borçların ertelenmesi için IMF ve Dünya Bankası'nın kapısını çalmalarına yol açıyor. Bu kez ise “hiçbir şey vermeden” yeni tavizler ve ayrıcalıklar koparılıyor. 1882’de İngiltere’nin Mısır’da geliştirdiği bağımlılık biçimi (“emir kipinin yerine dilek kipiyle” işlerin yürütülmesi) bir anlamda tersine dönüyor, borçlar arttıkça emir kipi dilek kipiyle yer değiştiriyor.

Gelişmekte olan ülkeler, IMF ile girdikleri her borç alma ilişkisinde ileri sürülen koşullar; petrol başta olmak üzere hammadde kaynakları üzerinde devlet tekelinin kaldırılması, devlet işletmelerinin özelleştirilmesi ve bürokratik mevzuatın sadeleştirilmesi, emperyalist tekellere güvenli bir sermaye ihraç olanağıyla birlikte ülke sanayilerinde tekeli konumlar sağlamaya yöneliktir. Sürekli artan borçlandırma stratejisiyle bu istemlerin elde edilmesi arasındaki bağ Brezilya, Arjantin, Mısır, Türkiye vb. örneklerinde son derece açıktır. Bu ülkeler sürekli borçlanmayla baştan reddettikleri birçok tavizi süreç içinde vermek zorunda kalmıştır.

IMF politikalarının en ayırt edici özelliği ise, borçlanmayı sürekli hale getirecek ulusal paraların devalüe edilmesidir. Brezilya, Arjantin, Uruguay, Şili, Venezuela, Kolombiya, Peru, Kosta Rika, Ekvator, Seylan, Malezya, Bolivya, Mısır, Türkiye ve pek çok ülke IMF ile yaptıkları üst üste anlaşmalarla ulusal paralarından üç ya da altı sıfır atmak zorunda kaldılar. Sonuç; artan enflasyonla, işsizlikle birlikte sanayi temelini zayıflaması, ithalat-ihracat dengesizliğinin daha da artması, ulusal para rezervlerinin erimesi ve ülkelerin emperyalist operasyonlara daha açık hale getirilmesidir.

Bu süreçte dikkati çeken bir önemli nokta da; ABD, savaş sonrası emperyalist dünyanın hemen hemen tek borç ve kredi (hem devlet ve hem de özel sektör aracılığıyla) veren ülkesi iken 1960'lı yılların ortasından itibaren bunun değişmeye başlaması, Almanya ve Japonya'nın bu alanda önemli bir rol oynamaya başlamalarıdır. Bu, aynı zamanda güç değişiminin rol değişimini koşullandırdığı ve sömürü pazarında pazar payının yeniden belirlendiği bir süreçtir.

Bazı gelişmekte olan ülkelerin para rezervleri 1955–57 ve 1965–67
(ithalat değerleri yüzdesi olarak) - (age)

	1955–57 (ortalama)	1965–67 (ortalama)
Brezilya	39,2	26,1
Kolombiya	22,8	15,8
Meksika	37,7	25,5
Fas	39,4	15,7
Tunus	43,7	13,6
Mısır	99,6	19,5
Hindistan	79,6	26,0
Pakistan	80,5	19,3

Bu tablo, 40 yıllık sürede gelinen noktayı net olarak göstermektedir. Bu nokta, bu ülkelerin zorunlu ithal girdilerini karşılamak için dahi dış yardıma muhtaç olduklarıdır.

Savaş sonrası emperyalist genişleme; Dünya Bankası, IMF, AET, OECD ve bunlara bağlı yüzlerce sivil ve resmi örgütlenmelerle; dünya adeta bir örümcek ağıyla sarılmıştır. Sırf OECD bünyesinde 20'yi aşkın örgütlenme vardır.

1960–68 dönemi belli başlı OECD üyesi ülkelere özel ve resmi malî sermaye akışı (milyon dolar) - (age)

	1960	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968
ABD	3,818	4,355	4,579	4,771	5,524	5,020	5,647	5,509
Fransa	1,325	1,395	1,242	1,360	1,244	1,320	1,341	1,483
İngiltere	881	744	721	919	1,028	939	841	769
FAC	628	609	621	706	724	792	1.140	1,663
Japonya	246	286	267	290	486	625	798	1,049

Tablo, gelişmekte olan ülkelere gittikçe artan ve bu ülkelerin de bağımlılık ilişkilerini güçlendiren bir sermaye akışının olduğunu göstermekle kalmıyor; bunun yanında ABD'nin emperyalist kampta hegemonik gücünün devam etmesiyle birlikte, Almanya ve Japonya'nın sermaye ihracında artan bir yoğunlukla öne fırlatıldığını da ortaya koyuyor.

Gelişmekte olan ülkelere 1968–70 arasında yapılan devlet yardımları (milyon dolar) - (age)

	1967	1968	1969	1970
ABD	2495	3,324	3,250	3,000
Fransa	628	855	860	800
FAC	1,109	554	594	700
İngiltere	341	428	450	480
Japonya	1,094	355	408	470

Bu iki tablonun 1968 değerleri karşılaştırıldığında bu beş ülkeden gelişmekte olan ülkelere 1968 yılında özel sermaye akışında ABD kökenli özel sermayenin 2,495 milyar dolarla ilk sırayı korurken hemen arkasından 1,109 milyar dolarla FAC ve 1.094 milyar dolarla Japonya gelmektedir. Bu iki tablo, 1945 sonrasında sistemde, ekonomik alanda bir yer değişiminin yaşandığı; Almanya ve Japonya yeniden öne çıkarken Fransa ve İngiltere'nin gerilediğini göstermektedir.

Gelişmekte olan ülkelere, emperyalist ülkelerden akan mali kaynakların önemli bir bölümü doğrudan petrol tröstlerinin yatırımlarından oluşmaktadır. Petrol kaynaklarının ele geçirilmesi çerçevesinde süren bu savaşta ABD şirketleri yine ön sırada yer tutmaktadır.

1962-68 arasında ABD dış yatırımı - (age)

Yıl	Toplam	Petrol sanayine ayrılan miktar
1962	3,57	1,63
1963	4,04	1,89
1964	4,55	1,93
1965	5,97	2,36
1966	7,09	2,17
1967	7,90	3,26
1968	7,08	3,00

Tablodan da görüleceği gibi ABD dış yardımlarının yıllara göre ortalamasının %50'si petrol sektörüne akmaktadır. İngiliz şirketleri, bu alanda ABD şirketlerinin neredeyse tek ortağıdır. Ortadoğu Latin Amerika ve Afrika'da ABD petrol şirketleri başta olmak üzere İngiliz ve Japon şirketlerinin içinde yer aldığı birçok petrol konsorsiyumu oluşturuldu. Bu konsorsiyumlar, sadece var olan petrol yataklarını paylaşmakla kalmadılar, aynı zamanda muhtemel kaynaklar üzerinde de petrol arama izinlerini elde ettiler. Kolombiya petroleri için ABD petrol şirketleri Tropical Oil, Texas Petroleum, Standart Oil ve İngiliz Royal Dutch ve Shell bir konsorsiyum oluşturdular. Güney Afrika'da on altı şirket petrol arama hakkını elde etti. Güney Vietnam'da yeni petrol yatakları aramak için ABD şirketleriyle Japon şirketleri ortak bir korporasyon oluşturdular. (Korporasyon; 9 Japon şirketinin oluşturduğu Ocean Oil'le Amerikan Gulf Oil arasında kuruldu)

Latin Amerika, petrol ve hammadde kaynakları bakımından ABD'nin kapalı alanı gibidir. 60'lı yıllarda Latin Amerika'da üretilen petrolde tek söz sahibiydi. "Demir yataklarının %80'den fazlasını, Boksit yataklarının %70'ini, çinko ve bakır yataklarının aşağı yukarı %90'ını ve kurşunun %80'ini ele geçirmişlerdi."

Aşağıdaki tablo Afrika'da da ABD yatırımlarının petrol ve hammaddeler üzerinde yoğunlaştığını gösteriyor:

Afrika'da dolaysız özel ABD yatırımları (milyon dolar) - (age)

Yatırım alanı	1961	%	1967	%	1968	%	1969	%
Petrol	496	46,8	1,219	53,6	1,555	58,6	1,756	59
Maden ve								
Dökümcülük	283	26,6	400	17,6	403	14,5	427	14,2
Sanayi	122	11,5	370	16,3	395	15,0	454	15,6
Ticaret	57	5,4	151	6,6	163	6,1	183	6,2
Hükümet								
hizmetleri	6	0,6	3	--	--	--	--	--
Öteki alanlar	98	9,2	131	5,8	156	5,65	146	4,83
Toplam	1,064		2,274		2,676		2,971	

Gelişmekte olan ülkelerde emperyalist bağımlılık ilişkilerinin oluşması ve güçlenmesinde özel mali sermayenin (bankalar, sigorta kuruluşları, finans korporasyonları, çeşitli adlar altındaki fonlar v.b.) rolü, sadece Dünya Bankası, Uluslararası Finans Korporasyonu (UFK), Uluslararası Kalkınma Derneği (UKD), Kalkınma Yardım Komitesi ve çeşitli adlarla örgütlenen uluslararası ve bölgesel “yardım ve kalkınma” örgütlerinin yürüttüğü projelere mali destek vermekle kalmıyor; buna paralel olarak gelişmekte olan ülkelerin mali yapılarında egemen konumlar elde ederek bu ülkelerin ekonomileri üzerinde tam bir denetim ağı kuruyor. Emperyalist mali sermaye; mali sermayenin kapitalizmin tekelci aşamaya yükselmesindeki rolün bir benzerini bu ülkelerde oynuyor. Yatırım alanlarını belirlemede ve sermayenin yapısını değiştirmede yol gösteriyor.

Dünya Bankası, IMF ve diğer emperyalist örgütlenmelerin özelleştirme dayatmalarıyla mali sermayenin operasyonları birleşerek gelişmekte olan ülkelerde ekonominin (bankacılık, sanayi, tarım v.b.) sermaye yapısı, emperyalist tekellerin egemenliğini sağlayacak biçimde değiştirildi. Bu süreç emperyalist mali sermayenin gelişmekte olan ülkelere doğrudan yerleşmesiyle atbaşı gidiyor. 1969’da iki İngiliz bankasının (Standart Bank ve Chartered Bank) gelişmekte olan ülkelerdeki şube sayısı 1.300’den fazlaydı. Aynı şekilde, Amerikan Manhattan Bank ve City Bank bu sürece katılmıştır. Özellikle Latin Amerika ülkelerinde (Venezuela, Arjantin, Bolivya, Ekvator, Şili, Meksika vb.) ulusal bankaları ele geçirerek ya da doğrudan kendi şubelerini açarak, mali sektör üzerinde denetimlerini pekiştiriyor. Avrupa emperyalist devletleri, AET şemsiyesi altında faaliyetlerini özellikle Avrupa kıtası ile Afrika üzerine yoğunlaştırıyor. 4 Avrupa bankasının (Amsterdam-Rotterdam Bank, Deutsche Bank, Midland Bank ve Belgion Bank) bu aynı süreci Afrika kıtasında sürdürüyor.

Emperyalist sömürü ve bağımlılığın önemli unsurlarından bir diğeri de eşitsiz ticari ilişkileridir. Ticari ilişkilerde eşitsizliğin temeli eşitsiz gelişmeye ve bunun üzerine oturan emperyalist bağımlılık ilişkilerine dayanır. Bu ilişkiler eşitsizliği daha da büyütürken sonuçta bağımlılık ilişkilerini yeniden üretir.

1963-1980: Değişen Dengeler ve Hegemonyadaki Çatlaklar

ABD, savaş sonrasında kapitalist dünyadaki hegemonyasını, devrimci gelişmeleri (Çin, Küba Vietnam, Kuzey Kore) ve Sovyet tehdidini kullanarak güçlendirdi. Bu tehdidi stratejisinin merkezine oturarak, savaş

sonrası elde ettiği ekonomik ve askeri üstünlüğü harekete geçirerek dünya burjuvazisini hegemonyası altında birleştirme olanağını elde etti. Bu, aynı zamanda emperyalist devletlerle diğer kapitalist devletler arasındaki çelişkilerin de minimize edilmesi anlamına geliyordu. 1960'lı yılların başında Avrupa'da istikrarın sağlanması; sınıf mücadelesi baskısının ortadan kaldırılması ve Avrupa ekonomilerinin kendilerini toparlamasıyla birlikte minimize edilen çelişkiler, hegemonyanın yarattığı yeni çelişkilerle birlikte su yüzüne çıkmaya ve hegemonyada çatlaklar oluşmaya başladı. Hegemonyada çatlakları ortaya çıkaran bir diğer olgu ise, bizzat bu hegemonyanın üzerine oturduğu, "Sovyet yayılcılığı"nın abartılı bir ABD manipülasyonu olduğunun açığa çıkmasıydı.

Gerçekte ise Sovyetler Birliği, savaş yıllarında İngiltere ve ABD ile olan ilişkilerini, savaş sonrası oluşan statükonun korunması üzerinden sürdürmek niyetindeydi. Buna olanak tanımayan ve "Sovyet yayılcılığı"ni stratejisinin temeli haline getiren ABD idi. Sovyetler Birliği'nin savaş sonrası nasıl bir strateji izleyeceğini de ABD'nin izlediği bu strateji belirliyordu. Sovyetler Birliği savaş öncesi anti-Hitler (faşist) cephe yerine bu kez anti-ABD cepheyi geçirerek ve bunu dünya barışının korunmasıyla birleştirerek, stratejisini burjuva cephede çatlak yaratma (ya da barışsever halkları arkasına alarak, burjuva hükümetler üzerinde baskı yaratmak) üzerine oturttu. Özellikle Stalin'in ölümünden sonra su yüzüne çıkan Sovyet Çin anlaşmazlığı, Tito'nun başını çektiği bağlantısızlar hareketi ve Khrushchev'in Avrupa ülkeleriyle ilişkileri geliştiren "buzların erimesi" girişimi ABD hegemonyasının temeli olan anti-komünizm çimentosunu gevşetiyordu. Ancak, çelişkileri su yüzüne çıkaran esas olgu, sistemde ekonomik güç dengesindeki değişimlerdi.

Hegemonya içinde Fransa'nın konumu baştan beri çelişkiliydi. Hegemonya; Fransa'ya devrimci durumdan kurtulması için destek ve ekonomisini düzeltmesi için mali yardım sunuyordu ama, ondan eski sömürgeleri üzerinde denetimden ve Avrupa'da tek güç olma hayallerinden vazgeçmesini istiyordu. Bu ikilemde Fransa, hegemonyanın yumuşak karnıydı. Hegemonyada ilk çatlağı da Fransa açtı.

De Gaulle; ABD hegemonyasını Avrupa'nın boyun eğişi olarak görüyordu ve Fransa'yı bu boyun eğişin dışında tutmak için hem ekonomik ve hem de askeri açıdan kendi alternatiflerini yaratmaya çalıştı. 1958'de AET'nin kuruluşu, bu yolda Fransa'nın attığı adımlardan biridir; bir diğeri ise, bir yandan kendi askeri gücünü geliştirirken (1960'da ilk atom bombası denemesini yaptı. Bu denemeyi De Gaulle "Yaşasın Fransa! Çünkü bu sabah daha güçlü ve daha gururlu o!" sözleriyle alkışladı. - Paul Kennedy

– Büyük Güçlerin Yükselişi ve Düşüşü- İş Bankası Yay. –s.475) diğer yandan askeri açıdan ABD dayatmalarına karşı direndi.

Fransa-ABD ilişkilerinde asıl gerginlik, 1956'da Mısır'ın; İngiltere ile Fransa'nın kontrolünde olan Süveyş kanalını millileştirmesi sırasında ortaya çıktı. Mısır'ın bu girişimine karşı İngiltere ve Fransa, İsrail'i de yanlarına alarak Mısır'a askeri müdahalede bulundu. İsrail, Sina yarımadasını işgal etti. İngiliz ve Fransız hava kuvvetlerinin bombardımanı ardından, kara birlikleri Mısır'a girdi. Savaş, ABD ve Sovyetler Birliği'nin karşı durmasıyla önlendi. Bu olay Fransa'nın harekete geçmesi için yeterli oldu. Fransa, ABD'nin İngiltere'de kurduğu Polaris füze sistemini Fransa'da kurma istemini reddetti. Bununla da yetinmeyerek NATO'nun askeri kanadından ayrıldı ve 1966'da da NATO genel merkezini Paris'ten çıkardı; Fransa'daki bütün ABD üslerini kapattı. Bu hegemonyadaki ilk çatlaktı.

1957'de AET'nin kuruluşu, hegemonyadaki çatlakın bir başka boyutuydu. AET, altı Avrupa ülkesini -Fransa, Almanya, İtalya, Belçika, Hollanda, Lüksemburg- bir araya getiriyordu. Afrika'daki eski Fransız, Belçika ve İtalya sömürgeleri AET'in kuruluş aşamasındaki aday üyeleri idi.*** Bu aday üyeler, aslında AET'in kuruluş amacını yeterince açıkladığı gibi, kuruluş üzerindeki Fransız etkisinin de göstergesiydi. Aday ülkelerin büyük çoğunluğu eski Fransız sömürgeleri idi ve Fransa'nın amacı bu ülkeler üzerindeki bağımlılık ilişkilerinin pekiştirilmesiydi. Almanya içinse AET, hem Avrupa pazarının genişlemesi hem de eski sömürge pazarlarına sızma dayanağının artmasıydı.

AET'in amacı metinlerde şöyle belirtiliyordu; “anlaşma kapsadığı sınırlar içinde hiçbir kısıtlamaya tabi tutulmaksızın sermaye, iş gücü ve metallerin serbest dolaşımı, ticarete gümrük tarifeleri ve kotaların süreç içinde kaldırılması, ortak bir ticaret ve tarım politikası oluşturulması ve üye ülke ekonomilerinin birbiriyle uyumlaştırılması.” (Yeni Sömürgecilik: Konuk Yay. s.366)

Emperyalist amaçlı bütün ekonomik, politik ve askeri antlaşma metinlerinin ortak özelliği olan kalkınma, işbirliği, serbest ticaret gibi sihirli formüllerin ardındaki gerçek ise, kısa sürede ortaya çıkıyordu; ama bu süre zaten gelişmekte olan ülkeler açısından “iş işten” geçtiği bir noktadaydı. Bağımlılık ilişkileri üst üste binerek yeni bağımlılık ilişkilerine yol açıyordu.

Eski sömürgeleri üzerindeki denetimi, ABD ve İngiltere'ye kaptırma girişimi Fransa ile İngiltere'yi elli yıllık bir kader birliğinin ardından neredeyse karşı karşıya getirirken (Fransa, İngiltere'nin AET'ye üye olmasına 1963 yılına kadar direndi.) Almanya'yla arasındaki yüz yılı aşkın

bir düşmanlığın dağılmaya başladığının da işaretlerini veriyordu. 1947’de Almanya’ya karşı İngiltere’yle “Dunkirk Anlaşması”nı imzalayan Fransa (daha sonra bu anlaşma Benelux devletlerini kapsayacak biçimde genişletildi), 1963’te Almanya ile bir anlaşma imzalamak gereğini duyuyordu. 1963’te Fransa, Almanya ile bu barışmayı aceleci bir coşkuyla “Avrupa’nın kendi ayakları üzerinde durması, süper güçlerin egemenliğinden kurtulması, kendi şanlı geçmişini hatırlayıp aynı ölçüde şanlı bir kader arayışı için işbirliği yapma” olarak nitelendirdi. (Büyük Güçlerin Yükselişi ve Düşüşü- İş Bankası Yay. –s.276)

AET, amaçları doğrultusunda topluluk bünyesinde üç birim oluşturarak çalışmalarına başladı. Avrupa Yatırım Bankası (AYB), Avrupa Sosyal Fonu (ASF) ve deniz aşırı aday ülkeler ve bölgeler için kalkınma fonu (DÜKF) oluşturulması ve deniz aşırı aday ülkeler ve bölgelerde bu kalkınma fonunun yatırımları, Fransa’nın AET’yi oluşturmadaki temel saikini yeterince açıklamaktadır. Bu fondan ilk beş yıl (1958–1963) içinde eski sömürgelere aktarılan kaynak şöyledir.

Ülkeler ve Bölgeler Tahsil edilen fonlar (toplamın yüzdesi olarak)

Frank alanındaki ülkeler ve bölgeler	88
Eski Belçika sömürgeleri	5
Eski İtalya sömürgeleri	1
Eski Hollanda sömürgeleri	6

(Yeni Sömürgecilik: Konuk Yay. s.371)

Tablodan da görüleceği gibi Fransa fonun %90’ına yakın bir kaynağı (F. Almanya’nın da desteğiyle) kendi bölgesine aktardı. Fondan aday ülkelere aktarılan kaynağın %40’ı tıpkı Dünya Bankası ve öteki emperyalist örgütlenmelerde olduğu gibi tekelci yatırımları teşvik edici alt yapı yatırımlarına (yollar, okullar, enerji kaynakları v.b.) yönelikti. Yine bu beş yıl içinde aday ülkelere karşılıksız yardım biçiminde 63 milyon dolar aktarıldı. Koşulu ise, bu yardımın kullanılacağı projelerin AET ülkeleri firmaları tarafından üstlenilmesi idi. AET, aday ülkelere yönelik olarak Avrupa kalkınma fonu (AKF) adında yeni bir örgütlenmeyi devreye soktu. Bu fondan 1963-68 yılları arasında aday ülkelere 379 milyon 150 bin dolar aktarıldı. Bu miktarın büyük bir bölümü aşağıdaki tabloda da görüleceği gibi alt yapı yatırımları, sağlık ve eğitimde kullanıldı.

Fon kaynaklarının tümünün hangi alanlarda kullanıldığını aşağıdaki tablo göstermektedir.

Tarım	44,9
Altyapı	37,7
Eğitim	10,0
Sağlık kolaylıkları	4,6
Sanayi	1,3
Çeşitli	1,5

Yeni Sömürgecilik: Konuk Yay. s.375

AET bünyesindeki Avrupa Yatırım Bankası 1968’de aynı amaç ve biçimde kullanılmak üzere aday ülkelerden Moritanya’ya 11, Senegal’e 2,4, Fildişi Kıyısı’na 10,9, Kamerun’a 8,5, Goban’a 3,2, Kenya’ya 9 milyon dolar aktarıldı. Aynı yıl içinde AYB ve AKF’den sağlanan özel amaçlı borçların dağılımı ise şöyleydi: Moritanya 2,8, Fildişi Kıyısı 9,6, Kamerun 14,5, Çad 1,2, Merkezi Afrika Cumhuriyeti 0,2 milyon dolar.

Bütün bu dönem boyunca AET üyeleri ile aday ülkeler arasındaki ticaret, doğal olarak aday üyelerin aleyhine işledi. Aday ülkelerin ana ihracat malları olan tarımsal ürünlerin fiyatları düşerken ya da Almanya, Fransa ve İtalya’daki gibi yüksek oranda vergilendirme yoluyla aday ülkelerin ihracatı engellenirken, (aday ülkelerden ithal edilen kahveye, Almanya %108, kakao ‘ya %40, Fransa %36-%105, İtalya her ikisine %148 vergi uygulanıyordu) bu ülkelerin AET’den ithal ettikleri sanayi ürün fiyatları ya sabit kalıyor ya da yükseliyordu.

1964’de aday ülkelerin dış ticareti (milyon dolar) (age-381)

Ülkeler	İthalat	İhracat	Denge
Moritonya	15,7	45,6	+29,9
Mali	36,6	16,6	-20,0
Yukarı Volta	37,0	9,3	-25,7
Nijerya	33,5	21,3	-12,2
Çad	34,6	26,5	-8,1
Senegal	171,6	122,5 -	49,1
Fildişi Kıyısı	245,0	302,1	+57,1

Togo	41,7	30,2	-11,5
Dahomey	31,4	13,2	-18,2
Kamerun	115,8	121,7	+5,9
Merkezi			
Afrika Cumhuriyeti	29,8	28,9	-0,9
Gabon	55,7	90,1	+34,4
Kongo	64,8	47,4	-17,4
Zaire	285,0	346,1	+61,1
Uganda	4,8	3,6	-1,2
Somali	44,7	31,8	-12,9
Madagaskar	135,5	91,8	-43,7

1964'teki bu rakamlar, ticaretteki dengesizliği çok fazla değiştirmeyen bir eğilim olarak ortaya koymaktadır. Bu eşitsizlikten asıl payı toplayan ise, F. Almanya olmuştur. (Fransa'nın aday ülkelere ihracatı %41 artarken Almanya'nın ihracatı %72 artış gösterdi.)

AET'nin kuruluşundan bu yana AET ülkelerine yapılan toplam ihracat hacminde üçüncü ülkelerin payı 1965 rakamlarına göre %65'den (1958) %58'e düşmüştür. Fakat aynı zamanda, aday ülkelerin ihracat paylarında %25'den %19'a bir düşüş gözlenmiş ve bu düşüş en çok tarımsal ürünlerde kendini göstermiştir.

AET, Akdeniz bölgesinde bir egemenlik alanı yaratmak amacıyla, sürekli olarak genişleme yönünde çaba sarf etti. 1968'de Tanzanya, Uganda ve Kenya; 1969 yılında Fas ve Tunus AET aday üyeliğine dahil edildi. Ayrıca Arjantin, Türkiye, Yunanistan, Uruguay, İspanya, Avusturya ve İsrail ile "tercihli ticaret" anlaşmaları yaparak hareket alanını genişletmeye çalıştı. AET'nin hem kuruluş süreci hem de Afrika'daki genişleme faaliyeti dikkate alındığında bunun özellikle Fransa'nın bir egemenlik alanı yaratma yolunda atılmış bir adım olduğu gözden kaçmaz. Fransa'nın eksik güçle (ekonomik ve askeri güç bakımından zayıflığı kastediliyor) attığı bu adım, Almanya'nın artan ekonomik gücüne karşılık politik çekingenliğiyle dengelenmiş ve İngiltere'nin yüz yıllık dünya egemenliğinden "egemenliğinin bir bölümünü alacaklılarına (ABD) devretme" noktasına gelmesiyle engellenmeye çalışılmış olsa da yine de ABD hegemonyasında açılmış önemli bir çatlaktır. ABD'nin; Fransa'nın girişimlerine karşı gösterdiği tepki bu gerçeğin kabulünden

başka bir şey değildir. ABD, bu çatlağı kapatmak, en azından büyümesini önlemek için İngiltere'yi devreye sokmuş; 1977'de İrlanda ve İngiliz Commonwealth'in üyelerini AET'ye sokma sürecini başlatarak en azından Fransa karşısında bir denge yaratmaya çalışmıştır. ABD ile Fransa arasında bu türden bir gerilim OECD'nin 1973 tarım bakanları toplantısında da yaşandı. ABD, Avusturalya ve Kanada tarım piyasalarının liberalleşmesini isterken, Fransa ve Japonya, buna karşı çıkararak fiyatların önceden kabul edilen düzeyde tutacak bir mekanizmanın kurulmasında diretiler. Tarım alanında bu çatışma uzun yıllar varlığını sürdürmüş, bugün bile halledilememiş bir sorun olarak durmaktadır.

Fransa'nın hem NATO'nun askeri kanadından ayrılması hem de AET'nin kuruluşuna öncülük etmesi ABD'yi rahatsız etse de hiçbir zaman ilişkilerde bir kopma anlamına gelmedi. Fransa NATO'nun askeri kanadından ayrıldığı halde, NATO Fransız hava sahasını ve Fransa'dan geçen sıvı yakıt boru hatlarını kullanabiliyordu. Fransa, İngiltere ve F. Almanya arasında SB ve Demokratik Almanya'yı hedef alan askeri anlaşmalar geçerliliğini koruyordu. Ayrıca ABD'nin karşı olduğu AET fikri değildi; çünkü AET henüz ABD hegemonyasına tehdit oluşturabilecek bir güce sahip değildi. Tersine, Avrupa'nın ekonomik olarak birleşmesi, güçlenerek, doğu Avrupa'nın sosyalist devletleri için bir çekim merkezi olması, ABD'nin de istediği bir şeydi. ABD'nin karşı olduğu, AET'nin hegemonyayı zayıflatma, onun dışına çıkma ihtimaliydi ki İngiltere'yi devreye sokmasının nedeni de bu ihtimalin önlenmesiydi.

Değişmeye başlayan güç dengeleri ve Çatlakların büyümesi:

Savaş sonrasında oluşan ABD hegemonyasını yıpratıcı ve çatlakların büyümesine yol açan önemli bir diğer olgu, 1950'li yılların ortasında başlayarak, emperyalist sistemde farklı ekonomik güç odaklarının oluşumunu sağlayan gelişmelerdir. Bu döneme ait ekonomik veriler, yukarıdaki yargıyı doğrulayan bir eğilime işaret etmektedir. Her şeyden önce, savaş sonrası dönem dünya kapitalist ekonomisi tarihinin hiçbir döneminde olmadığı denli bir gelişme trendini yakaladığı dönemdir. Aşağıdaki tablolar bu büyümeyi çarpıcı bir biçimde ortaya koymaktadır:

Dünya imalat sanayi üretimi 1830–1890 (1900:100) TABLO –A

Yıllar	Toplam üretim	Yıllık büyüme oranı
1900	100,0	2,6
1913	172,4	4,3
1928	250,8	2,5
1938	311,4	2,2
1953	567,7	4,1
1963	950,1	5,3
1973	1736,6	6,2
1980	3041,6	2,4

Dünya Ticaret Hacmi 1850–1971 (1913:100) TABLO -B

1913	100
1921–25	82
1930	113
1931–35	93
1938	103
1948	103
1953	142
1963	269
1968	407
1971	520

Dünya Üretiminde % artışları (1948–1968) TABLO -C

	1848–1958	1958–1968
Tarımsal mallar	%32	%30
Mineraller	%40	%58
Mamul mallar	%60	%100

Tablolar Paul Kennedy -Büyük güçlerin yükseliş ve çöküşü –İş Bankası yayınları -kitabından alınmıştır. Saf.-490-491

Tablo A; eşitsiz gelişim altında ve devrevî krizlerle kesintiye uğrayan kapitalist gelişim eğrisinin daima yukarıya doğru olduğunu göstermektedir. Tabloda görüleceği gibi dünya sanayi üretimi 1953-73 yılları arasında ortalama %5,75 gibi yüksek bir gelişme hızı yakalayarak gelişimini sürdürdü. Kapitalist gelişmenin 20 yılını temsil eden bu yüksek gelişme oranı, kapitalizmin bundan önceki 123 yıllık dönemindeki büyüme oranının 3,2 katıdır. Kapitalizmin bu hızlı gelişimini koşullayan etkenlerin başında, 1950'li yılların ortasında ortaya çıkan dev teknolojik gelişmeler ve emperyalist ülkeler dışındaki dünyanın sisteme tam entegrasyonu yatmaktadır. Bunlara savaşın yıktığı, ekonomilerin yeniden toparlanmasının yarattığı olanaklar eklendiğinde, kapitalizm dünya çapında genişlemesine olduğu kadar, derinlemesine bir büyüme yakalanmıştır. Bu büyüme dünya ticaret hacmindeki büyümede de görülmektedir. 1953-71 yılları arasında dünya ticaret hacmi 3,7 kat artmıştır. Tablo C büyümenin temel sektörler arasındaki dağılımını göstermektedir. Tabloda ilk göze çarpan tarımsal mal üretiminin düşme eğilimini koruması, buna karşın hammadde ve mamul meta üretimi artarken, mamul meta üretimindeki artışın, hammadde ve tarımsal mal üretimindeki artış toplamından daha yüksek olduğudur.

Bu aynı dönemde, gelişmekte olan ülkelerde kapitalist büyüme son derece eşitsiz de olsa, bu genel büyüme eğilimine uygun düşmektedir. Bu ülkelerin dünya imalat sanayi içindeki payları 1953'de % 6,5'tan 1963'te %8,5'e, 1973'te %9,9'a 1980'de ise, %12'ye çıkmıştır.

Savaş sonrası bu hızlı ekonomik büyümeye daha yakından bakıldığında görülen, sistem içinde yeni ekonomik güç odaklarının şekillenmeye başlamasıdır.

Güçlerin 1950'deki toplam GSMH'ları ve kişi başına GSMH'ları (1964 doları olarak) TABLO –D (age- saf-439)

	Toplam GSMH	Kişi başına GSMH
Birleşik devletler	381	2,356
SSCB	126	699
İngiltere	71	1,396 (1951)
Fransa	50	1,172
Batı Almanya	48	1,001
Japonya	32	382
İtalya	29	626 (1951)

TABLO E- 1980 (age-saf.-515)

	Nüfus (milyon)	Kişi başına GSMH (dolar)	GSMH
(milyon dolar)			
Birleşik devletler	228	11,360	2,590
SSCB	265	4,550	1,205
Japonya	117	9.890	1,157
AEK (on iki devlet)	317	---	2,907
Batı Almanya	61	13,590	828
Fransa	54	11,730	633
İngiltere	56	7,920	443
İtalya	57	6,480	369
Çin	980	290 (450)	284 (441)

1945'te ABD, hem askerî hem de ekonomik olarak kapitalist dünyada büyük bir üstünlüğe sahipti. Bu üstünlük, kısmen kendi sanayi veriminden kısmen de diğer ülkelerin savaş sırasında sanayi temellerindeki zayıflamadan kaynaklanan nisbi bir üstünlüğe dayanıyordu. 1950'li yılların ortalarından itibaren ABD'nin bu üstünlüğü başta Japonya ve Almanya olmak üzere diğer emperyalist devletlerin ekonomilerinin toparlanmasıyla birlikte yıllar içinde yavaş ama sürekli bir düşüş gösterdi. 1945'te dünya imalat sanayi üretiminin yarısından fazlasına sahip olan ABD'nin payı 1953'te %47,7'ye 1980'de ise, %31,5'e düştü. Başka bir deyişle dünya imalat sanayi yukarı doğru bir çizgi çizerken ABD imalat sanayi yıllar içinde bir eğik düzlem içinde aşağı doğru hareket etti ve ediyor. Aynı şekilde dünya GSMH içindeki payı da 1960'da %25,9 iken %21,5'e geriledi.

Gayri Safi Dünya Hâsıla Payları 1960–1980 (yüzde olarak)

TABLO –F (age-saf.-514)

	1960	1970	1980
Az gelişmiş ülkeler	11,1	12,3	14,8
Japonya	4,5	7,7	9,0
Çin	3,1	3,4	4,5

AET	26,0	24,7	22,5
ABD	25,9	23,0	21,5
Öbür gelişmiş ülkeler	10,1	10,3	9,7
SSCB	12,5	12,4	11,4
Öbür sosyalist ülkeler	6,8	6,2	6,1

Kişi Başına Yıllık Ortalama Verim Büyümesi Oranları (1948–1962)

TABLO –G (age-saf.-511)

	1913–50	1948–62
ABD	1,7	1,6
İngiltere	1,3	2,4
Belçika	0,7	2,2
Fransa	0,7	3,4
Almanya/FAC	0,4	6,8
İtalya	0,6	5,6

1950–1980 yılları arasında ABD, GSMH (1950’de 381 milyar dolardan 1980’de 2,590 milyar dolara) 6,8 kat artarken, Japonya’nın GSMH’sı 36 kat arttı. ABD, GSMH artışı bakımından belli başlı emperyalist devletler içinde sadece İngiltere’nin (6,2 kat) biraz üstündeydi. En ileri teknolojiye ve en büyük araştırma-geliştirme yatırımlarına sahip olmasına rağmen kişi başına verimlilik artışından da ABD aynı eğik düzlem üzerinde aşağı doğru bir hat izledi.

ABD, ekonominin bütün göstergelerindeki bu aşağı doğru hareketlerine karşın Japonya, bütün olumsuz koşulları arkasında bırakarak hızlı bir ekonomik büyümeyi gerçekleştirdi. 1945’te Japonya sadece vesayet altında bir ülke değildi. Geleneksel pazarlarını, ekonomisinin temel gereksinimlerini (hammadde) karşılayan egemenlik alanlarını da kaybetmişti. Savaş bittiğinde, viran bir ülke olarak ABD yardımına bağımlıydı. 1950’li yılların ortalarından itibaren ortada bambaşka bir Japonya vardı. Vesayetten kurtulmuş değildi, ülkenin her yerinde ABD üsleri vardı; ama ekonomik açıdan sadece ABD’yi değil, diğer emperyalist ülkeleri de geride bırakan bir performans yakalamıştı. Tıpkı bir zamanlar ABD’nin, İngiltere’den aldığı teknolojiyi geliştirerek kendi ekonomik gücünü yarattığı gibi bu kez

Japonya aynı yolu izleyerek ABD’den aldığı üretim teknolojilerini geliştirerek kendi “mucizesini” yaratıyordu. 1950–80 arasında Japon GSMH 32 milyondan 1.157 milyar dolara yükselerek tam 36 kat büyüdü. GSMH’da ulaştığı miktar, Fransa ve İngiltere’nin toplamından, ABD’nin GSMH’nın yarısından büyüktü. Dünya GSMH’daki payı ise, % 4,5’ dan (1960), % 9,0 (1980) çıkmıştı. Ekonominin ulaştığı teknolojik düzeyin ve genel verimliliğin önemli bir göstergesi olan emek üretkenliğindeki artışta Japonya’nın sağladığı büyük üstünlük ise, aşağıdaki tabloda görülmektedir. 1955–70 yılları arasında Japonya sanayinde emek verimliliği, diğer hiç bir ülkede görülmedik ölçüde dört kat artmıştı.

Başka Kapitalist Ülkelerin Sanayilerinde Emeğin Üretkenliğinin Artış Hızları (işçi başına: 1950:100) TABLO –H (age)

	1955	1960	1965	1970
ABD	118	134	166	183
İngiltere	111	122	143	172
Fransa	126	159	197	279
F. Almanya	127	153	192	251
İtalya	145	215	290	380
Japonya	177	299	433	716

Japon ekonomisinin diğer bir özelliği ise, sürekli düşük teknolojinin yüksek teknolojisiyle yer değiştirmesidir. Bu yolla Japonya kendi sanayi ürünlerinin (bilgisayar, telekomünikasyon, uzay sanayi, robot yapımı, biyoteknoloji, fotoğraf makineleri, mutfak eşyaları, elektrikli aletler, müzik setleri v.b.) dünya pazarında çekiciliğini arttırırken, bunlara dayalı bir ticaret fazlasını da süreklileştiriyordu. Japon sanayi, birçok üründe dünya liderliğini ele geçirdi. İsveçlilerin saat, Almanya’nın optik ve İngiltere ve ABD’nin motosiklet alanlarındaki üstünlüğünü ele geçirdi. 1960–81 yılları arasında dünya otomobil üretiminde payını %1’den %23’e çıkararak olağanüstü bir sıçramayı gerçekleştirdi.

Japonya’dan sonra kapitalist ekonomide en hızlı gelişmenin olduğu diğer bir alan Avrupa’dır. Avrupa, 30 yıllık bir süre içinde ikinci kez savaşın yıkıntıları üzerinde yeniden bir ekonomik güç olma sorunuyla boğuşmak zorunda kaldı. Savaş sonrasında özellikle ABD hegemonyası altında ABD mali yardımlarıyla toparlanan Avrupa, 1950’li yılların ortasından itibaren

eşitsiz ama hızlı gelişme trendi yakaladı. 1950–70 dönemi arasındaki dünya GSMH içindeki payı % 37’den % 41’e sanayi üretimindeki payı ise, % 39’dan % 48’e yükseldi.

Tek tek Avrupa devletleri dikkate alındığında, İngiltere ekonomisinin 20 yy. başlarında içinde girdiği gerileme sürecinin devam ettiği, buna karşılık, özellikle Almanya’nın ekonomik gelişme bakımından Fransa’ya da geride bırakarak tekrar ön sıraya oturduğu görülmektedir.

Aslında İngiltere, savaştan en az zararlı çıkan Avrupa ülkesiydi. Eski sömürgelerinin bir kısmını ABD’ye kaptırsa da hâlâ dünyanın alan paylaşımı bakımından önemli bir egemenlik alanına sahipti ve sanayi temeli diğer Avrupalı rakiplerine göre daha sağlamdı. Savaş sırasında bile İngiliz sanayisi, özellikle savaş malzemesi üretimini aralıksız sürdürebilmişti. Ama yine de enflasyon, işsizlik ve Sterlindeki aşınma İngiliz ekonomisinin ayrılmaz özellikleri olarak kalıyordu. ABD’den en çok malî destek alan ülke olmasına rağmen, bir anlamda ABD’nin kaderini paylaşıyordu. Ekonominin gelişme çizgisi, sürekli aşağıya doğruydı. Bir farkla ki ABD ekonomisi gerileme içinde büyüklüğünü korurken İngiltere ekonomisi sürekli küçülüyordu. İngiliz sanayi ürünleri, Alman ve Japon sanayi ürünleri karşısında pazar bulmakta zorlanıyordu. Dünya imalat üretimindeki payı 1953’te 8,6 iken, 1980’de %4’e geriledi. Aynı gerileme İngiltere’nin dünya ticaretindeki payında da söz konusuydu. 1955’te 19,8’den 1976’da % 8,7’ye düştü. 1950–80 yılları arasında İngiltere, GSMH gelişim bakımından 6,2’lik bir artışla emperyalist devletler arasında en alt sıradaydı. Miktar açısından ise 1950’de ABD’den sonra ikinci sırada iken 1980’de ancak az bir farkla İtalya’nın üstünde yer alabilmişti. Kişi başına düşen GSMH bakımından ve sanayi verimliliği açısından da alt sıralardaydı. Askerî açıdan da İngiltere’nin kendi başına hareket edeceği günler çok geride kalmıştı. 1956 Süveyş müdahalesi, İngiltere’nin ABD’ye rağmen hareket edemeyeceğini gösteriyordu. Kısacası İngiltere, gerileyen ekonomisiyle ve bağımsız karar verme gücünü yitiren bir ülke olarak ABD’nin bir peyki gibiydi.

Fransa; 1920’li yılların başında İngiltere’yle birlikte girdiği nispi ekonomik gerileme ve istikrarsızlıktan kurtularak, 1950’li yılların sonunda yeniden ekonomik büyüme ve istikrar dönemine girdi. Savaş sonrasında ekonomisini, ABD mali desteği ve devletleştirmeler yoluyla güçlendirdi. 1958’de De Gaulle’ün iktidarı altında Fransız Komünist Partisi’nin desteğiyle sağlanan emek-sermaye uzlaşması ortamında ekonomisini daha da sağlamlaştırdı. Tarımsal üretimin Fransız ekonomisi içinde önemli bir yer tutması nedeniyle düşük olan kişi başına sanayileşme düzeyini 1955’te 127

(1950:100)'den 1973'e 279'a (Tablo H) yükselterek sanayi temelini güçlendirdi. 1948-62 yılları arasında ortalama % 3,4 oranında bir büyümeyi gerçekleştirdi. Fransa'nın GSMH'ı 1950-80 arasındaki otuz yıllık sürede tam 12,6 kat arttı. (Tablo A-B) GSMH'daki bu artış, aynı dönemdeki ABD, GSMH artışının neredeyse iki katı kadardır. Bu hızlı büyüme, geleneksel Fransız ihraç ürünlerine, (giysi, ayakkabı, şarap, mücevher v.b.) yenilerini ekledi. "1949-69 yılları arasında otomobil üretimi on kat, alüminyum 6 kat, traktör ve çimento 4 kat, demir ve çelik 2,5 kat arttı." İngiltere'yle kıyaslandığında Fransa'yı öne çıkaran bu ekonomik gelişme, Almanya ile kıyaslandığında ise, tersi bir görünüme sahipti. Fransız ekonomisi; hem ekonomik büyümenin farklı göstergeleri açısından ve hem de sermaye yoğunluğu, meta üretim düzeyi ve ürün fiyatları bakımından Almanya'yla kıyas kabul edemez geri bir düzeydeydi. Bu yüzden Fransa'nın Almanya ile olan ticareti yıllar boyu hep Fransa aleyhine açık verdi.

Fransa, bu yıllar içinde ekonomik güçlenme çabasıyla birlikte Avrupa'da politik bir güç olma peşinden koştu. Avrupa'nın diğer iki emperyalist devleti olan İngiltere'nin ABD'nin Avrupa'daki kolu olması ve Almanya'nın boyun eğmişliği karşısında Fransa, Avrupa'da bir güç bloğu yaratarak, Avrupa'nın "sesi" olma olanağını kullanmaya çalıştı. 1960'da AET'nin kurulmasına öncülük etti. AET ile, Alman ekonomik gücünü yanına alarak bir yandan Afrika'daki eski sömürgeleri üzerinde kaybetmeye başladığı denetimi yeniden kurarken, diğer yandan tarımsal üretimini koruma ve sanayi ürün pazarını genişletme olanağını elde etti.

Fransa'nın "Avrupa adına" dünya sahnesinde yer alma girişimi, ABD bağımlılığından kurtulmak isteyen Almanya'nın pasif de olsa desteğini aldı. Almanya, kendine yeni Pazar olanakları sağlayan AET'nin bir anlamda ana finansörü oldu. Almanya'nın pasif desteğine dayanan Fransa'nın bu girişimleri İngiltere ve Danimarka'nın AET'ye üye olarak girmeleriyle dengelemeye çalışılsa da (Fransa'nın arzuladığı Avrupa'nın kendi güvenliğini oluşturması yolundaki adımları engellendi, tarım politikaları Brüksel'de rahatsızlıklara yol açtı vb.) Fransa Avrupa'nın "sesi" olma çizgisini çok başarılı olmasa da hep sürdürdü.

Almanya, 1945'ten egemenlik haklarından bir kısmını kaybetmiş bir devlet, ikiye bölünmüş bir ülke, tahrip olmuş bir sanayi ile çıktı. Bu olumsuz koşullar altında ekonomisini yeniden toparlayabilmesi için ABD malî yardımlarına bağımlılığı hem Fransa'dan daha fazla ve hem de daha yakıcıydı. Çünkü; Almanya sadece ekonomisini düzeltmek ve kapitalist istikrarı sağlamakla karşı karşıya değildi; aynı zamanda Demokratik Almanya'nın batıda yaşayan işçi sınıfı için bir çekim merkezi olamaması için de

gereken her şeyi yapmak zorundaydı. Bu Almanya için dahi hızlı bir sanayi büyümesi ve daha reformist bir “sosyal devlet” örgütlenmesi demektir. Bu iki unsur da ancak Almanya’nın geleneksel (bir dünya gücü olma) politikasından ödün vermesiyle gerçekleşebilirdi. O artık Avrupa’nın “ası çocuğu” değil, “uslu çocuğu” rolündeydi ve ancak ABD politik yörüngesinde bu hedeflerine ulaşabilirdi.

Bu haliyle F. Almanya, Avrupa’da İngiltere ve ABD ile Fransa arasındaki güç oyununun bir denge unsuruydu. Bu durum, Almanya’nın Avrupa’da bir güç odağı olma hedefinden vazgeçtiği anlamına gelmiyordu. Tersine 1945’lerin koşullarında bir güç odağı olmanın başka yolunun görünmemesi yüzünden böyleydi. 1960’lardaki gelişmede (1960’ta Fransa ile F. Almanya’nın AET’yi örgütlemeleri yüzyıllık Alman-Fransız düşmanlığına 1963’te son veren Alman-Fransız ittifakı v.b.) F. Almanya ile Fransa arasında Avrupa’da yeniden bir güç odağı yaratılması doğrultusunda zımni bir işbirliğinin kanıtları olarak görülebilir.

F. Almanya, Avrupa’da politik olarak öne çıkmamakla birlikte, ekonomik açıdan ABD’den sonra emperyalist dünyanın yeniden ikinci büyük ekonomisine de sahipti. Savaşın yıkıntıları üzerinde, kısa sürede kimya, demir-çelik, elektrik, otomobil sanayi v.b. temel sanayi dallarında ve mali alanda büyük ilerlemeler göstererek Avrupa’da ekonomik güç odağı haline geldi. “1948–52 yılları arasındaki sanayi üretimi % 110, gerçek GSMH’si ise, %67 oranında yükseldi. 1950’de 48 milyar dolar olan Alman GSMH’si 1980’de 828 milyar dolara yükseldi; yani tam 17 kat artış gösterdi. Bu Japonya’dan sonra en yüksek artışı ve ABD’deki artışın 2 katından daha fazlaydı. Almanya, 1980’de kişi başına GSMH bakımından ise, birinci sıradaydı. (Tablo D-E) Bu yıllarda Alman ticareti sürekli olarak fazla verdi. Dolar da dahil diğer ulusal paralar değer kaybederken Almanya Mark’ı sürekli olarak revalüe etmek zorunda kaldı. Mark, Sterlin’in yerini alarak dünya çapında ikinci rezerv para kurumuna yükseldi.

Avrupa’da büyük ölçüde Alman ekonomisine dayalı güç odaklaşması AET bütünlüğü içinde ele alındığında daha da çarpıcıdır. 1960’lı ve 70’li yıllarda AET dünyanın en büyük ihracatçısı ve ithalatçısıydı. (bu ticaretin büyük bölümü Avrupa içinde olsa da) 1983’e gelindiğinde dünyanın en geniş altın ve döviz rezervlerine sahipti. Dünya GSMH’sinin 1960’da %26 1970’de %24,7 ve 1980’de %22,5 sahipti. (1980’de ki bu düşüş büyük ölçüde İngiltere’nin GSMH’da ki düşüşten kaynaklanmaktaydı.) aynı yıllarda ABD’nin GSMH payları ise, sırasıyla %25,9, %23 ve %21,5 ‘di. Bazı sanayi dallarında (otomobil, çimento ve demir-çelik) kapitalist dünyada birinci sırada yer alıyordu. 1950-70 arasında oluşan bu yeni güç dengeleri

1973 yılında Kissinger’i şu yargıya vardırıyordu: “ekonomik açıdan en az beş önemli grup var, politik açıdansa, çok daha fazla etki merkezi belirdi... ABD, Sovyetler Birliği, Çin, Japonya ve Batı Almanya.” (age-saf.-484)

1960’lı yılların sonunda yaşanan dolar krizi, bu güç bloklaşmasını daha da belirgin hale getirdi. 1960’lı yılların ortalarından başlayarak ABD’nin ülke içi yatırımları düştü, ticaret ve bütçe açıkları artarak büyüdü ve dünya altın rezervlerindeki payı 1950’de %67’den 1973’te %27’ye düştü. 1969’da kapitalist dünyanın toplam para rezervleri 75 milyar dolarken bunun ancak 39,1 milyar doları altın karşılığıydı. Bu durum para krizinin başladığının ilk işaretleriydi. Özellikle Fransa ve ABD arasında karşılıklı hamlelerin ardından 1969’da “kâğıt altın” planının kabul edilmesi, sorunu çözmeye yetmedi. Frank ve Sterlin devalüe olmaktan kurtulamadığı gibi ABD ve İngiltere’nin ticaret ve bütçe açıkları artmaya devam etti. 1950–71 yılları arasında ABD ödemeler dengesi açığı 60 milyar dolar ulaştı. 1971’de ABD altın rezervlerindeki açık ise, 10,3 milyar dolardı. Buna karşılık, Avrupa ülkeleri ve Japonya’nın elinde dolar miktarı 50 milyara ulaşmıştı. Doların altın karşılığı ilkesi fiili olarak işlemez durumdaydı ve Avrupa’da altın karşılığı olmayan muazzam bir kâğıt dolar (Euro dolar) piyasası oluşmuştu. Başta F. Almanya, İsviçre olmak üzere birçok Avrupa ülkesi ve Japonya, dolar alımını durduklarını açıkladı. Bu gelişmeler altın fiyatlarında keskin bir artışla birlikte doların değişim değerinin de düşmesine yol açtı. Birçok Avrupa ülkesi (F. Almanya, Hollanda, İsviçre, Avusturya) paralarını dolar karşısında revalüe etti. Doların Mark karşısındaki değişim kuru 3,64/3,68 bandından 3,30/3,35 bandına geriledi.

1970’lı yılların başında F. Almanya ve Japonya’nın büyüme hızlarında bir yavaşlama olsa da büyüme eğilimlerini korumaları, dünya sanayi üretimi ve ticaretindeki paylarını artırmaları karşısında sürekli olarak gerileyen ABD ekonomisi için “hoşgörü” sınırları zorlanıyordu. ABD, ekonomideki kötüye gidiş ve bunun hegemonyada yaratacağı çatlakların büyümesini engellemek için sürece siyasi müdahale yolunu seçti. Serbest piyasanın “kutsal değerleri” hegemonyanın ayakları altına serildi. ABD, hegemonyanın kendine tanıdığı olanakları kullanarak faturayı Almanya ve Japonya’ya ödetmek için düğmeye bastı. 1971’de doların altın karşılığı ilkesini kaldırdığını açıkladı. Altın karşılığında dolar değişimini durdurdu. 1973’te ise sabit kur sistemini terk ederek doların değerini dalgalanmaya bıraktı. Artık dolar, kapitalist dünyanın egemen değişim aracı olmaktan çıkarak gerektiğinde devalüe ve revalüe edilebilen herhangi bir paraydı. Bu Bretton Woods’da kurulan ABD hegemonyasının bir ayağının topallanmaya başlaması anlamına geliyordu. Bu önlemlerle dolar birbiri ardından gelen devalüasyonlarla değer kaybederken Mark ve Yen’in dolar karşısındaki

değerleri yükseldi. Bu yolla ABD kendi ekonomisinin “yüksek maliyet, düşük kâr” sorununu “ötekilerin” sorunu haline getirdi. Aslında doların dalgalanmaya bırakılması, on yıllardır sürmekte olan dolara bağlı sermaye birikiminin yeniden bölüşümü anlamına geliyordu. Bu da en büyük dolar rezervlerini elinde bulunduran Almanya ve Japonya aleyhine bir bölüşümdü. Bu aynı zamanda doların devalüe edilmesiyle ABD ekonomisinin güç kaybının tescil edilmesi idi; ancak kaybeden sadece ABD ekonomisi değildi, on yıllardır dolar biriktiren devletler ve şirketler de kaybediyordu. Bu devletler ve şirketlerin varlıklarının bir bölümü, dolardaki düşüş oranında ABD ekonomisine akıyordu. ABD’nin bu girişimleri Almanya, Fransa ve Japonya tarafından tepkiyle karşılandı.

Ama bu ülkelerin yapabilecekleri çok fazla bir şey yoktu. ABD’yi yeniden sabit kur sistemine geri dönmek ve sermaye hareketleri üzerindeki kontrolü gevşetmeye ikna etmek için yoğun çaba gösterdiler. Çabalar sonuç vermedi, ABD hegemonyasını devam ettirebilmek için geri adım atmadığı gibi, birbiri peşi sıra önlemler almayı sürdürdü. Hegemonyanın sorunsuz işlediği yıllarda Londra’da oluşan Euro-dolar piyasasına büyük bir destek vermişti, 1974’te bu desteği malî piyasalar üzerindeki denetimi tümüyle ortadan kaldırarak bir anlamda geri çekmiş oldu. IMF’nin, petro-dolar piyasalarını denetim altına alma girişimlerini engelledi. Böylece gelişmekte olan ülkeler için borç krizine uzanan yol da açılmış oldu. Ardından ABD hegemonyasının önemli araçlarından biri olan GATT’ı açıkça ihlal ederek, çok taraflı (aslında tek taraflı) elyaf anlaşmasıyla tekstil ve hazır giyim ithalatına kısıtlamalar getirdi. Bunu 1974’te yürürlüğe giren “ticaret yasası” izledi. Bu yasa ile ABD hükümeti “ticaretin adil olmayan biçimde yapıldığına kanaat getirirse cezai yaptırım uygulama yetkisi” ile donatıldı. Yasa, uygulamada “gönüllü” ticari kısıtlama olarak işlem gördü. ABD’ye ihracat yapan birçok şirket (özellikle Japon çelik ve otomotiv tekelleri) yasa kapsamından kurtulmak için ihracatlarını “gönüllü” olarak kısıtılar. Bu müdahaleler doların devalüe edilmesi, ucuz kredi yoluyla talebin canlandırılması ve kamu borçlarının artırılmasıyla birlikte yürütüldü. Sonuçta ABD ekonomisi toparlanmaya başladı, tekellerin kâr hadleri yükselerek 1960’lı yılların başındaki düzeyi yakaladı ve böylelikle de ekonomide genel bir canlanmayla birlikte önemli bir ticaret artışı sağlandı.

Ağustos 1971’de doların altın karşılığı ilkesinin terkedilmesi, baştan beri doların devalüe edilmesini ısrarla savunan Fransa’nın zaferiydi. Fransa, Almanya ve Japonya bu zaferin bedelini, ABD’nin doların devalüe edilmesini kabul etmesiyle birlikte uygulamaya başladığı % 10 ithalat sürsajını (ilave bedel-fiat ayarlaması) kaldırması karşılığında, baştan reddettikleri kendi paralarını revalüe ederek ve ABD’ye bir takım ticari

kolaylıklar (tarımsal ürünlerin ticareti) sağlayarak ödediler. Bu karşılıklı hamleler ABD ticaret ve bütçe açıklarının büyümesini önleyemedi. ABD doları 1973'te yeniden devalüe etmek zorunda kaldı.

Doların aldığı bu darbeler, AET devletlerinin ortak bir para sistemi yaratma olanaklarını arttırdı. 1973'te AET'nin ortak bir para sistemi yaratma girişimi, AET içinde oluşan çatlağın su yüzüne çıkmasına yol açtı. F. Almanya, Fransa, Belçika, Hollanda, Danimarka ve Lüksemburg % 2,5 oranındaki dalgalanma sınırları içinde sabit kurla ticari işlem yürütme kararı aldı. Başını İngiltere'nin çektiği bu girişim sürecinde İtalya ve İrlanda da kendi paralarını dolar karşısında dalgalanmaya bırakma kararı aldı. Ayrıca Japonya ve Kanada da aynı yolu izleyerek İngiltere'ye destek verdi. Bu durum AET'nin bir zaafı olduğu kadar, gerek AET içinde ve gerekse Japonya üzerindeki ABD hegemonik gücünün de bir göstergesiydi.

Bu, emperyalist sistemde güç savaşlarının ilk raundaydu. İkinci raunt, ABD'nin dolarda kaybettiği itibarı geri kazandırma girişimiyle başladı. ABD 1975'te kendi egemenlik alanında egemenlik ilişkilerini kullanarak OPEC'le petrolün dolar karşılığında satılmasını öngören bir anlaşma imzaladı. Bunu, petrol fiyatlarının ani ve keskin artışı izledi. Bu yolla ABD hem Avrupa'daki Euro-doların bir kısmını geri çekme olanağını elde etti, hem de AET devletleri ve Japonya'yı ellerinde dolar rezervi tutmaya zorlayarak doların hâlâ uluslararası değişim aracı olma özelliğini korumaya çalıştı. Ancak, bütün bu girişimler, dolara eski konumunu sağlayamadığı gibi ABD hegemonyasının zayıflamakta olduğu gerçeğini de gizleyemiyordu.

1970'lerin sonuna gelindiğinde kapitalist dünyada güç dengelerindeki değişim iyice belirginleşti. 1945'de ABD'nin dünya sanayi üretimi ve ticaretindeki payı %50'lerdeyken 1970lerin sonunda bu oran yarı yarıya düşmüştü. ABD tek borç veren devlet olmaktan çıkarak, borç alan devlet haline gelmişti. Bu süre içinde İngiltere ve Fransa orta boy ekonomiler olarak kalırken, Almanya ve Japonya büyük bir gelişme göstererek dünya sanayi üretimi ve ticaretindeki paylarını sürekli olarak artırdı. ABD 'de dahil diğer ülkeler ticaret açığı verirken Almanya ve Japonya ticaret fazlası olan iki ülke oldu.

Ancak, nispi gerilemesine rağmen ABD, 1980'lerde dahi dünyanın en büyük ekonomisi olmayı sürdürüyordu. Doların altın karşılığının bozulduğu 1973'den sonra bile, ABD Doları bir numaralı rezerv para olma özelliğini korudu, ikinci sıraya, Sterlini tahtından eden Mark yerleşti.

ABD nispi ekonomik gerilemesi ile bozulan dengeyi elinde tuttuğu hegemonya kurumlarını (IMF, DB, GATT vb.) ve askeri üstünlüğünü kullanarak kendi lehine dönüştürmeye çalışsa da, eldeki bu silahın ABD he-

gemonyasını korumak için yeterli olmadığı özellikle 1990 sonrasındaki gelişmeler tarafından teyit edilecekti.

Notlar:

* Emperyalist politikanın ilk uygulamaları 1923'te ABD'nin Monroe Doktriniyle -"Amerika, Amerikalılar için" sloganıyla- başlamıştı. Daha sonra bu sloganın aslında "Amerika, Amerika Birleşik Devletleri için" olduğu görüldü.

** : Uluslararası Para Fonu'nda örgütlenme modeli şöyledir: Banka, müdürler kurulunca yönetilir. Müdürlerin 6'sı kurucu üyeler tarafından atanır. Geri kalan 15 üye güvenörler kurulu tarafından seçilir. Güvenörler kurulu da her üye ülkenin atadığı yöneticilerden oluşur ve üyelerin bankada sahip oldukları sermaye oranında oy hakkını temsil eder.

***Aday üyeler: Dahomey, Fildişi Kıyısı, Yukarı Volta, Merkezi Afrika Cumhuriyeti, Kongo, Nijer, Çad, Senegal, Moritanya, Gabon, Kamerun, Malagası Cumhuriyeti, Togo, Mali, Somali, Zaire, Raunda, Burundi, Nijerya – bu ülkelerin 14'ü eski Fransız sömürgesiydi.

Yararlanılan Kaynaklar:

-Lenin - Emperyalizm, Kapitalizmin En Yüksek Aşaması Sol Yay. bas-
kı tarihi: 1969

-Paul Kennedy - Büyük Güçlerin Yükselişi ve Çöküşü - İşBankası Ya-
yınları

-Davit Fromkin - Barışa Son Veren Barış- Sabah Kitapları

-V. Vahruşev - Yöntemleriyle ve Manavralarıyla Yeni Sömürgecilik
Konuk Yayınları

-Fernando Claudin - Kominternden Kominforma - Belge Yayınları

-G. Dimitrov - Düşüncelerin Aforizmalar - Yeni Dünya Yayınları

-Zbigniew Brzezinski - Büyük Santranç Tahtası - Sabah Kitapları

-Kees Van Der Pijl - Küresel Rekabetler İmge Yayınevi

Marksizm ve Sınıf Mücadelesi – II

1917- 1945 Ekim devrimi - I

Mustafa Sağlam

Emperyalist Savaş ve Dünya Devrimi

Temmuz 1914’de Avusturya-Macaristan’ın bir bahaneyi kullanarak -Bosna Hersek’te Avusturya Arşidükünün öldürülmesi– Sırbistan’ı işgaliyle başlayan savaş bütün kıtalara yayılarak ve devletleri içine çekerek, bir dünya savaşına dönüştü. Savaş, Lenin’in de belirttiği gibi, 1900’lerin başında dünya ekonomisinde ve politikasındaki değişmeler tarafından hazırlandı. 1880 – 1900 yılları arasında kapitalizmin nispi “barışçı” gelişme döneminde yakaladığı hızlı büyüme, belli başlı kapitalist devletler arasındaki güç dengelerini kökünden sarstı. Hızlı kapitalist gelişmenin ihtiyaç duyduğu pazar ve hammadde ihtiyacı emperyalist devletler arasındaki rekabeti çatışmaya dönüştürerek dünyanın emperyalist bölüşümünün koşullarını yarattı. 1880 – 1900 yılları arasında Almanya, Fransa ve İngiltere’den nerdeyse dört kat hızlı bir büyümeyi gerçekleştirdi; bu hızlı gelişmenin bozduğu güç dengeleri ancak yeni bir savaşla yeniden kurulabilirdi. Çünkü, *“kapitalizmde bozulan dengenin geçici olarak yeniden kurulması için sanayide krizden, politikada savaştan başka yol yoktur.”* (Lenin, Seçme Eserler Cilt-V- İnter yay. saf.-151)

Lenin, kapitalizmin bu hızlı gelişmesi ile savaş ve devrim arasındaki ilişkiyi şöyle ortaya koydu: *“Bugünkü savaş emperyalist niteliktedir. Bu savaş, kapitalizmin en yüksek gelişme seviyesine ulaştığı bir dönemin; sadece meta ihracının değil, sermaye ihracının da büyük önem kazandığı; sanayi kartelleşmesi ve ekonomik hayatın uluslararasılaşmasının önemli boyutlara ulaştığı; sömürge politikasının neredeyse bütün dün-*

yanın paylaşılmasına yol açtığı; dünya kapitalizminin üretici güçlerinin ulusal devlet sınırları dışına taşıdığı, sosyalizmin gerçekleşmesi için nesnel koşulların tamamen olgunlaştığı bir dönemin koşullarından çıkmıştır.” (a.g.e, s. 142)

Savaşa yol açan nedenler gibi, savaşın cepheleleri de 1900’lerin başında biçimlenmeye başladı. O dönemde dünyanın – daha önceki – paylaşımından en büyük payı alan en büyük sömürgeci güçler, İngiltere, Fransa ve Rusya, İtilaf Cephesi’ni oluştururken, en zayıf sömürgeci güçler olmalarına rağmen hızla gelişen Almanya, Avusturya – Macaristan ve İtalya – İtalya, savaş başlamadan kısa bir süre önce taraf değiştirerek İtilaf devletleri safına geçti – savaşın İttifak Cephesi’ni oluşturdular.

Kapitalizmin hızlı geliştiği, mevcut güç dengelerinin değişime uğradığı ve savaş hazırlıklarının sürdüğü bu dönem, aynı zamanda, bizzat kapitalist sistemdeki bu değişimlere bağlı olarak sosyal demokrat hareket içinde de bölünmelerin ortaya çıktığı ve karşıt kutuplar olarak biçimlendiği bir dönem oldu.

1900’lerin başında, Alman Sosyal Demokrat Partisi liderlerinden Bernstein ve yandaşları sosyal demokrat harekette revizyonist akımın liderliğini üstlendi. İleri sürülen şuydu: ‘ kapitalizm değişmiştir; o halde Marksizm de değişmek zorundadır.’ Bu belge altında Devrim, Sınıf, Parti ve Proletarya diktatörlüğü konusunda Marksizm’in devrimci özünü reddederek, sınıf uzlaşmacılığına doğru ilk adımları attılar. (Bu konuda daha geniş bilgi için bkz. Söz ve Eylem kitap dizisi, sayı 2 - Marksizm ve Sınıf Mücadelesi -I).

Bernstein ve yandaşlarının attığı bu adımı, savaşın başlamasıyla birlikte yeni adımlar izledi; daha doğrusu, Bernstein’ın başlattığı revizyon, savaşla birlikte sosyal demokrat harekette derin bölünmeyle ve burjuvaziyle bütünleşmeyle sonuçlandı.

Savaş hazırlıkları ve muhtemel bir emperyalist savaşta sosyal demokrasinin nasıl bir tavır takınması gerektiği sorunu II. Enternasyonal’in 1904 Amsterdam Kongresi’nden bu yana başlıca tartışma konularından biri olmuştur.

1907 Stuttgart Kongresi, 1904 Kongresi’nin militarizme karşı mücadele konusunda alınan kararları daha da netleştirdi. Kongre sırasında Lenin ve Rosa’nın hazırladığı karar tasarısı, uzun tartışmaların ardından, bazı değişikliklerle – emperyalist savaşa karşı iç savaş istemi metinde yer almadı – Kongre çoğunluğunca kabul edildi. Bu karar metninde, emperyalist savaş hazırlığına, “kitlelerin sosyalist devrime hazırlanmasıyla” cevap

verilmesi öngörülüyordu.

Savaşa karşı sosyal demokrasinin tavrı konusunda asıl önemli karar metni, emperyalist savaş hazırlığının olanca hızıyla sürdüğü 1912 Basel Kongresi'nde yine çoğunluk kararıyla onaylandı. Kararda; *“Bir savaşın patlak verme tehlikesine karşı, ilgili ülkelerin işçi sınıflarının ve onların parlamentodaki temsilcilerinin Uluslararası Sosyalist Büronun koordineli etkinliğiyle desteklenen görevi, doğal olarak sınıf mücadelesinin ve genel politik durumun keskinliğine göre çeşitlendirecekleri en etkin araçlarla her halükarda savaşın patlak vermesini önlemek için ellerinden gelen tüm çabayı sarfetmektir. Savaşın patlak vermesi durumunda ise görevleri, onu hızla sona erdirmek üzere müdahale etmek, savaşın yarattığı ekonomik ve politik krizden halkı ayaklandırmak için var güçleriyle yararlanmak ve böylece kapitalist sınıf egemenliğinin yıkılışını çabuklaştırmaktır.”* deniliyordu.

Bu metin açıkça emperyalist savaşa iç savaşla yanıt vermekten söz etmese de, savaştan devrim için yararlanmayı öngörmesi nedeniyle, dolaylı da olsa bunu içeriyordu.

Ancak savaş 1914 Temmuzunda başladığında, Stuttgart ve Basel'de alınan kararların hiçbir öneminin olmadığı ortaya çıktı. Başta ana gövdesini oluşturan Alman Sosyal Demokrat Partisi olmak üzere, II. Enternasyonal'in bütün kalburüstü partileri ve liderleri, savaş kredilerini onaylayarak açıkça kendi burjuvalarının yanlarında yerlerini aldılar. “Anayurt savunması” belgisi altında, sınıf mücadelesinden sınıf işbirliğine geçtiler. Bu aynı zamanda aldığı kararlara uyma becerisini gösteremeyen II. Enternasyonal'in çöküşünün de resmileşmesi oldu.

Savaş ilerledikçe Sosyal Demokrat harekette “Anavatan savunması” ile, devrimci iç savaş temelinde ortaya çıkan keskin bölünme ve saf değiştirme, yeni bölünmeleri de beraberinde getirdi. Savaşın büyüttüğü ekonomik ve siyasal krizden devrimci amaçlarla yararlanma sorununun gündeme gelmesiyle birlikte sosyal demokrat harekette, pasifist bir barış savunuculuğu ile “ne zafer, ne yenilgi” şiarlarında ifadesini bulan yeni bölünmeler ortaya çıktı.

Lenin, “merkez” ya da “bataklık” olarak nitelediği bu iki akımın da, özünde “Anavatan savunması”nı öne süren ana akımdan bir farkı olmadığını ortaya koydu.

“Aynı zamanda kitleleri devrimci eyleme çağırılmayan”, “savaşa karşı soyut bir barış propagandasının” “işçi sınıfını yanıltmanın bir biçimi olduğunu”, bunun, “burjuvazinin insanlığına güvenmesini sağlayarak, prole-

taryayı savaşan ülkelerin gizli diplomasisinin bir aracı” haline getireceğini vurguladı. (age, – 145, 146)

Öte yandan, savaşın gerçeğini kavrayamayan, savaşta işçi sınıfını silahsızlandıran, “Ne Zafer, Ne Yenilgi” şiarını Lenin “iç barışın” savunulması olarak niteledi: *“Troçki ile birlikte “ÖK”cılar “Ne Zafer, Ne Yenilgi” parolasını savunurken tümüyle ve bütünüyle David’in zemininde duruyorlar! Daha yakından bakıldığında bu şiar “iç barış” demektir; bütün savaşan ülkelerde ezilen sınıfların sınıf mücadelesinden vazgeçmek demektir; çünkü “kendi” burjuvazisine ve kendi hükümetine darbe vurmaktan sınıf mücadelesi imkansızdır...Kim “Ne Zafer, Ne Yenilgi” şiarını savunuyorsa, o bilerek ya da bilmeyerek bir şovenisttir, en iyi ihtimalle uzlaşmacı bir küçük-burjuva, ama her halükârda proleter politikanın bir düşmanı, bugünkü hükümetlerin, bugünkü egemen sınıfların bir yandaşısıdır.”* (a.g.e, 157 – 158)

Savaşın yol açtığı korku ve umutsuzluğun kitleleri teslim aldığı, şovenizm ve burjuva terörün tavan yaptığı o günkü koşullar içinde, vatana ihanet suçlaması, tutuklamalar, parlamenter ayrıcalıkların kaybedilmesini de göze alarak, savaşa karşı tek doğru tutumu, (diğ er sosyal demokrat partilerdeki küçük ama cesaretli çıkışlar bir yana – örneğin Alman parlamentosunda savaş kredilerine karşı tek karşı oyu kullanan Liebknecht oldu) savaşa karşı iç savaş şiarını yükselterek, Bolşevik Partisi aldı.

Lenin’e göre savaşın başlangıcında ortaya çıkan genel gericileşme, korkunun ve umutsuzluğun yaygınlaşması, yoksulluk ve acıların yol açtığı dine sarılma, savaşılan ülkeye duyulan kinin yükselttiği milliyetçilik ve şovenizm, bütün bunlar geçici olgulardı. Savaşın gelişmesiyle bu durumun değişmesi, kitleleri esir alan yurtseverce yanlısamaların dağılması, öfkenin “kendi” burjuvalarına yönelmesi, savaşın yol açtığı sefalet ve acıların devrimci duyguları harekete geçirmesi ve devrimci bir ortamın oluşması kaçınılmazdı. İşte “iç savaş şiarı bunların genelleştirilmesi ve yönlendirilmesi için”di. (age – 143)

Lenin, emperyalist savaşı iç savaşa dönüştürecek adımları şöyle sıraladı: *“1) Savaş kredilerini kayıtsız şartsız reddetmek ve burjuva hükümetlerden çekilmek; 2) “Ulusal barış” (“bloc national”, “iç barış”) politikasından tamamen kopmak; 3) Hükümet ve burjuvazinin savaş hali ilan ederek anayasal özgürlükleri kaldırdığı her yerde illegal bir örgüt oluşturmak; 4) Savaşan ulusların askerlerinin siperlerde ve genel olarak savaş alanlarında kardeşleşmesini desteklemek; 5) Proletaryanın genel olarak bütün devrimci kitle eylemlerini desteklemek.”* (age.-144)

Hem işçi sınıfı ve kitlelerin günlük mücadelelerine yön verilmesi, hem

de devrimci bir ortama yanıt verecek devrimci hazırlığın yürütülmesi, en başta devrimci bir partinin yaratılmasıyla olanaklıydı. Lenin'in 1901'den beri yürüttüğü mücadelenin temelini böyle bir partinin yaratılması oluşturuyordu. Bu hedef, (1903'deki) RSDİP İkinci Kongresi'nin temeliydi. Ancak 2. Kongre'den RSDİP güçlenerek, birliğini bir üst düzeye taşıyarak değil, bölünerek çıkmıştı. (Bolşevik – Menşevik) RSDİP'deki bu bölünme, 1905'in devrimci ortamında aşılmış gibiydi. Devrimin ateşi Bolşevik ve Menşevikleri yeniden bir araya getirdi. 1905 devrim koşullarında sağlanan bu biçimsel birlik, 1908 – 1910 gericilik yıllarında da korundu.

Ancak 1910 – 12 yılları, biçimsel birliğin ortadan kalktığı, partinin fraksiyonlara bölündüğü ve fraksiyonların partinin örgütsel varlığını tehdit eden bir noktaya vardığı yıllar oldu.

Kapitalist dünyada savaş hazırlıklarının hızlanarak sürdüğü 1912, Rusya'da sınıf mücadelesinin yeniden yükselişe geçtiği yıldır. RSDİP mevcut durumda -- fraksiyonların partinin örgütsel varlığını tehdit ettiği bir noktaya ulaşması ve buna karşı parti Merkez Komitesinin hiçbir şey yapamaz duruma düşmüş olması – önündeki siyasal görevleri üstlenmekten uzaktı. Lenin'in, RSDİP tarihindeki ikinci köklü müdahalesi bu koşullarda oldu. Bolşevikler, partiyi içinde bulunduğu dağınıklıktan çıkarmak için 1912 Ocağında bütün partiye, Prag'da bir konferans düzenlenmesi çağrısı yaptılar. RSDİP içindeki diğer fraksiyonların bu çağrıyı reddetmeleriyle, konferans fiilen Bolşeviklerin konferansı olarak gerçekleşti. Bu konferansta parti, fraksiyonlardan arındırılarak yeniden örgütlendi. RSDİP içindeki diğer fraksiyonlar, Bolşevik konferansa 1912 Ağustosunda ortak bir konferans düzenleyerek karşılık verdiler. Rus devrim tarihine "Ağustos bloku"* olarak geçen ve ideolojik hiçbir ilkeye dayanmayan, tümüyle Bolşevik karşıtlığı üzerine toplanan bu konferans, beklendiği gibi, kısa sürede dağıldı. Ağustos bloğunun kısa sürede dağılması, fraksiyonları bir araya getirerek devrimci bir partinin kurulamayacağına dair Bolşevik görüşün de bir teyidi, fraksiyonlara dayalı RSDİP'nin biçimsel birliğinin de sonu oldu.

Parti, Lenin'in bu müdahalesiyle yeniden ideolojik, politik ve örgütsel bütünlüğe kavuştu. Ardından, parti ile sınıf arasında, gericilik ve dağılma yıllarında kopan bağlar yeniden kuruldu. Böylece Bolşevikler, bütün fazlalıklarından arınarak, zaferin temel koşulunu sağlamlaştırarak, önlerindeki göreve, devrimci hazırlık görevine yoğunlaşma olanağını elde ettiler.

Sadece Rus SDİP içindeki fraksiyonlardan arınma değil, Dünya Sosyal Demokrat Hareketinden bir kopuşu ifade eden Lenin'in bu devrimci müdahalesi kavranmadan, ne Bolşeviklerin savaş döneminde izledikleri dev-

rimci tutum, ne de Rus devriminin Şubat 1917'den, Ekim 1917'ye olan serüveni anlaşılabilir.

1917 Şubat devrimi; Halka İnceldiği Yerden Koptu

1917 Şubat devrimi patlak verdiğinde tarihçiler, bu devrimin hiçbir parti tarafından önceden bilinmediğinde hemfikirtiler. Lenin'in 1917'de Zürih'te işçi gençlik örgütünün düzenlediği bir toplantıda yaptığı konuşmada söylediklerini buna kanıt olarak gösterdiler. Lenin bu konuşmasını *"Biz yaşlılar belki gelecekteki devrimin bu tayin edici savaşlarını göremeyeceğiz. Fakat ben. İsviçre'de ve bütün dünyada sosyalist hareket içinde böylesine mükemmel biçimde çalışan gençliğin, gelecek proleter devrimde sadece savaşmak değil, aynı zamanda zafer kazanmak mutluluğunu da yaşayacağına olan umudumu büyük bir güvenle ifade edebileceğime inanıyorum"* sözleriyle bitirmişti. (Seçme Eserler, Cilt. III -29)

Şubat devrimi bu konuşmanın yapıldığı tarihten bir buçuk ay sonra patlak verdi. Tarihçilerin, Şubat devriminin önceden bilinmediğine dair tespitleri, kendiliğinden patlamaların nasıl, nerede ve ne zaman ortaya çıkacağına bilinemezliği anlamında doğru olsa da, Lenin ve Bolşevikler 1907 kapitalizmin krizi ve kapitalist dünyada sürmekte olan hummalı savaş hazırlığını dikkate alarak, dünya devriminin yeni bir dalgasının yaklaşmakta olduğuna sürekli olarak dikkat çektiler. II. Enternasyonal'in 1907 Stuttgart Kongresi'nde Lenin ve Rosa Luxemburg'un zorlamasıyla alınan "savaşın yaratacağı olanaklardan devrimci amaçla yararlanma" kararı, tam da buna işaret etmekteydi. Lenin daha 1908'de "Dünya Politikasında Patlayıcı Madde" makalesinde, Avrupa ve Asya'nın çeşitli ülkelerindeki devrimci gelişmelere dikkat çekerek *"proletaryanın uluslararası mücadelesinde önceki örnekleri çok daha aşan yeni bir safhanın çizgilerinin gayet açık bir şekilde"* belirginleştiğini vurguladı. (Seçme Eserler, Cilt. IV – 307)

1914'de başlayan emperyalist paylaşım savaşı, dünya sosyal demokrat hareketi ve işçi hareketini iki yönde etkiledi: Dünya sosyal demokrat hareketinde 1900'lerin başında ortaya çıkan bölünme, evrim sürecini tamamlayarak, savaşın başlamasıyla birlikte burjuvazinin devrimci işçi hareketine yönelik en etkili silahı haline geldi. Sosyal demokrat hareketin ana gövdesi işçi sınıfından koparak burjuvazi ile bütünleşti. Savaşla birlikte en tepe noktaya ulaşan milliyetçilik ve şovenizm, işçi hareketinde eski yurtseverce yanlısımları yeniden dirilterek, işçi hareketinin "ana-

vatan savunması” şiarı altında saf değiştiren sosyal demokrat hareketin arkasına eklememesine yol açtı. Lenin savaşın yol açtığı bu değişimi söyle betimledi; *“Savaşın neden olduğu büyük kriz bütün örtüleri yırtmış, geleneksel olan her şeyi süpürüp atmış, çoktan olgunlaşmış olan çıbanı patlatmış ve oportünizmi gerçek rolünde, burjuvazinin müttefiki olarak göstermiştir. Bu unsurların işçi partilerinden tamamen, örgütsel olarak ayrılması zorunlu olmuştur. Emperyalist dönemde, bir ve aynı parti içinde, devrimci proletaryanın öncüsünün yanında, “kendi” ulusunun “büyük güç” konumundan kaynaklanan ayrıcalıklardan kırıntılar elde eden yarı-küçük-burjuva bir işçi sınıfı aristokrasisinin varlığı imkansızdır. Oportünizmin, bütün “aşınıklar” a yabancı yekpare partinin “haklı bir nüansı” olduğu eski teorisi, artık işçiler için en kötü yanılğı, işçi hareketi için en büyük engel haline gelmiştir.”* (Seçme Eserler, Cilt V – 234)

Öte yandan savaş, kapitalist sistemin mevcut krizini derinleştirerek, dünya devriminin nesnel koşullarını – devrimci durum – daha da olgunlaştırdı. Savaş ilerledikçe bizzat savaşın yol açtığı acılar ve sefaletle birlikte işçi hareketinde egemen olan yurtseverce yanılğular da dağılmaya başladı.

Lenin bu durumu “ II.Enternasyonalin Çöküşü ” adlı makalesinde şöyle ifade etti: *“Savaşın yol açtığı ve şimdi daha da genişleyen ve derinleşen nesnel devrimci durum, kaçınılmaz olarak devrimci bir hava yaratacak, en iyi ve en bilinçli proleterleri çelikleştirecek ve aydınlatacaktır. Kitlelerin ruh halinde ani bir değişiklik sadece mümkün değil, aynı zamanda gittikçe daha muhtemel hale gelmektedir”* (age– 235)

Devrim, savaşın etkilerinin en fazla hissedildiği Rusya’da patlak verdi. Halka inceldiği yerden koptu. Rusya’nın özellikle batı cephesinde aldığı yenilgi egemen sınıf içindeki çelişkileri keskinleştirerek bir siyasal kaos yol açtı. Hemen her askeri ve siyasal gelişme, hükümette bir bakanın istifasıyla sonuçlanıyordu. Bürokrasi iş göremez durumdaydı. Orduda itaatsizlik, isyan boyutlarına varmıştı. Savaşın yol açtığı acılar ve sefalet, kitlelerdeki öfkeyi daha da büyütüyordu. Devrim, egemen sınıf içinde kausun büyüdüğü, kitle hareketlerinin yükseldiği böylesi bir devrimci ortamda kendiliğinden bir patlamayla ortaya çıktı. Tıpkı 1905 devrimi gibi grevlerden gösterilere, genel grevden silahlı ayaklanmaya doğru bir yol izledi. Lenin iki devrim arasındaki bu benzerliği tarihin tekerrürü olarak nitelendirdi. *“1905’de olduğu gibi yine bir savaş, çarlığın ülkeyi kesin ve açık fetih amaçları için, haydutça ve gerici amaçlar için soktuğu bir savaş, savaşta yine bir yenilgi ve bu yenilginin hız kazandırdığı devrimci kriz. Yine liberal burjuvazi – hatta bu kez muhafazakâr burjuvazi ve çift-*

lik sahiplerinin en geniş kesimleriyle birlikte – bir reformlar ve çarlıkla anlaşma programı öne sürüyor. Tıpkı 1905 yazında Buligin Duması'ndan önce, ya da 1906 yazında I. Duma'nın dağıtılmasından sonra olduğu gibi. Fakat aslında buradaki büyük fark, savaşın bu kez tüm Avrupa'yı, güçlü sosyalist kitle hareketlerinin mevcut olduğu bütün ileri ülkeleri kapsamış olmasıdır. Emperyalist savaş Rusya'daki devrimci krizi, burjuva demokratik devrim temelindeki krizi, Batı'da gelişen proleter sosyalist devrimle birleştirmiştir. Bu bağ öylesine dolaysızdır ki şu ya da bu ülkede devrimci görevlerin hiçbir tekil çözümü mümkün değildir. Rusya'da burjuva demokratik devrim bugün artık batıdaki sosyalist devrimin sadece önsözü değil, aynı zamanda ayrılmaz bir bileşenidir.” (Seçme Eserler, Cilt -IV – 160 – 161)

Devrimin ilk kıvılcımı 21 Şubat'ta Putilov işçilerinin, işverenin lokavt ilan etmesi üzerine başlattıkları grevle çakıldı. Bu grevi kadınların 23 Şubat Uluslararası Emekçi Kadınlar Günü'nde ekmek kıtlığını protesto etmek için sokaklara çıkması izledi. Bu gösteride 1907'de derlenen kızıl bayraklar yeniden ortaya çıktı.

Aynı gün Bolşeviklerin öteden beri örgütlü olduğu Vyborg bölgesi işçilerinin grevi başladı. Grev kısa sürede Petrograd'ın diğer işçi semtlerine yayıldı. 24 Şubat'ta Sovyetler yeniden ortaya çıktı. Petrograd'lı işçiler fabrikalarda Sovyet seçimleri yapmaya başladılar. 25 Şubat'ta Bolşevikler, genel grev çağrısı yaptı. Gösteri ve grevlerin büyümesi karşısında Çar, askeri birliklere gösterilerin bastırılması emrini verdi. 26 Şubat'ta pek çok yerde göstericilere ateş açıldı. Ölenler ve yaralananlar oldu. Aynı gün, içlerinde Petrograd Komitesinin üyelerinin de olduğu yüzlerce işçi tutuklandı. Çarın emrine uymayıp isyana katılan askerler tutuklanarak Peter ve Paul kalesine kapatıldı. 27 Şubat'ta ayaklanma askeri birliklere sızdı. 26 Şubat'ta işçilere ateş açan Volinski alayı, bir daha işçilere ateş açmama kararı aldı. Birçok askeri birlikte askerler kışlaları terk ederek işçilere katıldılar. 28 Şubat'ta işçilerin ve askerlerin katıldığı ayaklanma en tepe noktasına ulaştı. Silahlı işçi ve askerler, Peter ve Paul kalesini işgal ettiler. Yakalayabildikleri hükümet üyelerini tutuklamaya başladılar.

1905 devrimindeki gibi, ilk kez Petrograd'da ortaya çıkan işçi vekilleri Sovyetleri, kısa sürede askerleri ve köylüleri de içine alarak ülkenin tümüne yayıldı ve Rusya'nın tek gücü haline geldi. Artık iktidar fiili olarak işçi ve asker Sovyetlerinin elindeydi.

Ancak fiili iktidarın Sovyetlerde oluşu, iktidar sorununun çözümü için yeterli değildi. Sovyetlerin, Rusya'nın tek siyasi iktidarı olmasının önündeki başlıca engel bizzat Sovyetlerin toplumsal bileşimi ve bu bileşime

egemen olan siyasetin, siyasi iktidarın niteliğine ilişkin görüşleriydi. Sovyetlerde askerler ve köylüler, işçilerden daha büyük bir temsil olanağına sahiptiler. Bunun nedeni sadece köylüğün nüfus içindeki çoğunluğu oluşturmaması değil, Sovyetlere temsilci seçimindeki orantısızlıklardır. Örneğin Petrograd’da 150 bin askere karşın, 450 bin işçi olmasına rağmen, askerlerin Sovyetlerdeki temsilci sayısı işçilerin iki katından fazlaydı. Aynı dengesiz durum işçiler için de geçerliydi. Tüm fabrikaların % 87’sini oluşturan büyük fabrikaların delege sayısı, % 13’ü oluşturan küçük işletmelerdeki delege sayısı ile neredeyse eşitti (488’e karşı 422). Daha da önemlisi, siyasi olarak Sovyetlerde Menşevik ve Sosyal Devrimciler (SD) ezici bir üstünlüğe sahiptiler. Petrograd Sovyetlerindeki 1600 delegeden sadece 40’ı Bolşevik’ti.(Tony Cliff, Lenin- Cilt-II – 123)

Duma’da bir geçici burjuva hükümetin kurulmasını olanaklı hale getirerek ikili iktidarın oluşmasına yol açan bizzat Sovyetlerin bu bileşimi ve bileşime egemen olan Menşevik ve Sosyalist Devrimci görüşlerdi.

Menşevik ve Sosyalist Devrimcilere göre Rusya’daki devrim, bir burjuva demokratik devrimdi; dolayısıyla iktidar olma sırası da burjuvazide olmalıydı. Sovyetlerin iktidarı alması yanlıştı; onun görevi demokratik bir güç olarak iktidarı dışarıdan etkilemektir.

Menşeviklerin Sovyetlerdeki en etkili liderlerinden biri olan Tsereteli, iktidarla ve Sovyetlerin rolüyle ilgili görüşlerini şöyle özetliyordu : *“Burjuvaziyle bir uzlaşmaya varılması zorunludur. Devrimin izleyebileceği başka bir yol yoktur. Tüm iktidarın elimizde olduğu ve bir parmak hareketiyle hükümeti alaşağı edebileceğimiz doğru; ancak bu, devrimi bozguna uğratmak anlamına gelir.”* (a.g.e 112)

Sovyetlerin 2 Mart 1917 tarihli toplantısında, “devrimi bozguna uğratmamak” adına Menşevik ve Sosyalist Devrimci (SD) çoğunluk oylarıyla iktidar Geçici Hükümet’e devredildi.

Şubattan Ekime; Sosyalist Devrim

Şubat devrimi gerçekleştiğinde Bolşevik liderlerin önemli bir kısmı ya Sibiryada sürgünde, (Stalin Kamenev, Murolov) ya da yurtdışındaydı (Lenin Zinovyev, Buharin, vb.) Merkez Komitenin Rusya Bürosu üç kişilik bir komiteden oluşuyordu (Şliapnikov, Molotov, Zalutski). Petersburg komite üyeleri 26 Mart gösterileri sırasında tutuklanmıştı. Buna rağmen Bolşevikler Şubat Devrimi’nde özellikle Vyborg işçi bölgesinde önemli bir rol oynadılar. Çoğu grevi ve gösteriyi düzenleyen Bolşeviklerdi.

Gerek Bolşevik Parti Merkez komitesi Rusya bürosu, gerekse Vy-

borg bölge komitesi Geçici Hükümet'e karşı tutarlı bir tavır izlediler. Sovyetlerin iktidarı alması gerektiğini savunarak Geçici Hükümet'e destek verilmesini reddettiler. Ancak bu durum devrimin izlemesi gereken yol konusunda Bolşevikler arasında kafa karışıklığı olmadığı anlamına gelmiyordu. Sovyetlerin iktidarı kendi elleriyle geçici hükümeti devretme kararı aldığı 2 Mart toplantısında, 40 Bolşevik temsilciden ancak 15'i karar aleyhine oy kullanmıştı. Petrograd Sovyet'inin toplantısında Bolşevik temsilcilerin iktidarı alması için Sovyetlere çağrıda bulunan bir karar tasarısının oylaması sırasında da aynı durum ortaya çıktı, Bolşeviklerin bir kısmı kendi karar tasarısına oy vermedi.

Devrimin ilk günlerinde iktidarın Sovyetlere geçmesi ve geçici hükümetin desteklenmemesi konusunda en tutarlı tutumu Bolşevik Parti Vyborg bölge komitesi ortaya koydu. Komite 27 Şubat'ta iktidarın Sovyetlere geçmesini öngören bir bildiri yayınladı. 1 Mart toplantısında iktidarın Sovyetlere devri ve Geçici Hükümetin desteklenmemesi çağrısında bulundu. 5 Mart'taki Parti Petersburg komitesi toplantısında işçi asker ve köylü vekilleri Sovyetlerinden oluşan geçici bir devrim hükümeti kurulması önerisinde bulundu. MK Rusya bürosu Vyborg Bölge komitesinin Sovyetler ve Geçici Hükümet'e ilişkin kararlarını desteklemekle birlikte, geçici hükümetin hemen devrilmesi isteminin Sovyet çoğunluğunun Menşevik ve SD'lerde olması nedeniyle gerçekçi olmadığı ve olgunlaşmamış bir ayaklanmaya yol açabileceği endişesinden hareket ediyordu.

Geçici Hükümet'e karşı tavır konusunda Bolşevik Partide asıl yanılsama ve savrulma sürgündeki merkez komite üyelerinin Pravda yazı kuruluunda yer almasından sonra ortaya çıktı. MK üyeleri Stalin ve Kamenev ile Duma'daki Bolşevik milletvekili Muralov 12 Mart'ta Petersburg'a geldiler. Onların gelişiyile 5 Mart'ta yeniden legal olarak çıkmaya başlayan Pravda'nın yazı kurulu da değişmeye başladı. Muralov yazı kurulu üyesi oldu, Stalin'in konumu, "kişisel olarak kendisine has özelliklerinden dolayı" istişare oy hakkı ile sınırlandırıldı. Kamenev ise tutuklandığında mahkemede Bolşeviklerin iç savaş şiarına katılmadığını açıklamasından dolayı yazı kurulunun dışında bırakıldı. (Yuriy Yemelyanov, İktidara Giden Yol Lena yay. saf.-271)

Kısa bir süre sonra yazı kurulu yeni bir operasyonla yeniden değiştirildi, Molotov'un yerine Muralov getirildi, Stalin ve Kamenev yazı kurulu üyesi oldu. Molotov bu operasyonu; "*Stalin ve Kamenev geldiğinde beni Petrograd komitesinden, daha sonra da Pravda'nın redaksiyonundan attılar, ama usul usul güürültüsüz patırtısız yaptılar bunu, bir çeşit uzmanlıkla, çünkü onların nüfuzları daha fazlaydı, bu kesin. Ve on sene kadar*

da kademliyidiler benden. İşte Kamenev'in – o ünlü diyebiliriz- "Kurşuna kurşun" başlıklı makalesi(Molotov Kamenev'in "anayurt savaşını" savunan makalesinden söz ediyor-y) " o zaman basılmıştı.Oysa Stalin redaksiyodaydı. İşte hata orada. ...Bu Stalin'in hatasıydı. Aynı dönemde bir tane daha oldu.... Ana fikri yaklaşık şöyle bir şeydi; barış için mücadele etmek lazım, Geçici Hükümetin eylemlerini barış için kullanmak lazım." (Felix Çuyev, Molotov Anlatıyor- Yordam Kitap, saf. -156).

Pravda yönetimindeki değişikliği Petrograd Parti komitesindeki değişiklik izledi, Stalin Petrograd Parti komitesinin başına geçti, aynı tarihte Stalin Parti Merkez Komitesi Prezidyumuna seçildi, Lenin'in Petrograd'a gelmesine kadar geçen sürede Parti yönetimini fiilen üstlendi.

Yazı Kurulu'ndaki bu değişikliklerden sonra Pravda'nın eski çizgisi -geçici hükümeti desteklemeyen onu alaşağı etmeyi öngören çizgisi- değişmeye başladı. Pravda'nın 15 Mart sayısında Kamenev'in yazısı bu değişimi en açık biçimde ortaya koydu. Kamenev yazısında büyük Rus devriminin savaşı durduramadığını belirttikten sonra şöyle devam etti; *"iki ordunun birbiri ile karşı karşıya geldiği bir ortamda en saçma şey bunlardan birinin silahlarını yere indirip geri dönmelerini önermektir. Bu bir barış siyaseti değil, ancak özgür halkın öfkeyle reddedeceği bir kölelik siyaseti olabilir. Hayır özgür halk olduğu yerde kalacak ve kurşuna, kurşun, bombaya bombayla karşılık verecektir.Bu durum kaçınılmazdır."* (Tony Cliff , Cilt II- 132)

Kamenev bu yaklaşımıyla 2 yıl önce mahkemede yaptığı savunmayı tekrarlayarak yeniden Bolşevik tezlerden "ana vatan savunması"na bir dönüş yaptı. Kamenev'in bu yazısından sonra Bolşevik Parti içindeki tartışma daha da keskin bir hal aldı. Parti içindeki bu çalkantılı durum 27 Mart'ta Petrograd'da yapılan Rusya geneli Bolşevik toplantısında tartışmaya açıldı. Toplantının gündemini Geçici Hükümet'e karşı takınılacak tavır ve savaş konusundaki Kamenev'in görüşlerinin tartışılması oluşturdu. Stalin toplantıda Geçici Hükümet'e karşı tavrı *"Geçici Hükümet devrimi pekiştirdiği sürece ona destek verelim, karşı devrimci olduğu noktada ise ona destek verilmesini kabul edemeyiz"* olarak açıkladı. (İktidara Giden Yol -274)

Toplantıda karşı yönde görüşler ileri sürülse de çoğunluk Stalin'in önerisini destekledi. Kamenev'in savaşa karşı dile getirdiği Menşevik görüşler toplantıda hararetle tartışmalara yol açtı. Stalin ve Muralov, Kamenev'in görüşlerine katılmadıklarını açıkladılar. Konferans bu konuda bir karar alamadı. Gerek Stalin'in Geçici Hükümet'le ilgili, Geçici Hükümet'in karşı devrimci olamayabileceği, devrimi değiştirebileceği ünlü

formülü, gerekse Kamenev'in ana vatan savunmasından yana açıklamaları Bolşevikler ile Menşevikler arasındaki görüş farklılıklarını önemli ölçüde silikleştirerek yakınlaştırdı. Bu yakınlaşma Menşevik cepheye Menşevik ve Bolşeviklerin tek bir partide birleşmesi önerisiyle karşılık buldu. Menşevik Tsereteli tarafından yapılan bu öneri konferansın bir diğer tartışma konusunu oluşturdu. Stalin bu önerinin ancak "Zimmerwald- Kienthal'da kararlaştırılan politika doğrultusunda" mümkün olabileceğini dile getirdi. Stalin'in bu yaklaşımı da Konferans çoğunluğu tarafından kabul gördü. (E.H. Carr Bolşevik Devrimi- Cilt-I- saf. -80)

Lenin Bolşevik Parti'de bu tartışmaların olduğu dönemde Zürih'teydi, tartışmaya Zürih'ten, uzaktan mektuplar dizisiyle katılmaya çalıştı. Ancak Lenin'in mektupları uzakta olması, ülkedeki durumu tam olarak görememesi ve Menşevikler ile oluşan olumlu havayı dinamitleyeceği gerekçesiyle Pravda yazı kurulu tarafından sansür edildi. Lenin'in 7 Mart'ta yazdığı ilk mektup Pravda'da ancak 21 Mart'ta yayınlandı.

Bolşevik Partideki bu kafa karışıklığı ve savrulmalara yol açan şey, Rusya'da devrimci sürecin özgünlüğü nedeniyle -iktidar ikiliği- devrimin hâlâ burjuva demokratik aşamada olduğu yanılmasıydı. Bolşevik Parti'deki bu kafa karışıklığı ancak Lenin'in Petrograd'a gelmesiyle dağılmaya başladı.

Lenin 22 Martta 32 kişiden oluşan bir Bolşevik grupla Almanya'dan mühürlü bir trenle Rusya'ya döndü. Bu tren 1917, 3-4 Temmuz olayları sırasında Lenin'in Menşevikler tarafından Alman ajanı olmakla suçlanmasına ve hakkında tutuklama kararı çıkarılmasına yol açacaktı. Ancak bu yolu izleyerek Rusya'ya dönen sadece Lenin değildi. 5 Mart'ta Menşevik liderlerden Martov da aynı yolu izleyerek Rusya'ya döndü. Bu yolculukta 58 Menşevik, 48 Bund'cu, 34 SD, 18-25 Anarko komünist, 22 partisiz olmak üzere 257 kişi Martov'la birlikteydi.

Lenin 3 Nisan 1917 akşamı Petersburg Finlandiya Garına ulaştı. Garda Bolşevikler tarafından karşılandı, bekleyen kalabalığa kısa bir konuşma yaptı. Rus devrimini selamlayarak başladığı konuşmasını "Bugün değilse yarın tüm Avrupa emperyalizminin çökmesi her an beklenebilir. Sizler tarafından gerçekleştirilen Rus devrimi, bu süreci başlattı ve yeni bir devrin başlangıcı oldu. Yaşasın dünya sosyalist devrimi." sözleriyle bitirdi. (Bolşevik Devrimi- Cilt-I- saf. -82)

5 Temmuz'da Lenin, Sovyet oturumlarının yapıldığı Tauride sarayında Bolşevik, Menşevik ve bağımsızların oluşturduğu bir sosyal demokrat topluluğa seslendi. Bu toplantıda ilk kez Nisan tezlerini okudu. Tezler sadece Menşevikler değil, Bolşeviklerde de şok etkisi yarattı. Eski Bolşevik

Bogdanov; “ sayıklama, bir delinin sayıklamaları” diye bağırarak Lenin’in konuşmasını kesti, başka bir eski Bolşevik Goldanberg; Lenin’in, “30 yıldan beri boş olan Avrupa tahtına, Bakunin’in tahtına adaylığını koydu” ğunu söyledi. Lenin sataşmalara aldırmadan salondan çıktı. (Bolşevik Devrimi- Cilt-I- saf. -83)

5 Nisan akşamı tezler Bolşevik yöneticilerin toplantısında yeniden okundu; Molotov, Kolantai, ve Şliapnikov dışında hiç kimse Lenin’i desteklemedi. Bu Lenin’in Parti içindeki ikinci büyük yalnızlığıydı. Birincisini, 1903 RSDİP 2. Kongresindeki Menşevik- Bolşevik bölünmesinde yaşamıştı. Ancak bu yalnızlık birincisinden daha az etkili oldu ve daha kısa sürdü. İki hafta sonra Parti’nin büyük çoğunluğu Lenin’le birlikteydi.

Lenin Birinci Uzaktan Mektubunda, Şubat devriminin bir mucize olmadığını, bu devrimin gerçekleşmesinin arkasında 1905 devrimci deneyiminin ve emperyalist savaşın büyüttüğü devrimci durumun olduğunu, savaşın devrimde “rejisörlük rolü üstlendiğini” belirttikten sonra; Rusya’da, biri burjuvazi ve burjuvalaşmış toprak sahipleri, diğeri işçi ve asker Sovyetleri olmak üzere ikili bir iktidarın oluştuğunu, ikinci iktidarın içinde bulunduğu bilinç ve örgütsel gerilik nedeniyle iktidarı kendi elleriyle burjuvaziye teslim ettiğini, iktidarın burjuvaziye geçişi –sınıfsal el değiştirmesi- anlamında devrimin birinci aşamasının “tamamlandığını”, sosyalist devrimin gündemde olduğunu, devrimin bu ikinci aşamasında sınıfların durumu ve sınıflar arası ilişkilerin bir değişime uğradığını, devrimin bu yeni aşamasında, proletaryanın, biri “Rusya’da nüfusun ezici çoğunluğunu oluşturan düzinelerce milyon yarı-proleter ve kısmen küçük-burjuva unsurlar kitlesi”, diğeri, “bütün savaşan ülkelerin ve bir bütün olarak tüm ülkelerin proletaryası” olmak üzere iki müttefike sahip olduğunu vurguladıktan sonra işçilere şu çağrıyla yaptı; *“İşçiler, Çarlığa karşı iç savaşta proleter kahramanlık mucizeleri yarattınız, devrimin ikinci aşamasında zaferinizi hazırlamak için proletaryanın ve tüm halkın örgütlenmesinde mucizeler yaratmalısınız.”* (Seçme Eserler, Cilt-VI-25)

Lenin mektuplarında değindiği bu noktaları Nisan Tezleri olarak bilinen tezlerde daha da ayrıntılandırdı. Lenin, tezlerinde savaşın bir emperyalist savaş olduğunu, Şubat devriminden sonra da bu durumun değişmediğini, bu nedenle Bolşevik Parti içinde dillendirilen “devrimci anavatan savunması” görüşünün yanlış olduğunu, buna taviz vermenin sosyal şovenizme evet demek anlamına geleceğini, “devrimci anavatan savunmasının” ancak Sovyetlerin iktidarında söz konusu olabileceğini, “Rusya’daki özgün durum özelliğinin devrimin birinci aşamasından ikinci aşamasına geçişten ibaret olduğunu”, bu koşullarda Geçici Hükümet’e en ufak bir

desteğin söz konusu olamayacağını, Bolşeviklerin şiarının “Bütün iktidar Sovyetlere” olması gerektiğini, bunun Sovyetlerde bilinç ve örgüt bakımından devrimci bir değişim gerçekleşmesine bağlı olduğunu, partinin bu aşamadaki görevinin bu değişimi sağlamak üzere harekete geçmek olduğunu sıraladıktan sonra, tezler çürümüş II. Enternasyonalin yerine yeni bir enternasyonalin kurulması çağrısıyla son buluyordu.

Lenin 1905 devriminden sonra kaleme aldığı “İki Taktik”te, Çarlığa karşı savaşında yer alan güçlerin sınıfsal konumlarını ve amaçlarını göz önünde tutarak, “Rusya’nın ekonomik ve politik düzeninin burjuva demokratik doğrultuda oluşup dönüşme”sinin kaçınılmaz olduğunu ve bu dönüşümün iki farklı biçimde sonuçlanabileceğini belirtmişti: “a) ya her şey çarlığa karşı devrimin kesin zaferiyle sonuçlanacaktır; b) ya da kesin zaferi sağlayacak olan güçler yeterli olmayacak ve her şey burjuvazinin en tutarsız, en bencil öğelerinin çarlıkla uzlaşmasıyla sonuçlanacaktır.” (Lenin –İki Taktik –TKP yay. saf. 34)

Lenin, 1917 Devrimi öncesi ve sonrası somut durumu ele alarak bu yeni taktiği şöyle açıkladı: “O tarihlerde (1917 Şubat devrimine kadar olan süre kastediliyor) burjuva devriminin öngününde ya da tamamlanmamış bir burjuva devriminin akışı içinde bulunuyorduk ve görev her şeyden önce bu devrimi krallığın yıkılmasına kadar götürmektir. Şimdi krallık yıkılmış bulunuyor. Rusya’nın, başında Kadetler, Menşevikler ve Sosyalist Devrimciler bulunan bir demokratik cumhuriyet haline gelişi ölçüsünde burjuva devrimi tamamlanmıştır.... Yalnız proletarya ve köylüler krallığı devirebilirler, o çağda bizim sınıf siyasetimizin belirleyici ilkesi bu olmuştur. Ve bu ilke doğru idi. 1917 Şubat ve Mart ayları bu ilkeyi bir kez daha doğrulamaktan başka bir şey yapmadı. Yalnız proletarya en yoksul köylüleri (...) yöneterek savaşı demokratik bir barışla sona erdirebilir (...) ve sosyalizme doğru mutlak olarak zorunlu olan, acil bir hale gelen adımları atabilir. Şimdi sınıf siyasetimizin belirleyici ilkesi budur.” (Lenin- Nisan Tezleri ve Ekim Devrimi Sol yay. saf. -127-128))

Lenin’in bu tezine karşı çıkanların dayandıkları ana nokta; 1917 Şubat devriminin öngörüldüğü gibi (“Proletaryanın ve köylülerin devrimci demokratik diktatörlüğü”) biçiminde gerçekleşmediği, bu devrimin önüne koyduğu hiçbir sorunu çözemediği, dolayısıyla henüz “burjuva demokratik devrimin tamamlanmadığı” tezidir.

Bu noktada sözü Lenin’e bırakalım:

“Her devrimin temel sorunu, iktidar sorunudur. Bu sorun aydınlatılmadıkça devrimde kendi rolünü bilinçli bir biçimde oynamak ve hele devrimi yönetmek söz konusu edilemez.”” (Lenin- Ekim Devrimi Dosyası Sol

yay. saf.-42)

“Bugünkü Rusya’ya özgü olan şey, proletaryanın bilinç ve örgütlenme düzeyinin yetersizliğinden ötürü, iktidarı burjuvaziye vermiş olan devrimin birinci aşamasından, iktidarı proletarya ve köylülüğün yoksul katlarına devredecek olan ikinci aşamasına geçiştir.” (Nisan Tezleri ve Ekim Devrimi -10)

“Şubat - Mart 1917 devriminden önce devlet iktidarı, Rusya’da eski bir sınıfa, başında Nikola Romanov’un bulunduğu feodal toprak soylularına aitti.

Bu devrimden sonra, iktidar başka bir sınıfa, yeni bir sınıfa, burjuvaziye ait bulunuyor.

İktidarın bir sınıftan ötekine geçişi, sözcüğün salt bilimsel anlamında olduğu kadar, politik ve pratik anlamıyla da bir devrimin birinci, başlıca ve esas belirtisidir.

Burjuva devrimi, ya da burjuva demokratik devrim, Rusya’da, bu bakımdan tamamlanmıştır. (age. 19-20)

Pavda’da yayınlanmasından sonra Lenin’in tezleri partide tartışılmaya başladı. Tezlere ilişkin tartışma daha çok Lenin’le Kamenev arasında bir polemik olarak gelişti.

Lenin’in tezlerine ilişkin parti içinde ilk oylama 7 Nisan’da Petrograd Parti komitesinde oldu. Bu oylamada tezler ikiye karşı onüç oyla reddedildi. 14 Nisan’da Petrograd bölgesi Bolşevikler toplantısında tezler yeniden tartışıldı. Toplantıya katılanların büyük çoğunluğu Lenin’e karşı olmasına rağmen, Geçici Hükümet’in desteklenmemesine dair Lenin’in önergesi 6 aleyhte 33 oyla kabul edildi. Bu Lenin’in ilk zaferiydi.

Sürmekte olan bu tartışma Partinin 24-29 Nisan tarihleri arasında toplanacak olan Bolşeviklerin Tüm Rusya Konferansı’nda sonuçlanacaktı. Lenin bu toplantıya tezlerini daha da ayrıntılandırarak ve itirazları tek tek çürüterek hazırlandı. Konferans 79,204 parti üyesini temsilen 151 delegenin katılımıyla toplandı.

Kamenev Bolşeviklerin Tüm Rusya Konferansı’nda da geleneksel karşıtlığını sürdürdü. Lenin, Kamenev’in, *“Lenin yoldaşın genel şemasına gelince, bu şema, şu burjuva demokratik devrimin tamamlanmış olduğu tezinden hareket etmesi bakımından ve bu devrimin derhal sosyalist devrime dönüşmesine dayanması yüzünden bize kabul edilmez bir şema olarak görünüyor”* biçimindeki, bugün de karşımıza çıkan o çok meşhur *“demokratik devrim tamamlanmamıştır”* itirazını söyle yanıtlar.

“Burada iki büyük yanlış var. Birincisi, burjuva demokratik devrimin

tamamlanmış ya da tamamlanmamış olduğunu anlama sorunu yanlış konulmuştur. Sorun şeylerin yalnız bir yanını dikkate alan, nesnel gerçeğe uygun düşmeyen soyut ve yalın bir biçimde konmuştur. Kim ki sorunu böyle koyar, kim ki bugün “burjuva demokratik devrim tamamlanmış mıdır?” diye sorar, en azından, son derece karışık ve hiç olmazsa iki yön içeren bir gerçeği anlamak olanağından kendini yoksun kılar; teoride bu böyle. Pratikte ise acınacak bir şekilde küçük burjuva devrimciliğine teslim olur.” (age. 25-26)

Toplantı sırasında Stalin ve Zinovyev, Kamenev’e karşı Lenin’i destekleyen birer konuşma yaptı. Kamenev’in toplantı üzerindeki etkinliğinin azalmasıyla, tartışma bu kez devrimin tamamlanıp tamamlanmadığı sorunundan Rusya’da sosyalist devrimin gerçekleştirilip gerçekleştirilemeyeceği sorununa kaydı. Rikov Lenin eleştirisi ile başladığı konuşmasını, “*Sosyalist devrim güneşi ne zaman, nerede doğacaktır? İçinde bulunduğumuz şartlarda ve bizim hayat standartlarımızla sosyalist devrime kalkışmanın bize düşmediğini sanıyorum. Ne bunu gerçekleştirecek gücümüz var, ne de bunun objektif şartları var*” diyerek sürdürdü. (Bolşevik Devrimi- Cilt-I- saf. -87)

Daha sonra Parti içinde önemli tartışmaların başlangıcı olan Rikov’un bu açıklaması toplantının yoğun gündemi içinde, Lenin’in kısa bir değinmesi dışında bir anlamda es geçildi. Lenin Rikov’un sözlerine şu cevabı verdi. “*Rikov yoldaş, sosyalizmin gelişmiş sanayiye sahip başka ülkelerden gelmesi gerektiğini söylüyor. Bu doğru değil. Kimin başlayacağını söylemek olanaksızdır. Bu Marksizm değil, Marksizmin bir parodisidir*” (Seçme Eserler, Cilt-VI- 559)

Uzun tartışmalardan sonra konferans, Lenin’in Nisan tezlerini; geçici hükümetin desteklenmesi, bütün iktidarın Sovyetlere geçmesi, savaşa karşı iç savaşın savunulması, devrimci savunmacılık tezini kınanması, iktidar Sovyetlere geçmeden demokratik bir barışın olamayacağı, bunun tek koşulunun iktidarın Sovyetlere geçmesi gerektiğine dair tezleri 7 çekimser oya karşılık oybirliğiyle onayladı. Toplantıda devrimci bir enternasyonalin kurulması konusu Zinovyev’in önerisiyle başka bir biçim aldı. Zinovyev’in Zimmerwald’cılarının 18 Mayıs’ta Stockholm’de yapacakları toplantıya katılma önerisi Lenin’in karşı oyuyla kabul edildi.

Konferans mevcut ulusal ve uluslararası durumda partinin yeni politikası ve taktiklerini belirledi. Bolşevik Parti, Konferanstan ideolojik, politik ve örgütsel birliğini güçlendirerek çıktı. Parti iki ay süren bir bozalamadan sonra yeniden Lenin’in etrafında kenetlendi. Artık parti ana görevine, konferansta alınan kararların hayata geçirilmesi görevine dö-

nebilirdi. Şüphesiz konferansta alınan kararların belirleyici olanı bütün iktidarın Sovyetlere geçmesini öngören karardı. Bunun için yapılması gereken, Lenin'in deyimiyile, *"Sovyetlerin sayısını çoğaltmak, güçlerini artırmak ve partimiz içinde birleştirmekti."* (Seçme Eserler, Cilt-VI -89)

Konferansta Partinin yeni merkez komitesini de seçti. Lenin-104 oy, Znoyen-101, Stalin-97, Kamanev-95, Miliutin-88, Nogin-76, Sverdlov-71, Smilga-53, Federov-48 oyla yeni MK'yi oluşturdu. (Tony Cliff , Cilt II- 166)

Hem Bolşevik partide hem de SD ve Menşeviklerde Lenin'in tezlerine karşı çıkış şu iki noktada düğümliyordu; birincisi, Lenin'in "bütün iktidar Sovyetlere" çağrısının bir silahlı ayaklanma çağrısı olduğu, ikincisi de bu çağrının doğrudan sosyalizme geçişi öngördüğüydü. Lenin bu çağrının doğrudan ve hemen bir ayaklanma çağrısı anlamına gelmediğini, "Rusya da iktidar ikiliğine yol açan koşulların –"proletaryanın sayısal zayıflığı, sınıf bilinci ve örgütlenmedeki yetersizliği"- ortadan kaldırılmadan yani, Sovyetleri geçici burjuva hükümete mahkum eden, SD ve Menşeviklerin Sovyetlerdeki üstünlüğüne son verilmeden Sovyetlerin iktidarı alamayacağını vurguladı. Lenin'e göre iktidar ikiliği uzun süre devam edemezdi; Çünkü; *"Bir devlet içinde iki devlet erki varolamaz. Onlardan biri çekilmek zorundadır, ve tüm Rus burjuvazisi daha şimdiden var gücüyle, İşçi ve Asker Temsilcileri Sovyetleri'ni olası bütün araçlarla her yerde bir kenara itmeye, zayıflatmaya, bir hiçe indirgemeye ve burjuvazinin mutlak egemenliğini kurmaya çalışıyor."* (Seçme Eserler, Cilt-VI-61)

Burjuvazinin Sovyetleri ortadan kaldırma girişimi, ancak Sovyetlerde devrimci bir değişimin gerçekleşmesiyle önlenebilirdi. Bunu sağlayacak olan Sovyetlerde çoğunluğu kazanmaya yönelik sabırlı ve kararlı bir propaganda ve ajitasyon faaliyetiydi. *"Görünüşte bu "sadece" Propagandist çalışmadır. Gerçeklikte ise en yüksek dereceden pratik devrimci çalışmadır, çünkü dış engeller nedeniyle değil, burjuvazi ona karşı şiddet uyguladığı için değil (Guçkov şimdilik sadece asker kitlesine karşı şiddet kullanma tehdidinde bulunuyor), bilakis kitleler körü körüne bir güvenin esiri oldukları için duraklamış olan, boş laflar içinde boğulan ve yerinden kıpırdamayan devrim başka türlü ilerletilemez."* (age - 63)

Rusya'nın mevcut ekonomik gelişme düzeyinin sosyalist bir devrime elvermediği gerekçesiyle Bütün İktidar Sovyetlere çağrısının doğrudan sosyalizme geçişi öngördüğü ve bunun kabul edilemez olduğu yolundaki eleştiriyi ise Lenin şöyle yanıtladı. *"...Rus devrimi Sovyetleri yarattı. Dünyanın hiçbir burjuva ülkesinde bu tür devlet kurumları yoktur ve olamaz da, ve hiçbir sosyalist devrim bunun dışında başka bir iktidarla*

hareket edemeyecektir. İşçi ve Asker Temsilcileri Sovyetleri, iktidarı devralmak zorundadır, ama alışılmış bir burjuva cumhuriyet yaratmak ya da doğrudan sosyalizme geçmek için değil. Bu imkânsızdır. O halde ne için? Bu geçiş için atılabilecek ve atılması gereken ilk somut adımları atmak için iktidarı almak zorundadırlar. Bu bakımdan korku en kötü düşmandır. Kitlelere, bu adımların derhal atılması gerektiği vaaz edilmelidir, aksi halde İşçi ve Asker Temsilcileri Sovyetlerinin iktidarı anlamsız olacak ve halka hiçbir şey vermeyecektir.” (age - 99)

Devrimin ilk dört ayında Bolşevikler, Sovyetler içinde azınlıktaydı. Ancak gerek Rusya’da, gerekse uluslararası alandaki gelişmeler Bolşeviklerden yanaydı. Rusya’da devrimci kriz derinleşerek sürüyordu. Menşevik ve SD’lerin desteğini arkasına alan burjuva Geçici Hükümet işçi, asker ve köylülerin istemlerinin hiçbirine çözüm üretememiş, tersine Sovyetleri etkisizleştirmeye çalışmıştı.

Boş vaatlerle yetinmeyen işçi, asker ve köylüler Bolşeviklerin önerdiği önlemleri kendi alanlarında fiilen uygulamaya geçtiler. Devrimden sonra hızla büyüyen fabrika komiteleri işyerlerinde ücretler, çalışma koşulları, işe alma ve çıkarma vb. konularda denetimi ellerine aldılar. Geçici Hükümetin savaş bakanı Kerenski’nin orduda disiplini sağlamaya yönelik eski tarzı – her türlü görevlendirme ve görevden alma yetkisinin komutanlara verilmesi, emirlere mutlak itaat, uymayanların cezalandırılması vb. – uygulama direktiflerine karşın askerler, Bolşeviklerin önerilerini – subayların seçimle belirlenmesi ve geri çağrılabilir olması – fiilen uygulamaya başlamışlardı. Köylüler için de durum farklı değildi. Geçici Hükümetin tarım reformu bir vaatten ileri geçmiyordu. Köylüler tarım reformunun sürekli ileri bir tarihe (Kurucu Meclis’in toplanmasına) ertelenmesine tepki olarak işi kendi ellerine aldılar, toprakları işgal etmeye, büyük toprak sahiplerinin, ürünlerine, mülklerine ve araçlarına el koymaya, toprak kirasını düşürmeye başladılar. Geçici Hükümetin icraatı ise, işgalci köylülerin üzerine asker göndermek oldu. Tarım reformunun bir türlü gerçekleşmemesi ve Geçici Hükümetin köylü isyanlarını askerle bastırmaya yönelmesi, köylülük üzerinde büyük etkisi olan SD’lerde sağ ve sol biçiminde bir bölünmeye yol açtı. Sol SD’ler Bolşeviklerle yakınlaştı.

Uluslararası durum da Bolşeviklerin lehineydi. Orduda dağılma ve devrimcileşme sürüyordu. Cephede Rus ve Alman askerler arasında kardeşleşmeler, burjuvaziyi rahatsız edecek boyutlardaydı.

Kısaca Lenin’in, devrimin “rejisörü” dediği savaş, uluslararası durumu devrimcileştirmeye devam ediyordu. Öte yandan Geçici Hükümet müttefiklerin (İngiltere ve Fransa) baskısıyla yeniden savaş hazırlıklarına baş-

lamıştı. 20 – 21 Nisan’da Sovyetleri iktidarı almanın eşiğine kadar taşıyan kitlesel gösteriler bu koşullarda ortaya çıktı.

21 Şubatta SD ve Menşeviklerin üstünlüğü elde tuttuğu Petrograd Sovyet’i, her türlü gösteriyi yasaklayarak bir kez daha Geçici Hükümetin imdadına yetişti. 20 – 21 Nisan gösterileri Sovyetleri iktidar yapmaya yetmediyse de, Geçici Hükümeti derinden sarstı. Hükümet istifa etmek zorunda kaldı.

Bu tür kriz anlarında, bütün burjuvaların başvurduğu bir aldatma taktiği devreye sokuldu. Burjuvazi krizini fırsata dönüştürmek için SD ve Menşeviklerin içinde yer aldığı, bu yolla Sovyetler üzerindeki denetimini sağlayacağı bir koalisyon hükümeti kurmak için harekete geçti. 1 Mayıs’ta toplanan Petrograd Sovyeti, SD, Menşevik ve Kadetlerden oluşacak bir koalisyon hükümetinin desteklenmesi önergesini oyladı. Bolşeviklerin karşı oy kullandığı önerge, SD ve Menşeviklerin oylarıyla kabul edildi. 6 Mayıs’ta içinde üç SD ve üç Menşevik bakanın yer aldığı yeni bir geçici hükümet kuruldu.

3 Haziran’da toplanan Sovyetlerin Tüm-Rusya Kongresi, Sovyetlerde SD ve Menşevik üstünlüğü teyit etse de, genel eğilimin Bolşeviklerin güçlenmesinden yana olduğunu gösterdi. Kongreye katılan 822 delegenin 285’i SD, 248’i Menşevik’ti. Bolşeviklerin delege sayısı ise 105’ti. Bu Kongre’nin tarihsel önemini belirleyen şey ise, Sovyet başkanı Menşevik Tsereteli’nin “şu anda hiçbir parti iktidarı bize verin durumunda değildir. – Rusya’da böyle bir parti yoktur”, sözlerine Lenin’in verdiği “evet, vardır” cevabıydı. Kongre Bolşeviklerin iktidarın Sovyetlere geçmesini öngören önergesini reddederek bir kez daha Geçici Hükümet’e olan desteğini tazeledi. 250 üyeli bir Yürütme Komitesi (Tüm-Rusya) (VTsIK) seçildi. Bu organda Bolşevikler 35 üye ile temsil edildi. (Bolşevik Devrimi- Cilt-I-saf. -92, 93)

Yeni Geçici Hükümetle birlikte Rusya’nın emperyalist savaşa dahil olması yönünde çabalar da güçlendi. Bolşevikler, Geçici Hükümetin savaş yanlısı tutumunu protesto etmek için 10 Haziran’da barışçı bir gösteri düzenleme kararı aldılar. Sovyet Yürütme Komitesi, hemen harekete geçerek alelacele bir kararla gösteri yapılmasını yasakladı. Bu gelişme üzerine Bolşevikler, yoğun tartışmalardan sonra gösteriyi iptal ettiklerini açıkladılar.

Bolşeviklerin geri adım atmasını fırsat olarak değerlendiren Sovyet Yönetimi 18 Haziran’da Bolşeviklere karşı bir gövde gösterisi düzenleme kararı aldı. İç tartışmaların ardından Bolşevikler, gösteriye katılacaklarını açıkladılar. 18 Haziran’da yaklaşık yarım milyon insan Petrograd sokak-

larındaydı. Gösteri Menşevik ve SD'lerin umduğu gibi, Bolşeviklere karşı bir gövde gösterisi değil, tersine Bolşeviklerin bir gövde gösterisi oldu. Göstericiler, Bolşeviklerin “iktidar Sovyetlere,” kahrolsun 10 kapitalist bakan”, “gecekondulara barış, saraylara savaş” sloganlarını haykırdılar.

Geçici Hükümet tıpkı 1905 ve 1917 Şubat devriminde olduğu gibi, devrimi, savaşla boğmak yoluna gitti. Kerenski 19 Haziran'da orduya Almanlara karşı saldırı emri verdi. Burjuvazinin hesabı, savaşın yaratacağı milliyetçi, şoven dalgadan yararlanarak Sovyetleri tümden ortadan kaldırmaktı. Ancak hesap tutmadı, 1905 ve 1917 Şubatındaki gibi geri tepti.

Ordunun Almanlar karşısında hezimete uğraması, kitlelerde Geçici Hükümet'e karşı öfkeyi daha da büyüttü. Öfke 3 Temmuzda büyük bir patlamaya dönüştü. Aynı gün Kadetler, Sovyet yönetimiyle Bolşevikleri karşı karşıya bırakmak amacıyla hükümetten çekildiklerini açıkladılar. Kerenski Geçici Hükümetin başkanı oldu. Kerenski'nin niyeti, Bolşeviklerin 3 Temmuz gösterisini provoke edip, silahlı bir ayaklanma gibi göstererek, Bolşeviklere karşı bir saldırının başlatılmasını sağlamaktı. Bunda kısmen de başarılı oldu. Gösteri sırasında hemen her öfkeli kitle eyleminde yaşanan “taşkınlıklar” yaşandı. 4 Temmuzda Bolşevikler, provokasyonu boşa çıkarmak için eylemlerin sonlandırıldığını açıkladılar. Bu, karşı devrim için yeni bir saldırının başlangıcı oldu. Çarın karşı devrimci birlikleri Petrograd'a sevk edildi. Aynı anda Bolşeviklere karşı pogromlar başlatıldı. Pravda bürosu ve basıldığı matbaa, tahrip edildi. Lenin'in Alman ajanı olduğu söylentisi yayıldı. Bolşevik önderler hakkında tutuklama kararı çıktı. Kamenev ve Kollontai ile birlikte Troçki de tutuklandı. Lenin ve Zinovyev yeniden illegaliteye geçtiler.

Daha önceki bütün devrimlerden sonra (1848 – 1871 devrimleri) burjuvazinin ilk işi , işçi ve devrimci birliklerin silahsızlandırılması olmuştu. Bu kural, 3 – 4 Temmuzu izleyen günlerde Rus burjuvazisi tarafından da uygulandı. Geçici Hükümet, ayaklanma bahanesiyle devrimci işçi ve askerlerin silahsızlandırılması emrini verdi. Ancak bu kez silahlı işçi ve askerler, öncekiler gibi burjuvazinin tuzağına düşecek kadar deneyimsiz ve “toy” değillerdi. Karşı devrimin ise, işçi ve askerleri zorla silahsızlandıracak bir gücü yoktu.

Askerin silahsızlandırılması girişiminde, asıl hedef, Şubat devriminin önemli merkezlerinden biri olan ve 17 Mayıs'ta “Kronstadt'ta tek iktidar, Kronstadt İşçi ve Asker Temsilcileri Sovyetlerindedir” kararını alan Kronstadt'tı. Kronstadt'ı bu karardan vazgeçirme uğursuz görevi yine Menşeviklere düştü. Menşevik bakan Tsereteli ile Kronstadt Sovyeti arasında varılan anlaşmayla Kronstadt kendi Sovyet'i için bir isim belirleyecek ve

bu isim hükümet tarafından onaylanacaktı. (Seçme Eserler, Cilt-VI– 563)

Karşı devrimin işçi ve askerleri silahsızlandırma girişimi, küçük bazı başarılar dışında bir sonuç vermedi. Silahlı işçi ve askerlerin büyük bir bölümü silahsızlanmayı reddetti.

Bütün bu süreç zarfında Tüm-Rusya Sovyet Yönetimi aldığı kararlarla -savaşın yeniden başlatılması, cephede ölüm cezasının geri getirilmesi, işçi ve askerlerin silahsızlandırılması ve gösterilerin yasaklanması- açıkça karşı devrimin safında yer aldı. Lenin bu durumu, SD ve Menşeviklerin “eğik düzlemde dibe vurması,” karşı devrimle birleşmesi olarak nitelendirdi.

Kerenski Bolşeviklere karşı 3-4 Temmuzda yürütülen kampanyanın meyvelerini toplamak için yeni bir aldatmacaya başvurdu. 12 – 15 Ağustos tarihleri arasında Moskova’da bir devlet konferansı topladı. Çeşitli burjuva, küçük burjuva parti ve kurumlardan 2414 kişinin çağrılı olduğu toplantıda İşçi ve Asker Sovyetleri, 129 delege ile temsil edildi. Bolşevikler devlet konferansına genel grev çağrısıyla karşılık verdi. Genel greve 400 bin işçi katıldı. Grev Moskova dışında da yankı buldu. Burjuvazinin bu hamlesini boşa çıkartan bu genel grev aynı zamanda Bolşevikler için 3-4 Temmuz günlerinin artık geride kaldığını gösterdi.

3-4 Temmuz saldırılarının ardından 26 Temmuzda (26 Temmuz- 3 Ağustos) Bolşevik Partisi 6. Kongresi yapıldı. Bu Kongre, 1907 Kongresinden sonra düzenlenen ilk kongre idi. Lenin’in illegalitede olduğu bir dönemde düzenlenen kongrenin başkanlığını Sverdlov üstlendi. Siyasal durumla ilgili raporu ise Stalin sundu. Kongrede Rikov’un, daha önce Nisan Konferansı’nda ileri sürdüğü görüşleri bu kez Nogin dile getirdi. Nogin’in “gerçekten iki ayda sosyalizme hazır hale gelecek kadar ne kadar sıçrama yapıp yapılamayacağı “ sorusuna Stalin, “*Rusya’dan Avrupa “başlayınca” dek beklemesini ve ancak ondan sonra sosyalist dönüşüme girişmesini istemek, münasebetsiz bir ukalalıktır*” cevabını verdi. Stalin kongreden sonra yapılan MK toplantısında Pravda’nın baş redaktörlüğüne seçildi. (Bolşevik Devrimi- Cilt-I- saf. -94)

Bu kongrede Troçki’yle birlikte hareket eden Mejrayonzi (Bölgeler arası birleşik sosyal demokrat örgütü) grubundan Troçki ve Uritski, MK üyeliğine, Joffe de aday üyeliğe seçildi.

Troçki Mayıs’ta Amerikadan İngiltere üzerinden Rusya’ya döndü. Petrograd’da 1913’den beri faaliyet gösteren, Bolşevikler ve Menşevikler karşısında kendini fraksiyonlar üstü bir grup olarak ilan eden Mejrayonzi diye bilinen küçük bir gruba katıldı. Bolşevik Parti Nisan konferansında

aldığı “gerçekten enternasyonalizm zemininde duran grup ve akımlarla yakınlaşma ve birleşme, bunların sosyalizme küçük-burjuva ihanet politikasından kopmaları koşuluyla gereklidir.” karar uyarınca Mejrayonzi ve Martov’un Menşevik “enternasyonalistler” grubuyla ilişkiye geçildi. Mejrayonzi grubuna Pravda ve merkez yayın organı yazı kuruluna birer temsilcisi verme ve Parti Kongresinin toplanması için kurulacak özel Organizasyon Komisyonuna iki üyeye katılma önerisi getirildi. Bu öneriye karşı Mejrayonzi grubunun tavrı; “proletarya için öylesine acil gerekli olan güçlerin birliğine yalnızca Zimmerwald ve Kiental bayrağı altında, yalnızca Parti programı ve 1908, 1910, 1912 ve 1913 Parti kararları temelinde ulaşılabileceği” oldu. Görüşmeler başarısızlıkla sonuçlandı. Troçki bu görüşmeler sırasında “bizden Bolşevizm’in kabul edilmesi beklenmemelidir”, “Bolşevikler kendilerini Bolşevik olmaktan çıkardılar, ben de kendime Bolşevik diyemem.” diyerek üst perdeden konuşma tavrını sürdürdü. Troçki ve grubu 6. kongrede Bolşevik partiye katıldı. (Bak, Seçme Eserler, Cilt-VI-132)

3-4 Temmuzda Bolşeviklere karşı düzenlenen pogromlara rağmen Bolşeviklerin Sovyetler içindeki yükselişleri, Rus burjuvazisi için ölüm çanlarının çaldığının habercileriydi. Genel Kurmay başkanı General Kornilov son bir hamle olarak Kerenski’ye bir karşı devrim planı sundu. Bu plana göre hükümet, Petrograd’da sıkıyönetim ilan edecekti. Kornilov da birlikleriyle Petrograd’a girecekti. Kerenski baştan desteklediği bu plandan, Kornilov karşısında güçsüz olduğunu ve planın tümüyle Kornilov lehine sonuçlanacağını hesaba katarak son anda vazgeçince, Kornilov İtilaf (İngiltere, Fransa) devletlerinin desteğini de arkasına alarak 26 Ağustosta yayınladığı bir genelge ile iktidara el koyduğunu duyurdu. General Krasnov yönetimindeki Kornilov birlikleri Petrograd’a doğru yürüyüşe geçti.

27 Ağustos’ta Petrograd Sovyetinin Bolşevik fraksiyonu “bütün iktidar Sovyetlere” şiarı altında işçi ve askerleri Kornilov’a karşı silahlandırma kararı aldı. Kızıl Muhafızların sayısı kısa sürede 50 bine ulaştı. Bu gelişme karşısında sessiz kalamayan Petrograd Sovyeti, kendi bünyesinde bir devrimci askeri komite oluşturarak harekete geçti. Bolşevikler azınlık olmalarına rağmen, komitenin faaliyetini fiilen üstlendiler. Kronstadt Sovyeti de harekete geçerek Peter ve Paul Kalesini işgal etti. Cephelede de durum farklı değildi. Birçok cephede birlikler Kornilov’un karşısındaydı. Bu gelişmeler karşısında kısa süreli bir ilerlemenin ardından Kornilov birlikleri dağılmaya başladılar; darbe, başladığından dört gün sonra çöktü.

Kornilov darbesini Lenin, “beklenmedik (bu anda ve bu biçimde beklenmedik), neredeyse inanılmaz derecede sert bir dönemeç” olarak nite-

lendirdi. [Lenin'in bu darbe ile ilgili olarak Merkez Komiteye yazdığı mektubu, konunun güncelliğini (burjuvazinin gerici kanadına karşı liberal kanadının desteklenmesi sorunu) dikkate alarak olduğu gibi yazıya eklemeyi uygun gördük.

“Bütün sert dönemeler gibi bu da taktiğin gözden geçirilmesini ve değiştirilmesini gerektiriyor. Ve her gözden geçirmede olduğu gibi, ilkesizliğe düşmemek için olağanüstü dikkatli olmak zorunludur.

Biz ancak iktidar proletarya tarafından ele geçirildikten sonra, barış teklifinden sonra, gizli anlaşmaları yırttıktan ve bankalarla bağları koparıldıktan sonra, ancak bundan sonra anavatan savunucusu olacağız. Ne Riga'nın işgal edilmesi ne de Petrograd'ın işgal edilmesi bizi anavatan savunucusu yapmayacak. (Bunun okuması için Volodarski'ye verilmesini çok rica ediyorum.) O zamana kadar biz proleter devrimden yanayız, savaşa karşıyız, anavatan savunucusu değiliz.

Kerenski Hükümeti'ni şimdi bile desteklemeyeliyiz. Bu ilkesizlik olur. Şu sorulacak: Kornilov'a karşı mücadele etmemeli mi? Elbette etmeli! Fakat bu bir ve aynı şey değil, burada bir sınır var. Bu sınır, “uzlaşmacılığa” düşen, kendini olayların akışına kaptıran bazı Bolşevikler tarafından aşılacaktır.”

... “Yaşanılan anı hesaba katmak gerekir. Kerenski'yi derhal devirmek istemiyoruz. Ona karşı mücadele görevine başka biçimde yaklaşmak istiyoruz; halkı, (Kornilov'a karşı savaşan halkı), Kerenski'nin zaafı, yalpalamaları konusunda aydınlatacağız, Bunu önceden de yapıyorduk. Fakat şimdi bu esas mesele haline geldi: değişiklik bundan ibarettir.” (age.-213-214)

Kornilov ayaklanmasından kısa bir süre sonra Petrograd Sovyeti 31 Ağustosta “Sovyetlere sorumlu” bir hükümet kurulabileceği kararını oy çokluğuyla kabul etti. Aynı doğrultuda bir karar, VTSIK'nın köylü temsilcileri Sovyetleriyle yaptığı ortak oturum ve Moskova Menşevik Komite toplantısında da alındı. Lenin ve Bolşevikler, burjuvazinin içinde yer almadığı, (SD ve Menşeviklerin oluşturacağı) böyle bir uzlaşmayı, Sovyetlere karşı sorumlu olma ve Bolşevikler için tam görüş özgürlüğü şartıyla destekleyebileceklerini, bunun aynı zamanda devrimin barışçıl gelişmesi için de son bir şans olduğunu belirttiler. (age. – 216)

Ne var ki, Menşevik ve SD'lerin burjuvaziden kopuşu çok kısa sürdü. Bolşeviklerin önerisi burjuvaziyle yeniden uzlaşan Menşevik ve SD'ler tarafından reddedildi.

Kornilov darbesinin önlenmesinin ardından Bolşeviklerin Sovyetler-

deki gücü hızla büyüdü. Eylül başında Petrograd Sovyetinde üstünlük Bolşeviklere geçti. Darbeden sonra serbest bırakılan Troçki, Petrograd Sovyeti başkanı oldu. Bu Sovyet bünyesindeki “askeri devrimci komite” yeniden organize edildi. Troçki bu komitenin de başkanlığını üstlendi. Petrograd Sovyetini Moskova ve diğer sanayi bölgelerindeki (Kiev, Kazan, Bakû, Nikolayev vb.) Sovyetler izledi. Bolşevikler ülke çapında 216 Sovyet’te üstün durumdaydı. Partinin Temmuzda 240 bin olan üye sayısı, Ekimde 350 bine yükseldi. Kerenski’nin umudunu bağladığı Baltık donanmasında bile üstünlük sol SD’ler ve Bolşeviklerdeydi. Bolşeviklerin en güçsüz olduğu köylerde bile, Ekimde 203 köylü grupları vardı.(İktidara Giden Yol -293)

Bolşeviklerin güçlenmesi karşısında Sovyetleri kaybettiklerini anlayan SD ve Menşevikler, Sovyetleri yeni bir kurum oluşturarak dengeleme yoluna gittiler. Bu amaçla 14 Eylülde “Demokratik Konferans”ı topladılar. Konferansa katılma sorunu Bolşevik Parti Merkez Komitesinde tartışıldı. Troçki ve Stalin, konferansın boykot edilmesini savundular. Kamenev’in katılma önerisi toplantıda kabul edildi. Lenin’in bu kararı protestosundan sonra Bolşevikler 5 Ekimde “ön parlamentodan” çekildiklerini açıkladı.

Bu konferansta Kurucu Meclis seçimlerine kadar görev yapacak bir ön parlamento kurulması kararıyla, Kadetlerin içinde yer almadığı bir koalisyon hükümeti kurulması kararı alındı. Ancak birkaç gün sonra Kerenski, içinde sanayici ve burjuva politikacıların yer aldığı bir hükümet kurdu.

Lenin, hızla Bolşevikler lehine değişen toplumsal ve siyasal gelişmeleri dikkate alarak Eylül 1917’de MK’ya krizin olgunlaştığı ve hemen silahlı bir ayaklanmanın hazırlıklarına başlanması için harekete geçilmesi gerektiğini belirten üç mektup yazdı. “Bolşevikler İktidarı Ele Geçirmelidir” mektubunda İşçi ve Asker Sovyetlerinde çoğunluğun Bolşevikleri desteklediğini vurgulayarak, silahlı ayaklanma hazırlıklarına başlanmasını önerdi. “*Bolşevikler şimdi, iki başkentte İşçi ve Asker Temsilcileri Sovyetlerinde çoğunluğu elde ettikten sonra, devlet iktidarını kendi ellerine alabilirler ve almalıdırlar. Alabilirler, çünkü iki başkent halkının devrimci unsurlarının aktif çoğunluğu, kitleleri beraberinde götürmeye, düşmanın direnişini aşmaya, onu bizzat yenmeye, iktidarı ele geçirmeye ve korumaya yeter...Kurucu Meclis de “beklenemez”, çünkü Petrograd’ın teslim edilmesiyle Kerenski ve ortakları Kurucu Meclis’i herhangi bir zamanda giimletebilirler. Sadece bizim Partimiz, iktidarı ele geçirdikten sonra Kurucu Meclis in toplanmasını garantileyebilir.*”

“*Bolşeviklerin “biçimsel” çoğunluğunu beklemek saflık olur. Hiçbir devrim bunu beklemez. Kerenski ve ortakları da beklemiyor, Petrograd’in*

teslimini hazırlıyorlar. Tam da Demokratik Konferans'ın acınası yalpalamaları, Petrograd ve Moskova işçilerinin sabrını taşımak zorundadır ve taşıracaktır! İktidarı şimdi ele geçirmezsek tarih bizi affetmeyecektir.

Aygıtımız mı yok? İşte aygıtımız: Sovyetler ve demokratik örgütler. Uluslararası durum tam da şimdi, İngiltere ile Almanya arasında ayrı barışın öngününde bizden yanadır. Tam da şimdi halklara barış sunmak muzaffer olmak demektir.

Moskova'da ve Petrograd'da iktidar aynı zamanda ele geçirilmelidir (kimin başlayacağı önemli değil; hatta belki de başlangıcı Moskova yapabilir). Mutlaka ve hiç kuşkusuz muzaffer olacağız.” (Seçme Eserler, Cilt-VI- 223-225)

“Marksizm ve Ayaklanma” mektubunda Marksist bir partinin ayaklanma sorununa nasıl yaklaşması, başarılı bir ayaklanma için nelerin yapılması gerektiğini belirttikten sonra, Rusya için ayrıntılı bir ayaklanma planı ortaya koydu.

“Kriz Olgunlaşmıştır” başlıklı üçüncü mektubunda Lenin, abartılı da olsa, özellikle İtalya ve Almanya'daki mücadele ve ayaklanmalara dikkati çekerek, devrimin dünya çapında olgunlaştığını vurguladı. İşçi ve asker ayaklanmalarına Eylül'de eklenen köylü isyanlarıyla Rusya'da silahlı bir ayaklanma için koşulların olgunlaştığını belirterek partiye şu çağrıda bulundu; “Hiç kuşku yok ki Eylül'ün son günlen, Rus tarihinde ve büyük ihtimalle dünya devriminde de muazzam bir ani değişikliği getirmiştir..... Kuşkusuz Önümüzde bir proleter dünya devrimi var ve bütün ülkelerin proleter enternasyonalistleri arasında nispeten en büyük özgürlükten yararlanan, bir legal partiye ve iki düzine kadar gazeteye sahip olan, başkentlerdeki İşçi ve Asker Temsilcileri Sovyetleri ve halk kitlelerinin çoğunluğu bugünkü devrimci anda yanımızda olan biz Rus Bolşeviklerine karşı şu sözler sarfedilebilir ve sarfedilmelidir: “Çok verilenden çok istenir!”

Kriz olgunlaşmıştır. Rus devriminin tüm geleceği tehlikededir. Bolşevik Partinin şerefi tehlikededir. Sosyalizm için uluslararası işçi devriminin tüm geleceği tehlikededir.

O halde ne yapmalı? Olanı söylemek, Merkez Komitemiz ve Parti önderliği içinde Sovyetler Kongresini beklemekten yana, iktidarın derhal ele geçirilmesine karşı, derhal ayaklanmaya karşı olan bir eğilim ya da düşüncenin varlığı gerçeğini kabul etmek gerekir. Bu eğilim ya da düşünce yenilgiye uğratılmalıdır.

Aksi halde Bolşevikler ebediyen rezil olacaklar ve Parti olarak işleri bitik olacaktır.

Çünkü böyle bir anı kaçırmak ve Sovyetler Kongresi'ni "beklemek" ahmaklığın dik âlâsı ya da ihanetin dik âlâsı olacaktır. Alman işçilerine ihanetin dik âlâsı. Onların devriminin başlamasını bekleyemeyiz!!...

Köylülere ihanetin dik âlâsı. Her iki başkent Sovyet'i elimizde olmasına rağmen köylü ayaklanmasının bastırılmasına göz yummak, köylülerin her türlü güvenini yitirmek ve haklı olarak yitirmek demektir;... Sovyetler Kongresini "beklemek" ahmaklıktır, çünkü bu kongre hiçbir sonuç veremeyecektir, hiçbir sonuç veremez!"

Lenin Parti yönetiminin mektuplarına cevap vermemesini, silahlı ayaklanma konusunda kendisiyle aynı fikirde olunmadığının kanıtı olarak değerlendirerek üçüncü mektubunun altına şu notu iliştiirdi; *"MK'nın, Demokratik Konferans başladığından bu yana benim bu yöndeki tüm düşüncelerime bir yanıt bile vermediğini, merkez organın makalelerimden Bolşeviklerin, örneğin Ön Parlamento'ya katılma yönündeki utanç verici karar, Sovyet başkanlık divanının bir sandalyesinin Menşeviklere bırakılması vb. gibi son derece açık hatalarına işaret ettiğim yerleri çtkardığını görünce, bunda MK'nın bu sorunu tartışmak bile istemediğine, dilimi tutup uzaklaşmam gerektiğine ilişkin "yumuşak" bir ikaz görmek zorundayım.*

Merkez Komitesi'nden istifamı talep etmek zorundayım, ki şimdi yaptığım budur, alt Parti örgütlerinde ve Parti Kongresinde ajitasyon özgürlüğümü saklı tutarım.

Çünkü Sovyetler Kongresi'ni "bekleyip" anı kaçıırırsak devrimi mahvedeceğimize ta derinden inanıyorum." (age.-232-241)

Lenin endişelerinde haklıydı. Mektupları MK toplantısında ele alınıp tartışılmış, tam bir kararsızlık içinde geçen tartışmalardan ayaklanma konusunda bir karara varılamamıştı. Merkez komitesindeki bu tartışmalarda "Kamenev ve Zinovyev Lenin'in teklifine (ayaklanma teklifine-y) karşı çıktılar, Troçki ise alternatif bir plan sundu, buna göre harekete geçmek için Sovyetlerin desteği şarttı. Bu tür önemli kararların geniş bir şekilde ve her yönüyle görüşülmesi gerektiğini düşünen Stalin ise, Lenin'in mektuplarını partinin geniş tabanlı ve büyük örgütlerinin görüşüne sunmayı teklif etti. (İktidara Giden Yol- 293)

Farklı nedenlere dayansa da Merkez Komite de ayaklanma konusundaki her üç yaklaşımın ortak yanını bekleme, - Kurucu Meclis'in, Sovyet Kongresi'nin ya da, parti tabanı ile görüşmelerin beklenmesi- oluştuyordu. Hâlbuki Lenin mektuplarında beklemenin ölüm demek olduğunu vurguluyordu.

Lenin silahlı ayaklanma önerisine karşı çıkanların ileri sürdükleri argümanlar, “... Halk içinde çoğunluğa sahip değiliz, bu önkoşul olmadan, ayaklanmanın hiç şansı yoktur...” “İktidarı ele geçirebilecek kadar güçlü değiliz, ve burjuvazi de Kurucu Meclis’i akamete uğratacak kadar güçlü değil...” “... Her geçen gün güçleniyoruz, güçlü bir muhalefet olarak Kurucu Meclis’e girebiliriz, neden her şeyi tehlikeye sokalım...” ”... Aslında uluslararası durumda vakit geçirmeksizin eyleme geçmemizi gerektirecek hiçbir şey yok, tam tersine eğer kendimizi kurşunlatırsak, Batı Avrupa’da sosyalist devrim davasına zarar vermiş olacağız...” “...kitlelerde onları sokağa iten ruh hali yok...” vb. idi. (Seçme Eserler, Cilt- VI -314- 327)

Lenin parti içinde ayaklanma karşıtı görüşlerin liderliğini yapan Kamenev ve Zinoviyev’in bu argümanlarını güvensizlik, kararsızlık, inançsızlık olarak nitelendirerek eleştirdi.

Lenin’in Merkez Komite’ye yazdığı bu üç mektup parti - sınıf ilişkisine dayanan devrim teorisinin parlak bir açıklamasıydı. Lenin daha Ne Yapmalı’da bu teoriyi “bilimsel komünizm ile işçi hareketinin birliği olarak ortaya koydu. 1905 Devriminin ortaya çıkardığı yeni örgüt biçimini – Sovyetler - dikkate alarak teorisini daha da somutladı. 1905 Devrimi’nde ilk Sovyetler ortaya çıktığında Bolşevikler ve Menşevikler arasında parti ve Sovyetlerin rolüne ilişkin tartışmayı - bu tartışmada Bolşevikler partiden, Menşevikler ise Sovyetlerden yana tavır almışlardı - hem parti, hem Sovyetler, her ikisi de olarak noktalandı. 1917 Şubat devriminden sonra bütün iktidar Sovyetlere sloganının hemen ve doğrudan bir silahlı ayaklanma çağrısı olmadığını, Sovyetlerde Menşevik ve Sosyalist Devrimcilerin üstünlüğüyle gerekçelendirdi. Ekimde Sovyetlerdeki güç değişimine bağlı olarak, tereddüt etmeden silahlı ayaklanma çağrısı yaptı. Çünkü;Sovyetlerde çoğunluk - örgütlü kitlenin çoğunluğu - Bolşeviklerden yanaydı ve bu devrimin zaferi için gerekli iki koşulun, parti ve aktif çoğunluğun oluştuğuna işaret etmekteydi.

Bolşevik Parti içinde ayaklanmaya ilişkin bu tartışmanın arka planını devrim teorisine ilişkin Bolşevik ve Menşevik tezler oluşturuyordu. Lenin devrimci durumun olduğu koşullarda zaferi, parti ve onu izleyen kitlenin Sovyetlerdeki çoğunluğuna dayandırırken, Menşevik tez, devrimin zaferini halkın sayısal çoğunluğunun kazanılmasına bağlıyordu. Bolşevik parti içinde silahlı ayaklanmaya itiraz edenlerin ileri sürdüğü görüşler - Kurucu Meclis ya da Sovyet Kongresi’nin beklenmesi - bu Menşevik tezin başka bir versiyonuydu.

Lenin, temel sınıflarını burjuvazi, proletarya ve küçük burjuvazinin oluşturduğu kapitalist bir toplumda, sayısal çoğunluğa dayalı devrim

anlayışının iki önemli faktörü; küçük burjuvazinin bu toplumdaki yeri ve konumu ile burjuva ideolojisinin hegemonyanın, özellikle geri kitleler üzerindeki gücünü göz ardı ettiklerini vurguladı. Kapitalist toplumda “*Küçük-burjuva öyle bir ekonomik konumda bulunur, yaşam koşulları öyledir ki, kendini kandırmadan edemez, elinde olmadan ve kaçınılmaz olarak kâh burjuvaziye, kâh proletaryaya doğru çekilir. Ekonomik olarak bağımsız bir “çizgi”ye sahip olamaz. Geçmişini onu burjuvaziye, geleceğini proletaryaya çeker. Yargısı onu buna, önyargısı (Marx’ın ünlü ifadesiyle) diğerine çeker.*” (age.-191) Ne kadar güçlü olursa olsun hiçbir devrimci süreç bu yalpalamayı ortadan kaldıramaz. Öte yandan burjuvazinin ideolojik hegemonyası devrimci bir durumda bile tümüyle etkisizleştirilemez, bu etki alışkanlıkların gücü ile kendini devrimden sonra bile uzun bir süre korur. Bu iki ana faktöre bağlı olarak hiç bir devrim toplum içinde sayısal birçoğu elde edemez.

Lenin “halkın içinde çoğunluğa sahip değiliz, bu önkoşul olmadan ayaklanmanın hiçbir şansı yoktur” söylemini şöyle yanıtladı:

“Böyle birşey söyleyebilen insanlar, ya gerçeği çarpıtıyorlar, ya da koşullar ne olursa olsun, devrimin gerçek koşullarını hiç mi hiç dikkate almadan, daha baştan, Bolşevik Partinin bütün ülkede tamı tamına oyların yarısından bir fazlasını alacağı güvencesini isteyen ukalalardır. Bu tür güvenceleri tarih hiçbir zaman, tek bir devrimde bile sunmamıştır ve zaten kesinlikle sunamaz da. Böyle bir talep ileri sürmek, dinleyenlerle alay etmek demektir ve sadece, kendinin gerçeklikten kaçışını gizler.” (age.-314)

Silahlı ayaklanma konusunda Merkez Komiteye yazdığı mektuplardan bir cevap alamayan Lenin 9 Ekim’de gizlice Petrograd’a geldi. 10 Ekim’de Merkez Komitesi toplantısına katıldı. Lenin’in toplantıda bulunması MK’nin ayaklanma kararını onaylaması için yeterli oldu. Kamenev ve Zinovyev’in karşı oy kullandığı oylamada ayaklanma kararı 10 oyla onaylandı. Aynı toplantıda Lenin, Zinovyev, Kamenev, Troçki, Stalin Sokolnikov ve Bubnov’dan oluşan bir “siyasi büro” (merkez) kuruldu. Böylece Bolşevik Partide politbüro geleneği de başlamış oldu.

11 Ekimde ayaklanma kararına karşı çıkan Kamenev ve Zinovyev’in kararı eleştiren bir mektubu parti örgütlerine göndermesiyle tartışma partiyeye taşındı.

Tartışma ve oylama 16 Ekim’de toplanan Merkez komitesi genişletilmiş toplantısında (plenum) devam etti. Ayaklanma karar önerisi iki karşı, iki çekimser, ondokuz oyla yeniden onaylandı. Plenum’da ayaklanma hazırlıklarını tamamlamak üzere Bubnov, Stalin, Cerjinski (Dzerjinski), Sverdlov ve Uritski’den oluşan “askeri devrimci komite” kuruldu. (Bol-

şevik Devrimi- Cilt-I- saf. 98) Bu komite, ayaklanma hazırlığını Ekim’de Petrograd Sovyet’inde kurulan ve başında Troçki’nin bulunduğu “devrimci askeri komite” ile eşgüdümlü olarak yürüttü.

Kamenev ve Zinovyev ayaklanma kararını protesto ederek MK’den de istifa ettiklerini açıkladı. Protestolarını 18 Ekim’de ayaklanma kararını parti dışı basında İfşa ederek sürdürdüler. Lenin grev kırıcı olarak nitelendirdiği Kamenev ve Zinovyev’in partiden atılmasını istedi; *“Her ikisini de artık yoldaş olarak görmediğimi ve gerek MK’da, gerekse de parti kongresinde partiden ihraç edilmeleri için tüm gücümle mücadele edeceğimi açıkça söylüyorum.....grev kırıcıları ihraç edilerek Bolşevik cephenin birliği yeniden sağlanmalıdır.”* (Seçme Eserler, Cilt-VI-335)

Lenin’in önerisi kendisinin katılmadığı 20 Ekim MK toplantısında ele alındı, MK ihraç istemini onaylamadı ancak, Kamenev ve Zinovyev’in MK ve parti kararlarına karşı demeç vermesini yasaklayan bir karar alındı.

Lenin 24 Ekim’de MK’ya, harekete geçmeye çağıran bir mektup daha gönderdi; *“Yoldaşlar! Bu satırları 24 Ekim akşamı yazıyorum. Durum son derece kritik. Şimdi ayaklanmayı herhangi bir şekilde geciktirmenin gerçekten ölüm anlamına geleceği gün gibi ortada.... Tarih bugün muzaffer olabileceken (ve kesinlikle muzaffer olacakken) yarın birçok şeyi yitirme, evet hatta her şeyi yitirme tehlikesiyle karşı karşıya kalacak devrimcilerin geç kalmasını affetmeyecektir.... 25 Ekim’de yapılacak şüpheli oylamayı beklemek de fesatlık ya da şekilciliktir, halk bu tür sorunları oylamayla değil, şiddetle çözmeye hak ve yükümlülüğüne sahiptir, halk devriminin kritik anlarında bizzat kendi temsilcilerine, hatta en iyi temsilcilerine yönü gösterme, onları beklememe hak ve yükümlülüğüne sahiptir.... Hükümet yalpalıyor. Son darbe indirilmelidir ne pahasına olursa olsun! Eylemin gecikmesi ölümdür.”* (age.-343-44)

Lenin’in mektubu Merkez komitesi toplantısında görüşüldü, 25 Ekim sabahı harekete geçmek üzere “askeri devrimci komite” üyeleri arasında görev bölümü yapıldı, Cerjinski demiryollarının, Bubnov posta-telgraf idaresinin kontrolü, Sverdlov Kışlık Saray’ın ele geçirilmesi ve geçici hükümetin tutuklanması, Milyutin, levazım işlerini üstlendi. (N.K. Kurupskaya- Lenin’den Anılar – Odak Yay. Cilt III Saf. -16-17)

Lenin’in talimatı uyarınca Rusya Sovyetleri (VTsIK) ikinci Kongresi beklenmeden 25 Ekim sabahı harekete geçildi, Kışlık Saray ele geçirildi, geçici hükümet üyelerinin bir kısmı tutuklandı, tutuklanan askeri öğrenciler Sovyetlere karşı bir daha silah kullanmayacakları taahhüdü ile serbest bırakıldı.

Moskova'da ayaklanma Petrograd'a kıyasla daha çetin geçti, sekiz gün süren bir çatışmadan sonra şehrin yönetimi ele geçirildi. Ayaklanmanın başarısından sonra Bolşevik Parti sol Sosyalist-Devrimci'ler (sol SD) ile görüşerek kurulacak yeni hükümette görev almalarını teklif etti. Sol SD'ler Bolşeviklerin bu önerisini reddedince Bolşevik Parti kendi hükümetini oluşturdu. "Halk Komiserleri Konseyi" adı verilen Bolşevik hükümette konsey başkanlığına Lenin, İçişleri halk komiserliğine Rikov, Dışişleri halk komiserliğine Troçki, Milliyetler Halk komiserliğine Stalin getirildi, Ordu ve donanma işlerini Antonov, Krilenko ve Dibenko'dan oluşan bir komite üstlendi. Ulaştırma Halk komiserliği demiryolu işçileri Merkez komitesi ile bir anlaşmaya ulaşılabileceği beklentisiyle boş bırakıldı.(Age. -27)

25 Ekim akşamı Tüm Rusya Sovyetleri (VTsIK) toplantısı açış konuşmasında Lenin delegelere geçici hükümetin devrildiğini ve Sovyetlerin iktidarı aldığını açıkladı.

Kapitalizme Cepheden Saldırı

Bolşevik, Menşevik, SD'ler bazı küçük grupların (Bundcular, Enternasyonal istler –Gorki'nin grubu vb.) katıldığı VTsIK Kongresi 26 Ekim'de çalışmalarını sürdürdü. Kongreye katılan 670 delegenin çoğunluğunu Bolşevikler (300 delege) oluşturuyordu, sağ ve sol olmak üzere bölünen SD'lerin delege sayısı 193, Menşeviklerin delege sayısı ise 68 idi. Sağ Sosyalist devrimciler (24 delege) ve Menşevikler "ayaklanmacı bir parti ile işbirliği yapmayı reddettiklerini söyleyerek Kongre Salonu terk ettiler, kongre Bolşevikler, sol SD'ler (169 delege) ve diğer küçük grupların birleşimiyle sürdürüldü. Bolşeviklerden oluşan Halk Komiserleri Konseyini onaylayan kongre'de VTsIK'nın yeni Yürütme Kurulu belirlendi. Yeni VTsIK yürütmesinde Bolşevikler 67, Sol SD'ler 29 üye ile temsil edildi, geri kalan 20 üyelik küçük gruplara paylaşıldı. (age. -17)

Halk Komiserleri Konseyi 26 -31 Ekim tarihleri arasında dört önemli kararname çıkardı. Barış üzerine kararnamede savaşa katılan tüm halklara ve hükümetlerine adil bir demokratik barış için görüşmelerin başlatılması çağrısı yapıldı, ilhakların ve savaş tazminatlarının olmadığı barış çağrısında; *"Rusya Hükümeti savaşa katılan bütün halklara, derhal böyle bir barış yapmayı önerir ve en küçük bir gecikmeye meydan vermeden, böyle bir barışın bütün koşullarının, bütün ülkelerin ve bütün ulusların halk temsilcilerinin yetkili meclisleri tarafından kesin onaylanmasına kadar tüm tayin edici adımları atmaya hazır olduğunu"* açıkladı. (Seçme

Eserler, Cilt-VI - 441)

İkinci önemli kararname olan toprak kararnamesi ile toprakta özel mülkiyetle birlikte toprağın alınıp satılması, ipotek edilmesi ve devredilmesi ortadan kaldırıldı. Kararnamede şu noktalar öne çıkarıldı; *“Bahçeler, plantasyonlar, fidelikler, fidanlıklar, seralar vs. gibi üzerinde gelişmiş tarım yapılan araziler dağıtımına tabi olmayıp, örnek çiftliklere dönüştürülürler ve büyüklükleri ya da önemlerine göre devletin ya da komünlerin inhisarı kullanımına devredilirler.... Ailesinin yardımıyla kendi başına ya da başkalarıyla birlikte toprağı işlemek isteyen ve toprağı işleyecek durumda olduğu sürece her Rus vatandaşı (cinsiyet farkı gözetmeksizin), topraktan yararlanma hakkına sahiptir. Ücretli emeğe izin verilmez.... Yaşlılık ya da sakatlık nedeniyle artık toprağı bizzat işleyecek durumda olmayan köylüler ondan yararlanma hakkını yitirirler, fakat buna karşılık devletten emekli maaşı alırlar.”* (age.-417-18)

İşçi denetimiyle ilgili kararname ile işçi denetiminin ilkeleri ortaya konuldu; *“İşçi denetimini, işletmenin tüm işçileri ve hizmetlileri, ya doğrudan işletme, - bu mümkün olacak kadar küçük olduğunda - ya da derhal genel toplantılarda seçilecek temsilcileri aracılığıyla uygularlar. Seçim toplantılarında tutanak tutulmalıdır ve seçilenlerin adları Hükümete ve İşçi, Asker ve Köylü Temsilcileri yerel Sovyetlerine bildirilecektir. ... İşçilerin ve hizmetlilerin seçilmiş temsilcilerinin kararları işletme sahipleri için bağlayıcıdır ve ancak sendikalar ya da sendika kongreleri tarafından kaldırılabilir.”* (age.-421)

4 Ekim’de çıkartılan başka bir kararnameyle seçmenlere, seçilmiş temsilcileri geri çağırma hakkı tanındı. Devrimin ilk aylarında başka birçok kararname çıkartıldı. Bu kararnamelerle kapitalizme karşı cepheden bir saldırı örgütlendi. Büyük sanayiden başlamak üzere fabrika ve işletmeler devletleştirildi, Burjuvaların sabotaj ve spekülasyona yönelmesiyle devletleştirmeler küçük işyerlerini kapsayacak ölçüde genişletildi. Bankalar, el konularak tek bir banka olarak birleştirildi. Tarımda, demokratik görevlerle sosyalist görevlerin içiçe geçtiği bir tarım programı uygulandı. Topraksız ve az topraklı köylülere toprak tahsisi ile birlikte Rus köylü komünü (Mir sistemi) korundu. Kamulaştırılan büyük tarım platolarında örnek çiftlikler (sovhoz) , tarımsal ürünlerin üretimi ve pazarlamasını içeren kolektif köylü çiftlikleri kurulmaya başlandı. Bütün bunlar Sovyet aygıtının yönetimi ve denetimi altında hayata geçirilmeye çalışıldı.

Artık Sovyetler 1905 ve 1907 Şubat başındaki gibi proleter iktidarın nüveleri değil, bizzat kendisi, parçalanmış bir devlet aygıtının yerine alı-sılagelmiş tipte olmayan yeni bir devlet erkinin adım adım kurulmasıydı.

26 Ekim / 8 Kasım'da 2.Tüm Rusya Sovyet kongresini terk eden gruplar, Menşevikler SD'ler ve diğerleri Sovyet iktidarına karşı savaşmak üzere "Anayurt komitesi" kurdular. Bu komite karşı devrimin ilk örgütlenmelerinden biriydi. Komite ile bağlantılı olan ve öteden beri Menşevik ve SD'lerin kalesi konumundaki Demiryolu İşçileri Sendikası - ki; bu sendika devrim sırasında Moskova'ya yardım gönderilmesini engellemiştir - Bolşevik Parti'ye bir ultimatoma vererek Menşevik ve SD'lerin içinde yer alacağı bir koalisyon hükümetinin kurulmasını, aksi halde genel greve gideceklerini açıkladı. Lenin, başlangıçta Sovyet iktidarını ve Halk Komiserleri Konseyinin aldığı kararları tanıma koşuluyla bu öneriye karşı çıkmadı. Ancak görüşmelerde Menşevik ve SD'lerin mevcut Sovyet iktidarını tanımaması, kurulacak hükümette çoğunluğun kendilerine verilmesi ve özellikle Lenin'in yeni hükümette yer almamasını koşul olarak ileri sürmeleri görüşmelerin seyrini değiştirdi, Menşevikler ve SD'lerin bu koşullarının kabul edilmesi Sovyetlerin ölüm fermanının imzalanması anlamına geliyordu. Bu koşulları bir ultimatoma olarak nitelendiren Lenin, bu ultimatoma şöyle yanıtladı: *"Bütün emekçiler sükunet ve kararlılıklarını korumalıdır! Partimiz Sovyetlerin azınlığının bir ultimatoma, burjuvazinin gözünü yıldırıldığı ve kendi "iyi niyetlerine" rağmen fiiliyatta Kornilovcuların elinde bir kukla olan bir azınlığın ultimatoma asla boyun eğmeyecektir"*.

Sovyetler iktidarı, yani son Sovyetler Kongresindeki çoğunluğun iktidarı ilkesinde ısrarlıyız; dün olduğu gibi bugün de Sovyetler'de azınlığın sadakat ve dürüstlikle çoğunluğa tabi olmayı taahhüt etmesi, İkinci Tüm-Rusya Sovyetler Kongresi'nin tümü tarafından onaylanan ve sosyalizmin gerçekleştirilmesi için tedrici fakat sağlam ve kararlı önlemlerden oluşan programın hayata geçirilmesi koşuluyla iktidarı azınlıkla paylaşmaya hazırız. Fakat arkalarına kitleleri almamış, arkalarında gerçekte sadece Kornilovcular, Savinkovcular, Junkerler vs. olan aydın gruplarının herhangi bir ultimatoma boyun eğmeyeceğiz." (age.-429)

Menşevik ve SD'lerin bu meydan okumasına karşı Kamenev'in görüşmeleri sürdürmesi Bolşevik Partide Ekim devrimi sonrasında yaşanan ilk krizin başlangıcı oldu. Konu Bolşevik MK'nin 14 Kasım toplantısında ele alındı; uzun süren tartışmalardan sonra koalisyonu reddeden karar yediye karşı sekiz oyla kabul edildi. Koalisyon kurulmasında ısrar eden Kamenev ve Zinovyev, MK'dan istifa ettiler. Aynı tarihte Kamenev Tüm Rusya Sovyetleri yürütme kurulundan, Nogin, Rikov, Milyutin ve Teoderoviç, Halk Komiserleri Konseyi görevlerinden ayrıldılar. Lenin bu istifaları "Parti Üyelerine ve Rusya'nın Tüm Emekçi Sınıflarına" çağrısında şöyle

değerlendirdi; “*Yoldaşlar! Parti MK’mızın ve Halk Komiserleri Konseyi’nin bazı üyeleri, Kamenev, Zinovyev, Nogin, Rikov, Milyutin ve başkaları, dün akşam, 17 Kasım’da Partimiz MK’sından ayrıldılar, son üçü Halk Komiserleri Konseyi’nden de ayrıldı. Partimiz gibi büyük bir Parti içinde, politikamızın proleter-devrimci rotasına rağmen, halk düşmanlarıyla mücadelede tek tek yoldaşların yeterince metanetli ve sağlam çıkmamaları kaçınılmazdı. Partimizin bugün karşı karşıya olduğu görevler gerçekten sonsuz, zorluklar korkunçtur ve daha önce sorumlu görevlerde bulunan Partimizin bazı üyeleri, burjuvazinin saldırısından korkuya kapılarak saflarımızdan kaçmıştır. Tüm burjuvazi ve onun tüm yordakçıları buna sevinç naraları atıyorlar, kına yakıyorlar, dağılma üzerine yaygara koparıyorlar, Bolşevik hükümetin çökeceği kehanetinde bulunuyorlar..... Partimizin en üst örgütlerinden birkaç üyenin kaçmasının, Partimizi izleyen kitlelerin birliğini ve dolayısıyla Partimizi de bir an için, bir nebze bile sarsmayacağını açıklarız.*” (age.-426-27) Lenin’in bu kararlı tutumu karşısında önce Zinovyev, ardından da diğerleri istifalarını geri aldı.

Sovyet iktidarına karşı mücadele zaferin ilk günlerinden başlayarak şekillenmeye başladı. Devrim, başlangıçtan itibaren birbirlerinden irtibatlı olmasa da karşı devrim tarafından bir çembere alınmıştı. Sovyetler, Çarlık Rusya’sı topraklarının önemli, ama küçük bir bölümünde, iki başkent, Avrupa Rusya’sının orta ve kuzey bölümüne sıkışmıştı. Batıda Riga’ya kadar olan Rus toprakları, Alman ve Avusturya işgali altındaydı, Finlandiya’da burjuvazi ile Sovyetler arasındaki iç savaş sürüyordu, güneyde, Kafkaslarda itilaf devletlerinin desteğiyle milliyetçi hükümetler kurulmuştu, bu alanda Bolşeviklerle milliyetçi ve Menşevik güçler arasındaki savaş devam ediyordu, Don havzasında Denikin birlikleri hareket halindeydi, Orenburg’da Kaledin egemendi, Sovyetlerin duruma hakim olduğu Petrograd’da eski devlet bürokrasisi ayaklanmış, ulaşım, iletişim ve işse sistemi karşı devrimci sabotajlarla çökertilmişti. Devrimin zaferinin hemen ardından Kornilov darbesi generallerinden Krasnov, tutuklanıp serbest bırakılan Kerenski’nin emriyle, birçok yerleşim bölgesini işgal ederek Petrograd’a doğru ilerledikleri sırada Kışlık Saray’ın alınması sırasında tutuklanıp serbest bırakılan askeri öğrenciler Kerenski’yi desteklemek amacıyla ayaklandı, Krasnov birlikleri 14 Kasım’da bozguna uğratıldı, General Krasnov tutuklandı, diğer tutuklular gibi Krasnov da devletlere karşı silah kullanmama taahhüyle serbest bırakıldı. Bu ilk saldırı hem iç savaşın başladığının bir ilanı, hem de bu savaşta Bolşeviklerin aldığı ilk galibiyetti.

İç savaşın bir başka cephesini de gittikçe artan sabotaj eylemleri oluş-

turuyordu. Bolşevikler iktidarı aldıktan sonra karşı devrimci sabotajcılara karşı oldukça müsamahakar davrandılar. Ölüm cezasının kaldırılması ve tutuklananların yazılı taahhülle serbest bırakılmaları karşı devrimci eylemlerin daha da yaygınlaşmasına yol açtı. Karşı devrimci terörün devrimci terörle karşılık bulması tarihteki bütün devrimlerin genel bir yasallığıdır. Sovyet devrimi de bu genel yasanın dışında kalamadı. 7 / 20 Aralık'ta yayılma eğilimi gösteren karşı devrimci terörü önlemek için "Karşı Devrim ve Sabotajla Mücadele için Olağanüstü Komisyon "ÇEKA" kuruldu. Çeka'nın başına Çerjinski atandı. Böylece beyaz teröre karşı Kızıl terör dönemi de başladı.

Menşevik ve sağ SD'lerin adım adım karşı devrim cephesine kaymaları, işçi sınıfı ile köylülük arasındaki ilişki sorununu yeniden gündemin ön sıralarına taşıdı. 14/27 Kasım tarihinde toplanan Köylü Temsilcileri Olağanüstü Kongresi bu anlamda kritik bir öneme sahipti. Kongre, İşçi ve Asker Temsilcileri Sovyeti ile Köylü Sovyeti arasındaki ilişkinin yeniden kurulması için Bolşeviklere yeni bir fırsat sunuyordu; kongrenin siyasal önemi ise SD'lerin sol kanadıyla Bolşevikler arasında Ekim devriminin hemen başında kurulamayan siyasal ittifakın kurulabilme olasılığıydı. Nitekim bu kongre hem işçi asker Sovyeti ile köylü Sovyeti'nin birleşmesi, hem de sol SD'ler ile Bolşevikler arasında bir anlaşmanın koşullarını sağladı. 480 delegenin hazır bulunduğu kongrede sol SD'ler 195, sağ SD'ler 65, Bolşevikler 37 delege ile temsil edildi, geride kalan 33 delege ise Menşevik ve diğer küçük grupları temsil ediyordu. Sağ SD ve Menşeviklerin kongreyi terk etmesinden sonra kongre 26 Ekim/8 Kasım'da yayınlanan Toprak Kararnamesini onayladı, İşçi ve Asker Temsilcileri Sovyet'i ile birleşme kararı aldı. Ayrıca konuda sol SD'lerin Halk Komiserleri Konseyi'nde yer almalarını sağlayan anlaşma maddelerini kabul etti. Sol SD'ler Halk Komiserleri Konseyi'nde üç bakanlıkla temsil edildiler. (Tarım, Adalet, Posta-Telgraf). Lenin ikinci köylü Kongresi'nin önemi üzerine şunları yazdı; *"Toprak Yasası'nın kesin başarısı ve tam olarak uygulanmasına olanak sağlayacak sosyalist devrimin zaferi için zorunlu önkoşul, tüm ileri ülkelerde emekçi ve sömürülen köylülüğün işçi sınıfıyla, proletaryayla sıkı ittifakıdır. Rusya Cumhuriyetinde şu andan itibaren devletin bütün yapılanması ve yönetimi aşağıdan yukarıya kadar bu ittifaka dayanmalıdır. Yaşamın mahkûm ettiği burjuvaziyle ve burjuva politikasının temsilcileriyle anlaşma politikasına geri dönme yolunda doğrudan, açık ve gizli tüm girişimleri reddedersek, böyle bir ittifak, bütün dünyada sosyalizmin zaferini güvence altına alabilecektir."* (age.-437)

Bolşeviklerin devrimin zaferini garanti altına almak için çözmek zo-

runda olduğu sorunlardan bir de Kurucu Meclis sorunuydu. Kurucu Meclis 1917 Şubat devriminden sonra kurulan burjuva geçici hükümetten kurtuluşun ve devrimi ilerletmenin bir aracı olarak gündeme gelmişti ve Bolşevikler de dahil bütün partiler tarafından savunuluyordu. Kurucu Meclis seçimleri Geçici Hükümetin kendine güvensizliği yüzünden sürekli ertelendi ve ancak Ekim devriminden sonra yapılabildi. Yapılan seçimde oyların %58'ini SD'ler, %25'ini Bolşevikler, %4'ünü Menşevikler ve %13'ünü çeşitli burjuva partiler aldı. Ülke genelinde SD'ler bariz üstünlüğü kazanırken, sanayi bölgelerinde üstünlük Bolşeviklerdeydi. Bu sonuçlar proletaryayı Bolşeviklerin, köylülüğü de SD'lerin temsil ettiği gerçeğini teyit diyordu. Ancak bu tablo eski bir hedefi -geçici hükümetin yerini Kurucu Meclis'in alması - ve eski bir toplumsal ilişkiyi yansıtıyordu. Yeni siyasal durum ve toplumsal ilişki eskisinden taban tabana farklıydı, Sovyetler içinde üstünlük Bolşeviklere geçmiş ve Sovyetler sosyalist devrimle iktidarı ele geçirmişti. Kurucu Meclis seçimlerine tek parti olarak katılan SD'ler sağ ve sol olmak üzere ikiye bölünmüştü. Burjuvazi Sovyetlere karşı iç savaşı başlatmış, sağ SD ve Menşevikler hızla karşı demirci cepheyle bütünleşmekteydi. Bu toplumsal durum karşısında Kurucu Meclis geleceği değil geçmişi temsil ediyordu, Şubat'ta birbirini tamamlayan bu iki kurum -Sovyetler ve Kurucu Meclis- Ekimden sonra birbirleriyle çatışma halindeydi, biri geçmişi diğeri bugünü ve geleceği temsil ediyordu. Bu iki kurum arasındaki mücadele kapitalizm ile sosyalizm arasındaki mücadelenin büründüğü somut biçimdi. Bolşevikler açısından bu yeni sınıflar güç dengesi altında Kurucu Meclisin toplanması halkın isteğinin yerine getirilmesinden başka bir anlam taşıymıyordu. Bu koşullarda Kurucu Meclis, karşı devrimin Sovyetlere karşı bir ileri sürdüğü önemli bir silahtı.

Kurucu Meclisin toplanma sürecinin aynı zamanda karşı devrimin örgütlenme süreciyle örtüşmesi de bunu teyit ediyordu. Petrograd'a karşı harekete geçen Kerenski birliklerinin yenilgisinden sonra Don bölgesinde Kazak komutanı Kalecin'in önderliğindeki ayaklanma karşı devrimin merkezi haline gelmişti. Aynı dönemde Petrograd ve Moskova'da karşı devrimci gösteriler ve sabotajlar hız kazanmıştı, bütün bu karşı devrimci faaliyetin siyasal ve örgütsel gücü Kadet partisiydi. Lenin'in deyişi ile "Kadet Partisi burjuva sınıfının siyasal Genelkurmayıydı"

11/28 Kasım'da Halk Komiserleri Konseyi karşı devrimin bu genel kurmayına karşı harekete geçme kararı aldı, bu karar sol SD'ler de dahil Bolşevik karşıtı tüm partiler tarafından protesto edildi. Lenin Bolşeviklerin karşı devrime karşı zor kullanmasını eleştiren bu burjuva koroyu şöyle

cevapladı; *“Devrimci sınıf direnen mülk sahibi sınıflara karşı mücadele yürüttüğünde, bu direnişi bastırmak zorundadır; ve biz mülk sahiplerinin direnişini, onların eskiden proletaryayı bastırmakta kullandıkları tüm yöntemlerle bastıracağız -başka yöntemler henüz keşfedilmemiştir.”* (age.-452)

Bolşevik Parti, halkın istemini dikkate alarak, karşı devrimci faaliyetin bir parçası olarak gündeme getirilen Kurucu Meclis’in 5/18 Ocak’ta toplanmasına karar verdi. Böylece burjuvazi ile proletarya arasındaki iç savaş yeni bir boyut kazandı. Bolşevikler kaçınılmaz olan bu çatışmaya Emekçi ve Sömürülen Halkın Hakları Bildirgesi yayınlarak hazırlandı. Bildirge o güne kadar Halk Komiserleri Konseyi tarafından yayınlanan ve VTsIK tarafından onaylanan bütün kararnamelerin bir özeti idi. 5/18 Ocak’ta Kurucu Meclis’in onayına sunulan bu bildirge ya onaylanacak, bu durumda Kurucu Meclis Sovyet iktidarını kabul etmiş olacaktı, ya da reddedilecek ve dağıtılacaktı. Kurucu Meclis, bildirgeyi reddedip iktidarın kendisine verilmesini isteyince kaçınılmaz olan oldu, Kurucu Meclis dağıtıldı.

Kurucu Meclis konusunda Bolşevik Parti MK’sinde yaşananlar, Ekim Devriminin hemen öncesinde silahlı ayaklanma konusunda ve devrimden sonra Menşevik ve SD’lerle koalisyon kurulması tartışmaları sırasında yaşanan görüş ayrılıklarının bir devamıydı. Kurucu Meclis seçimleri Leninist devrim teorisiyle, sayısal çoğunluğa dayalı küçük-burjuva devrim teorisi arasındaki uçurumu ortaya koyarak, bir kez daha Lenin’i haklı çıkardı.1. Paylaşım Savaşı sırasında Alman devrimi, 30’lu ve 40’lı yıllarda Fransız ve İtalyan devrimleri ve en nihayet 70’li yıllarda Nikaragua devrimi sayısal çoğunluğa dayalı küçük-burjuva devrim anlayışlarının kurbanı oldular. Fransa ve İtalya’da faşizme karşı birleşik cephe adına, Nikaragua da genel oyla devrimler burjuvaziye teslim edildi.

Kurucu Meclis’in dağıtılmasından sonra Lenin Bolşeviklere yönelik eleştirileri şöyle yanıtladı; *“Kurucu Meclis’i bir zamanlar savunduğumuz, şimdi ise “dağıttığımızı” işaret eden herkes, düşünme yeteneğinden tamamen yoksundur ve bunlar sadece güzel, tumturaklı sözler edebilirler. Çünkü o zaman, Çarlığa ve Kerenski cumhuriyetine kıyasla Kurucu Meclis, bizim için onların kötü ünlü iktidar organlarından daha iyiydi; fakat Sovyetler ortaya çıktığı ölçüde, elbette bütün halkın devrimci örgütleri olarak, tüm dünyanın bütün parlamentolarından kıyaslanmayacak kadar daha üstün bir şey haline geldiler.....Halk Kurucu Meclis’in toplanmasını istiyordu ve biz Kurucu Meclis’i topladık.. Fakat halk, bu ünlü Kurucu Meclis’in ne ifade ettiğini derhal anladı. Ve biz halkın iradesini hayata geçirdik, bu irade şunu söylüyor: Tüm İktidar Sovyetler’e. Sabotörlerin*

direnişini ise kıracağız.”.

Halk çoğunluğuyla ilgili eleştirilere ise Lenin’in yanıtı şu oldu; “*Tutarlı*” demokrasi yandaşları bu tarihsel gerçeklerin anlamı üzerinde derinleşmediler. Kapitalizm altında proletaryanın, emekçilerin çoğunluğunu oylamayla “*ikna edebileceği*” ve sağlam biçimde kendi tarafına çekebileceği yolundaki çocuk masalını keşfettiler ve bunu hâlâ sürdürüyorlar. Fakat gerçeklik, ancak uzun, sert bir mücadele deneyiminin, yalpalayan küçük-burjuvaziyi, proletarya diktatörlüğü ile kapitalistlerin diktatörlüğü arasında bir karşılaştırma yaptıktan sonra birinciyi ikinciye tercih etmek gerektiği sonucuna götürdüğünü gösteriyor.....Genel oy hakkı, çeşitli sınıfların kendi görevlerini ne ölçüde kavradıklarının bir ölçütüdür. Çeşitli sınıfların görevlerini nasıl yerine getirmeye eğilimli olduklarını gösterir. Görevlerin bizzat çözümü ise oylamayla değil, sınıf mücadelesinin iç savaşa varıncaya kadar bütün biçimleriyle olur.....Herhangi bir kapitalist ülkede proletaryanın gücü, proleterlerin toplam nüfus içindeki payıyla karşılaştırılamayacak kadar büyüktür. Bunun nedeni, proletaryanın, kapitalizmin tüm ekonomik sisteminin merkezi ve can damarları üzerinde ekonomik egemenliğe sahip olmasıdır ve ayrıca proletaryanın ekonomik ve politik olarak, kapitalizm koşullarında emekçilerin büyük çoğunluğunun gerçek çıkarlarını ifade etmesidir.

Bu nedenle proletarya, nüfusun azınlığını oluştursa bile (ya da proletaryanın ileri ve gerçekten devrimci öncüsü nüfusun azınlığını oluştursa da) hem burjuvaziyi yıkabilecek, hem de sonra, peşinen asla ve kesinlikle proletaryanın egemenliğinden yana olmayan, bu egemenliğin koşullarını ve görevlerini anlamayan ve ancak daha sonra proletarya diktatörlüğünün elzemliği, doğruluğu ve haklılığına kendi deneyimiyle kanaat getirecek olan yarı-proleterler ve küçük-burjuvalar kitlesi içinden çok sayıda müttefik kazanabilecek durumdadır.” (age.-473)

“Nefes Molası”: Brest Litovsk

Kurucu Meclis sorunuyla aynı dönemde Bolşevik Partisi’nin gündemindeki en önemli sorunlardan bir diğeri de savaş ve barış sorunuydu. Halk Komiserleri Konseyi’nin ilk kararnamesi olan Barış Kararnamesi, savaşan ülke halkları ve hükümetlerine derhal ilhaksız, tazminatsız adil ve demokratik bir barışın sağlanması çağrısında bulunuyordu. Bolşevikler bu çağrıyla, emperyalist hükümetlerin olumlu bir cevap vermeyeceklerini bildikleri halde sürekli gündemde tuttular. Bolşeviklerin beklentisi hükümetlerden değil, savaşan ülke işçi ve emekçilerindendi; onun için

cephelerde ve cephe gerisinde yoğun bir ajitasyon ve propaganda faaliyeti yürüttüler, Çarlığın emperyalist devletler ile yaptığı ilhak anlaşmalarını deşifre ettiler. Ancak bu faaliyetler Bolşeviklerin beklentilerine cevap olmadı, halkların kendi hükümetlerine karşı harekete geçmesi sağlanamadı. İtilaf Devletleri, Fransa ve İngiltere bir yandan Bolşeviklerin barış çağrılarını duymazlıktan gelirken öte yandan da devrimin yayılan etkisinden duydukları korku nedeniyle Almanları Rusya topraklarındaki işgal faaliyetlerini genişletmesi için kışkırttılar. Hatta bu korku iki emperyalist kamp arasında savaşın beklenenden erken bitmesine yol açtı. Sovyetlerin geleceği açısından barışın sağlanması acil bir durumdu. Rus topraklarının önemli bir bölümü Alman işgali altındaydı, Almanlar, Polonya, Litvanya, Ukrayna'yı işgal etmişti ve kendilerine bağlı iktidarlar oluşturmuştu. Finlandiya'da ise Alman desteğindeki karşı devrim ile Finlandiya Sovyetleri arasındaki savaş sürüyordu. Bunlara ek olarak ordu Lenin'in deyimiyle "hurdaya çıkmıştı," moral ve maddi bakımdan savaşamaz durumdaydı, eski devlet mekanizması parçalanmıştı, yerine geçen yeni devlet mekanizması –Sovyetler- henüz duruma hakim değildi, karşı devrimin sabotajları sürmekteydi; devrimin elindeki yegane silahlı güç devrim öncesinde kurulan yaklaşık 50 bin kişilik Kızıl Muhafızlar gücüydü. İç savaş koşullarına göre biçimlenmiş bu güçle Alman emperyalizmine karşı başarılı bir savaşı yürütmek imkansızdı. Lenin'in deyimi ile söylersek, Sovyet iktidarının kendini toparlamak için bir molaya, bir nefes aralığına ihtiyacı vardı. Bu somut durumdan hareketle Halk Komiserleri Konseyi (SNK) Alman genel kurmayına tek taraflı ateşkes görüşmesi talebini ilettiler. Rus ordusunun cephedeki başkumandanı Çarlık Generali Duhonin SNK'nın bu emrine uymayı reddedince görevden alındı, yerine savaş Halk Komiseri Krilenko atandı. Krilenko ve Lenin imzalı genelgeyle asker ve denizcilere ordudaki karşı devrimci generalleri tutuklama ve kendi komutanlarını kendilerinin seçmesi talimatı verildi. (Bolşevik Devrimi- Cilt-III- saf. -34)

Bolşeviklerin ateşkes teklifi Alman Genelkurmayınca Fransız cephesini tahkim etmek için bir fırsat olarak görülerek kabul edildi. Sovyet heyeti ile Alman heyeti arasında ateşkes görüşmeleri 19 Kasım/2 Aralık'ta Brest Litovski'de başladı. 28 Kasım/5 Aralıkta bir hafta süreli bir ateş antlaşması imzalanarak, görüşmelere devam etme kararı alındı. Görüşmeler 9/22 Aralık'ta Avusturya-Macaristan, Türkiye ve Bulgar heyetlerinin katılımıyla yeniden başladığında Almanlar ilhakçı niyetlerini açıkça ortaya koydu. 5/18 Ocak'taki görüşmelerde Alman heyeti şartlarını açıkladı, buna göre Alman işgalindeki Polonya, Litvanya, Belarus Alman denetiminde kalacaktı, Ukrayna sorunu ise Ukrayna Rada'sı - burjuva hükümeti

- ile Sovyetler arasındaki görüşmelerde ele alınacaktı, bu ağır koşullar karşısında Sovyet heyetine başkanlık eden Troçki görüşmelerin ertelenmesini talep ederek Petrograd'a döndü. (age.-3-39)

Barış sorununun Merkez Komitesi'nde görüşülmesi Bolşevik Parti içinde Ekim devrimi sonrasında ikinci büyük krize yol açtı. (birincisi Menşevikler ve SD'lerle koalisyon kurulması sonunda ortaya çıkmıştı) Lenin "sol muhalefetin" tutumunun neden olduğu bu krizi "*Rus devriminin en büyük krizlerinden biri*" olarak nitelendirdi. (Seçme Eserler, Cilt-VII-307)

Sorunun görüşülmesi sırasında MK'da üç ayrı görüş ortaya çıktı; Lenin'in savunduğu, Stalin ve Sverdlov'un desteklediği birinci görüş "ne pahasına olursa olsun" Almanya ile bir barış antlaşması imzalanmasını öngörüyordu. Lenin bu görüşü MK'nin 11/24 Ocak toplantısında şöyle savundu; "*Ordu savaşta yorgun düşmüştür; at mevcudumuz öylesine tükenmiştir ki, saldırı başladığında topçu donatımımızı taşıyamayız; Almanların Baltık Denizi adalarındaki durumu öylesine güçlü ki, hücumla kalktıkları takdirde, Ravel ile Petrograd'ı silahsız da ele geçirebilirler. Böyle şartlarda savaşa devam edersek, kendimiz Alman emperyalizmini olağanüstü derecede güçlendirmiş oluruz, barış antlaşmasını ister istemez imza etme durumunda kalırız, ama o zaman da barış antlaşmasının şartları çok daha ağır olacaktır, çünkü bunu dikte eden taraf biz olmayacağız. Hiç kuşkusuz hemen şimdi imzalamak zorunda olduğumuz barış, rezilce bir barış olacaktır, ama savaş başlarsa hükümetimiz silinip süpürülecek ve barış antlaşmasını başka bir hükümet imzalayacaktır. Bu günlerde biz yalnız proletaryadan destek görmüyoruz, bizi destekleyen bir de en yoksul köylülük var, bu köylülük, savaşa devam edildiği takdirde, bize sırt çevirecektir. Savaşın uzatılması, Fransız, İngiliz ve Amerikan emperyalizminin çıkarınadır.*" (Lenin'in Troçki ile İlgili Polemikleri.. Yar Yay. Sh.-212)

Liderliğini Buharin'in üstlendiği Kamenev ve Zinovyev'in desteklediği ikinci görüş, (Buharin, Petrograd Parti komitesi ve Moskova bölge komitesi tarafından da destekleniyordu) barış görüşmelerinin kesilmesini, Almanya'ya karşı "devrimci savaş" yürütülmesini öngörüyordu. Buharin'e göre "devrimci savaş" Almanya'da proleter devrimin başlamasını sağlayacaktı, Lenin'in tutumu ise uluslararası proletaryaya ağır bir darbeydi. Buharin tartışmalar sırasında daha da ileri giderek Lenin'i eski bir Ukraynalı sosyal demokrat, sonradan devrime ihanet ederek Alman burjuvazisinden aldığı güçle Ukrayna'da bir burjuva hükümeti -Ukrayna Radası- kurulmasına önyak olan Petlyura'ya benzetti ve ihanetle suçladı.

Joffe ve Cerjinski'nin desteklediği Troçki'nin görüşü ise, "Ne Savaş,

Ne Barış” formülasyonunda ifadesini bulan savaşın bittiğinin ilanı, ordu’nun terhis edilmesi ve anlaşmanın imzalanmamasını içeriyordu. Troçki’nin bu görüşünün temel dayanağını, bu durumda Almanya’nın saldırıyı göze alamayacağı oluşturuyordu. Troçki ile Buharin’in görüşlerinin ortak yanını barış Antlaşmasının imzalanmamasının Alman devrimini harekete geçireceği beklentisiydi, farklılığı ise Buharin bunun “devrimci savaş”la, Troçki’nin ise, “Ne Savaş Ne Barış” tavrıyla gerçekleşeceğine inanmaktaydı. “Ne Savaş, Ne Barış” orijinal tavrı Troçki için bir ilk değildi, Troçki 1914’te emperyalist savaş başladığında da buna benzer bir tavırla ortaya çıkmıştı. Savaş karşısındaki tutumunu; “Ne Zafer, Ne Yenilgi” olarak açıklamıştı. Lenin o zamanda “Ne Zafer, Ne Yenilgi” şiarını savunmanın devrimcilikten sınıf işbirliğine geçiş olduğunu söyleyerek Troçki’yi eleştirmişti.

Lenin “sol muhalefet”in ileri sürdüğü argümanları “devrimci gevezelik” olarak niteleyerek şöyle cevapladı; *“Devrimci Savaş görüşü açısını paylaşanlar, bizim bu şekilde Alman emperyalizmine karşı bir iç savaş halinde olacağımız ve böylece Almanya’da devrim hareketi uyandıracığımız kanısındadırlar, ama Almanya devrimin sadece ilk gebelik aylarındadır, oysa ki bizim nur topu gibi bir çocuğumuz olmuştur, Sosyalist cumhuriyetimiz ve biz, tekrar savaşı açtığımız takdirde bu yavrumuzu katletmiş olacağız..... Elbette ki imzalayacağımız barış antlaşması rezilce bir antlaşma olacaktır, ama toplumsal reformların hayata geçirilmesi için vakit kazanmamız şarttır.....burjuvazi kalıntılarını da boğmamız gerek, iki elle boğazlarına sarılmamız için, bu iki elimizin serbest olması şarttır. Bunu yaptıktan sonra ellerimiz boş kalacaktır, o zaman uluslararası emperyalizmle devrimci savaşı sürdürebiliriz... Troçki’nin teklif ettiği şey, savaşın bitirilmesi, barış antlaşmasının imzalanmaması ve ordunun terhisi, uluslararası politik bir gösteriden başka bir şey değildir.....Barış antlaşmasını imza etmekle kendi kaderini tayin etmiş olan Polonya’ya ihanet etmiş olacağız, ama buna karşılık Esland Sosyalist Cumhuriyetimizi (Estonya-y) muhafaza edip bugüne kadar elde ettiklerimizi sağlamlaştırma olanağını sağlayacağız..... Barış görüşmeleri kesildiği takdirde Alman hareketinin (Alman devrimi kastediliyor-y) birden gelişebileceğine inanıyorsak, o zaman kendi kendimizi feda etmeliyiz, çünkü Alman devrimi güç bakımından bizim devrimimizi kat kat geçecektir, ama mesele şu ki, orada hareket henüz başlamamıştır, bizimse yeni doğmuş avaz avaz bağırان bir bebeğimiz var ve biz de şu anda apaçık, barışı kabul ettiğimizi söylemezsek mahvoluruz. Genel sosyalist devrimin başlangıcına kadar yerimizi tutmalıyız, bizim için en önemli olan budur, bu ise yalnız ve yalnız*

barış antlaşmasının imzalanması ile mümkün olabilir.” ((Lenin’in Troçki ile İlgili Polemikleri.. Yar Yay. Sh.-212)

Buharin’in “Sovyet iktidar bir biçimdir”, “devrimci ilke adına içeriğin feda edilebileceği” söylemine Lenin’ in yanıtı şu oldu; “*Sovyet iktidarını idame ettirerek bütün ülkelerin proletaryasına kendi burjuvalarına karşı verdikleri eşi görülmemiş güçlükteki ağır mücadelelerinde en iyi ve en güçlü desteği veriyoruz. Sosyalizm davasına, Rusya’daki Sovyet iktidarının çökmesinden daha büyük bir darbe indirilemez.*” (Bolşevik Devrimi-Cilt-III -62)

Şubat ve Ocak aylarında 3 farklı görüş MK toplantılarında ele alınıp görüşüldü; yapılan oylamalarda Lenin’in görüşü her seferinde reddedildi. MK’da son görüşme ve oylama 11/24 Ocak’ta yapıldı, bu toplantıda barış görüşmelerinin mümkün olduğu kadar uzatılması önerisi 12 oyla kabul edildi. (bd-3-43) 17/30 Ocak’ta görüşmeler yeniden başladı. Troçki 28 Ocak/10 Şubat’ta “Ne Savaş, Ne Barış” tavrıyla, ordunun terhis edildiğini, Almanya, Avusturya –Macaristan, Bulgaristan ve Türkiye ile savaşın sona erdiğini ilan etti. Görüşmelerin kesilmesi üzerine Almanya 17 Şubat’ta askere harekete başlayacağını duyurdu. Lenin 17 Şubat’ta MK’yı toplantıya çağırdı, Almanlarla yeniden müzakerelere başlama teklifi görüşüldü. Stalin, Sverdlov, Sokolnikov, Smilga tarafından desteklenen Lenin’in önerisi Troçki, Buharin, Lomov, Joffe, Uritski, Krestinski’nin karşı oylarıyla reddedildi. Lenin’in eğer Almanlar ilerler ve Almanya’yla Avusturya’da devrim olmazsa ne yapılacağı sorusunu gündeme getirmesinden sonra oylamalara devam edildi. Almanların Ukrayna’nın içlerine girdiği haberi gelince barış görüşmelerinin yeniden başlatılması önerisi 5e karşı 7 oyla kabul edildi. Aynı gün karar sol SD’lerin desteklemesi ile SNK’da onaylandı ve Alman tarafına iletildi. Yeniden görüşmelere başlanmasını kabul eden Alman tarafı, antlaşma şartlarını daha da ağırlaştırdı. İleri sürülen şartlara göre Sovyet birlikleri Ukrayna’dan çıkacak, Litvanya ve Estonya’daki Alman işgali, bu iki ülkede hükümetler kurulana kadar devam edecek, Batum, Kars ve Ardahan Türkiye’ye bırakılacak, Ukrayna Rada’sı Sovyetler tarafından tanınacaktı. Bu ağır koşullar MK toplantısında görüşüldü, yine “ihanetle” itham edilen Lenin, MK’de yaptığı konuşmada, “Eğer bunları (Almanların koşulları-y) imzalamazsanız Sovyet iktidarının üç hafta içerisinde ölüm hükmünü imzalamış olursunuz... “Alman devriminin henüz olgunlaşmış” olmadığını, bunun aylar alabileceğini söyledikten sonra, antlaşma imzalanmaz ve “devrimci laf kalabalığı” sürecektir olursa SNK ve VTsIK’daki görevlerinden istifa edeceğini açıkladı. Tartışmaların sonunda yapılan oylamada Alman koşulları 4 çekim-

ser, 4 hayır, 7 oyla kabul edildi. MK'nin kararı VTsIK'da 84'e karşı 116 oyla onaylandı ve Almanlara iletildi. MK'de alınan bu karardan sonra, Troçki, Dışişleri Halk Komiserliği görevinden, Lomov, Uritski, Smirnov, Piyatkov Bogolepov ve Spunde SNK'daki görevlerinden istifa ettiklerini açıkladı. İstifaların işleme konulması, Brest antlaşmasının imzalanmasının sonrasına bırakıldı.

Brest Litovsk antlaşması 3 Mart 1918 de imzalanarak yürürlüğe girdi. İmzalanan anlaşma ile Litvanya ve Estonya Alman işgalinde kaldı, Sovyet Rusya işgal altındaki Riga ve Belarus'un bir bölümü üzerindeki haklarından vazgeçti; Ukrayna Rada'sı ile ayrı bir antlaşma yapmayı kabul etti; Kars, Ardahan ve Batum Türkiye'ye bırakıldı; tazminat taleplerinden karşılıklı olarak feragat edildi; Sovyet Rusya ile ittifak devletleri arasında ekonomik ve diplomatik ilişkiler başlatıldı. Antlaşmanın ikinci maddesi, *"iki taraf diğer tarafın hükümeti, devleti ve askeri kurumları aleyhinde her türlü ajitasyon ve propagandadan kaçınmayı taahhüt"* ediyordu. (age. -75)

Bu anlaşma Sovyet Rusya'nın kapitalist devletlerle yaptığı ilk antlaşmaydı. Gelecekte bu türden, ticari, iyi komşuluk ve diplomatik anlaşmalar diğer kapitalist devletlerle de yapılacaktı. Özellikle antlaşmanın "birbiri aleyhine propagandayı" yasaklayan ikinci maddesi, imzalandığı dönemde Buharin ve yandaşları tarafından Lenin'in dünya devriminden vazgeçtiğinin kanıtı olarak ileri sürüldü. Sonraki dönemde diğer kapitalist devletlerle yapılan antlaşmalarda da yer alan bu madde "sollar" tarafından, Sovyetlerin dünya devriminden vazgeçmesinin kanıtı olarak gösterilmeye devam etti.

Brest Litovsk antlaşması'nın imzalanmaması durumunda Lenin'in daha önce dikkati çektiği hususların hemen hepsi gerçekleşti; Almanlar taarruza geçerek Ukrayna içlerine kadar ilerledi, antlaşma imzalanmaması durumunda gerçekleşeceği varsayılan Alman devrimi gerçekleşmedi, Alman ilerlemesinin yarattığı tehlike nedeniyle başkent Petrograd'dan Moskova'ya taşındı ve sonunda Sovyetler daha ağır bir antlaşma imzalamak zorunda kaldı. Brest Litovsk barışı ile ilgili tartışma Bolşevik Parti'nin 6-9 Mart 1918 tarihinde toplanan yedinci kongresinde de sürdü. Troçki'nin görüşmeleri terk etmesinden sonraki gelişmeler tamamıyla Lenin'in öngördüğü gibi, – saldıramayacağı varsayılan Almanların saldırıya geçmesi, gerçekleşmesi öngörülen Alman devriminin gerçekleşmemesi vb.- gelişmesine rağmen Troçki ve Buharin imzalanan anlaşmayı "ihanet" olarak nitelendirmeye devam ettiler.

Lenin yedinci kongredeki konuşmasına 25 Ekim'den sonraki gelişme-

lerin bir özetini yaparak başladı, partinin bir dizi başarısının ardından en zor sınavı Brest Litovsk görüşmeleri sırasında verdiğini, önceki başarılarının kimi yoldaşlarda sorunların “devrimci lafazanlıkla aşılabileceğine” dair “boş bir gurur” ve “kabadayılığın” oluşmasına yol açtığını belirtti. *“Devrimci bir parti için örgütün zorunlu olduğu yerden, taktiğini sübjektif istekler üzerine kurmaktan daha tehlikeli bir hata olamayacağını”* vurguladı. (Seçme Eserler, Cilt-VII-307)

Troçki'nin Brest Litovsk tutumu ile ilgili olarak şunları söyledi; *“Onun faaliyetinde iki yanı ayırt etmek gerekir: Brest-Litovsk'ta görüşmelere başlayıp, bunlardan ajitasyon amacıyla mükemmel biçimde yararlandığında, hepimiz Troçki yoldaşla hemfikiridik. Benimle görüşme sinden bir bölüm aktardı, fakat eklemek zorundayım ki, Almanların ultimatomuna kadar dayanmayı, sonra kabul etmeyi kararlaştırmıştık....İşi uzatmaya yönelik olduğu ölçüde Troçki'nin taktiği doğrudur: savaş halinin sona erdiği açıklanıp barış imzalanmadığında doğru değildi.”* (Seçme Eserler, Cilt-VII-322)

Anlaşmanın imzalanmasının ihanet olarak nitelendirilmesini Radek'in sözleriyle yanıtladı; *“Radek dedi ki: “İhanetin, alçaklığın izi yok, çünkü üstün bir askeri güç karşısında geri çekildiğimiz açıktır.” Bu, Troçki'nin tüm anlayışını paramparça eden bir değerlendirmedir. Radek “Dişimizi sıkıp güçlerimizi hazırlamak zorundayız” dediğinde, bu doğrudur. Bununla tamamen hemfikirim: gevezelik etmeyin, aksine dişinizi sıkıp hazırlanın.”* (age.-325)

Kongrede Lenin'in vurguladığı başka bir nokta ise kriz ve partinin birliği ile ilgiliydi; *“Bu dersten sonra, bu hastalık ne kadar ağır olursa olsun bizdeki bölünme ve krizin üstesinden geleceğiz, çünkü sonsuz derecede güvenilir bir müttefik yardımımıza koşacaktır: dünya devrimi...Ben pek çok fraksiyon mücadelesi ve bölünmeler gördüm geçirdim, bu konuda büyük deneyimim var, ama şunu söylemek zorundayım: çok açık görüyoruz ki bu hastalık eski yöntemle —fraksiyonel parti bölünmeleriyle— sağlanmayacaktır, çünkü yaşam onu daha önce iyileştirecektir.... Şimdi barış imzalıyoruz, bir nefes molası alıyoruz, bu moladan anavatanı daha iyi savunmak için yararlanıyoruz”* (age.-312)

Brest Litovsk Antlaşması'nın ikinci maddesine yönelik eleştiriler konusunda ise şunları söyledi; *“Elbette, anlaşmayı ihlal ediyoruz, şimdiye kadar otuz kez, kırk kez ihlal ettik.... Ne Finlandiya'ya ne de Ukrayna'ya ihanet etmedik. Hiçbir sınıf bilinçli işçi bize böyle bir suçlamada bulunmayacaktır. Elimizden gelen her yardımı yapıyoruz. Birliklerimizden tek bir iyi askeri uzaklaştırmadık ve uzaklaştırmayacağız da....Finli yoldaş-*

larımıza yardım ettik. Onlara hangi boyutta yardım ettiğimizi burada söylemek istemiyorum, bunu kendileri biliyorlar.” (age.-314-324)

Kongre Lenin’in çizgisini, Brest Litovsk antlaşmasını 12 karşı, 4 çekimser, 30 oyla onayladı. 16 Mart’ta ise antlaşma 4. Tüm Rusya Sovyet Kongresi’nde 285 karşı, 115 çekimser, 704 gibi açık bir oy farkıyla onaylandı. (Kurupskaya, Cilt III -85)

Brest Litovsk barışı iç savaşın ve emperyalist kuşatmanın gündemde olduğu bir dönemde Sovyet Rusya’ya güçlerini yeniden toparlamak, etkilerini gidermek için önemli bir “nefes molası” sağladı.

İç Savaş

Brest barışı ile elde edilen “nefes molasında” Lenin’in kaleme aldığı “Sovyet İktidarının En Yakın Görevleri” inde ivedi görev “Rusya’nın idaresinin örgütlenmesi olarak” belirlendi; “*Biz, Bolşevik Partisi, Rusya’yu ikna ettik. Varlıkların, sömürücülerin elinden Rusya’yu yoksullar, emekçiler için fethettik. Şimdi Rusya’yu yönetmek zorundayız. Ve mevcut anın tüm özgüllüğü, tüm zorluk, halkı ikna etme ve sömürücülerini silah zoruyla bastırma ana görevinden, yönetme ana görevine geçişin özelliklerini anlamak zorunda olmaktan ibarettir.*

Dünya tarihinde ilk kez bir sosyalist parti, iktidarı ele geçirmeyi ve sömürücülerini bastırmayı ana hatlarıyla bitirip, yönetme görevine doğrudan yaklaşmayı başardı. Sosyalist devrimin bu en zor (ve en tatmin edici) görevinin onurlu uygulayıcıları olacağımızı göstermeliyiz. Başarılı yönetim için, ikna yeteneğinin dışında, iç savaşta yenme yeteneğinin dışında, bir de pratik örgütlenme yeteneğinin gerekli olduğunu kavramalıyız. Bu en zor görevdir, çünkü söz konusu olan milyonlarca ve on milyonlarca insanın yaşamının en derin, ekonomik temellerinin yeniden örgütlenmesidir. Ve bu en tatmin edici görevdir, çünkü ancak onu (ana hatlarıyla) çözdükten sonra, Rusya’nın sadece bir Sovyet Cumhuriyeti olduğunu değil, aynı zamanda sosyalist bir cumhuriyet haline geldiğini de söylemek mümkün olacaktır.” (Seçme Eserler, Cilt-VII -330)

Lenin Rusya koşullarında “kapitalizmden sosyalizme geçiş” olarak nitelendirdiği bu dönemin sorunlarını şöyle sıraladı; “çalışabilecek herkeşe çalışma zorunluluğunun getirilmesi, çalışma disiplininin sağlanması”, “emeğin üretkenliğinin artırılması”, “büyük sanayinin maddi temellerinin garantilenmesi”, “bilim ve tekniğin çeşitli dallarında uzmanların kılavuzluğuna başvurulması”, “halkın eğitim ve kültür düzeyinin yükseltilmesi”, “örnek çalışma ve olumlu rekabetin özendirilmesi”, “üretim ve ürünlerin

dağıtımında en sıkı ve tüm halkı kapsayan muhasebe ve denetimin örgütlenmesi”, “Sovyetlerin çoğaltılması ve güçlendirilmesi”, Ve bunların ancak “sıkı bir örgütün yaratılması ve disiplinin artırılmasıyla” yerine getirilebileceğini vurguladı.

Lenin’in kapitalizmden sosyalizme geçişte zorunlu gördüğü ve parti-nin 1921’de uygulamaya koyduğu “Yeni Ekonomik Politika ”ya (NEP) temel olan bu önlemler uygulamaya konulamadı. “Nefes molası” Nisan ortasında iç savaşın yeniden alevlenmesi ve emperyalist kuşatma ile sona erdi; Sovyet iktidarının korunması sorunu yeniden birinci sıraya yerleşti.

İç savaşın aldığı yeni biçim; karşı devrimin ordulaşması ve Rusya topraklarında yayılan emperyalist işgal, Kızıl Ordu’nun kurulmasını acil bir görev haline getirdi. Devrimden hemen sonra, Antonov, Krilenko ve Dibenko’dan oluşan üç kişilik bir “askeri komite” kurulmuştu; bu komitenin görevi ordu ve donanmadaki sorunları çözmek ve Çarlık ordusunu tasfiye etmektir. Brest barışının imzalanmasından hemen önce başlayan Alman saldırısıyla ordu iyice dağılmıştı, ama savaş ve iç savaş sürüyordu. Bolşeviklerin elindeki tek sağlam askeri güç devrimden önce Kornilov ayaklanması sırasında kurulan sayıları 50 bine ulaşan Kızıl Muhafızlardı. Bu güce devrimden sonra Sabotaj ve karşı devrim ile mücadele için oluşturulan ÇEKA eklendi. Ancak görevi sabotajları engellemek, karşı devrimci örgütlenmeleri ortaya çıkarıp dağıtmak ve Sovyet kurumlarını korumak olan bu güçle genişleyen ve ordulaşan iç savaş ve emperyalist kuşatmaya karşı Sovyet iktidarını korumak olanaksızdı. Kızıl Muhafızlar böyle bir eğitime ve donanımına sahip değildi. Kızıl Ordunun kurulması bu koşullarda iktidarın korunması için acil bir zorunluluktadır.

Kızıl Ordunun kurulması zorunluluğu ilk kez “Emekçi ve Sömürülen Halkın Hakları Bildirgesi” metninde, “*Emekçi kitlelere tüm iktidarı güvencelemek, sömürücülerin iktidarını restore etmenin her türlü olasılığını ortadan kaldırmak üzere emekçilerin silahlanması, sosyalist bir İşçi-Köylü Kızıl Ordusu’nun kurulması ve mülk sahibi sınıfların tamamen silahsızlandırılması kararlaştırılır.*” olarak yer aldı.(Seçme Eserler, Cilt-VI -469)

1918 yılı başında Kızıl Orduyu kurma çalışmaları hız kazandı. Bolşevik Parti 19 Aralık/1 Ocak 1918 tarihli MK toplantısında İşçi Köylü Kızıl Ordusu’nun kurulması kararını aldı, SNK 15/28 Ocakta “emekçi kitlelerin sınıf bilinci daha yüksek ve örgütlü unsurlarından” oluşacak “işçi -köylü Kızıl ordusu kurulmasına dair bir kararname yayımlandı, bu kararnameyi “Sosyalist İşçi köylü kızıl donanması” kararnamesi izledi. 22 Şubat/ 7 Martta Kızıl orduya gönüllü katılma çağrısı yapıldı ve 23 Şubat Kızıl

Ordu günü olarak ilan edildi. Lenin 7. Kongrede yaptığı konuşmada Kızıl Ordunun niteliği ve önemini, su sözlerle vurguladı: *“ilk kez bir orduya resmi sıfatı olmayan, aksine sömürülenlerin kurtuluşu için mücadele düşüncesini kendisine kılavuz edinen unsurlar girmiştir. Başlattığımız çalışma sonuçlandırıldığında Rus Sovyet Cumhuriyeti yenilmez olacaktır”* (Seçme Eserler, Cilt-VII -288)

Brest Antlaşması'nın imzalanmasının ardından İçişleri Halk Komiserliği'nden istifa işlemi yürürlüğe konan Troçki, SNK bünyesinde kurulmuş olan “askeri devrimci komite”ye dahil oldu. Komitenin ismi “Yüksek Savaş Konseyi” olarak değiştirildi. 13 Nisanda Troçki, Savaş Halk Komiserliği'ne getirildi ve Kızılordu'yu yeniden organize edilmeye başlandı. Gönüllülük temelinde katılımın yetersiz olması (Şubat'tan Mart'a gönüllü katılanların sayısı 15.300'dü) üzerine VTsIK 22 Nisan'da zorunlu askerlikle ilgili bir kararname yayınladı, bu kararnamede işçi ve köylülerin dışındakiler çalışma taburlarında görev alacaklardı. VTsIK aynı oturumunda Kızıl Orduya katılma yeminini de onayladı.**

Troçki liderliğinde Kızıl ordunun yeniden organizasyonu ile birlikte önceden öngörülen prensipler değişmeye başladı. Ordu'da komutanların askerler tarafından seçilmesi ilkesinden vazgeçildi, askeri birliklerdeki komiteler ve asker Sovyetleri dağıtıldı, cephede ölüm cezası uygulaması geri getirildi, 29 Temmuz'da yayınlanan bir çağrıyla, eski Çarlık subayları kitlesel olarak Kızıl ordunun komuta görevlerinde yer almaya başladı, (1918 yılı sonunda Kızıl Orduda Çarlık ordusu subaylarının 36. 971 olan sayısı, 1920'de 48 bine, iç savaşın bitiminde ise 130 bine yükseldi), Çar ordusunun generallerinden Vatzetis 18 Mayıs 1918'de Genel kurmay başkanı olarak Kızıl ordunun başına getirildi. Çarlık subaylarının Kızıl Ordu'da görev almaları ile birlikte bunları denetlemek birliklerin moral ve maddi motivasyonunu yükseltmekle görevli siyasi komiserler orduda görev yapmaya başladı.

Bu önlemlerle başlangıçta Parti'de ve Kızıl Ordu'daki Bolşevik komutanlar ve askerlerce, merkezileşme ve disiplinin sağlanması adına kabul görse de Çarlık subaylarının çoğalan sayısı ve aşırıya varan uygulamalar nedeniyle Parti ve Ordu'da rahatsızlıkların ve eleştirilerin büyümesine yol açtı. Öyle ki eleştiriler karşısında Troçki görevinden istifa etme noktasına kadar geldi.

Lenin'in “nefes molası” olarak adlandırdığı süre Nisan ortasına kadar sürdü, Nisan ortasından itibaren Sovyet iktidarı karşı devrimci örgütler, beyaz ordular ve emperyalist güçler tarafından kuşatma altına alınmaya başlandı. Nisan'da Menşevikler, SD'ler, Kadetler vb. bütün karşı devrim-

ci örgütler “Canlandırma Ligi” adı altında bir araya geldiler, Canlandırma Ligi, hemen her yerde beyaz ordularla işbirliği halindeydi. Bunların arkasında ise işgalci emperyalist devletler, Almanya, İngiltere, Fransa ABD ve Japonya vardı. Karşı devrim Rusya’nın pek çok bölgesinde, Kırım, Baltık donanması, Moskova, Petrograd, Kozlov, Ekaterinburg v.b, ayaklanma girişimlerinde bulundu. Sovyet iktidarı Sibirya’da Kolçak, Ural-Sibirya hattında Çekoslovak kolordusu, (bu Kolordu’nun Çarlık döneminde Rusya’daki Çekoslovak esirlerinden kurulmuştu), Don bölgesinde Krasnov, Güneyde Denikin birlikleriyle kuşatılmış durumdaydı. Sibirya’da Kolçak hükümdarlığını ilan etmiş, Çek kolordusunun ele geçirdiği Samara’da SD’lerin ve Menşeviklerin desteklediği karşı devrimci bir hükümet kurmuş, Tatar-Başkırt bölgesinde milliyetçiler bağımsızlıklarını ilan etmiş, Gürcistan, Azerbaycan ve Ermenistan’da Almanya, İngiltere, Türkiye’nin desteğiyle SD; Menşevik ve milliyetçilerin içinde yer aldığı hükümetler kurulmuş, Kuzey ve Güney Kafkasya Rusya’dan fiili olarak kopmuştu. Pek çok bölgede komplolar SD ve Menşeviklerin katılımıyla gerçekleşiyordu. Ünlü Bolşevik ajitator Volodorski Haziran 1918’de SD’lerce öldürüldü. VTsIK Haziran 1918’de karşı devrimci faaliyetleri nedeniyle bu partilerin siyasal haklarını kısıtlama kararı aldı.

Sol SD’lerle Brest barışı sonrasında bozulmaya başlayan ittifak, Sol SD’lerin Tarım Bakanlığı’nın tümüyle kendilerine verilmesi ve köylere yönelik ürün zor alımından vazgeçilmesi talepleri Bolşevikler tarafından reddedilince iyice çıkmaza girdi. 19 Mart’ta sol SD’ler SNK’dan çekildiler, SNK’dan çekildikten sonra Sovyet yönetimini Almanya’yla savaşmaya zorlayacak provokasyonlara giriştiler. Ukrayna’da ayaklanmalar örgütlediler, 6 Temmuz’da Alman elçisi Mirbach’i öldürdüler, Moskova ÇEKA binasını ele geçirdiler ve silahlı ayaklanma başlattılar. Çek kolordusuna karşı savaşan Kızıl Ordu birliklerinin komutanı sol SD’li Muravyov Moskova’daki ayaklanmaya destek vermek amacıyla birliklerini Moskova üzerine sürmeye kalktı, Muravyov’un bu girişimi birliklerin Sovyetlerden yana tavır koyması ile önledi. Çek kolordusu bu durumdan yararlanarak Simbirsk’i işgal ederek, Rus Çarı II. Nikolay’ı kurtarmak üzere Ekaterinburg’a yöneldi, 23 Temmuz’da Ekaterinburg düştü, ama II. Nikola beyaz kuvvetler yetişmeden kurşuna dizildi. (Kurupskaya, Cilt III -119)

Sol SD’lerin karşı devrim cephesine geçmesi 4-10 Temmuz tarihleri arasında toplanan Tüm Rusya Sovyetleri 5. Kongresi’nde görüşüldü ve sol SD’ler Sovyetlerden atıldı. Kongre 10 Temmuz’da yeni Sovyet Anayasası’nı onaylayarak yürürlüğe soktu.

30 Ağustos’ta ÇEKA’nin Petrograd sorumlusu Utriski sol SD’ler ta-

rafından öldürüldü, aynı gün Lenin'e suikast düzenlendi, Lenin suikasttan yaralı olarak kurtuldu. Bu olay karşı devrime karşı yeni bir kızıl terör dalgasının başlangıcı oldu. Sol SD'lerin de siyasi faaliyetleri kısıtlandı, Menşeviklerden ve SD'lerden Sovyet iktidarı koşulları altında muhalefet yürüteceklerini açıkça beyan edenlerin siyasi kısıtlılığı 1918 Kasımında kaldırıldı.

Kısaca 1918 yılında Sovyet iktidarı karşı devrim ve beyaz orduların ablukası altında eski Moskova dükalığı sınırları içinde sıkışıp kalmış durumdaydı, beyaz orduların arkasında ise emperyalist kuşatma vardı.

Batıda Almanlarla imzalanan Brest antlaşmasına rağmen, Alman işgali sürüyordu, Almanlar Nisan başında Riga, Finlandiya ve Ukrayna'yı işgal etti. Ukrayna'nın burjuva hükümeti, Ukrayna Rada'sını dağıtarak kendilerine bağlı bir hükümet kurdu. Böylece Ukrayna'nın tahılına ve kömürüne doğrudan el koyma olanağını elde etti. Alman birlikleri ilerlemelerini sürdürerek Karadeniz filosunu ele geçirmek için Kırım'ı işgal etti, Kızıl denizciler Filoyu önce kaçırdı, sonra koruyamayacaklarını anlayınca baltırmak zorunda kaldı.

Doğuda, Nisan başında, Japon birlikleri Volodisvostok'u işgal etti, Ağustos'ta ABD ve İngiliz birlikleri de Japon birliklerine katıldı. Kuzeyde, Haziranda, İngiliz birlikleri Murmansk'a, Ağustosta Fransız, İngiliz ve ABD birlikleri Anhangelski'ye çıktı. Güneyde Fransızlar Odesa'ya, Almanlar Gürcistan'a, İngiliz ve Türkler Azerbaycan ve Ermenistan'a girdi. 1918 yılı yazında büyüyen beyaz muhafız ve emperyalist kuşatmayı yarmak için Bolşevik Parti Merkez Komite üyeleri cephelere dağıldılar. Lenin, çok cepheli bu savaşı Kremlin'den yönetti.

İç savaşın en kritik cephelerinden biri Kazan diğeri de Tsaritsin'di (Tsaritsin - Çaritsin - adı 1924'te Stalingrad olarak değiştirildi, Stalin'in ölümünden sonra 1956'da yeniden değiştirilerek Volgograd oldu.) Kazan'ı işgal eden çok Çek kolordusu Moskova'yı tehdit ediyordu. Bu cepheyi, karargahını Kazan yakınlarındaki Svyazhsk'da kurarak Troçki üstlendi. Çaritsin'in önemi iki başkenti ve orduyu besleyecek eldeki tek tarım tedarik bölgesi olmasıydı. Bölge, Çek Kolordusu, Krasnov ve Denikin birliklerinin tehdidi altındaydı. Bu bölgenin Sovyet iktidarından koparılması hem ordunun erzak tedarikinin tehlikeye düşmesi, hem de Moskova ile Kafkasların irtibatının kopması anlamına geliyordu. 6 Haziran 1918'de Stalin bu bölgeye özellikle ordunun erzak ihtiyacını karşılamak için gönderildi.

Güney Cephesi komutanlığı altında görev yapan 10. ordunun başında Voronov bulunuyordu; süvari alayını ünlü gerilla komutanı Budyonni

yönetiyordu. Ordu'nun askeri komiseri ise Orjonikidze'ydi. Bu üçlü, Güney Cephesi komutanı eski Çar subayı Sytin ile sorunlar yaşıyordu. Üçlü Sytin tarafından disiplinsiz ve itaatsiz olarak suçlanıyordu. Suçlamalar konusunda Sytin'le aynı tavrı benimseyen Troçki de bu üçlüyü N.C.O. muhalefet olarak adlandırmıştır. Bu üçlü aynı zamanda Stalin'in Bakü'de birlikte mücadele ettiği yoldaşlarıydı. Çaritsin'de görev alması Stalin'i de Troçki ile bu üçlü arasındaki mücadelenin bir parçası durumuna getirmişti. Nitekim Çaritsin'den Lenin'e gönderdiği raporlar Stalin'in de bu üçlü ile benzer eleştirileri paylaştığını doğruluyor.

Stalin, Lenin'e gönderdiği, “erzak sorunlarının askeri sorunlar ile iç içe geçtiğini belirterek, yardım ve askeri yetki talebinde bulunduğu 10 Temmuz tarihli raporda Troçki'yle ilgili şu eleştirilerini dile getirdi; *“Eğer Troçki düşünüp taşınmadan sağa sola, bu arada Trifonov'a (Don vilayeti), Avtonomov'a (Kuban vilayeti), Koppe'ye (Stavropol) -aslında tutuklanmayı hak eden- Fransa'nın misyon temsilcilerine vb. yetki belgesi dağıtırsa, bir ay sonra Kuzey Kafkasya'da her şeyin çökeceğini ve bu bölgeyi tamamen kaybedeceğinizi emin olarak söyleyebiliriz. Onun kafasına şunu iyice sokun ki yerli otoritelerin ve bölge insanların bilgisi dışında ve fikri alınmadan buraya atama yapmak olmaz, aksi halde Sovyet hükümeti skandallarla karşı karşıya kalıyor.”* (İktidara Giden Yol- 333)

Aynı konuda Deutscher, Stalin kitabında şunları yazıyor; *“Troçki'nin kafasına sokun bunu. Davanın selameti için bana burada tam askeri yetkinin verilmesi gereklidir. Bu konuda daha önce yazmış ama cevap alamamıştım. Olsun. Bu durumda herhangi bir formaliteye dayanmaksızın ben tek başıma, burada işi berbat eden komutanları ve komiserleri görevlerinden alacağım...Troçki'nin yazılı emir göndermemiş olması beni durduramaz.”* (Isaac Deutscher, Stalin, Sosyal Yay. Cilt I saf.-304)

Yukarıdaki alıntıda Stalin'in sözünü ettiği “sağa sola” dağıtılan yetki belgeleri sorununun en önemlisi şüphesiz Albay Noseviç'e verilen belgeydi. Noseviç Troçki'den aldığı belge ile bölge karargah komutanı olarak Çaritsin'e geçti. Noseviç Çaritsin'in beyaz ordulara teslimi için bir komplo kurdu, komplo açığa çıkartıldı, Komplonun lideri Noseviç tutuklandı, tutuklandıktan sonra Troçki'nin emriyle serbest bırakılan Noseviç beyaz muhafızlarının safına geçerek Kızıl Orduya karşı savaştı. (İktidara Giden Yol -334)

Troçki Lenin'in araya girmesiyle Stalin'in istediği yetki belgesini göndermek zorunda kaldı, Stalin bu belgeye dayanarak 22 Temmuz'da “Kuzey Kafkasya Askeri Bölgesi Savaş Konseyi'ni kurdu. Stalin'in başkanlığı üstlendiği konseyde Voroşilov ve Minin görev aldı. 24 Temmuz'da

Çaritsin’de genel seferberlik ilan edildi; ordu ve yerel Sovyetler’de disiplin sağlandı. 20 Ağustos’ta kentin varoşlarına kadar ilerleyen Krasnov birlikleri bozguna uğratıldı. “Kuzey Kafkasya’dan Moskova’ya yapılacak olan yiyecek maddeleri ikmalî Stalin’in söz verdiği şekilde gerçekleşti.” (Isaac Deutscher, Stalin, Sosyal Yay. Cilt I saf.-1-303)

Stalin’e askeri konularla ilgili yetki verilmesi Troçki ile Stalin arasında itilafın daha da büyümesine yol açtı. Troçki 3 Ekim’de Stalin’e Minin’le birlikte, Kozlov’da Güney Cephesi Devrimci Konseyi’ni kurma emrini bildirdi. Emir metni, “Eğer bu emir 24 saat içinde yerine getirilmezse, bu durum beni sert önlemleri almak zorunda bırakacaktır” uyarısıyla bitiyordu. Stalin ve Vorşilov Lenin’e başvurarak emre itiraz ettiler. Lenin Stalin’i Moskova’ya çağırarak ihtilafı büyümeden çözdü. Vorşilov 10.Ordu Komutanlığı görevinde kaldı, Güney bölgesi devrimci Konseyi kuruldu. Stalin “Sovyet Cumhuriyeti Devrimci Askerlik Kurul” üyesi oldu. (İktidara Giden Yol -337)

Krasnov’un 16 Ekim’de yeniden saldırıya geçmesi üzerine Stalin yeniden Çaritsin’e gönderildi. Krasnov birlikleri 25 Ekim’de bozguna uğratıldı, Don nehrinin öteki yakasına sürüldü.

Sonunda Troçki’nin Lenin üzerindeki baskıları etkili oldu, Stalin’i Çaritsin’den Moskova’ya çağırırdı, Vorşilov 10. Ordu Komutanlığı’ndan alınarak Ukrayna’ya gönderildi. (Stalin, Sosyal Yay. Cilt I saf.-305)

Troçki’nin görev yaptığı Kazan bölgesinde, işçiler Kazanda kurulan Menşevik, SD destekli beyaz hükümete karşı ayaklandı, Kızıl Ordu birlikleri 7 Eylülde Kazan’ı, 12 Eylülde Simbirski’yı, 7 Ekimde Samara’yı geri aldı, Çek kolordusu yenilerek geri püskürtüldü, böylece 1918 yazında Sovyet iktidarını tehdit eden iki önemli cephede, beyaz orduların ilerleyişi durduruldu. (Kurupskaya Cilt III-127)

1918 yılı sonunda Kolçak birliklerinin Perm’i ele geçirmesiyle Parti ve Kızıl Ordu’da ordu yönetimine yönelik eleştirilerin şiddeti de yükseldi. Perm’in düşüşüne yol açan nedenlerin araştırılması için 1 Ocak 1919’da Merkez Komitesi ve savunma Konseyi kararıyla, Stalin ve Çerjinski’nin de içinde olduğu bir heyet kuruldu. Stalin ve Çerjinski bölgede yaptıkları incelemeler sonucu hazırladıkları ayrıntılı bir raporu MK’ya sundu. Raporunda Kızıl Ordu birliklerinin yıpranmış, yorgun ve kötü beslenme yüzünden yetersiz kaldığı, yeterince direnemediği, Rusya silahlı kuvvetler yönetiminin askerlerin ihtiyaçlarını göz ardı ettikleri, birliklerin hantallaştığı, siyasi propaganda çalışmalarının yeterince etkin olmadığı, siyasi komiserlerin görevlerini yerine getirmediği, devrimci askeri Kurulun sürekli talimatlar göndererek cephe yönetimini bozduğu görüşlerine yer

verildi. Raporda sadece ordu birliklerinin durumu değil, yerel Sovyetlerin durumu hakkında da bilgilere yer verildi; Sovyetlerdeki durum vurdumduymazlık, savurganlık, tam bir başı bozukluk, şaşkınlık, kötü yönetim gibi kelimelerle ifade edildi. Ayrıca “olağanüstü vergi hakkındaki devrimci kararnamenin köylüleri Sovyet hükümetine karşı örgütlemek için Kulakların elinde çok tehlikeli bir silaha dönüştüğü” vurgulandı.

Stalin ve Çerjinski “savaşın merkezindeki yönetimi değiştirmeksizin cephedeki askeri başarının garantisi olmadığı”nı dile getirdikleri raporda, durumun düzeltilmesi için şu önerilerde yer verildi; “(Ordu karargahlarının) kendilerine düzenli olarak bilgi verecek kendi ajanları, temsilcileri olmalıdır ve bunlar ordu kumandanlarının emirlerine ne kadar uyulduğunu titizlikle takip etmelidir. Karargahla ordu arasında etkili muhabere ancak bu şekilde sağlanabilir, ancak bu yolla tümenlerle tugayların fiili özelliği ortadan kaldırılabilir ve ordunun merkezileşmesi gerçekleştirilebilir.” (İktidara Giden Yol -342, ayrıca bak. Stalin, Cilt I saf.-319-321))

Raporda bunların gerçekleşmesi için “yönetimin bütün öteki kollarını kontrol altında tutacak ve bunlara nezaret edecek bir özel komiserliğin kurulması” teklif ediliyordu. (Stalin, Cilt I saf.-320)

Kızıl Ordu’nun iç savaşta önemli zaferler kazandığı, dünya devriminin büyümeye devam ettiği ve emperyalist kuşatmanın gevşediği 1918 yılı sonunda Sovyet iktidarı yeni bir “nefes molası” elde etti. 1918 yılı Kasımında Almanya’da devrim gerçekleşti, Berlin’de bir İşçi ve Asker Konseyleri iktidarı ele geçirdi. Mart’ta Macaristan’da, Nisanda Münih’te Sovyet iktidarları kuruldu. Pek çok Avrupa ülkesinde Sovyet devrimini destekleyen gösteriler oldu, 1919 Ocağı’nda İngiltere’de işçiler Sovyet devrimini desteklemek için greve çıktılar, (Kızıl Cuma), grevi, Şubat’ta “Rusya’dan elinizi çekin” kampanyası izledi. 1919 Mart’ında Moskova’da toplanan Komünist Enternasyonal 1. Kongresi bütün dünya işçi ve emekçilerine Rusya’daki yabancı askerlerin geri çekilmesi ve Sovyet devrimini destekleme çağrısı yaptı. Bu çağrı Komünist Enternasyonal’in sahip olduğu gücün ötesinde bir etki yarattı. İngiltere başbakanı Avrupa’da yükselişe geçen devrim karşısında duyduğu korkuyu söyle dile getirdi; “Avrupa’nın tamamı devrim ruhuyla dolmuş durumda. İşçiler arasında savaşı öncesi koşullara karşı sadece derin bir hoşnutsuzluk değil, derin bir öfke ve isyan hissi de görülüyor. Avrupa’nın bir ucundan öbürüne kadar her yerde siyasi, toplumsal ve ekonomik yönleri ile mevcut düzenin tamamı halk kitleleri tarafından sorgulanıyor.” (Bolşevik Devrimi- Cilt-III -126)

Öte yandan Emperyalist ordu ve donanmalarda huzursuzluk, isyan boyutlarındaydı. Nisan başında Karadeniz’deki Fransız donanmasında isyan

çıktı, Rusya'ya gönderilmek istenen İngiliz, Fransız ve Amerikan birlikleri cepheye gitmeyi reddetti. İngiliz başbakanı Rusya'ya yeni birliklerin gönderilmesi gündemli bir toplantıda "Eğer şimdi Rusya'ya bu amaçla bir tane İngiliz birliği göndermeye kalkacak olursa isyanlar çıkacağını ve Bolşeviklere karşı askeri bir hareket başlatılırsa, bunun İngiltere'yi Bolşevik yapacağını ve Londra'da bir Sovyet kurulacağını" söyledi. (bd-3-124) İngiliz Savaş Bakanlığı'ndaki Askeri Harekat müdürü 'Arhangelsk cephesinde İngiltere'nin komutası altında bulunan çeşitli milletlerden birliklerle ilgili olarak, moralleri "düşmanın gittikçe artan bir enerji ve maharetle gerçekleştirdiği son derece etkin ve sinsi Bolşevik propagandasına kurban düşmelerine yol açacak kadar bozuk" diyerek İngiliz başbakanını doğruluyordu. (age. -125)

Rusya'ya yeni birlikler gönderilmesi konusunda zora düşen emperyalist devletler, Sovyet iktidarına karşı yeni bir hileye başvurdular. 8 Kasım 1918'de 6. Tüm Rusya Sovyet Kongresi beş İtilaf Devleti hükümetine yaptığı, "bütün dünya önünde barış görüşmelerine başlama" çağrısını kabul eder görünerek, barış görüşmeleri adı altında Sovyetleri oyalama taktiğine yöneldiler. Amaçları beyaz ordulara zaman kazandırmak ve onların yeniden toparlanmasını sağlamaktı.

Bolşevik Partisi 8. Kongresi bu iç ve uluslararası koşullarda toplandı. Bolşevik Parti için kongreden önceki en üzücü olay Sverdlov'un kaybıydı. Lenin bu kaybı, "Hiç kimse Sverdlov yoldaş gibi, örgütsel ve politik çalışmayı bir tek kişide birleştiremezdi..." sözleriyle dile getirdi.

Kazanılan "nefes molası"nda Kongre, Sovyet devriminin karşı karşıya olduğu pek çok sorunu, küçük köylülerle ilişkiler, orta köylülere karşı izlenecek tutum, yoksul köylü komiteleri, uzmanlar sorunu vb. birçok sorunu ele aldı. Kongrenin özel gündemini Kızılordu oluşturdu. Bolşevik Parti içinde ve Kızıl Ordu'daki Bolşevik komutanlar arasında kongre öncesinde başlayan tartışmalar, kongreye "askeri muhalefet" grubunun oluşması biçiminde yansıdı. Bu grubun içinde Bolşevik komutanlar (Voroşilov, Minin vb.) ve "sol komünistler"(Smirnov, Safarov Pyatakov, Bubnov vb.) yer alıyordu. "Askeri muhalefet" Çarlık subaylarının orduda görevlendirilmesine karşı çıkarak, Kızıl Ordu'nun başlangıçta sahip olduğu düzene,-komutanların askerlerce seçilmesi, askeri komitelerin yeniden kurulması vb.- geri dönülmesini istiyorlardı. Kızıl Ordu'da yaşanan olumsuzluklardan, askeri komiserlerin kurşuna dizilmesinden, uzmanların ihanetinden Troçki'yi sorumlu tutuyorlardı.

Kızıl Ordu'nun durumuyla ve yönetimi ile ilgili konularda Lenin, Troçki ve Stalin arasında görüş birliği yoktu. Görüş ayrılıkları ordunun

merkezileştirilmesi ve tam bir disiplin sağlanması konusunda değildi. Stalin kongredeki konuşmasında Devrimci Askeri Konsey'in çalışmalarını eleştirirken, askeri muhalefetin “başlangıçtaki düzene geri dönüş” taleplerini de eleştirdi. Stalin'e göre sorun “Rusya'da tam disiplinli nizami bir ordu olacak mı, olmayacak mı”ydı. Çaritsin'de olduğu dönemde askeri birliklere müdahale etmek için Troçki'den yetki istemesi Stalin'in disipli-ne ne kadar önem verdiğinin örnek bir kanıtıydı.

Ayrılık noktaları daha çok orduda Çarlık subaylarının görevlendirilmesi, uzmanların artan sayısı ve denetim zaafı ile ilgiliydi. Lenin “*kendi subaylarını yalnız halktan gelen insanlardan seçen bir Kızıl Ordu*”dan yana olsa da, uzmanların kullanılmasına karşı değildi. Lenin'e göre sadece Kızıl Ordu'da değil, bir bütün olarak sosyalizmin inşasında uzmanlardan yararlanmak pratik bir zorunluluktur. Partinin 8. Kongresinde bu zorunluluğu şöyle dile getirdi; “*Özel olarak askeri alanın yönetimini ele alalım. Burada, kurmaya, organizatör olarak faaliyet gösteren önemli uzmanlara güven duymadan sorun çözülemez. Münferit durumlarda bu konuda aramızda görüş ayrılıkları oldu, fakat esas itibariyle hiçbir kuşku olamazdı.*” (Seçme Eserler, Cilt-VIII saf. 52)

Troçki ise Çarlık subaylarını orduya yerleştiren ve yetkiyle donatan kişiydi. 8. Kongrenin yapıldığı sırada Çarlık subaylarının Kızıl Ordu'daki yekûnu 40 bini aşmıştı (iç savaşın sonunda ise 130 bini bulacaktı) Bu subaylar arasında hainlerin çıkması, seçim ve denetim işlemlerinin yeterince güçlü olmadığını gösteriyordu ve bu durum komünist komutanlarda güvensizliği büyüterek disiplinsizliklere yol açıyordu.

Stalin ise, ordudaki başı bozukluklarının ve disiplinsizliklerin yakından tanığıydı. Çarlık subaylarına güvenmiyordu, onların yerini Kızıl komutanların almasını savunuyordu.

Lenin Kongredeki konuşmasında “Kızıl Ordunun inşası sorununun yepyeni bir sorun”, “teorik olarak ortaya konmamış” bir sorun olduğunu, bütün diğer konularda olduğu gibi bu alanda da “tamamen el yordamıyla ilerlemek” zorunda kaldığını belirttikten sonra şöyle devam etti; “*savaşın sona ermesinden sonra Ordu dağılmaya başlayınca, başlangıçta pek çok kişi bunun sadece Ruslara özgü bir olgu olduğunu sandı. Fakat Rus devriminin aslında, proleter dünya devrimi için bir genel prova, ya da provalardan biri olduğunu görüyoruz....denemeden denemeye geçtik bir gönüllüler ordusu yaratmaya çalıştık; bunu yaparken el yordamıyla ilerledik, verili koşullarda görevin hangi yoldan çözülebileceğini hissederrek bulmaya çalıştık ve denedik. Fakat görev berrak konmuştu. Sosyalist Cumhuriyeti silahla savunmadan var olamazdık..... Tarihte savaşla bağ-*

lantılı olmayan tek bir büyük devrim var mı acaba? Elbette hayır! Sadece bir devlette değil, bir devletler sisteminde yaşıyoruz ve uzun vadede emperyalist devletlerin yanı sıra Sovyet Cumhuriyeti'nin varlığı düşünülemeyecek bir şeydir. Sonuçta ya biri ya diğeri zafer kazanacaktır. Ve işler bu sona varıncaya dek Sovyet Cumhuriyeti ile burjuva devletler arasında, bir dizi en korkunç çatışmalar kaçınılmazdır. Bu demektir ki, egemen sınıf, proletarya, egemen olmak istiyorsa ve egemen olacaksa, bunu askeri örgütüyle de kanıtlamak zorundadır.” (Seçme Eserler, Cilt-VIII-48-49)

Tartışmalara rağmen kongrenin sorunların üstesinden geldiğini, Lenin kapanış konuşmasında belirtti; *“Askeri sorunlarda oybirliğiyle bir karara ulaştık. Başlangıçta görüş ayrılıkları çok büyük görünse de, askeri politikamızın eksiklikleri üzerine burada tüm açıklığıyla konuşan birçok yoldaşın görüşleri çok çeşitli de olsa, -komisyonda tam bir oybirliğiyle karar çıkarmak olağanüstü kolaydı ve bu Kongreden tüm ülkenin sayısız özveride bulunduğu temel savunucumuzun, Kızıl Ordu'nun Kongre'ye katılanların tümünde, tüm Parti üyelerinde en sıcak, en özverili yardımcıları, liderleri, dostları ve çalışma arkadaşlarını bulacağı inancıyla ayrılıyor.” (age.-61)*

Sekizinci kongre Parti'nin yeni MK'sini seçti. Lenin, Troçki, Stalin, Kamenev ve Krestinski Politbüro üyeliğine, Zinovyevev, Buharin ve Kalinin, PB yedek üyeliğine, Stalin Beloborodko, Serebraykov, Stasova ve Krestinski örgütlenme bürosuna (orgbüro) seçildi.(İktidara Giden Yol -344)

Kongre ayrıca VII. Kongrede gündeme alınan partinin programını tartışarak onaylandı. Partinin ismini Rusya Fedarasyonu Komünist Partisi – Bolşevik (RKP-B) olarak değiştirdi. Lenin parti isminin değiştirilmesini şöyle gerekçelendirdi; *“Marksist olduğumuzu ve sosyal-demokrasinin iki önemli noktada tahrif ve ihanet ettiği “Komünist Manifesto” zemininde durduğumuzu tekrarlamalıyız: 1) işçilerin anavatanı yoktur, emperyalist savaşta “anavatan savunması” sosyalizme ihanettir; 2) Marksist devlet öğretisi ikinci Enternasyonal tarafından tahrif edilmiştir.....“Alışılmış”, “sevdiğimiz” kirli gömleği çıkarıp atmakta tereddüt ediyoruz... Kirli gömleği çıkarıp atmanın zamanıdır, temiz çamaşırlar giymenin zamanıdır.” (Seçme Eserler, Cilt-VI -127)*

Stalin, 30 Mart'ta, VTsIK kararıyla, Devlet Kontrolü Halk Komiserliği görevine atandı. Kongreden sonra Stalin'in yetkilerinin artırılmasına yönelik eleştirilere Lenin cevap verdi; *“Herhangi bir milli delegasyonun başvuracağı bir kimsemiz olmalıdır...Böyle bir adam nerede bulunabilir? Preobrajenski'nin Stalin'den başka birini ileri süreceğini sanmıyorum.*

İşçi ve Köylü Teftiş komiserliği için de aynı durum söz konusu. İş çok geniş ve büyüktür. Bu işle baş edebilmek için otorite sahibi bir kimsenin başta bulunması gereklidir.” (Stalin, Cilt I -321)

1919 iç savaşın en kritik yılıydı. İngiliz, Fransız ve ABD desteği ile donatılan beyaz ordular batıdan, doğudan kuzeyden ve güneyden Sovyet iktidarına karşı eş zamanlı bir saldırı başlattılar. Kızıl Ordunun savunmak zorunda olduğu cephenin uzunluğu 8.500 km²” idi. Buna karşın Kızıl Ordu’daki asker sayısı ise yaklaşık 380 bin civarındaydı. (1697 top ve 6561 makineli tüfeği sahipti). Beyaz ordular ise hem sayı, hem de donanım açısından kat kat üstündü.

Mayısta Yudenic birlikleri kuzeyden Petrograd’a, Kolçak birlikleri doğudan Moskova’ya doğru harekete halindeydi. Bu sırada Troçki doğu cephesindeydi; bu cephede, Kolçak ordusuna karşı taarruz başarıyla sonuçlandırıldı, Koçak birlikleri Uralların ötesine kadar sürüldü. Bu sırada Kızıl Ordu komuta kademesinde düzensiz bir biçimde geri çekilen Kolçak’ın takip edilip edilmemesi sorunu yaşandı, Genelkurmay başkanı ve Troçki Kolçak’ı takip etmeyip kışın beklenmesini savunurken, komutanlar takip edilip işinin bitirilmesi gerektiği görüşündeydiler. Lenin de bu görüşü destekliyordu. Sonuçta komutanların görüşü benimsendi. Kolçak takip edilip işi bitirildi. Bu olaydan sonra Genelkurmay Başkanı Vatzetiz istifa etmek zorunda kaldı, Troçki’ye yönelik eleştiriler yeniden alevlendi. İstifa eden Vatzetiz’in yerine eski Çarlık ordusu kurmay albayı S.S. Kamenev getirildi.

Kuzeyde Yudenic Petrograd’a doğru yürüyüşe geçti. Kızıl Ordu’nun savunma hatlarını yardı, Gorka ve Pskov kalelerini işgal ederek Mayıs başında Petrograd önlerine kadar ilerledi. Petrograd Parti örgütü sekreteri Zinovyev şehri tahliye etme kararını aldı. Petrograd’ın tehlikeye düştüğü bu anda MK ve Savunma Konseyi Stalin’i Petrograd cephesine gönderdi. Petrograd’da genel seferberlik ilan edildi, ayaklanma hazırlığı içinde olan İtilaf Devletleri elçilik personelinin de içinde yer aldığı beyaz ordunun yeraltı örgütü “Milli Merkez” açığa çıkartılarak dağıtıldı. Stalin cephe- den Lenin’e gönderdiği raporda, “cephenin sağlam olduğunu”, “ilerleme kaydedildiğini” ve “endişeye gerek” olmadığını bildirdi. Stalin, karşı saldırıyı örgütlemek için Baltık donanmasını harekete geçirdi; Krasnaya ve Gorka kaleleri denizden ve karadan saldırıyla ele geçirirdi; Kızıl Ordu piyade birlikleri başarılı bir karşı taarruzla Yudenic birliklerini Finlandiya sınırının ötesine sürdü. Bu başarılı karşı taarruzdan sonra Stalin, Lenin’e gönderdiği raporda saldırıda donanmanın kullanılmasına dair şunu ekledi; *“Denizci uzmanlar Kızıl Ordu’nun kaleyi denizden saldırarak almasının*

güya bilime aykırı olduğunu söylediler. Ben böyle bilime ancak ağıt yakarım.” (İktidara Giden Yol -349)

Güney Cephesi, iç savaş boyunca tehdidin en yüksek olduğu cepheydi. Bu cephede Kızılordu Denikin ve Wrangel güçlerine karşı savaşıyordu. Tek başına Denikin 100 bin kişilik iyi donanımlı bir orduya sahipti. Mayıs 1919’da Denikin komutasındaki beyaz ordu Moskova’ya doğru ilerlemeye başladı. Karşısındaki Kızıl Ordu birlikleri hem sayı (60 bin kadar) hem donanım olarak zayıftı. Denikin Haziran’da iç savaşın başından beri beyaz orduların ele geçiremediği Çaritsin’i ele geçirdi, Denikin’in Moskova’ya doğru ilerlediği bu dönemde Güney cephesinde görev yapan Troçki, 1 Temmuz’da Lenin’e şu telgrafi gönderdi; *“Yalın ayak, çıplak karnı aç, bitli bir orduyu, ne cezalarla, ne de propaganda ile savaşabilir bir düzeye getirebilirsiniz”.* (İktidara Giden Yol -352)

Troçki Lenin’e gönderdiği bu telgraftan kısa bir süre sonra Moskova’ya döndü, bütün görevlerinden istifa ettiğini açıkladı. İstifası MK tarafından kabul edilmedi. (I.D-Stalin-1-321)

Troçki 5 Ağustosta Savunma Konseyine yeni bir plan sundu, planda şu görüşlere yer verildi; *“Yakında savaş ve çatışmaların arenası Asya’ya kayabilir... Uluslararası durum ve gelişmelere bakılırsa, görüldüğü kadarıyla, Paris ve Londra’ya giden yol Afganistan, Pencap ve Bengalya’nın kentlerinden geçmektedir.”* Troçki planında ‘Hindistan’a sevk edilmek üzere bir kolordu ve Ural veya Türkmenistan’ın bir yerinde bir devrim Akademisi, Asya devriminin siyasi karargahı’ kurulmasını teklif ediyor ve *“daha şimdiden bu yönde ciddi bir organizasyona gidilmeli, dilbilimciler, kitap çevirmenleri bulmalı, yerel devrimcilerle irtibat kurmalıyız; bunun için mümkün olan her yolu”*n ve çarenin denenmesi gerektiğini belirtiyordu. (İktidara Giden Yol -352)

Troçki’nin bu planı, Lenin’in 1818 Martında Alman saldırısı sırasında “gerekirse Uralların ötesine bile çekiliriz” söyleminden farklıydı ve Sovyet devriminden vazgeçilmesi anlamına geliyordu. Hem Güney cephesinden Lenin’e gönderdiği telgraf, hem de Savunma Konseyi’ne sunduğu bu plan Troçki’nin Sovyetlerin iç savaştan zaferle çıkması konusunda ciddi bir umutsuzluk içinde olduğunu gösteriyordu.

Eylül ve Ekim ayları iç savaşın kader aylarıydı. Eylül’de Denikin kuvvetleri birçok şehri (Kursk, Oryol vb.) işgal ederek Moskova’ya doğru ilerlerken, yeniden harekete geçen Yudenic kuvvetleri ise Gatçına ve Puşkin’i ele geçirerek Petrograd’a doğru ilerliyordu. İç savaşın bu kader anında Troçki Petrograd’ı savunma görevini ve Stalin de yeniden güney cephesinde görev aldı. Her iki cephedeki savaş, beyaz orduların yenilgi-

si ve geri çekilmesi ile sonuçlandı. Güney cephesinde Denikin'in üstün kuvvetlerine karşı Budyanniy'in süvari kolordusu (Kolordu 19 Ekim'de süvari ordusuna dönüştürüldü) belirleyici bir rol oynadı. Lenin Denikin kuvvetlerinin yenilerek geri çekilmesinde 1. süvari ordusunun oynadığı bu rol nedeniyle Budyanniy'i şu sözlerle onurlandırdı; *“sizin kolordu Voronej'e ulaşmasaydı, Denikin Şkuro'nun ve Mamontov'un süvarilerini cepheye sürecektir ve cumhuriyet çok büyük bir tehlike altında girecekti. Çünkü biz Oryol'u kaybetmiştik ve düşman Tula'ya yaklaşıyordu.”* (age-356)

Daha önce Budyanniy süvari birliklerinin güçlendirilmesi gerektiğini Troçki'ye söylediğinde Troçki buna karşı çıkararak Budyanniy'e şunları söylemişti; *“Yoldaş Budyanniy! söylediklerinizin farkında mısınız? Siz, süvari kuvvetlerinin doğasını anlamıyorsunuz. Burada söz konusu olan prenslerin, kontların ve baronların komutasındaki aristokrat bir ordudur. Biz, Muşjik halimizle bu soyluları taklit edemeyiz.”* (İktidara Giden Yol -355 / I.D.-Stalin, Cilt I -299)

Batıda; Polonya ordusu Nisan 1919'dan beri Sovyet Rusya topraklarında işgal hareketi yürütüyordu. Polonya'nın Sovyet topraklarındaki bu ilerleyişi, Stalin'in deyimiyile, “yorgun, donanımsız ve savunma yapamayacak” kadar güçsüz Kızıl Ordu birliklerinin Berezina ırmağına kadar geri çekilmesi ve orada bir savunma hattı oluşturmasıyla durmuştu. 1919 başında iç savaşın seyri, savaşın Sovyetlerin zaferi ile sonuçlanacağını gösteriyordu.

1920 Nisan'ında İngiliz ve Fransız destekli (Fransa Polonya ordusuna 1.494 top, 350 uçak, 2800 mitralyöz ve 327 bin tüfek vermişti) 200.000 kişilik Polonya ordusunun saldırıya geçmesi, karşı-devrim ve emperyalist devletlerin Sovyetlere karşı son umutsuz girişimleriydi. Polonya ordusunun üstün gücüyle başlattığı saldırı sonucu 6 Mayıs'ta Kiev düştü. Stalin 26 Mayıs'ta güney batı cephesi olarak yeniden düzenlenen Polonya cephesine gönderildi. Yapılan hazırlıkların ardından 1. Süvari Ordusu Haziran başında Polonya birliklerine karşı taarruza geçti. 12 Haziran'da Kiev geri alındı, aynı dönemde Kırım'ı elinde tutan Wrangel'in Kızıl Ordu'ya arkadan saldırıya geçmesi ile Kızıl Ordu aynı anda iki cephede birden savaşmak zorunda kaldı. 19 Temmuz'da Kızıl Ordu Polonya birliklerini Polonya topraklarına kadar sürdü. Polonya ordusuna karşı kazanılan zafer Bolşevik Parti ve Kızıl Ordu komutanlarında Varşova'ya kadar ilerlenebileceği ve Varşova'nın alınabileceği düşüncesinin doğmasına yol açtı. Troçki ve Stalin'in aksine Lenin bu görüşü destekledi. Troçki, Polonya ile hemen barış görüşmelerinin başlatılmasını savunurken, Stalin, “Polonya-

lıların işi bitmiştir ve bizim sadece Varşova'ya kadar yürümemiz gerekir diyenler yanılıyor” diyerek Varşova'ya yürümenin “hayalcilik” olduğunu söyledi. (İktidara Giden Yol -362)

Varşova'ya taarruz için orduda yeni düzenlemeler yapıldı; bu yeni düzenlemeleri Lenin, Stalin'e bir mektupla bildirdi. “*Sizin sadece ve sadece Wrangel ile uğraşmanız için, cepheleri ayırma kararını daha şimdi politbürodan geçirdik.*” Stalin politbüro'nun aldığı bu karardan memnun olmadığını sert bir üslupla dile getirdi; “*....sizin cephelerin bölünmesi hakkındaki notunuzu aldım. Politbüro'nun bu tür boş işlerle uğraşması abestir. Ben cephede azami iki hafta daha çalışabilirim, dinlenmem şart, benim yerime yardımcı birini bulun.*” Lenin'le Stalin arasındaki yazışmalar, bu sertlikte, devam etti. (age.-363-64)

Varşova taarruzu sırasında Budyannyı'nın komuta ettiği 1. Süvari Ordusu Lvov'u ele geçirmeye çalışıyordu. Süvari ordusunun Varşova cephesi emrine verilmesi emrini Stalin 11 Eylül'de aldı. 13 Ağustos'ta ise Varşova taarruzu başlatıldı. Kızıl Ordu bu savaşta Polonya ordusuna yenilerek geri çekilmek durumunda kaldı. Daha sonra 1.süvari ordusunun Varşova'ya yürüyen kuvvetlere geç intikal etmesinden hareketle (1. Süvari Ordusu ancak 20 Eylülde Varşova taarruzuna dahil oldu) yenilginin sorumluluğu Stalin'e yüklendi. Ancak yenilginin nedeni olarak gösterilen 1. süvari ordusunun, savaştığı cepheden ayrılıp 200 kilometrelik yolu kat edip iki günde nasıl Varşova kuvvetlerine katılacağı ve savaşın kazanılması için bu kadar önemli olan bir ordu beklenmeden neden taarruza geçildiği, soruları ise açıkta kaldı.

Stalin Eylül 1919'daki politbüro toplantısında kendini savundu; “*Başkumandan'ın 1. Süvari ordusunun Batı Cephesi'ne devredilmesine ilişkin emri, Güneybatı Cephesi Devrimci Askeri Kurulu'na 11 veya 12 Ağustos'ta (gününü kesin hatırlamıyorum) gelmiş ve 1. Süvari Ordusu aynı gün Batı Cephesi emrine verilmiştir.*” Bu toplantıda Stalin'in Güneybatı Cephesi Devrimci Askeri Kurulu'ndan ayrılma isteği kabul edildi.

Yenilginin ardından Ekim'de Polonya ordusu ile Barış Anlaşması imzalandı. Batı Ukrayna ile Batı Belarus toprakları Polonya'ya bırakıldı. Kızıl Ordu iç savaşın son cephesi olan Güney Cephesindeki Wrangel birliklerine karşı taarruza geçti, Kasım 1920'de Kırım ele geçirildi, 1918 Nisan'ında başlayan iç savaş ve emperyalist kuşatma 1920'nin sonunda Sovyetlerin zaferi ile sonuçlandı.

“Parti Krizi”

İç savaştan zaferle çıkan Sovyet devrimi bu zaferi toplumsal, sınıfsal, siyasal ve ekonomik ilişkilerin alt üst olması pahasına kazandı. “Her şey savaş için, her şey zafer için” olduğu bir dönemde ekonomi büsbütün çöküntüye uğradı. Sanayi üretimi, devletleştirmelere rağmen 1913’teki düzeyin % 18 altındaydı, işçi sınıfı güçten düşmüş, açlık işçileri, ya köye göç etmeye, ya da pazarcılık yaparak geçimlerini sağlayan küçük burjuvalara dönüştürmüştü. İşçi sınıfı deklase olmuş bir durumda idi. Kentte toplumsal denge işçi sınıfı aleyhine bozulurken kırdada da küçük ve yoksul köylü aleyhine bozuldu. İç savaş sırasında zorunlu bir önlem olarak başvurulmuş tahıl zor alımı, hem tarımsal ürünlerin düşüşüne hem de spekülasyon ve kara pazar oluşmasına yol açtı. Tahıl zor alımı kırdada nüfusun çoğunluğunu oluşturan orta köylülükle proletarya arasındaki ilişkiyi dinamitlemeye devam ediyordu. İç savaşın bitimi ve ordunun terhis olması bu tabloyu daha da kötüleştirdi.

1921 Rusya’sını betimleyen kelimeler, açlık, salgın hastalık, düzensizlik, kaos ve köylü isyanlarıydı. Ama bu kez köylü isyanları 1917 Şubat öncesi ve sonrasındaki gibi feodal ve kapitalistleşmiş toprak sahiplerine karşı değil, doğrudan Sovyet iktidarını hedef alıyordu. Sovyet iktidarına yönelik isyanların en önemlisi şüphesiz 1921 Mart’ında başlayan Kronştadt ayaklanmasıydı. Şubat ve Ekim devrimlerinin en önemli sembollerinden biri olan Kronştadt, Ekim devrimi sonrasında Bolşeviklerin en önemli kalelerinden biriydi. İç savaş sırasında Kronştadt denizcilerinin önemli bir kısmı iç savaşın çeşitli cephelerinde (ordu ve Sovyetlerde) görev aldılar; bu durum Bolşeviklerin Kronştadt’daki gücünün zayıflamasına yol açtı, karşı devrimci faaliyet bu ortamda büyüdü.

İç savaşın Sovyet iktidarının zaferi ile sonuçlanacağını kesinleşmesi ile birlikte karşı devrimin (Menşevik, SD’ler ve diğer burjuva partiler) Sovyet iktidarına karşı mücadele taktikleri değişti. İç savaşın başında Sovyetlere karşı Kurucu Meclisi öne çıkaran karşı devrim, iç savaş sona erdikten sonra bu taktiğini değiştirerek Bolşevik’siz Sovyetler sloganını öne çıkardı. İç savaş sırasında yaşanan sorunlar ve olumsuzluklar bu taktiği perdeleyen unsurlar olarak kullanıldı.

Kronştadt, karşı devrimin bu yeni taktiğinin tipik ve etkili bir örneği oldu. Devrimin iç savaş nedeniyle çözmeye vakit bulamadığı sorunlar

ve kitlelerde öfke yaratan kimi zorunlu uygulamaların başarıyla kullanılması sonucu Kronştadt'ta ayaklanma başlatıldı. Ayaklanmacılar 1 Mart'ta yayınladıkları bildiride bir dizi talep sıraladıktan sonra hedef, Bolşevik iktidarının devrilmesi ve proletarya diktatörlüğüne son verilmesi olarak gösterildi, 2 Mart'ta "Kızıl Askerler ve İşçilerin Devrim komitesi" adına iktidara el koyduklarını açıkladılar. Aynı gün Beyaz Muhafızların komutanı General Kozlovsk, Kronştadt savunmasının başkumandanlığına getirildi. Bolşevik Parti'nin sorunu görüşmeler yoluyla çözme girişimi sonuç vermeyince Kronştadt'ın savaş ilanına savaşıyla karşılık verildi, ayaklanma ezildi. Ayaklanmacıların kızıl birliklerin saldırısı karşısında emperyalist devletler ve beyaz ordulardan yardım talep etmeleri, ayaklanmanın niteliği konusundaki gri bulutları da dağıttı. Kronştadt ayaklanması, Sovyet iktidarına yönelik yeni tehdidi açık bir biçimde ortaya koydu. Lenin 10. Kongrede Kronştadt'la ilgili olarak şunları söyledi; *"Bu olay ne demektir? Siyasi iktidarın Bolşeviklerin elinden belirsiz bir yığılmanın ya da görünürde Bolşeviklerden sadece birazcık sağda, hatta belki de Bolşeviklerden daha "sol'daki çeşitli unsurlardan oluşan bir ittifakın eline geçmesi demektir - Kronstadt'ta iktidarı ele geçirme girişiminde bulunan politik grupların toplamı böylesine belirsizdir işte. Hiç kuşku yok ki orada aynı zamanda beyaz generaller de —bunu hepimiz biliyorsunuz—büyük bir rol oynadılar. Bu tamamen kanıtlanmıştır...Bu küçük-burjuva karşı-devrim hiç kuşkusuz Denikin, Yudenic ve Kolçak'ın toplamından daha tehlikelidir, çünkü proletaryanın azınlıkta olduğu bir ülke söz konusudur, çünkü köylü mülkiyetinin yıkıldığı bir ülke söz konusudur ve üstelik ordunun dağıtılması çok sayıda isyancı unsuru sokağa dökmüştür..."* .Lenin Bolşevik partinin Kronştadt olayından gelecek için ders çıkarması gerektiğini belirterek konuşmasını şöyle sürdürdü; *"Ticaret özgürlüğü başlangıçta Kronstadt'taki gibi Beyaz Muhafızlarla bağlantılı olmasa bile, kaçınılmaz biçimde bu Beyaz Muhafızlığa, sermayenin zaferine, tam restorasyona yol açacaktır. Ve tekrar ediyorum, bu politik tehlikeyi iyice bilince çıkarmalıyız."* (Seçme Eserler, Cilt- IX -124)

Bolşevik Partisi'nin 10.Kongresi 8-15 Mart 1921 tarihinde toplandı. Kongre 9. Kongre'de görüşülen ekonomik ve siyasal sorunları, yenden ve yeni bir temelde ele alarak Yeni Ekonomik Politikanın (NEP) temellerini attı.

Ama kongreye damgasını vuran Lenin'in "Parti krizi" olarak nitelendirildiği tartışmaydı. Bu tartışma yukarıda kısaca özetlenen Sovyet iktidarının içinde bulunduğu ekonomik ve siyasal krizin partiye, sağa ve sola savrulma biçimindeki yansıması 1920 yılı sonunda partide proletarya diktatörlüğü altında sendikaların yeri ve rolü ile ilgili olarak 2-6 Kasımdaki V. Tüm Rusya Sendikalar toplantısında başladı, Kasımda MK'da devam etti, 24 Aralıkta MK tartışma özgürlüğü kararını aldı, 25 Aralıkta Troçki'nin sorunu VIII. Sovyet Kongresinde "Sendikaların Rolü ve Görevleri" başlıklı broşürünü kongreye sunmasıyla tüm parti ve Sovyet örgütlerini kapsayarak genelleşti ve bir hizipleşmeye dönüştü, parti birliğini tehdit eden bir noktaya ulaştı. Tartışma sırasında partide başlıca beş platform –hizip- oluştu.

1- Troçki'nin temsil ettiği ve sendikaların devlet ve partiye bağlı sıkı disiplinli bir örgüt haline getirilmesini öngören platform, 2- Buharin'in temsil ettiği ve farklı platformların görüşlerini birleştirmeyi hedefleyen, "tampon" olarak adlandırılan platform,(bu iki platform tartışmanın ilerleyen aşamalarında fiili olarak birleşerek tek bir platforma dönüştü- Troçki, Buharin, Lari, Preobrajenski, Serebriyokov, Sokolinkov, Yakovlev) 3- Sanayi üretimi ve idaresinin sendikalara verilmesini, sendikaların hükümet ve Parti denetiminden çıkartılmasını, "Tüm Rusya Üreticiler Kongresi"nin toplanarak ulusal ekonominin yönetiminin bu kongreye devredilmesini, devletin ve partinin bürokratikleşmesinin önlemenin yolu olduğunu ileri süren "İşçi Muhalefeti" grubu; (Şli-yapnikov, Kollontai) 4- (Bubnov, Buguslavski, Sapravon, Kemenski, Maksimauski, Osinski) Parti ve devletin bürokratlaştığını ileri sürerek Parti yönetiminin değiştirilmesini talep eden "Demokratik Merkezizetçilik" platformu, bu küçük grubun önemi, daha sonra, aynı savla partide ortaya çıkacak grupların ilki olmasıydı. 5- Lenin'in önderliğindeki "On'lar Platformu", (Lenin, Stalin, Zinoyev, Kamenev, Tomski, Rudzutak, Kalini, Petrovski, Artem, Lazovski- Schmit ve Milyutin daha sonra bu platforma katıldı) Bu grup görüşlerini "Sendikaların Rolü ve Görevleri Konusunda Kararname Taslağı"nda ortaya koydu. Bu taslağa göre, sendikalar üretim ve yönetim sorunlarının çözümüne, ekonomik planların ve üretim programlarının hazırlanmasına, çalışmanın örgütlenmesine, işçilerin maddi varlığının planlı biçimde güvence altına alınmasına" doğrudan katılmalıydı. (Seçme Eserler, Cilt- IX -49)

Lenin tartışma boyunca Troçki. Buharin, İşçi Muhalefeti ve Demokratik Merkezîyetçi'lerin ileri sürdüğü görüşleri tek tek ele alıp yanıtladı, Troçki'nin "sendikaların "var oluşlarının eski temelini, iktisadi sınıf mücadelesini yitirdikleri" görüşünü, "bu yanlış, bu aceleci bir abartmadır: elbette sendikalar iktisadi sınıf mücadelesi gibi bir temeli yitirmişlerdir, fakat Sovyet aygıtının bürokratik kamburlarına karşı mücadeleye anlamında, emekçiler kitlesinin maddi ve manevi çıkarlarının bu aygıtın elinde olmayan yollar ve araçlarla korunması anlamında vs. sınıfsal olmayan "iktisadi mücadele" temelini henüz yitirmediler ve ne yazık ki daha uzun süre yitirmeyeceklerdir", diye yanıtladı (Seçme Eserler, Cilt- IX -98)

Troçki'nin bütün görüşlerini onlara "üretimnin demokratikleştirilmesi" tezini ekleyerek savunan Buharin'in bu tezinin "hatalı olduğunu", demokrasiyle üretimi yan yana getirerek bir adım bile ilerlenemeyeceğini, "biçimsel demokrasinin devrimci yönden maksada uygunluğa ister istemez bağlı olması gerektiğini" söyledi. İşçi Muhalefetinin "Yüksek Ekonomik Konsey" aygıtının parça parça ilgili sendikaların ellerine teslim edilmesi" anlamına gelen ekonominin yönetiminin sendikalara devredilmesinin "komünizmden tamamen kopmak, sendikalizm bakış açısına geçmek" olduğunu, hele hele Rusya gibi bir küçük burjuva toplumda ekonominin yönetimini "Tüm Rusya Üreticiler Konseyi"ne devretmenin proletarya diktatörlüğünden vazgeçmekle özdeş olduğunu vurguladı. Partide ve devlette bürokrasinin güçlendiğini ileri süren "Demokratik Merkezîyetçilik" ve "İşçi Muhalefeti"ne, bu illete karşı birlikte mücadele etme çağrısında bulundu.

Tartışmaların ilerleyen safhasında görüş ayrılıklarının sendikaların rolü ve görevleri ile ilgili olmadığı, tartışmanın özünün parti ve sınıfın Proletarya diktatörlüğündeki yeri ve rolü ile ilgili olduğu açığa çıktı., Lenin de eleştirilerini bu nokta üzerinde yoğunlaştırdı; "Sendikalar sadece tarihsel olarak gerekli değil, aynı zamanda, proletarya diktatörlüğü koşulları altında proletaryayı neredeyse tamamen kapsayan sanayi proletaryasının tarihsel olarak kaçınılmaz örgütüdür. Bu, meselenin esasıdır ve Troçki yoldaş bunu sürekli unutmaktadır. Sanayi işçilerinin tümünü kapsayan ve onları örgütlenmeye çeken sendikalar, bir yandan egemen, iktidarı kullanan, yöneten sınıfın, diktatörlüğü gerçekleştiren sınıfın, devlet zorunu uygulayan sınıfın örgütüdür. Fakat sendikalar bir

devlet örgütü, bir zor örgütü değil, eğitici bir örgüt, saflara kazandıran, eğiten bir örgüttür; bir okul, bir yönetim okulu, ekonomi yönetiminin bir okulu, bir komünizm okuludur sendikalar..... Proletarya diktatörlüğü sisteminde sendikalar, deyim yerindeyse, partiyle devlet iktidarı arasında dururlar. Sosyalizme geçişte proletarya diktatörlüğü kaçınılmazdır, fakat bu diktatörlük, bütün sanayi işçilerini kapsayan bir örgüt tarafından gerçekleştirilmez.... Buradan partinin, deyim yerindeyse, proletaryanın öncüsünü içine aldığı ve proletarya diktatörlüğünü bu öncünün gerçekleştirdiği sonucu çıkar. . Ve eğer sendikalar gibi bir temel yoksa diktatörlük gerçekleştirilemez, devlet işlevleri yerine getirilemez..... Öte yandan sendikalar devlet iktidarının “rezervuarıdır.... Proletarya diktatörlüğü ise, bütün proletaryayı kapsayan bir örgüt tarafından gerçekleştirilemez, çünkü sadece bizde, en geri kapitalist ülkelerden birinde değil, aynı zamanda tüm diğer kapitalist ülkelerde de proletarya hâlâ öyle dağınık, öyle ezilmiş, (tek tek ülkelerdeki emperyalizm tarafından) yer yer öylesine bozulmuştur ki, bütün proletaryayı kapsayan bir örgüt, proletaryanın diktatörlüğünü doğrudan gerçekleştiremez. Diktatörlüğü ancak sınıfın devrimci enerjisini içine almış öncü gerçekleştirebilir..... “İdeolojik karmaşa” aslında Troçki’de vardır, çünkü o kapitalizmden komünizme geçiş bakış açısında sendikaların rolü temel sorununda, burada basit bir sistemin olamayacağını, birçok çarklıdan oluşan karmaşık bir sistemin söz konusu olduğunu, çünkü proletarya diktatörlüğünün bütün olarak örgütlenmiş proletarya tarafından gerçekleştirilemeyeceğini dikkate almamış, gözden kaçırmıştır. Diktatörlük, öncüden ileri sınıfın kitlesine ve ondan emekçiler kitlesine bazı “transmisyonlar” olmadan gerçekleşemez.... Bugünkü devletimiz öyle ki, tamamen örgütlenmiş proletarya kendisini savunmak zorundadır, biz ise bu işçi örgütlerinden işçileri kendi devletlerine karşı savunmak için ve devletimizin işçiler tarafından savunulması için yararlanmalıyız.” (Seçme Eserler, Cilt- IX - 28-33)

Lenin Parti Krizi yazısında krizin ulaştığı boyutla ilgili olarak da şunları yazdı; “Küçük bir hatada ısrar edip, hatanın düzeltilmesine karşı tüm gücüyle direnildiğinde ya da büyük bir hata işleyen insanların tek bir kişinin veya birçok kişinin küçük hatasına sarıldığı durumlarda olduğu gibi, küçük farklılıklar ve görüş ayrılıkları büyük farklılıklar ve görüş ayrılıklarına dönüştü.

Görüş ayrılıkları ve bölünmeler hep böyle gelişir. Biz de küçük görüş ayrılıklarından çıkararak sendikalizme “geliştik”, eğer Parti bu hastalıktan hızlı ve radikal biçimde kurtulmayı başaracak kadar sağlıklı ve güçlü olduğunu gösteremezse, bu komünizmden tam bir kopuş ve Parti’nin kaçınılmaz bölünmesi olacaktır. Acı gerçeği görme cesareti gösterilmelidir. Parti hastadır. Parti ateşle sarsılıyor.”

Troçki’nin “önümüzdeki Parti Kongresi sendikal hareket anlamında iki eğilim arasında bir seçim yapmak zorundadır.” söylemi Lenin’in kaygılarını doğruluyordu. Lenin kongre öncesinde bu tartışmayı söyle noktaladı; “MK içindeki görüş ayrılıkları Parti’ye başvurulmasını zorunlu kıldı. Tartışma bu görüş ayrılıklarının özünü ve kapsamını çarpıcı biçimde gösterdi. Söylenti ve iftiralara set çekilmiştir. Parti yeni hastalığa (bu hastalığı Ekim Devrimi’nden sonra unutmuş olduğumuz anlamında yeni), fraksiyonculuk hastalığına karşı mücadele içinde kendisini eğitiyor ve çelikleşiyor. Aslında bu eski bir hastalık; bu hastalık muhtemelen daha birkaç yıl kaçınılmaz olarak nüksedecek, fakat sağılması şimdi daha hızlı ve kolay gerçekleşebilir ve gerçekleşmelidir.” (Seçme Eserler, Cilt- IX - 103)

8-16 Mart 1921’de toplanan kongre Bolşevik Parti tarihinde birçok ilkin yaşandığı bir kongre oldu. Bolşevik Parti kendi fraksiyonunu bir parti olarak örgütlediği 1912 yılından bu yana ilk kez fraksiyonlara bölünmüştü, yine Parti tarihinde ilk kez kongre delegeleri fraksiyonların kendi gösterdikleri adaylar ile belirlendi.

Kongrede Lenin’in önerdiği metin (“On”lar grubunun tasarısı) 336 oy alarak ezici bir çoğunlukla kabul edildi, Troçki-Buharin grubu 50, İşçi Muhalefeti ise ancak 18 delegenin oyunu alabildi. Ama buna rağmen Partinin yeni MK’si bu iki grubu da içine alarak belirlendi.

Kongre’de gerçekleşen bir başka ilk de fraksiyonların - hiziplerin yasaklanması oldu. 10. Kongre’de kabul edilen partinin birliği üzerine kararda, “Parti’de daha sendikalar üzerine genel tartışmadan önce fraksiyonculuğun, yani özel bir programa sahip ve bir ölçüde kendi içine kapanmaya ve kendi grup disiplinini yaratmaya çalışan grupların oluşumunun bazı belirtilerinin ortaya çıktığı” belirtildi. Kararın 6. Maddesinde, fraksiyonların feshedilmesi karar altına alındı; “Bu yüzden Parti, şu ya da bu platformda oluşturulmuş olan (örneğin “İşçi Muhalefeti”, “Demokratik Merkezîyetçilik” grupları vs. gibi) istisnasız

tüm grupların feshedilmiş olduğunu açıklar, ya da derhal feshedilmelerini emreder. Bu Kongre kararının yerine getirilmemesi, Parti'den kesin ve derhal ihracı gerektirir.” 7. Madde ise MK'yi, fraksiyoncu MK üyelerini MK'den atma yetkisiyle donattı. “Parti içinde ve tüm Sovyet çalışmasında sıkı bir disiplin sağlamak ve her türlü fraksiyonculuğun bertaraf edilmesinde en büyük birliği sağlamak için Kongre MK'yi, disiplin ihlali veya fraksiyonculuğun yeniden canlandırılması ya da ona göz yumulması hallerinde, Parti'den ihraca varana dek tüm Parti cezası önlemlerini, MK üyelerine karşı ise adaylık konumuna indirme ve en uç önlem olarak hatta Partiden ihraç cezasını uygulamakla yetkili kılar. MK üyelerine, MK adaylarına ve Kontrol Komisyonu üyelerine karşı böyle bir uç önlemin uygulanmasının şartı, tüm MK adaylarıyla tüm Kontrol Komisyonu üyelerinin de katılımıyla bir MK Plenumunun toplantıya çağrılması olmalıdır. Parti'nin en önemli önde gelen fonksiyonerlerinin böyle bir ortak toplantısı, üçte iki çoğunlukla, bir MK üyesinin adaylık konumuna indirilmesini ya da Parti'den ihracını gerekli görürse, bu ceza derhal uygulanır.” (Seçme Eserler, Cilt- IX-160)

Bolşevik Parti'nin 10. Kongresinde hizipçiliğe karşı alınan bu kararların, kongrenin yapıldığı sıradaki koşullara özgü geçici kararlar olduğunu düşünmek, Lenin'i ve onun yürüttüğü mücadeleyi hiç anlamamaktır. Lenin daha Iskra'yı çıkarmaya başlarken Iskra ile ilgili olarak şöyle söylemişti; “Yani gazetemizi çeşitli türden görüşlerin basit bir toplanma yeri haline getirmeye niyetimiz olmadığı anlaşılmalıdır. Tam tersine, gazeteye son derece katı saptanmış bir yön vereceğiz. Bu yön tek bir sözcükle, Marksizm sözcüğüyle karakterize edilebilir.” (Seçme Eserler, Cilt- II -18) Daha sonra II. Kongrede, parti Bolşevik ve Menşevik olarak bölündüğünde Bolşeviklere derhal bir kongre toplamalarını önermişti. “Derhal bir Kongreyle hemfikir olmayıp, Martov ve yandaşlarının şamarlarını bundan böyle de sessizce sineye çekmek niyetindeyseniz, o zaman muhtemelen MK'dan da ayrılacağım.” ... “Biz bir Parti olmadığımızı kabul etme cesaretini göstereceğiz ve gerçek bir partinin kurulması ve sağlamaştırılması çalışmasına baştan, ta baştan başlayacağız.” (Seçme Eserler, Cilt- II-389-396) 1903'te Lenin Bolşevikleri ikna edip gerçekleştiremediğini, ancak 1912'de her türlü hizbi dışlayan, Bolşeviklerden oluşan bir kongreyi toplayarak gerçekleştirdi. 1921'de aynı ilkeye sadık kalarak hizipçiliğe yolu kapatan bir kararı parti kongresinden geçirdi.

Kongreden sonra hizipçiliği yasaklayan kararın 7. maddesi uygulanarak önce monarşitlerden, anarşitlere kadar herkese özgürlük talebiyle partide faaliyet yürüten Miyasnikov, ardından 10. kongreden sonra da partide fraksiyon faaliyetine devam eden İşçi Mühalefeti grubundan Mitin ve Kuznetsov, 7. madde gerğince, partiden atıldı. Lenin sonrasında ise 7. maddeye daha sıklıkla başvuruldu.

*Ağustos Bloğu, RSDİP'deki şu grupları bir araya getirdi: Bund – Yahudi sosyal Demokratlar, Letonyalı Sosyal Demokratlar, Golos Sosyal Demokrat = (Menşevik, Menşevik tasfiyeciler, Vperyod – 1908'de Bolşeviklerden ayrılan iki grup, Troçkistler – Viyana Pravdası. Tasfiyeci Menşevikler hariç bu grupların hemen hepsi yurtdışında varlık gösteren küçük gruplardı. Menşevik Plehanov, yeni bir parti kurulduğuna kanaat getirerek, bu konferansa katılmadı.

** Yemin metninde; Kızıl Ordu mensubu,“Emekçi halkın evladı ve Sovyet Cumhuriyeti'nin yurttaşı” olarak “Rusya'nın ve bütün dünyanın işçi sınıfının önünde” bütün“faaliyet ve düşüncelerini O büyük işçilerin kurtulması hedefine adamaya ve Sovyet Cumhuriyeti, sosyalizm davası ve halkların kardeşliği uğruna savaşmaya yemin ediyordu” (Bolşevik Devrimi Cilt -3-71)

Etnik, Dini, Bölgesel ve Siyasi Çatışmaları Kışkırtan Hibrit Savaşlar.

Hibrit Savaş Yasası

Andrew Korybko

“Her Hibrit Savaşın arkasındaki büyük amaç, hedeflenen bir transit ülke içinde dışarıdan tahrik edilen kimlik çatışmaları (etnik, dini, bölgesel, politik vb.) yoluyla çok kutuplu ulusötesi birleştirici projeleri bozmaktır.”

Rusya'nın Avrasya entegrasyon amacı ve Çin'in İpek Yolu projeleri, ABD'nin küresel hibrit savaş stratejisinin hedefleridir ve bu, geniş bir coğrafi savaş alanı açmaktadır.

Bu incelemenin amacı, ABD'nin bu hedef ülkelerde istikrarı bozmak için öngörülebilir biçimde kullanabileceği araçları göstermek ve bu sayede karar vericileri ve kamuoyunu önceden uyararak, önceden hazırlanmış bazı senaryolarla ortaya çıktıklarında daha iyi bir şekilde başa çıkmaya hazır olmalarını sağlamaktır.

Hibrit Savaşın Kuralları / Yasaları

Hibrit Savaş, ABD'nin şimdiye kadar öncülük ettiği en önemli stratejik gelişmelerden biri olarak ortaya çıkıyor ve Renkli Devrimlerin Alışılmadık Savaşlara dönüşmesi, önümüzdeki on yılların istikrarı bozucu eğilimlerine hâkim olması bekleniyor. Jeopolitiğe hibrit savaş perspektifinden bakmaya alışmayanlar, sonrakilerin nerede oluşabileceğini anlamakta zorluk çekebilirler, ancak bu yeni saldırı biçimine kurban gitme riski en yüksek olan bölgeleri ve ülkeleri tanımlamak o kadar da zor değildir. Bu bölgeleri ve ülkeleri tahmin etmenin anahtarı, Hibrit Savaşların, somut coğrafi-ekonomik çıkarları sabote etmesi öngörülen dışarıdan kışkırtıl-

mış asimetrik çatışmalar olduğunu kabul etmektir ve bu başlangıç noktasından itibaren, bir sonraki darbenin nereye vurulabileceğini tam olarak tespit etmek kolaydır.

Hibrit Savaşın Şekli

Hibrit Savaşlar hakkında bilinmesi gereken ilk şey, bu savaşların hiçbir zaman Amerikan müttefiklerine veya ABD'nin şimdiye kadar var olan altyapı çıkarılarının bulunduğu herhangi bir ülkeye karşı açılmamalarıdır. Post-modern rejim değişikliği manevrasında ortaya çıkan kaotik süreçler tam olarak kontrol edilemez ve ABD'ye karşı, Washington'un doğrudan ya da dolaylı olarak çok kutuplu rakiplerine yönlendirmeye çalıştığı aynı jeopolitik geri tepmeyi potansiyel olarak ortaya çıkarabilir. Buna bağlı olarak, ABD'nin, "kaybedilemeyecek kadar büyük" çıkarılarının bulunduğu herhangi bir yerde Hibrit Savaş'a girmemesinin nedeni budur; bununla birlikte, bu tür bir değerlendirme tabii ki aynı anda görelidir ve jeopolitik koşullara bağlı olarak hızla değişebilecektir. Yine de, bütün alan genelinde bir geri çekilme sırasında bunu yapmanın çok iyi bir yanmış toprak kazancı olmadıkça, ABD'nin asla bile kendi çıkarılarını sabote etmeyeceği genel bir kuraldır.

Her Hibrit Savaşın arkasındaki büyük amaç, hedeflenen bir transit ülke içinde dışarıdan tahrik edilen kimlik çatışmaları (etnik, dini, bölgesel, politik vb.) yoluyla çok uluslu ulusötesi bağlayıcı projeleri bozmaktır.

Bu şablon Suriye ve Ukrayna'da açıkça görülebilir ve Hibrit Savaşların Yasasıdır. Her istikrarsızlaştırmada kullanılan spesifik taktik ve politik teknolojiler farklı olabilir, ancak stratejik konsept bu temel ilkeye bağlı kalır. Bu nihai hedefi hesaba katarak şimdi teorik olandan pratik olana ilerlemek ve ABD'nin hedeflemek istediği çeşitli projelerin coğrafi yollarını izlemeye başlamak mümkündür. Tanımlamak istenirse, çok kutuplu ulusötesi bağlayıcı projeler enerji bazlı, kurumsal ya da ekonomik olabilir ve bu üç kategori arasında ne kadar fazla çakışma varsa, sözkonusu ülke için bir Hibrit Savaş senaryosu planlanması olasılığı o kadar yüksektir.

Sosyo-Politik Yapısal Zayıflıklar :

ABD hedefini belirledikten sonra, önündeki Hibrit Savaşta yararlanacağı yapısal zayıf noktaları aramaya başlar. Bağlamsal olarak, bunlar santraller ve yollar gibi sabotaj yapılacak fiziksel nesnelere değildir (fakat bunlar da farklı istikrarsızlık ekipleri tarafından not edilmektedir.), ancak belirli bir coğrafyadaki nüfusun, mevcut ulusal dokudan "farklılığını" çekici bir şekilde vurgulamak ve dolayısıyla yetkililere karşı ortaya çıkacak olan yabancılar tarafından yönetilen isyanı "meşrulaştırmak" için

manipüle edilmesi amaçlanan sosyo-politik özelliklerdir. Hibrit Savaşın hazırlanmasıyla ilişkili olarak en yaygın sosyo-politik zayıflıklar aşağıda belirtilmiştir ve her biri belirli bir coğrafi bölgeye bağlanabiliyorsa, Renkli Devrim'in yapılışı sırasında galvanizleme miktatısları ve daha sonra Konvansiyonel Savaş safhasında ön bölgesel sınırlar olarak kullanılma ihtimalleri artar:

* etnik köken * din * tarih * idari sınırlar

* sosyo-ekonomik eşitsizlik * fiziksel coğrafya

Bu faktörlerin her biri arasında elde edilebilecek çakışma ne kadar büyük olursa, her bir çakışan değişkenin, önümüzdeki kampanyanın genel canlılığı ve “ gücü” ile katlanarak (üssel) çarpılmasıyla Hibrit Savaş'ın potansiyel enerjisi o kadar güçlü olur.

Önkoşullandırma:

Hibrit Savaşlardan önce her zaman bir toplumsal ve yapısal önkoşullandırma dönemi gelir. Birinci tip, kilit rolde bulunan coğrafyadaki nüfusun yakın zamanda gerçekleşecek olan istikrarın bozulmasını kabul etmeyi en üst düzeye çıkaran ve onların, mevcut durumu değiştirmek için bazı eylem türlerinin (veya diğerlerinin pasif kabulünün) gerekli olduğuna inanmalarına yol açan bilgisel ve yumuşak güç yönleri ile ilgilidir. İkinci tip, ABD'nin başvurduğu çeşitli hilelerle, kimlik kızgınlığı bölünmeleri yaratma amacıyla, hedef hükümetin, istemsiz de olsa, önceden tanımlanmış olan çeşitli sosyo-politik farklılıkları ağırlaştırarak toplumsal önkoşullamaya daha hassas olan bölünmeler se daha sonra STK'lar tarafından yönetilen (çoğu durumda Soros Vakfı ve / veya Ulusal Demokrasi Vakfı -- National Endowment for Democracy ile bağlantılı) siyasi örgütlenmeler yaratmasıyla ilgilidir.

Yapısal ön koşullandırma taktiklerini genişletmek için, en yaygın olarak kullanılan ve küresel olarak tanınan bir yol, yaptırım uygulamaktır; gizli amacı (her zaman başarılı olmasa da) her zaman ortalama bir vatandaş için “hayatı daha zorlaştırmak” olmuştur, ki böylece sıradan vatandaş, rejim değişikliği fikrine daha fazla müsait hale gelir ve dışarıdan dürtülen bu hareketlere uygun davranması için daha kolay güdüdür. Bununla birlikte, daha az bilinen ve daha dolaylı, ancak şu anda ve neredeyse her yerde uygulanan bu amaca ulaşma yöntemleri de vardır ve bu, ABD'nin hedeflenen devletlerin belirli bütçe işlevlerini, yani elde ettikleri gelirin miktarını ve kesinlikle bu geliri nereye harcadıklarını etkilemek zorundadır.

Enerji ve genel emtia fiyatlarındaki küresel düşüş, ihracatçı ülkele-

ri olağanüstü derecede zorlamıştır; bu ülkelerin birçoğu mali hedeflerini gerçekleştirmek için orantısız olarak bu tür kaynakları satmaya bağımlıdır ve gelirlerindeki azalma hemen hemen her zaman sosyal harcamalarda kesintiye neden olmaktadır. Buna paralel olarak, bazı devletler Amerika tarafından güvenlik tehditleriyle karşılaşmakta ve acilen yanıt vermek zorunda kalmakta; bu yüzden beklenmedik bir şekilde savunmalarına daha fazla para harcamaya ihtiyaç duymaktadırlar. Tek başına, bu “yol”ların her biri, Hibrit Savaş’ın ilk aşaması olan Renkli Devrim’in umutlarını arttırmak için gerekli olan orta vadeli şartları oluşturmak üzere hükümet’in sosyal harcamalarını azaltmak için planlanmaktadır. Bir devletin hem gelirinin kısıtlanması, hem de savunma bütçesinin artırılması için beklenmedik bir ihtiyaç duyması durumunda, bu, sosyal hizmetlerin kesilmesi üzerinde çeşitli etkilere sahip olur ve hatta Renkli Devrim zaman aralığını orta ila kısa vadede öne çekebilir. Bu, ortaya çıkan iç krizin ciddiyetine ve Amerika’nın etkisindeki STK’ların hükümete karşı önceden incelenmiş kimlik bloklarını siyasi olarak organize etmesindeki başarısına bağlıdır.

Hibrit Savaşlar 2 :

Teorinin Sınanması : Suriye ve Ukrayna

Araştırmanın bu kısmı, kendisinden daha önce ortaya konan teorik modeli izlemektedir; ABD’nin çeşitli derecelerde başarılı bir şekilde kullanmaya teşebbüs ettiği sosyo-politik yapısal zayıf noktalarına değinmeden önce, Suriye ve Ukrayna’daki Savaşların arkasındaki jeostratejik-ekonomik belirleyicileri, ayrıntılı bir şekilde ortaya koymaktadır.

Jeostratejik Belirleyiciler

Suriye

2011 yılında “Arap Baharı” başladığında geleneksel olarak laik olan Arap Cumhuriyeti, ABD’nin geniş çaplı Renkli Devrimler planının içine çekildi

Bu muhteşem operasyonun stratejik temellerini kısaca özetlemekte ABD için konsept, Cezayir’den Suriye’ye kadar, düşman devletlerde (Suriye), güvenilir olmayan partner ülkelerde (Libya) ve kaçınılmaz liderlik değişikliklerinin gerçekleşmesi öngörülen (Mısır, Yemen) stratejik vekil devletlerde uluslararası bir Müslüman Kardeşler kliğinin bir dizi senkronize edilmiş rejim değişikliği operasyonu ile iktidara gelmesine yardımcı olmaktadır. Ortaya çıkan stratejik ortamın Soğuk Savaş dönemi Doğu Avrupa’ya benzemesi bekleniyordu; her biri aynı partinin (Komünist Parti yerine Müslüman Kardeşler) yönlendirileceği ve harici bir hami / patron

vasıtasıyla vekaleten denetim altında tutulacak, Türkiye ve Katar'ın başkanlığını yaptığı, arka planda ABD lehine yönetilen ortak egemenlik..

Bu gevşekçe örgütlenmiş ideolojik 'konfederasyon', basit böl-ve-yönet taktikleriyle (dolayısıyla Suudi Arabistan ve Körfez Devletleri'ne karşı bağımsız olarak örgütlenmesini önleyerek) yönetilebilecek kadar parçalara ayrılmış, ancak İran'a ve onun bölgesel çıkarlarına karşı seferberlik için mezhepsel nefrete kolayca tahrik edilebilecek, böylece Orta Doğu'daki büyük Amerikan stratejisini ilerletmede son derece esnek bir araç haline getiriyor. Bu jeopolitik kumarın kaotik kökenleri göz önüne alındığında, bunun unsurlarının plana göre gitmeyeceği ve ilk denemede bu projenin sadece kısmen gerçekçi bir şekilde gerçekleşmesi mümkün olabilirdi; ki, Suriye halkı, meydan okurcasına kendilerine karşı verilen Hibrit Savaş saldırısına direnerek laik uygarlık devletlerini savunmak için cesaretle savaştıklarında olan da kesin olarak budur.

Suriye'nin her zaman "Arap Baharı"nın etkilediği tüm devletler arasındaki en stratejik ödül olarak görüldüğü ve ABD'nin, kendisine karşı rejim değişikliği için açtığı umutsuzca yaklaşık beş yıldır süren başarısız Hibrit Savaşın da bunu kanıtladığı söylenebilir. Buna karşılık, en kalabalık Arap devleti olan Mısır, yalnızca Amerika tarafından dayatılan Müslüman Kardeşler hükümetini devirdiğinden beri Sina'da Katar yönetimi altındaki düşük seviyeli terörizmle uğraşmak zorunda kaldı. Amerikanın büyük stratejik hedeflerine nispeten önemli bu göze çarpan tutarsızlıktan kaynaklanan neden, Suriye Savaşı'nın arkasındaki coğrafi-ekonomik belirleyicilere bağlanabilir.

Ukrayna

Ukrayna Savaşı'nın arkasındaki jeostratejik belirleyiciler, Suriye Savaşı'nın arkasındakilere göre daha açıktır. Ukrayna hükümetini devirme ve Rus karşıtı pogromların başlamasına neden olan motivasyonun bir kısmı, Rusya'yı 1979 Afganistan benzeri müdahaleci bir tuzağa düşürmekti ve Donbass Savaşı bu girişimin somut örneğiydi. Washington bu konuda kendi amacına ulaşamadı, ancak Ukrayna'nın tüm topraklarını Rusya'ya karşı jeopolitik bir silah haline getirmeyi başardı.

Brzezinski'nin, "Ukrayna olmadan Rusya, Avrasya imparatorluğu olmaktan çıkar" sözü ünlüdür. Bunu söylerken aklında başka bir şey olmasına rağmen ("Rusya'nın bölgeyi" derhal yeniden Sovyetleştirmeye çalışacağı "nı düşünüyordu), jeopolitik açısında bakıldığında, bu sözün çok temel bir gerçek olduğu söylenebilir. Rusya Federasyonu'nun ulusal

güvenliği, büyük ölçüde Ukrayna'daki olaylarla; özellikle geniş batı çevresi ile ilgili olarak belirlenmektedir. Kiev'de ABD'deki "füze savunma" altyapısına (bu gerçekten ABD'nin Rusya'nın ikinci saldırı kabiliyetini etkisiz hale getirebileceği ve böylece nükleer şantaj yapabileceği ihtimalinin artırılmasının örtülü olarak ifadesidir) ev sahipliği yapmayı kabul eden düşmanca bir hükümet, büyük bir stratejik tehdit oluşturacaktır. Brzezinski'nin sözleriyle "Batı, Ukrayna'yı Rusya'nın uzun vadeli bir düşmanı haline getirme konusunda başarılı olursa, Moskova gelecekteki çok kutuplu hırslarına karşı büyük bir jeopolitik engel ile karşı karşıya kalacaktır."

Ukrayna'nın ABD ya da NATO "füze savunma" birimlerine ev sahipliği yapması korkunç senaryosu henüz tam olarak gerçekleşmedi, ancak ülke, resmi karşılıklı savunma garantileri olmadan, organizasyonun fiili bir parçası haline geleceği "Gölge NATO" üyeliği yolunda hâlâ ilerliyor. Kiev ile Washington arasında ve dolayısıyla Ukrayna ve blok arasındaki askeri işbirliğinin artması, Rusya'nın stratejik çıkarlarına karşı saldırgan manevra yapmaya dayanıyor. Bununla birlikte, Amerikan stratejik planlamacıları, Pentagon'un bu zamana kadar zaten Kırım'ı kontrol etmiş olabileceğini ve bu nedenle "füze savunma birimleri" ni ve diğer istikrar bozucu teknolojilerini Rusya'nın kapı eşiğine yerleştirebilmiş olacağını varsaydığı için, bu, o kadar da kötü değil.. Hibrit Savaş hazırlıkları sırasında Batı'nın düşüncesindeki en büyük yanlış, Rusya'nın Kırım'daki sivil, insani ve jeostratejik çıkarlarını savunmaktan geri kalacağıydı. Tarihin şimdiye kadar kanıtlandığı gibi, ABD'nin şimdiye kadarki en kötü sonuçlarına eşit, çok büyük bir yanlış hesaplama idi.

Coğrafi Ekonomik Belirleyiciler

Suriye

Suriye, Amerikan büyük stratejisi açısından çok önemli çünkü İran, Irak ve kendisi – Suriye - arasında paylaşılan Dostluk Boru Hattı'nın son terminali olacaktı. Bu hat, İran'ın Avrupa pazarına girmesine ve ABD'nin o ülkeye karşı uyguladığı yaptırım rejimini tamamen geçersiz kılmasına izin verecekti. Bu proje ile eş zamanlı olarak Katar'ın , kendi doğal gazını Suudi Arabistan, Ürdün, Suriye yoluyla ya LNG "Sıvı Doğal Gaz" olarak, ya da Türkiye üzerinden AB'ye göndermek için rakip bir projesi vardı. Başkan Esad, , ülkesinin İran'la köklü ittifakına olan sadakati nedeniyle Körfez teklifini dirayetli bir biçimde reddetti ve buna karşı "Arap Baharı"nın sonrasında, ülkeyi tek kutuplu bir uydu olmayı reddettiği için cezalandırmak amacıyla Hibrit Savaş , ABD ve Körfez Devletleri tarafından şiddetle desteklendi.

Dostluk Boru Hattı tamamlanmış olsaydı, İran ile AB'yi birbirine bağlayan bir enerji ve yatırım koridoru sağlayarak bölgesel jeopolitikte devrim yaratacağı için, dünyanın en önemli çok kutuplu ulusötesi bağlayıcı projelerden biri olacaktı. Bu nedenle, Ortadoğu'nun güç dengesinde önemli bir değişikliğe ve ABD ve Körfez müttefiklerinin mutlak surette zarar etmelerine yol açacaktı. Dostluk Boru Hattı'nın yıllarca bölgede sürdürdüğü hegemonyasına karşı yarattığı güçlü tehdidi anlayan ABD, projenin ne olursa olsun gerçekleşmemesini sağlamayı taahhüt etti; IŞİD'in olası bu transit bölgenin tam ortasında yaratılmasının nedenlerinden biri de budur. Bu açıdan bakıldığında, ABD'nin Mısır yerine neden Suriye'de istikrarı bozmaya öncelik verdiği ve bu çabaya sayısız kaynak tahsis ettiği ve başarmak için küresel bir vekil ülkeler koalisyonu kurmaya istekli olduğu çok daha açıkça anlaşılmaktadır.

Ukrayna

ABD'nin Ukrayna'yı ele geçirmedeki kararlılığında, jeostratejik düşüncelerden çok daha fazlası esin kaynağı oldu; zira bu zorunluluklar, eş zamanlı coğrafi - ekonomik gerçeklerle çakışıyordu. Halk arasında "Euro-Maidan" olarak bilinen terörist kent kampanyası başlatıldığında, Ukrayna, ABD tarafından AB ve Rusya arasında yapay bir "uygarlık seçimi" yapmaya zorlandı. Moskova, Avrupa Birliği'ne, Avrasya Birliği'ne ve Avrasya Kara Köprüsü'ne (sırasıyla, enerji, kurumsal ve ekonomik) gaz ve petrol satışı yapmak için , birbiriyle bağlantılı üç çok uluslu bağlayıcı proje geliştirmekteydi ve ABD, her ne pahasına olursa olsunbu projeleri zayıflamayı istiyordu. Brzezinski'nin Ukrayna hakkında daha önce aktardığı ipucunu ve yazarın bunu vurgulaması hatırlanırsa, Ukrayna'nın, bu birbirine bağlı projelerin bir parçası olmaması durumunda, bu projelerin çok daha zayıf hale geleceğine ilişkin bu sözler artık çok daha fazla anlam kazanacaktır.

Her projeye ilgili olarak, Ukrayna'nın denklemden çekilmesi: Rusya-AB enerji ticaretini engelleyecek ve her iki taraf için beklenmedik bir şekilde komplikasyonlar yaratacağı; büyük bir pazar ve işgücü Gümrük birliği kapsamı dışında kalıyor ve yalnızca, nispeten daha küçük ve ekonomik açıdan daha az önem taşıyan Belarus'a yeniden odaklanmayı gerekli kılıyordu. Bu da Batı'nın Rus karşıtı tasarıları için daha önce hiç olmadığı kadar büyük bir jeopolitik tıkanma noktası demektir. Ukrayna'yı, Rusya'nın entegrasyon yörüngesinden ayırmanın ek bir 'faydası' olarak, ABD, (elbette Kırım'ın birleşimi hariç) kıvılcım yaratmaya istekli olduğu Yeni Soğuk Savaş kışkırtan, tematik olarak önceden planlanmış bir olaylar zincirini harekete geçirmeyi başarabilecekti. .

ABD, beklenen güvenlik ikilemlerinin (askeri, enerji, ekonomik ve stratejik anlamda), aralarındaki işbirliğini önemli ölçüde engelleyeceğini ve Brüksel'i ABD'nin planladığı kitlesel tek kutuplu iktidar oyunlarına kandırılmaya karşı daha savunmasız hale getireceğini bilerek, Rusya ile AB arasında görünürde aşılmaz engeller yaratmak için bunu yapmak istiyordu. Avrupa üzerinde hegemonik konumunu korumak için ABD, Rusya ve AB'yi mümkün olduğunca uzun süre ve mümkün olduğunca yoğun şekilde ayırarak ve Avrupa'ya dayatılacak aşağıdaki üç kategorik kontrol projesinin şansını artıracak bir senaryo hazırlamalıydı: NATO'nun doğuda sürekli olarak tetikte bulunması (askeri); : ABD'nin AB'ye sınıvlaştırılmış petrol gazı ihracatları ve Güney Gaz Koridoru (enerji) gibi Rusya dışındaki enerji yollarının yeniçekiciliği ; ve ABD'ye verdiği diğer ayrıcalıkların yanı sıra AB'nin Washington'un onayı olmaksızın (ekonomik) başka herhangi bir Serbest Ticaret Anlaşması yapmasını imkansız hale getiren Trans-Atlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı (TTIP).

Bu üç birbirine bağlı faktör, ABD'nin en büyük stratejik hedeflerini desteklemek için hazırlanmıştır. Bu, Batı'nın Avrasya-Rusya arasında suni olarak tasarlanmış “medeniyetler çatışması”dır ve AB'nin artık bundan sonra Rusya'nın önünde korkuyla titreyerek kendisini ‘Batı uygarlığının savunucusu’ olan Sam Amca'nın kollarına atmasını öngörmektedir. ABD'nin Avrupa'da yerine getirmek istediği nihai plan budur, çünkü üç önemli bileşenin (daha önce açıklanan askeri, enerji ve ekonomik yönler) yanısıra başarıyla uygulanması, Avrupa'da kendisi için nesiller boyunca hakimiyetinin koşullarını yaratacaktır.

Sosyo-Politik Yapısal Zayıflıklar – Suriye

Etnisite

Suriye'nin nüfusunun en az% 90'ı Arap, % 10'u ise çoğunlukla Kürt kökenlidir. Hibrit Savaş perspektifinden bakıldığında, bu durumun devletin istikrarsızlaştırılmasında yararlı olabileceği varsayılabilir ancak bazı faktörler, bu durumun, Amerika'nın beklediği potansiyele ulaşmasını engelledi. Birincisi, Suriye halkı, kendi uygarlık mirası ve İsrail'e karşı sert muhalefeti nedeniyle çok yurtseverdir. Sonuç olarak, çoğunlukla mono-etnik toplum arasında açıkça birçok kişisel siyasi görüş söz konusuken, geçmişte devletin şiddetle karşısına çıkacakları hiçbir gerçek olasılık olmadığı için, bu Hibrit Savaşın gerekliliğini yerine getirmek üzere savaş alanına çok sayıda uluslararası terörist ve paralı askeri getirilmesi zorunluluğu vardı.

Kürtlere gelince, Türkler ve Iraklılardan farklı olarak, tarihlerinde hükümet karşıtı bir isyan yoktu ve Suriye'deki durumları yönetilebilirdi;

Batılı haber merkezlerinin geçmişe dönük olarak boyamaya çalıştıkları gibi kötüye gitmiyordu. Radikal bir hükümet karşıtı kitleye dönüşebilme-leri hayal edilse bile, ulusal işlerdeki nispeten küçük rolleri ve herhangi bir güç merkezinden uzak olan belirsiz coğrafi mesafe, önemli Hibrit Savaş aktörleri olmalarını engelledi; yine de kalabalık nüfus merkezlerine daha yakın olan Arap teröristlerine etkili stratejik destek sağlayabilirlerdi. Ancak bilindiği gibi, Kürtler Şam'a sadık kalmışlar ve hükümetle aralarını bozmamışlardı; bu da içinde buldukları durumlarıyla yetindiklerini ve "isyana eğilimli" olmadıklarını kanıtlıyordu.

Özetle, ABD'nin "Suriye'ye karşı Hibrit Savaş planlamasının etnik bileşenleri, beklenen potansiyellerini yerine getirmekte başarısız oldu; bu, savaş öncesi istihbarat değerlendirmelerinin Suriye Yurtseverliği'nin birleştirici çekimini hafife almış olduklarını gösteriyor.

Din:

Suriye'nin nüfusu ezici bir çoğunlukla Sünni olmakla birlikte, hükümette ve orduda geleneksel olarak çeşitli liderlik konumlarında bulunan önemli bir Alevi azınlığa da sahiptir. Daha önce bu durum, hiç sorun olmamıştı; fakat dışarıdan yönetilen (Körfez Devletleri tarafından örgütlenmiş) toplumsal önkoşullandırmayla nüfusun bir kısmı mezhepsel düşünmeye adapte oldu ve 2011'de Renkli Devrimlerin başlatılmasından sonra, bazı yerel unsurlar arasında tekfiri gerginliğinin psikolojik temeli kök salmaya başladı. Daha sonra, mezhepçilik daha önce hiçbir zaman Suriye toplumunda bir faktör olmamasına rağmen (bugüne kadar neredeyse beş yıldır "dini" olarak motive edilmiş terörist provokasyonlara rağmen) ve bugüne kadar da önemli bir güç olmamasına rağmen, yabancı cihadçıları takviye etmek ve ABD ve müttefiklerinin Cumhurbaşkanı Esad'ın 'halkı temsil etmediğini' ve dolayısıyla devrilmesi gerektiğini iddia etmeleri için 'makul bir' kılıf olarak kullanılacaktı.

Tarih:

Suriye binlerce yıllık bir tarihe sahiptir ve tüm zamanların en zengin uygarlıklarından birini temsil ediyor. Sonuç olarak, bu, ülkenin vatandaşları, daha sonra kendini Hibrit Savaşa karşı en güçlü savunmalardan biri olarak gösterebilecek sarsılmaz bir vatanseverlik duygusuna sahiptir. Bunun Amerikan stratejistleri tarafından Suriye'ye yönelik hazırlık araştırmalarında keşfedileceği açıktı, ancak merhum Hafız Esad'ın Başkanlığından önceki yıllardaki, istikrarı bozucu darbe üstüne darbenin gerçekleştiği bağımsızlık yıllarına başarılı bir şekilde dönüşebileceğini düşündükleri için, önemini küçümsüyorlardı. Aksine, Suriyelilerin büyük çoğunluğu Esad ailesinin ülkenin istikrarı ve başarısına katkılarını samimi bir şekilde

takdir ediyordu ve ülkeyi bu ailenin siyasi yükselişinden önceki karanlık yıllara geri döndürecek hiçbir şey yapmak istemediler .

İdari:

Fransız işgalinin bir döneminde ayrı idari sınırların kısa süren mirası, ABD'nin Suriye'nin resmi ya da federal bir bölümünü yeniden diriltmesi için jeopolitik bir örnek sağladı. Bu zamanın tarihsel belleğinin, günümüzde Suriyelilerin ruhunda büyük ölçüde kaybolmuş olması, (hükümet karşıtı teröristleri temsil eden manda dönemi bayrağı hariç), bunun gelecekte onlara dışarıdan empoze edilmesi ve “tarihsel olarak haklı gösterilmesi” olasılığının olmadığı anlamına gelmez. Rus terörle mücadele müdahalesi, Suriye'nin resmen parçalanma ihtimalini etkisiz hale getirdi ancak Rakka için halen devam eden yarış, teröristlerin “sermayesini” yakalayan gücün, devletin savaş sonrası iç oluşumunu belirlemek için en iyi kartları elinde tutacak fakat aynı zamanda, ABD ve vekillerinin Suriye konusunda Amerikan yanlısı destek alanlarında büyük oranda özerk bölgelerin yaratabileceği federal bir “çözüm” ü zorlamasına olanak sağlayacaktır.

Sosyo-Ekonomik Eşitsizlik:

Savaş öncesi Suriye, kentsel alanların kırsal alanlardan daha fazla gelişmiş olması şeklindeki küresel stereotip “kural” a bağlı kalmasına rağmen, sosyo-ekonomik göstergelerin nispeten dengeli dağılımına sahipti. Ülkenin coğrafi alanının çoğunu kırsal alanlar oluştursa da, nüfusun yalnızca bir kısmı burada yaşarken, Suriyelilerin çoğu Halep-Hama-Humus-Şam'ın batısındaki kuzey-güney koridorunda yaşıyor; stratejik olarak önemli bir nüfus da kıyıda Latakya'da bulunuyor. 2011 yılına kadar Suriye yıllarca istikrarlı bir ekonomik büyüme gösteriyor ve buna karşı verilen Hibrit Savaş olmasa idi, bu oranın azalacağına inanmak için hiçbir neden yok. Bu nedenle, savaş öncesinde Suriye'de sosyo-ekonomik farklılıklar kesinlikle var olmasına rağmen, hükümet tarafından doğru bir şekilde yönetiliyordu (kısmen devletin yarı sosyalist niteliği sayesinde) ve ABD'nin yararlanabileceği bir faktör değildi.

Fiziksel coğrafya:

Bu, Suriye'ye karşı hibrit savaşın avantajına en çok yarayan özelliklerden biridir. Renk Devrimi bileşeni yoğun olarak yukarıda belirtilen batı merkezli kuzey-güney koridorunda yoğunlaşmıştı ve Konvansiyonel Savaş kısmı, bu bölgenin dışındaki kırsal bölgelerde gelişti. Yetkililer, kent- sel ve kırsal güvenlik ihtiyaçlarını dengelemekte güçlük çekiyorlardı ve ABD ve Körfez müttefiklerinin Türkiye üzerinden teröristlere yönlendir-

dikleri inanılmaz miktardaki destek, askeri dengeyi geçici olarak bozdu ve ilk birkaç yılı belirleyen çıkmaza neden oldu. Bu gerçekleştiğinde ve Suriye Arap Ordusu, nüfus koridorunda meydan okuyan güvenlik konularına odaklandığında, IŞİD, doğudaki lojistik olarak uygun olan ovalar ve çöller boyunca hızlı konvansiyonel askeri ilerlemeler yapmayı başardı ve hızla kendi “hilafet” ini kurdu. Bunun sonuçları da ülkedeki günümüzdeki olayların gidişatını yönlendiriyor.

Sosyo-Politik Yapısal Zayıflıklar – Ukrayna

Etnisite

Ukrayna'nın Doğu ile Batı, Ruslar ve Ukraynalılar arasındaki demografik bölünmüşlüğü biliniyor. Hibrit Savaş bağlamında, neredeyse kesin coğrafi dağılım (Odessa'daki Rus çoğunluğu ve Kırım'taki çoğunluk hariç), zamanı geldiğinde kolaylıkla sömürülebilecek kökleşmiş bir demografik ikilik yaratması nedeniyle Amerikan stratejik planlamacılar için allahın bir lûtfuydu.

Din:

Burada da, ülkedeki iki önemli nüfus grubunu temsil eden Rus Ortodoks Kilisesi ve Ukrayna Ortodoks Kiliseleriyle doğu ile batı arasında neredeyse mükemmel bir coğrafi bölünme var. Daha batısında, çoğunlukla savaşlar arası İkinci Polonya Cumhuriyeti'nin eski topraklarına tekabül eden Uniat Kiliseler (Doğu Katolik Kiliseleri) ve Katolik Kiliseleri vardır. Hıristiyan mezhepçiliği, EuroMaidan'ın arkasındaki en belirgin şiar değildi; radikal taraftarları, Rus halkının etnik ve kültürel temizlenmesini isteyerek, ülke çapında bir kampanyada darbenin başarısını Rus Ortodoks Kiliselerini ve diğer dini mülkü yok etmek için kullandılar.

Tarih:

Modern Ukrayna devleti, Rus ve Sovyet liderleri tarafından kendisine miras bırakılmış yapay bir toprak birleşimidir. Doğal olmayan kökenleri, nedeniyle sürekli olarak tartışmalı bir varlık olmuş ve II. Dünya Savaşı'ndan sonra bölgesel genişlemesi bunu daha da karmaşık hale getirmiştir. Günümüzdeki Ukrayna'nın en milliyetçi yığınları, savaşlar öncesinde Polonya'nın ve bundan önce Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun parçasıydılar , bunun sonucu olarak, halkı, devletin orta ya da doğu kesimlerinden farklı bir tarihsel bellek kazandı.

Çekoslovakya ve Romanya'dan edinilen yeni eklenen bölgelerde yaşayan Macar ve Rumen azınlık topluluklarının bir dereceye kadar doğal bir kimlik “ farklılığı” var ve bu durumun yüzeye çıkması için sadece dışarıdan dürtüklenen bir “istikrarsızlaştırma” gerekiyordu.

Hibrit Savaş'ta tartışılan ve Newsweek'in darbeden hemen birkaç gün önce (web sitesinden şüpheli bir şekilde silinen ancak web.archive.org'da bulunan) bildirdiği gibi, Batı Ukrayna'nın tarihi ve etnik-dini açıdan farklı bölgesi Başkan Yanukoviç'e karşı, tam ölçekli silahlı bir isyanın içindeydi ve bu rejim değişikliği kampanyasının Gayri Nizami Savaş yönünün ülkenin bu özel kesiminde başlaması tesadüf değildi.

İdari Sınırlar:

Ukrayna'nın iç bölünmeleri - etnik bölünme, Hıristiyan mezhepçilik, tarihi bölgeler ya da seçim sonuçları gibi - birçok durumda idari sınırlarıyla, oldukça düzgün bir şekilde çakışmaktadır ve bu, Amerikalı stratejistleri Ukrayna'da kolayca bir Hibrit Savaşı çıkartılabileceğine ikna eden nihai asimetrik çarpan olarak işlev gördü..Şubat 2014'ün sonlarında beklenmeyen darbe olmasaydı, yalnızca Yanukoviç'in rejim değişikliği teröristlerine karşı tutunmayı başarması ve ülkedeki "isyan"ın dışında kalan bölgelerinin geri kalanı üzerindeki denetimini koruması halinde, muhtemelen ABD'nin fiziksel olarak ülkenin batı kısmını hükümet yanlısı diğer kısımlardan ayırmak için Ukrayna'nın sosyo-politik zayıflıklarını sömürmeye çalışması gerekecekti. .

Sosyo-Ekonomik Eşitsizlik:

Ukrayna, Suriye'ye benzer bir şekilde sosyo-ekonomik göstergelerin yaklaşık olarak eşit dağılımına sahiptir, ancak Arap Cumhuriyetinin ve mütevazı zenginliklerinin aksine, Doğu Avrupa devleti vatandaşları arasında yoksulluğu eşit derecede yaygınlaştırmıştır. Yoksulluk içinde olan ya da yoksulluk çizgisine yakın durumda olanUkraynalıların büyük bir kısmı, EuroMaidan Renkli Devrim'in sihirbazları tarafından hükümet karşıtı 'aktivistler' olarak istihdam edilmeye hazır bir havuz oluşturuyorlardı ve herhangi bir uygarlık ya da ulusal vatanseverliğin olmaması (Pravy Sektor tarafından temsil edilen sert cahil faşist sapkınlık hariç), önceden örgütlenen ve zamanı geldiğinde harekete geçirilen çok sayıda "kiralık isyanlar" ın ortaya çıkmasını engelleyecek toplumsal önlemlerin olmadığı anlamına geliyordu.

Fiziksel Coğrafya:

Savaş öncesi Ukrayna'nın en yaygın ovalık coğrafyasının tek farklı kısmı, yarımadadan çok bir ada gibi duran Kırım idi. Özerk cumhuriyetin elverişli coğrafyası, bu bölge sakinlerinin kendilerini başarısız Ukrayna devletinden ayrılmaya ve Rusya'daki kardeşleriyle nihayet birleşerek Kruşçev'in tarihi hatalarını düzeltmeye yetecek kadar uzun süre savunmalarına yardımcı olunca, ironik bir şekilde ABD için ciddi bir dezavan-

taj oluşturdu. Donbass' ta aynı coğrafi kolaylaştırıcı faktörler geçerli olmadığı için, yurtseverlerin topraklarını savunmaları engellendi ve onlar, Kiev'in çoklu saldırılarına karşı daha savunmasız kaldılar. Darbe öncesi ortamda, Ukrayna'nın kolayca geçilebilen coğrafyası, batı "devrimciler" in sayısız polis karakolu ve o sırada ele geçirdikleri askeri kışlalardan yeterince çalıntı silah, teçhizat ve araç biriktirdikten sonra Kiev'e hızlı bir şekilde IŞİD benzeri bir saldırı yapmalarını sağlamak için ideal olurdu.

Önkoşullandırma

Hibrit Savaşın toplumsal ön koşullarının ayrıntılı bir biçimde tartışılması mevcut araştırmanın kapsamı dışındadır, ancak bu ön koşulların genel olarak sosyal / kitlesel medya - eğitim-STK üçlüsünü içerdiği varsayılabilir. Yapısal ön koşullandırmayla ilgili özellikler, yaptırım baskısından ayrı olarak, bir ölçüde farklıdır; Bölüm I'de açıklanan önemli ölçüde tartışılan unsurun (enerji piyasasının bozulması) geçen yıla kadar meydana gelmedi ve bu nedenle, incelenen iki Hibrit Savaş'a gidişteki faktörlerden biri değildir. Yine de, Ukrayna'nın kasaları, yaygın ve parazit yolsuzluklarla kurumuş ve Suriye'nin (on yıllar boyunca durumu oldukça iyi idare etmesine rağmen) devamlı olarak İsrail'e karşı savunma için askeri ihtiyaçlarıyla halka karşı toplumsal taahhütlerinin çelişmek zorunda kalmasıyla, iki ülke için de kesinlikle daha farklı unsurlar rol oynamaya başlamıştı.

Andrew Korybko, Amerikalı siyasi yorumcu, şimdilerde Sputnik haber ajansı için çalışmaktadır. Bu yazı, yazarın Hibrit Savaşlar: Rejim Değişikliğine Dolaylı Uyarlamalı Yaklaşım (Hybrid Wars: The Indirect Adaptive Approach To Regime Change (2015). adlı kitabı ve yine Hibrit Savaşlar konusundaki yazı dizilerinden özetlenmiştir.

Oriental Review 4 Mart 2016

Bazı Kitapçılarda Söz ve Eylem Temsilciliklerinde

SÖZ VE EYLEM

Ekim-Kasım-Aralık - 2016

4

OKU OKUT!

- ★ 20 Temmuz Darbesi
- ★ Brexit
- ★ Emperyalizmin Yüzyılı
- ★ Aşamalı Devrim Teorileri-2
- ★ Megakentler ve ABD Ordusu
- ★ Orhan Kemal

KOMÜNİST
HAREKET